

**ΠΜΣ ΓΕΝΙΚΟΥ ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΠΑΝΤΕΙΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ
ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ**

**ΤΙΤΛΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: «ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΝ
ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΣΧΕΤΙΚΕΣ
ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΤΟΥ Ν. 2190/1920»**

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΚΑ ΒΙΡΓΙΝΙΑ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: ΘΕΟΔΩΡΑ ΦΙΣΚΑΤΩΡΗ

ΑΘΗΝΑ, ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2012

<u>ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ</u>	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	6
ΠΡΟΛΟΓΟΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α': ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΣΕ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΑΓΟΡΑ	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β': ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	11
I. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	11
1. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	11
2. ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ	12
II. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	14
1. ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	14
2. ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	15
III. ΔΗΛΩΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	17
IV. ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	19
1. ΣΕΒ	20
1.1. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕΒ	20
1.2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕΒ	21
1.3. ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ	21
2. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΩΔΙΚΑ	22
3. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	22
4. ΜΙΚΡΟΤΕΡΕΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	23
5. ΠΗΓΕΣ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ	23
5.1. ΑΡΧΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΟΟΣΑ	23

5.1.1. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ	25
5.1.2. ΑΡΧΗ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	26
5.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ	27
V. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ	28
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ': ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ	31
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ': ΜΕΤΟΧΟΙ	33
I. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ	33
II. ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ	34
III. ΚΡΑΤΟΣ – GOLDEN SHARE	36
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε': ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	39
I. ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ Κ.Ν. 2190/1920	39
II. ΜΕ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ	43
III. ΜΕ ΣΥΝΑΨΗ ΕΞΩΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ	44
1. ΕΝΝΟΙΑ ΕΞΩΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ	44
2. ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ	45
3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	45
4. ΣΚΟΠΟΣ	46
5. ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΗΣΗΣ	47
6. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ	47
7. ΝΟΜΙΚΟ ΚΥΡΟΣ	47
8. ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ	48
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ': ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ	50
I. ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	50
II. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ	52

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ Κ.Ν. 2190/1920 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ	56
I. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΜΕΤΟΧΟΥΣ	57
1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ	57
2. ΑΡΜΟΔΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ	58
3. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	59
4. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ	60
5. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ	60
6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΓΣ	63
7. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΓΣ	64
8. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΝΑΒΟΛΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΕ ΓΣ	66
9. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ	66
9.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗΣ ΑΕ	67
9.2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗΣ ΑΕ	68
10. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ	69
11. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΣ	70
12. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ	71
12.1. ΔΥΝΑΜΕΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ	71
12.2. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ	73
12.3. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ	75
13. ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΜΕΤΟΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ	76
13.1. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ	76
13.2. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ	77
14. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΟΧΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ	78
15. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ	79

II. ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ	80
1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ	80
2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΡΧΗ	80
3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ	81
4. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΨΗΦΟΥ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ	84
4.1. ΓΙΑ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ	85
4.2. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ	85
5. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ	86
5.1. ΓΙΑ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ	87
5.2. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ	88
6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ ΕΠΙ ΜΕΤΟΧΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΣΥΣΤΑΘΗΚΕ ΕΝΕΧΥΡΟ	89
III. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ	90
IV. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ – ΑΚΥΡΩΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΓΣ	92
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	96
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	97
ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	100
ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ	102
ΔΙΑΔΙΚΤΥΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ	103
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ – ΜΑΡΤΙΟΣ 2011	111

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	
Α.Ε.	Ανώνυμη Εταιρεία
Αθ	Αθηνών
ΑΚ	Αστικός Κώδικας
ΑΠ	Άρειος Πάγος
Βλ.	Βλέπε
ΓΣ	Γενική Συνέλευση
ΔΕΕ	Δίκαιο Επιχειρήσεων και Εταιρειών
ΔιοικΕφ	Διοικητικό Εφετείο
ΔΛΠ	Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα
ΔΝΤ	Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΔΣ	Διοικητικό Συμβούλιο
Εδ.	Εδάφιο
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕεμπΔ	Επισκόπηση Εμπορικού Δικαίου
ΕΚ	Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς
ΕΚ	Ευρωπαϊκή Κοινότητα
ΕΛΛΔνη	Ελληνική Δικαιοσύνη
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
Επ.	Επόμενα
ΕΠΕ	Εταιρεία Περιορισμένης Ευθύνης
ΕτρΑξΧρΔ	Επιθεώρηση Τραπεζικού, Αξιογραφικού, Χρηματιστηριακού Δικαίου
Εφ	Εφετείο
Κ.	Κύριο
Κ.Ν.	Κωδικοποιητικός Νόμος
Κα	Κυρία
Κλπ	Και λοιπά
Λαρ	Λάρισας
ΜονΠρ	Μονομελές Πρωτοδικείο
Ν.	Νόμος
ΝοΒ	Νομικό Βήμα
ΟΛΑΠ	Ολομέλεια του Αρείου Πάγου
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης

Παρ.	Παράγραφο
Πατρ	Πάτρας
Πδ.	Προεδρικό Διάταγμα
Πειρ	Πειραιά
Περ.	Περίπτωση
ΠολΠρ	Πολυμελές Πρωτοδικείο
ΣΕΒ	Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών
ΣΕΚ	Συνθήκη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας
Σελ.	Σελίδα
ΣΛΕΕ	Συνθήκη Λειτουργίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΣτΕ	Συμβούλιο της Επικρατείας
Σύντ.	Σύνταγμα
ΤΔΔ	Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών
Τμ.	Τμήμα
Υπ' αρ.	Υπ' αριθμό
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας της Κυβέρνησης
Χ.Α.Α.	Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών
ΧριΔΔ	Χρονικά Ιδιωτικού Δικαίου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η θεματική περί δικαιωμάτων των μετόχων, όπως διαμορφώνονται δυνάμει του Κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ σε σύγκριση με τις σχετικές διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920, εντός της οποίας υπάγεται η παρούσα διπλωματική εργασία, επιλέχθηκε, καθώς τρέφει το έντονο ενδιαφέρον μου για τον αντίκτυπο, που έχει η διοίκηση της εταιρίας, τόσο εντός της λειτουργίας της, όσο και εντός της ενιαίας αγοράς, η οποία δεν περιορίζεται από εθνικά σύνορα, μέσα στα πλαίσια όμως των χρηστών και συναλλακτικών ηθών. Ειδικότερα, στην παρούσα εργασία γίνεται αναφορά στα δικαιώματα των μετόχων, καθώς η σημασία τους διαφαίνεται εκ του γεγονότος ότι οι μέτοχοι αποτελούν το γενεσιουργό λόγο άσκησης της διοίκησης. Η διαπίστωση αυτή δεν είναι αυθαίρετη, αν αναλογιστούμε ότι η διοίκηση της εταιρίας ασκείται από το Διοικητικό Συμβούλιο, το οποίο κατά κανόνα εκλέγεται από τη γενική συνέλευση των μετόχων. Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η γενική συνέλευση είναι ο πρωταρχικός παράγοντας για την ύπαρξη Διοικητικού Συμβουλίου και κατ' επέκταση για τη διοίκηση μιας εταιρίας.

Στην επίτευξη της συγγραφής της παρούσας εργασίας, με την ως άνω θεματική, συνέβαλλαν ωφέλιμα πολύτιμες πληροφορίες, που προέκυψαν από διάλογο με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς. Επίσης, εξαιρετικά σημαντική ήταν και η συμβολή των δυνατοτήτων που προσέφερε η βιβλιοθήκη της Τράπεζας της Ελλάδος, του Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών, καθώς και πανεπιστημιακών σχολών, με πλούσια βιβλιογραφία σχετική με το θέμα της παρούσας εργασίας.

Παρ' όλα αυτά, όλες οι πληροφορίες από τις ως άνω πηγές, δεν θα είχαν ιδιαίτερη σημασία, χωρίς την παροχή βοήθειας από την επιβλέπουσα καθηγήτριά μου, κα Θεοδωροπούλου, η οποία συνέβαλλε εποικοδομητικά, με ουσιαστική κριτική σε καίρια ζητήματα της παρούσας, με συστηματική καθοδήγηση, σημαντικές προτάσεις και στήριξη, για την εκπόνηση της εργασίας.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία σχετίζεται με μία εύπλαστη ακόμα έννοια στον δικαιοϊκό χώρο, αυτήν της «εταιρικής διακυβέρνησης», όπως αποδίδεται στα ελληνικά ο όρος «corporate governance». Μεταξύ των θεωρητικών αντιξοοτήτων, προστίθεται και η συνεχής νομοθετική τροποποίηση του Κ.Ν. 2190/1920, που ρυθμίζει τα ζητήματα περί ανωνύμων εταιριών.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ως άνω διαπιστώσεις ως θεμέλιο για την συγγραφή της παρούσας, ακολουθείται και η ανάλογη δόμηση των κεφαλαίων της εργασίας. Αρχικά, γίνεται αναφορά σε μια συνοπτική παρουσίαση της ανώνυμης εισηγμένης εταιρείας σε οργανωμένη αγορά. Ακολούθως, αφιερώνεται ένα επεξηγηματικό κεφάλαιο για το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης, στο οποίο τίθεται το νομοθετικό πλαίσιο σε ισχύ για την εταιρική διακυβέρνηση, η ιστορία του σχετικού θεσμού, τα περί δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης και ανάπτυξη για τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ. Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην έννοια του «εταιρικού συμφέροντος» και στους μετόχους μιας ΑΕ. Επόμενα θέματα κατά σειρά είναι η συμμετοχή των μετόχων στη διοίκηση της εταιρείας, η ενεργοποίηση των μετόχων και τέλος τα δικαιώματα των μετόχων, όπως διαμορφώνονται δυνάμει του Κ.Ν. 2190/1920 συγκριτικά με τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄: ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΣΕ ΟΡΓΑΝΩΜΕΝΗ ΑΓΟΡΑ

Σύμφωνα με το ελληνικό εταιρικό δίκαιο, ο αριθμός των μορφών εταιρειών, που δύνανται να συσταθούν και να λειτουργούν, είναι κλειστός (*numerus clausus*). Ρητά στον Κ.Ν. 2190/1920¹, προβλέπεται η ρύθμιση των ανωνύμων εταιρειών, στις οποίες συμπεριλαμβάνονται και οι ανώνυμες εταιρείες με μετοχές εισηγμένες στο Χρηματιστήριο.

Στο ελληνικό δίκαιο, δεν προβλέπεται ρητά σε ποιο όργανο ανήκει η αρμοδιότητα λήψης της απόφασης περί υποβολής αίτησης εισαγωγής κινητών αξιών στο Χ.Α.². Το άρθρο Ι(8) της υπ' αριθμ. 28/17.7.2008 απόφασης ΔΣ του Χρηματιστηρίου Αθηνών προβλέπει μόνο ότι μεταξύ των υποβαλλόμενων δικαιολογητικών περιλαμβάνονται τα πρακτικά του αρμοδίου οργάνου του εκδότη, που αποφάσισε την εισαγωγή των μετοχών προς διαπραγμάτευση στο Χ.Α. και την τυχόν αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, χωρίς όμως να κατονομάζεται ούτε στο κανονιστικό πλαίσιο της κεφαλαιαγοράς, ούτε στο εταιρικό δίκαιο, το αρμόδιο όργανο³.

Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 6, του ν. 3016/2002, ορίζεται ότι προκειμένου μια εταιρεία να εισαγάγει μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, κατά την υποβολή της αίτησης περί εισαγωγής πρέπει να διαθέτει Εσωτερικό Κανονισμό Λειτουργίας. Ο Εσωτερικός Κανονισμός Λειτουργίας, σύμφωνα με το ίδιο άρθρο, καταρτίζεται με απόφαση του Διοικητικού Συμβουλίου της εταιρείας⁴.

Επιπλέον, θα πρέπει να επισημάνουμε ότι η θεμελιώδης απόφαση της εισαγωγής μιας Α.Ε. στο Χρηματιστήριο γεννά την άμεση ανάγκη τροποποίησης του εταιρικού καταστατικού. Η τροποποίηση αυτή του καταστατικού της ανώνυμης εταιρίας είναι επιτακτική, ώστε οι καταστατικές ρυθμίσεις να συμβαδίζουν πλέον με τις σχετικές νομοθετικές απαιτήσεις για τις εισηγμένες ανώνυμες εταιρείες.

1. Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις με τους νόμους υπ' αρ. 3604/2007, 3756/2009, 3763/2009, 3810/2010, 3884/2010, 4013/2011 και τα πδ. υπ' αρ. 20/2011 και 86/2011.

2. Το άρθρο 17, παρ. 2, Ν. 3632/28, όπως τροποποιήθηκε από το Ν. 148/1967, καταργήθηκε από το άρθρο 18, παρ. 1 (δ), ν. 3152/2003. – *Αθανασίου*, Μέτοχοι και εταιρική εποπτεία, Η ενεργός ανάμειξη των μετόχων στις εταιρικές αποφάσεις ως μέσο άσκησης εποπτείας στη διοίκηση της α.ε., 2010, 171 επ.

3. *Αθανασίου*, (2010), 171 επ.

4. Άρθρο 6, ν. 3016/2002.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄: ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

Ι. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

1. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Τα ζητήματα που αφορούν στην εταιρική διακυβέρνηση ρυθμίζονται από το ν. 3016/2002, όπως αυτός τροποποιήθηκε τελευταία από τον ν. 3878/2010 και τον ν. 3879/2010. Αντικείμενο του νόμου 3016/2002, όπως ισχύει, είναι η ρύθμιση των ειδικών ζητημάτων διοίκησης και λειτουργίας των ανωνύμων εταιρειών, που έχουν εισηγμένες μετοχές ή άλλες κινητές αξίες τους σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, που λειτουργεί στην Ελλάδα⁵. Ο νόμος αυτός ωστόσο αφορά, ως επί το πλείστον, ρυθμίσεις για το Διοικητικό Συμβούλιο και τον εσωτερικό έλεγχο των εισηγμένων ανωνύμων εταιρειών⁶. Πρόκειται επομένως για μία νομοθετική ρύθμιση με ειδικής φύσεως διατάξεις, οι οποίες δεν θα πρέπει πλέον να χαρακτηρίζονται ως χρηματιστηριακού δικαίου, αλλά ως δικαίου κεφαλαιαγοράς⁷. Επιπλέον, ρητά στο άρθρο 1, του ν. 3016/2002, ορίζεται ότι οι διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920, όπως κάθε φορά ισχύει⁸ για τις ελληνικές ανώνυμες εταιρείες⁹, εφαρμόζονται, εφόσον δεν είναι αντίθετες με τις διατάξεις του νόμου αυτού. Ειδική απόκλιση περί μη εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 2 έως 8 του νόμου 3016/2002, εν όλω ή εν μέρει για ορισμένες οργανωμένες αγορές, δύναται να ορίσει με απόφασή της η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς¹⁰.

5. Στην Ελλάδα, το Χρηματιστήριο Αξιών είναι η μόνη οργανωμένη αγορά χρηματοπιστωτικών μέσων, ωστόσο ο νόμος προτίμησε να μην εξειδικεύσει και χρησιμοποίησε τον ευρωπαϊκής προέλευσης και ευρύτερο όρο «οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά», ώστε να δύναται να περιληφθούν στον νόμο και τυχόν μεταγενεστέρως δημιουργηθείσες οργανωμένες αγορές. *Βελέντζας / Μπρώνη*, Η εταιρική διακυβέρνηση, ΕΤΡΑΧρΔ 2010, 18 επ.

6. Τα λοιπά άρθρα του ν. 3016/2002 αποτελούν μεταβατικές διατάξεις και ειδικές περιπτώσιολογικές ρυθμίσεις.

7. *Τσιμπανούλης*, Αποχαιρετώντας το χρηματιστηριακό δίκαιο, ΔΕΕ 2007, 40.

8. Κ.Ν. 2190/1920, όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις από το 1986, με πιο πρόσφατες τις τροποποιήσεις με τους νόμους υπ' αρ. 3604/2007, 3756/2009, 3763/2009, 3810/2010, 3884/2010, 4013/2011 και τα πδ. υπ' αρ. 20/2011 και 86/2011. Ειδικότερα, ο Ν. 3604/2007 ενσωμάτωσε αφενός την πρόσφατη Οδηγία 2006/68/ΕΚ της 6.9.2006 για την τροποποίηση της «δεύτερης» Οδηγίας 77/91/ΕΟΚ και αφετέρου την Οδηγία 2003/58/ΕΚ της 15.7.2003 για την τροποποίηση της «πρώτης» Οδηγίας 68/151/ΕΟΚ σχετικά με τις απαιτήσεις δημοσιότητας για ορισμένες μορφές εταιριών. Ο μεταγενέστερος νόμος 3756/2009 ενσωματώνει το άρθρο 49 της Οδηγίας 2006/43/ΕΚ, ο ν. 3763/2009 το άρθρο 33 της «δεύτερης» Οδηγίας 77/91/ΕΟΚ, ο ν. 3873/2010 ενσωμάτωσε τις Οδηγίες 2006/46/ΕΚ και 2007/63/ΕΚ. Επιπλέον, ο ν. 3884/2010 ενσωμάτωσε την Οδηγία 2007/36/ΕΚ που αφορά «την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιριών». Για το κανονιστικό πλαίσιο των ανωνύμων εταιριών βλ. ενδελεχή ανάλυση σε *Αντωνόπουλος*, Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρίας και Ε.Π.Ε., Μετά το Ν. 3853/2010: Απλοποίηση Διαδικασιών Σύστασης Εταιριών Υπηρεσία μιας Στάσης, 2012^Δ – *Περάκης*, Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 2012^Β.

9. Δυνάμει του άρθρου 64, Κ.Ν. 2190/1920, για το πεδίο εφαρμογής του νόμου αυτού. Βλ. επίσης και άρθρο 65, Κ.Ν. 2190/1920 σχετικά με τις ανώνυμες ναυτιλιακές εταιρίες. Ως «ελληνικές ανώνυμες εταιρείες» νοούνται όσες έχουν την έδρα τους στην Ελλάδα.

10. Άρθρο 1, ν. 3016/2002.

Ο Κ.Ν. 2190/1920 έχει επανειλημμένα τροποποιηθεί¹¹, με σκοπό τον εκσυγχρονισμό του δικαίου¹². Μεταξύ άλλων και με αφορμή την Οδηγία 2007/36/ΕΚ της 11.7.2007 «για την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιριών»¹³, η οποία είναι ελάχιστης εναρμόνισης. Οι ρυθμίσεις της Οδηγίας αυτής αφορούν τις εισηγμένες ανώνυμες εταιρείες και η Ελλάδα εναρμόνισε το δίκαιό της ως προς την Οδηγία αυτή με τον νόμο 3884/2010, ο οποίος τροποποιεί και προσαρμόζει και τον Κ.Ν. 2190/1920 για τις ανώνυμες εταιρείες. Σκοπός του είναι να ενισχύσει την άσκηση των μετοχικών δικαιωμάτων που συχνά λόγω «απάθειας» των μετόχων, απόστασης, αδυναμίας μετακίνησης, τεχνικών δυσχερειών κλπ. δεν ασκούνται¹⁴. Οι βασικές ρυθμίσεις του νέου νόμου αφορούν τη διαδικασία πρόσκλησης και την πληροφόρηση των μετόχων των εισηγμένων, την κατάργηση για τις εισηγμένες του συστήματος προκατάθεσης των μετοχών και αντί αυτής την εισαγωγή της προγενέστερης «ημερομηνίας καταγραφής» (record date), που καθορίζει τους δικαιούμενους συμμετοχής, τη ρύθμιση της αντιπροσώπευσης των μετόχων, την ειδική ρύθμιση για τις εισηγμένες εταιρίες της ηλεκτρονικής ή από απόσταση συμμετοχή στη ΓΣ και τη διεύρυνση των δικαιωμάτων μειοψηφίας¹⁵.

2. ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΕΙΔΙΚΑ ΓΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ

Στις ανώνυμες εταιρείες περιλαμβάνονται και τα πιστωτικά ιδρύματα που εδρεύουν στην Ελλάδα. Μάλιστα, σε ορισμένες περιπτώσεις ο Κ.Ν. 2190/1920, μνημονεύει για τα πιστωτικά ιδρύματα και τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων ειδικές ρυθμίσεις. Ωστόσο, και για τα ζητήματα περί εταιρικής διακυβέρνησης των πιστωτικών ιδρυμάτων έχουν θεσπισθεί ειδικότερες νομοθετικές πράξεις και πράξεις του Διοικητή της Τράπεζας της Ελλάδος, οι οποίες αφορούν κατά το πλείστον σε ζητήματα εσωτερικού ελέγχου και εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία αποκλίνουν από την

11. Βλ. ερμηνεία κατ' άρθρο του Κ.Ν. 2190/1920 μετά την τροποποίηση με τον ν. 3604/2007 σε: Μούζουλας, Κατ' άρθρο ερμηνεία Ν. 3604/2007 για την αναμόρφωση και τροποποίηση του Κ.Ν. 2190/1920 περί ανωνύμων εταιριών, 2008.

12. Περάκης, (2012^B), 7.

13. ΕΕ L 184/14.7.2007. Για την Οδηγία βλ. μεταξύ άλλων: Μήτσου, Η άσκηση του δικαιώματος ψήφου στις Εισηγμένες Εταιρείες, 2009 (όπου και πληροφοριακό υλικό για την ευρωπαϊκή εταιρική διακυβέρνηση) – Ταρνανίδου, Ειδικά δικαιώματα των μετόχων εισηγμένων εταιριών, 2009 – Pinto, The European Union's Shareholder Voting Rights Directive from an American Perspective: Some Comparisons and Observations, Research Paper 117/2008, ssrn.com – Hong, Protection of Shareholders' Rights at EU Level: How Far Does it Go?, ECL 2009, 124 – Zetzsche, Virtual Shareholders' Meetings and the European Shareholder Rights Directive – Challenges and Opportunities, CBC 06/2007, ssrn.com – Zetzsche, Shareholder Passivity, Cross-Border Voting and the Shareholder Rights Directive, (CBC-RPS) 07/2008, ssrn.com – Hainsworth, The Shareholder Rights Directive and the Challenge of Re-Enfranchising Beneficial Shareholders, L. & Fin. Markets Rev. (2007), 1 – Αθανασίου, (2010), 233.

14. Αθανασίου, (2010), 233 επ. – Περάκης, (2012^B), 4.

15. Περάκης, (2012^B), 4 επ.

προσέγγιση της παρούσας εργασίας, η οποία στοχεύει στην ανάλυση του άμεσου πλαισίου των μετοχικών δικαιωμάτων.

Χαρακτηριστικά ωστόσο θα αναφέρουμε ότι δυνάμει του άρθρου 26, ν. 3601/2007, όπως ισχύει, κάθε πιστωτικό ίδρυμα που εδρεύει στην Ελλάδα, οφείλει να διαθέτει άρτιο και αποτελεσματικό σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης, που περιλαμβάνει σαφή οργανωτική διάρθρωση με ευκρινείς, διαφανείς και συνεπείς γραμμές ευθύνης, αποτελεσματικές διαδικασίες εντοπισμού, διαχείρισης παρακολούθησης και αναφοράς των κινδύνων τους οποίους αναλαμβάνει ή ενδέχεται να αναλάβει, καθώς και επαρκείς μηχανισμούς εσωτερικού ελέγχου, περιλαμβανομένων κατάλληλων διοικητικών και λογιστικών διαδικασιών¹⁶.

Ωστόσο, με τις τροποποιήσεις του Κ.Ν. 2190/1920, δεν έχει επιχειρηθεί εισαγωγή κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, ενώ ο νόμος 3873/2010, που αξιώνει από το ΔΣ να περιλαμβάνει στην ετήσια έκθεσή του «δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης», μαζί με δήλωση συμμόρφωσης ή αιτιολογημένη δήλωση απόκλισης, προφανώς παραπέμπει σε κώδικες που λειτουργούν με τη μέθοδο «comply or explain», όπως και ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, και όχι στον ν. 3016/2002¹⁷.

16. Άρθρο 26, παρ. 1, του ν. 3601/2007, όπως ισχύει και έχει ενσωματώσει τις εξής Οδηγίες: 2006/48/EK, 2006/49/EK, 2007/64/EK, 2009/111/EK (CRD II), 2010/76/EE (CRD III). Ο νόμος 3601/2007 φέρει τίτλο «ανάληψη και άσκηση δραστηριοτήτων από τα πιστωτικά ιδρύματα-επάρκεια ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των επιχειρήσεων παροχής επενδυτικών υπηρεσιών και λοιπές διατάξεις», όπως αυτός ισχύει μετά τις εξής τροποποιήσεις με τους νόμους 3693/2008, 3746/2009, 3862/2010, 4002/2011, 4021/2011. Ο νόμος 4021/2011 ψηφίστηκε προς εναρμόνιση με την Οδηγία 2009/111/EK για την εποπτεία πιστωτικών ιδρυμάτων. Επίσης, βλ. και ΠΔ/ΤΕ που συνιστούν πλαίσιο εποπτείας της Βασιλείας II υπ' αρ. 2630/2010, 2588/2007, 2589/2007, 2590/2007, 2646/2011, 2592/2007, 2645/2011, 2594/2007, 2595/2007, 2635/2010, καθώς και 2577/2006, 2597/2007, που αφορούν τα συστήματα εσωτερικού ελέγχου μαζί με την 2595/2007, όπως αναρτήθηκαν από την ιστοσελίδα της Τράπεζας της Ελλάδος: www.bankofgreece.gr.

17. Περράκης, (2012^B), 4 επ.

II. ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

1. ΣΕ ΔΙΕΘΝΕΣ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Η έννοια της εταιρικής διακυβέρνησης ως οργάνωση της διαδικασίας παραγωγής ξεκίνησε από καταβολής κόσμου, με σκοπό την επιβίωση των ανθρώπων ενάντια στους κινδύνους της φύσης. Στη συνέχεια, με τις πρώτες προσπάθειες διαμόρφωσης κοινωνίας, λόγω των συνεχών ανακαλύψεων, η ανάγκη οργάνωσης καθίστατο όλο και πιο έντονη. Η επιστημονική, ωστόσο, συζήτηση για την εταιρική διακυβέρνηση ξεκίνησε πριν αρκετές δεκαετίες στις ΗΠΑ μετά τις επισημάνσεις των καθηγητών Berle και Means ήδη το έτος 1932 για τους κινδύνους, που εγκυμονεί η εν τοις πράγμασι αυτονόμηση της εταιρικής διοίκησης από τους οικονομικούς ιδιοκτήτες της επιχείρησης, δηλαδή τους μετόχους¹⁸. Στοιχείο που συντέλεσε στην ανάπτυξη της συζήτησης για την εταιρική διακυβέρνηση ήταν και τα πολλαπλά συμφέροντα που συγκρούονταν και τύγγαναν προστασίας λόγω της μεγάλης διασποράς των μετοχών.

Από τη δεκαετία του 1990, η έρευνα για την εταιρική διακυβέρνηση άρχισε να εμφανίζεται και σε άλλες χώρες πέρα των ΗΠΑ, μεταξύ αυτών των χωρών ήταν η Ιαπωνία, η Γερμανία και το Ηνωμένο Βασίλειο¹⁹.

Διεθνώς, στα πλαίσια της λειτουργίας του ΟΟΣΑ διατυπώθηκαν αρχικά το 1999 οι Αρχές περί εταιρικής διακυβέρνησης, ενώ το 2004, λαμβάνοντας υπόψη νέες ιδέες καθώς και τις ανάγκες του επιχειρηματικού κόσμου, κωδικοποιήθηκαν εκ νέου²⁰.

Το ενδιαφέρον επεκτάθηκε και στην Ευρώπη, ενώ η συζήτηση για το θεσμό της εταιρικής διακυβέρνησης ξεκίνησε το 1960 και μόλις το 1972 εκδόθηκε η πρόταση της 5^{ης} Οδηγίας²¹. Το 1993 έγινε η πρώτη τροποποιημένη πρόταση της 5^{ης} Οδηγίας και στη συνέχεια το 1991 έγινε η δεύτερη τροποποιημένη πρόταση²². Ως πρόσφατο παράδειγμα του ευρωπαϊκού ενδιαφέροντος για την εταιρική διακυβέρνηση θα πρέπει να επισημάνουμε την έκδοση της Οδηγίας 2007/36/EK της 11.7.2007 «για την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιρειών»²³. Η Οδηγία εντάσσεται στην προσπάθεια δημιουργίας ενός κοινοτικού μοντέλου ευρωπαϊκής διακυβέρνησης,

18. Βλ. *Macey / O'Hara*, "The Corporate Governance of Banks", FRBNY Economic Policy Review / April 2003, p.p. 91-107.

19. *Dennis / McConnell*, International Corporate Governance, JFQA Mar. 2003, Vol. 38, No. 1, 1-36. (αναρτήθηκε από ηλεκτρονική βάση δεδομένων: www.jstor.org - The Journal of Financial and Quantitative Analysis).

20. Βλ. αναλυτικά σχετικό χωρίο στη συνέχεια της παρούσας.

21. *Αναστασόπουλος*, σε Ημερίδα της 27 Νοεμβρίου 2000, Η Εταιρική Διακυβέρνηση των Α.Ε., 9.

22. *Αναστασόπουλος*, σε Ημερίδα της 27 Νοεμβρίου 2000, 9.

23. ΕΕ L 184/14.7.2007. Για την Οδηγία βλ. μεταξύ άλλων: *Μήτσου*, (2009), (όπου και πληροφοριακό υλικό για την ευρωπαϊκή εταιρική διακυβέρνηση) – *Ταρνανίδου*, (2009) – *Pinto*, Research Paper 117/2008, ssrn.com – *Hong*, ECL 2009, 124 – *Zetzsche*, CBC 06/2007, ssrn.com – *Zetzsche*, (CBC-RPS) 07/2008, ssrn.com – *Hainsworth*, L. & Fin. Markets Rev. (2007), 1 – *Αθανασίου*, (2010), 233.

η οποία ξεκίνησε, το 2002, με την Έκθεση της Ομάδας Εμπειρογνομόνων για τον εκσυγχρονισμό του εταιρικού δικαίου στην Ευρώπη²⁴.

2. ΕΠΙΚΡΑΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Στην Ελλάδα, η διεθνής εμπειρία στον τομέα της εταιρικής διακυβέρνησης παρουσιάστηκε στις εταιρείες ως ένα παράδειγμα προς μίμηση, από το οποίο προέκυπτε η ανάγκη υιοθέτησης σχετικών κανόνων²⁵, οπότε η συζήτηση για την εταιρική διακυβέρνηση στην Ελλάδα, κατάληξε για πρώτη φορά, σε κάποιο κείμενο, το Μάιο του 1998, όταν το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, σε συνεργασία με την Α.Σ.Υ.Κ. Α.Ε., εκπόνησε μελέτη για αυτό το ζήτημα, αναφερόμενη στα «συστήματα ελέγχου εταιρικής διοίκησης»²⁶. Αυτή η μελέτη αποτέλεσε ένα προκαταρκτικό στάδιο για την περαιτέρω πρόταση ειδικών μέτρων, που θα αφορούσαν τις εταιρείες με εισηγμένες κινητές αξίες στο χρηματιστήριο και κατέληξε σε πρόταση ενημέρωσης εταιρειών, σχετικά με τα επιμέρους θέματα, που άπτονται της διακυβέρνησης των ανωνύμων εταιρειών, αρχικά από το χρηματιστήριο και στη συνέχεια, από μία ειδική επιτροπή, που επρόκειτο να συσταθεί προς αυτό το σκοπό²⁷.

Η Επιτροπή για την εταιρική διακυβέρνηση στην Ελλάδα, η οποία είχε συσταθεί με πρωτοβουλία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, εξέδωσε αρχές εταιρικής διακυβέρνησης, με τη μορφή συστάσεων, κυρίως προς τις εταιρείες με μετοχές εισηγμένες στο χρηματιστήριο²⁸. Η Επιτροπή αυτή αναγνώρισε το διοικητικό συμβούλιο της Α.Ε. ως «βασικό πόλο αναφοράς για αποδοτική εταιρική διακυβέρνηση»²⁹ και πρότεινε ειδικά μέτρα προστασίας των δικαιωμάτων των μετόχων, επισημαίνοντας, αντίστοιχα και τις υποχρεώσεις τους³⁰. Η γενική συνέλευση, σύμφωνα με τις αρχές εταιρικής διακυβέρνησης, διαδραματίζει επίσης, το ρόλο της εποπτείας της διοίκησης, στο μέτρο που παραμένει αρμόδια για την «έγκριση» ενός αριθμού πράξεων, με στόχο την πλήρη διαφάνεια του τρόπου διενέργειάς τους³¹. Επιπλέον, με τις ως άνω αρχές εταιρικής διακυβέρνησης, τέθηκαν μεταξύ άλλων και τα εξής ζητήματα: η ύπαρξη ανεξάρτητων «ελεγκτικών» μελών του ΔΣ, ο διαχωρισμός των καθηκόντων προέδρου και

24. *Winter*, Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Nov. 2002, europa.eu., άλλως έκθεση Winter από το όνομα του Προέδρου της Ομάδας, καθηγητή J. Winter. – *Αθανασίου*, (2010), 233.

25. *Μούζουλας*, Εταιρική Διακυβέρνηση (corporate governance), Διεθνής εμπειρία, ελληνική πραγματικότητα, 2003, 18.

26. *Μούζουλας*, (2003), 33 επ.

27. *Μούζουλας*, (2003), 33.

28. *Μούζουλας*, (2003), 34. – Βλ. *Μούζουλας*, Η διακυβέρνηση των εταιρειών με εισηγμένες κινητές αξίες στο χρηματιστήριο, Εισήγηση σε 9^ο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Δελφοί, 12 – 14 Νοεμβρίου 1999, ΕλλΔνη 2000, 633 επ., καθώς και σχετικές παρατηρήσεις Περάκη.

29. *Μούζουλας*, (2003), 34.

30. *Μούζουλας*, (2003), 35.

31. *Μούζουλας*, (2003), 35.

διευθύνοντος συμβούλου, ο εσωτερικός έλεγχος, ζητήματα από τη μισθολογική μεταχείριση των συμβούλων και των στελεχών, ζητήματα καθορισμού γενικής πολιτικής, ενημέρωσης των μετόχων, διαφάνειας, ευθύτητας³².

Ακολούθησαν νομοθετικές ή κανονιστικές πρωτοβουλίες για τη ρύθμιση ιδίως ζητημάτων περί διαφάνειας της λειτουργίας της εταιρείας, μεταξύ αυτών και ο ν. 2836/2000, που παρείχε στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς νομοθετική εξουσιοδότηση για έκδοση κώδικα συμπεριφοράς εταιρειών με εισηγμένες κινητές αξίες στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών και των οργάνων διοίκησής τους³³. Η ως άνω εξουσιοδότηση κατέληξε στην έκδοση απόφασης της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς υπ' αρ. 5/204/2000, χωρίς όμως να πετύχει το στόχο της καθιέρωσης ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης, με αποτέλεσμα να ακολουθήσει η ψήφιση του ν. 3016/2002, με τον οποίο αρκετά νομικά ζητήματα εξακολουθούσαν να μένουν αρρύθμιστα³⁴.

Από την πλευρά του το Χρηματιστήριο Αθηνών, επέλεξε κάποια ποιοτικά κριτήρια των εταιρειών με εισηγμένες σε αυτό κινητές αξίες, με βάση τα οποία αφού διαπιστώσει το βαθμό τήρησής τους, θα εντάξει αυτές σε κατάλογο «ποιοτικών εταιρειών»³⁵. Αν, ωστόσο, η αξιολόγηση της εταιρείας ως «ποιοτικής», αποβεί εκ των υστέρων λανθασμένη, με βάση την ερμηνεία της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς που δεν απαιτεί προς τούτο τη συνδρομή του στοιχείου του δόλου, ενδέχεται να οδηγήσει στην επιβολή διοικητικών κυρώσεων, με βάση το άρθρο 72, παρ. 2, ν. 1961/1991, ως διασποράς ψευδών ειδήσεων³⁶.

32. Περράκης, Θέματα Θεωρίας & Πράξης του Εμπορικού Δικαίου, 2004, 78.

33. Μούζουλας, (2003), 36.

34. Μούζουλας, (2003), 36 επ.

35. Μούζουλας, (2003), 38. – Βλ. Μούζουλας, Προβληματισμοί με αφετηρία τη θέσπιση ποιοτικών κριτηρίων προβολής των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών εταιρειών, ΔΕΕ 2002, 968 επ.

36. Μούζουλας, (2003), 38 επ.

III. ΔΗΛΩΣΗ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Σύμφωνα με το άρθρο 43^A, Κ.Ν. 2190/1920, όπως συμπληρώθηκε με το άρθρο 2, παρ. 2, του νόμου 3873/2010³⁷, οι εισηγμένες εταιρείες στο χρηματιστήριο είναι πλέον υποχρεωμένες να υποβάλλουν δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, με την οποία το ΔΣ θα δηλώνει ποιον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης ακολουθεί, ή σε περίπτωση που δεν τον ακολουθεί εν συνόλω ή ως προς μερικές ρυθμίσεις, υποχρεώνεται να αιτιολογεί σχετικά για την αντίστοιχη απόκλιση (comply or explain)³⁸.

Δυνάμει της παρ. 1^α, του άρθρου 22^A, Κ.Ν. 2190/1920, τα μέλη του ΔΣ κάθε εταιρείας έχουν συλλογικά το καθήκον και την ευθύνη έναντι της εταιρίας να εξασφαλίσουν ότι οι ετήσιοι λογαριασμοί, η ετήσια έκθεση και, όταν προβλέπεται ξεχωριστά, η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης που προβλέπεται από την περίπτωση δ' της παραγράφου 3, του άρθρου 43^α του ίδιου νόμου συντάσσονται και δημοσιεύονται σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου 2190/1920 και κατά περίπτωση σύμφωνα με τα διεθνή λογιστικά πρότυπα που έχουν θεσπισθεί με τον Κανονισμό (ΕΚ) 1606/2002.

Σύμφωνα με την παρ. 3, περ. δ', του άρθρου 43^A, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι ανώνυμη εταιρεία, οι μετοχές ή άλλες κινητές αξίες της οποίας έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά, κατά την έννοια της περίπτωσης 10, του άρθρου 2, του ν. 3606/2007³⁹ συμπεριλαμβάνει στην ετήσια έκθεση διαχείρισής της και δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης. Δυνάμει της ίδιας παραγράφου ορίζεται ότι η δήλωση αυτή, συμπεριλαμβάνεται ως ειδικό τμήμα της ετήσιας έκθεσης διαχείρισης και περιέχει τουλάχιστον τα παρακάτω πληροφοριακά στοιχεία: αα) αναφορά στον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης στον οποίο υπάγεται η εταιρεία ή τον οποίο έχει αποφασίσει αυτοβούλως να εφαρμόζει η εταιρεία, καθώς και τον τόπο στον οποίο είναι διαθέσιμο στο κοινό το σχετικό κείμενο, ββ) αναφορά στις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρεία επιπλέον των προβλέψεων του νόμου, καθώς και παραπομπή στον τόπο όπου τις έχει δημοσιοποιήσει, γγ) την περιγραφή των κύριων

37. Με το νόμο 3873/2010, ενσωματώνονται στην ελληνική έννομη τάξη η Οδηγία 2006/46/ΕΚ (ΕΕ L 224) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 14^{ης} Ιουνίου 2006, σχετικά με τους ετήσιους και ενοποιημένους λογαριασμούς εταιρειών ορισμένων μορφών, καθώς και η Οδηγία 2007/63/ΕΚ (ΕΕ L 300) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Νοεμβρίου 2007, για την απαίτηση για τη σύνταξη έκθεσης από ανεξάρτητο εμπειρογνώμονα σε περίπτωση συγχώνευσης ή διάσπασης ανωνύμων εταιρειών (άρθρο 1, ν. 3873/2010).

38. Κατά τον κ. *Αναστασόπουλο*, σε Ημερίδα της 27 Νοεμβρίου 2000, 7: «Ομως, η εξαναγκαστική εφαρμογή του «συστήματος της Εταιρικής Διακυβέρνησης» δεν φαίνεται κατάλληλο, το προσήκον μέτρο για την επιτυχία του σκοπού».

39. Όπως δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ 195 Α', σημείο 14 της παραγράφου 1, του άρθρου 4, της Οδηγίας 2004/39/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Απριλίου 2004, ΕΕ L 145 της 30.4.2010.

χαρακτηριστικών των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου⁴⁰ και διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας σε σχέση με τη διαδικασία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, δδ) τα πληροφοριακά στοιχεία που απαιτούνται κατά το άρθρο 10, παράγραφος 1, στοιχεία γ), δ), στ), η) και θ) της Οδηγίας 2004/25/ ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 21^{ης} Απριλίου 2004, σχετικά με τις δημόσιες προσφορές εξαγοράς⁴¹, εφόσον η εταιρεία υπάγεται στην εν λόγω οδηγία, εε) πληροφοριακά στοιχεία για τον τρόπο λειτουργίας της γενικής συνέλευσης των μετόχων και τις βασικές εξουσίες της, καθώς και περιγραφή των δικαιωμάτων των μετόχων και του τρόπου άσκησής τους, στστ) τη σύνθεση και τον τρόπο λειτουργίας του διοικητικού συμβουλίου και τυχόν άλλων διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων ή επιτροπών της εταιρείας. Αν η εταιρεία αποκλίνει από τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, στον οποίο υπάγεται ή τον οποίο εφαρμόζει, η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης περιλαμβάνει περιγραφή της απόκλισης με αναφορά στα σχετικά μέρη του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης και αιτιολόγηση της απόκλισης αυτής⁴². Αν η εταιρεία δεν εφαρμόζει ορισμένες διατάξεις του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, στον οποίο υπάγεται ή τον οποίο εφαρμόζει, η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης περιλαμβάνει αναφορά της διάταξης που δεν εφαρμόζει και εξήγηση των λόγων της μη εφαρμογής⁴³. Η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να περιέχει αναφορά στο συγκεκριμένο Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρία και στο βαθμό που η εταιρεία αποφασίζει να αποκλίνει από ορισμένα μέρη του σχετικού κώδικα ή να μην εφαρμόσει κάποιες από τις διατάξεις του, να αιτιολογεί τους λόγους της απόκλισης ή της μη εφαρμογής⁴⁴.

Επιπλέον, από τα ανωτέρω, συνάγεται ότι μια ανώνυμη εταιρία εισηγμένη στο χρηματιστήριο ή που επιθυμεί να εισαχθεί στο χρηματιστήριο, δύναται να επιλέξει την υιοθέτηση ενός άλλου μοντέλου διακυβέρνησης ή την εφαρμογή αρχών εταιρικής διακυβέρνησης όπως διατυπώνονται σε άλλο κώδικα. Σε κάθε περίπτωση όμως, η επιλογή του τρόπου διακυβέρνησης θα πρέπει να αιτιολογείται.

40. Σχετικό το άρθρο 37, του ν. 3693/2008, ΦΕΚ Α' 174/25-8-2008 «Εναρμόνιση της ελληνικής νομοθεσίας με την Οδηγία 2006/43/ΕΚ περί υποχρεωτικών ελέγχων των ετήσιων και των εννοποιημένων λογαριασμών, για την τροποποίηση των Οδηγιών 78/660/ΕΟΚ και 83/349/ΕΟΚ του Συμβουλίου και για την κατάργηση της Οδηγίας 84/253/ΕΟΚ του Συμβουλίου και άλλες διατάξεις». Επίσης, σχετικό και το άρθρο 7, του ν. 3016/2002.

41. Βλ. και *Ανδριανέσης*, Η θέση του ΔΣ ανώνυμης εταιρίας στις δημόσιες προτάσεις αγοράς μετοχών, 2008.

42. Άρθρο 43^Α, παρ. 3, περ. δ', Κ.Ν. 2190/1920.

43. Άρθρο 43^Α, παρ. 3, περ. δ', Κ.Ν. 2190/1920.

44. Στόχοι του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες, Μάρτιος 2011 – βλ. και Παράρτημα ΙΙ, Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011, 47 επ. για Οδηγίες για τη σύνταξη δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης.

IV. ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΕΒ

Με τις νέες νομοθετικές ρυθμίσεις περί εταιρικής διακυβέρνησης, εγκαινιάζεται πλέον επίσημα στον ελληνικό χώρο η έννοια της «εταιρικής διακυβέρνησης». Εύκολα συνάγουμε, ότι ο νομοθέτης επιθυμεί να υποχρεώσει τους παράγοντες της ελληνικής εταιρικής πραγματικότητας, να εκσυγχρονιστούν και προωθεί ως αρχικό στάδιο ρυθμίσεις περί προστασίας τρίτων, με απώτερο σκοπό την προσέλκυση επενδυτικών κεφαλαίων και την ανάπτυξη της οικονομίας, καθώς ακόμα και αν αποφασιστεί η μη υπαγωγή της ανώνυμης εταιρείας σε κάποιον από τους διατυπωμένους κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης, το Διοικητικό της Συμβούλιο οφείλει να ενημερωθεί και να αιτιολογήσει για ποιον ή ποιους λόγους αποκλίνει από την εφαρμογή μέρους ή εν συνόλω διατάξεων κάποιου από του κώδικες εταιρικής διακυβέρνησης.

Επιπλέον, από την πλευρά μας οφείλουμε στο σημείο αυτό, να υπογραμμίσουμε την επιστημονική εξέλιξη που προωθήθηκε στον ελληνικό εταιρικό χώρο, με τις ως άνω νομοθετικές διατάξεις.

Στον ελληνικό χώρο, μετά από αρκετές νομοθετικές προσπάθειες, με πρωτοβουλία του ΣΕΒ ολοκληρώθηκε η συγγραφή ενός ελληνικού κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, όπως είναι σε ισχύ κωδικοποιημένος από τον Μάρτιο του 2011⁴⁵. Λόγοι που οδήγησαν στην επίτευξη της ολοκλήρωσης συγγραφής ελληνικού κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, ήταν η συνεχώς μεταβαλλόμενη οικονομική κατάσταση και η παγκοσμιοποίηση των αγορών, καθώς και η ανάγκη ύπαρξης ενός κώδικα, που θα εμπεριέχει ρυθμίσεις, σχετικές με την ελληνική εταιρική πραγματικότητα και με το ελληνικό εταιρικό νομοθετικό καθεστώς.

Η πρωτοβουλία του ΣΕΒ για τη διαμόρφωση ενός κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης διευκολύνει τις ελληνικές εταιρίες να συμμορφωθούν προς τις επιταγές της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στα ζητήματα περί εταιρικής διακυβέρνησης, ώστε μεταξύ άλλων να ενισχυθεί η διαφάνεια στην ελληνική αγορά και να αυξηθεί η εμπιστοσύνη των εγχώριων και διεθνών επενδυτών στις ελληνικές επιχειρήσεις⁴⁶. Η τήρηση του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ αποτελεί οικειοθελή επιλογή κάθε εταιρείας.

Σύμφωνα με το προοίμιο του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης για τις εισηγμένες εταιρίες, ο οποίος συντάχθηκε με πρωτοβουλία του ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών, στοχεύει να συμβάλει στη βελτίωση του ελληνικού εταιρικού θεσμικού πλαισίου και ευρύτερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς και στη βελτίωση της

45. Επισυνάπτεται απόσπασμα στα παραρτήματα. Είχε προηγηθεί ολοκλήρωση συγγραφής κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, επίσης μετά από πρωτοβουλία του ΣΕΒ, το έτος 2010.

46. Μήνυμα Προέδρου του ΣΕΒ κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλου στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων⁴⁷ και της ελληνικής οικονομίας στο σύνολό της⁴⁸. Έναυσμα για την πρωτοβουλία του ΣΕΒ υπήρξε η απουσία στην Ελλάδα ενός ευρέως αποδεκτού και εφαρμοσμένου κώδικα, που να θεσπίζει πρότυπα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης για τις ελληνικές εταιρίες.

Στόχοι του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες είναι μεταξύ άλλων, η εκπαίδευση και καθοδήγηση των ΔΣ των ελληνικών εταιριών σε θέματα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης, η βελτίωση της πληροφόρησης των ιδιωτών ή θεσμικών μετόχων, η ενίσχυση της συμμετοχής τους στις εταιρικές υποθέσεις, με κεντρικό στόχο τη δημιουργία ενός προσβάσιμου και κατανοητού συστήματος αναφοράς για εισηγμένες ελληνικές εταιρίες, οι οποίες καλούνται πλέον να δημοσιοποιούν σε ετήσια βάση πληροφορίες για την εταιρική τους διακυβέρνηση σύμφωνα με τον ν. 3873/2010⁴⁹.

1. ΣΕΒ

Καθώς στη παρούσα εργασία, γίνεται λόγος για τον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, που συντάχθηκε μετά από πρωτοβουλία του ΣΕΒ, κρίνεται αναγκαία η συνοπτική παρουσίασή του.

1.1. ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΣΕΒ

Ο ΣΕΒ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών, τέως Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών⁵⁰), είναι ένα μη κερδοσκοπικό σωματείο, με έδρα την Αθήνα⁵¹. Ιδρύθηκε το 1905 και ως «Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων και Βιοτεχνών» άρχισε να λειτουργεί το 1907⁵². Το 1946 μετονομάστηκε σε «Σύνδεσμος Ελλήνων Βιομηχάνων» και το 1979 σε «Σύνδεσμος Ελληνικών Βιομηχανιών», ενώ από το 2007 η επωνυμία του είναι «Σύνδεσμος Επιχειρήσεων και Βιομηχανιών»⁵³. Ο ΣΕΒ είναι θεσμικός εκπρόσωπος ιδιωτικής πρωτοβουλίας⁵⁴ και κοινωνικός εταίρος για εθνικά θέματα στο εσωτερικό, αλλά και στο εξωτερικό, ως εκπρόσωπος των ελληνικών νομικών προσώπων – επιχειρήσεων και βιομηχανιών⁵⁵, με σκοπό την προάσπιση των συμφερόντων των μελών του⁵⁶. Επίσης, έχει αναγνωριστεί ως συνομιλητής για υπογραφή συμβάσεων

47. Δούβλης, Συγχώνευση εμπορικών εταιριών και θεωρία της επιχείρησης, 1986, 107 επ.

48. Προοίμιο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

49. Στόχοι, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες, Μάρτιος 2011.

50. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

51. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

52. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

53. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

54. Ένθετο από την επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ, με τίτλο: «Γνωρίστε τον ΣΕΒ: Οι αξίες και οι θέσεις μας», Ιούλιος 2008, 6.

55. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

56. Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

εργασίας, εκπροσωπώντας τους εργοδότες. Αποτελείται από μια σειρά Επιτελικών Οργάνων, από το Γραφείο Βρυξελλών και από διάφορες διοικητικές υποδομές⁵⁷. Μεταξύ των δράσεων του ΣΕΒ είναι και η ενθάρρυνση των μελών στην υιοθέτηση των κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης⁵⁸, που αποτελεί μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την επίτευξη των ως άνω απώτερων στόχων του ΣΕΒ⁵⁹. Επιπροσθέτως, ο ΣΕΒ μετέχει με εκπροσώπους του σε ανεξάρτητες ρυθμιστικές αρχές, σε επιτροπές και διοικητικά συμβούλια οργανισμών εντός και εκτός Ελλάδας⁶⁰, μεταξύ των οποίων και στη BUSINESSEUROPE (πρώην UNICE), της Ευρωπαϊκής Ομοσπονδίας Επιχειρήσεων, του αντίστοιχου φορέα εκπροσώπησης των επιχειρήσεων και βιομηχανιών σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο.

1.2. ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΕΒ

Η Συνέλευση των μελών αποτελεί το ανώτατο όργανο του ΣΕΒ, στο οποίο εκπροσωπούνται όλα τα μέλη, εταιρείες και σύνδεσμοι⁶¹. Εκλέγει 20μελές Διοικητικό Συμβούλιο για διετή θητεία, το οποίο διοικεί τον ΣΕΒ και χαράσσει τη στρατηγική του⁶².

1.3. ΕΠΙΤΡΟΠΕΣ ΚΑΙ ΕΚΠΡΟΣΩΠΟΙ

Με πρωτοβουλία του ΣΕΒ συγκροτούνται μόνιμες ή προσωρινές επιτροπές από μέλη της Διοίκησης και της Υπηρεσίας του, καθώς και από στελέχη Μελών του, για να παρακολουθούν και να γνωμοδοτούν σε θέματα εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης, φορολογίας, ενέργειας, περιβάλλοντος, τεχνολογίας, κρατικών προμηθειών και συνθηκών ανταγωνισμού⁶³.

57. Αναλυτικά σε σχετικό ένθετο από την επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ, με τίτλο: «Γνωρίστε τον ΣΕΒ: Η δομή μας», Ιούλιος 2008.

58. Ένθετο από την επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ, με τίτλο: «Το όραμά μας», 7 – Ένθετο από την επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ, με τίτλο: «Γνωρίστε τον ΣΕΒ: Οι αξίες και οι θέσεις μας», Ιούλιος 2008, 8 και 27.

59. Ένθετο από την επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ, με τίτλο: «Γνωρίστε τον ΣΕΒ: Οι αξίες και οι θέσεις μας», Ιούλιος 2008, 34.

60. Χαρακτηριστικά αναφέρονται: Επιτροπή Ανταγωνισμού, Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Επιτροπή Πολιτικής και Προγραμματισμού Προμηθειών, Επιτροπή του Αναπτυξιακού Νόμου 2601, ειδικές επιτροπές του Υπουργείου Ανάπτυξης, του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών, επιτροπές για το χωροταξικό σχεδιασμό και το περιβάλλον του Υπουργείου Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Εθνικό Συμβούλιο Αγροτικής Πολιτικής του Υπουργείου Γεωργίας, επιτροπές παρακολούθησης των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης για την Ελλάδα, Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ), Οργανισμός Μεσολάβησης και Διαιτησίας (ΟΜΕΔ), Ελληνικό Ινστιτούτο Υγιεινής και Ασφάλειας της Εργασίας (ΕΛΙΝΥΑΕ), Διοικητικά Συμβούλια του Ιδρύματος Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), του Οργανισμού Εργατικής Εστίας (ΟΕΕ), του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (ΟΕΚ) κ.ά.

61. Επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ.

62. Άρθρο 11, κωδικοποιημένο καταστατικό ΣΕΒ, μετά την απόφαση ΓΣ από 24 Μαΐου 2007, δημοσιευμένο στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ.

63. Επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ.

2. ΠΕΔΙΟ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΚΩΔΙΚΑ

Ο κώδικας εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες απευθύνεται στις ελληνικές ανώνυμες εταιρείες, όπως ορίζονται από τον Κ.Ν. 2190/1920, με έδρα την Ελλάδα, ειδικά αυτές των οποίων οι μετοχές έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά⁶⁴ (εισηγμένες), αλλά μπορεί να φανεί χρήσιμο εργαλείο και στις μη εισηγμένες εταιρείες⁶⁵.

Παρ' όλο που ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση», προκύπτει να αφορά τις εταιρείες, και ιδίως τις ανώνυμες εταιρείες, ωστόσο όπως προαναφέρθηκε δύναται να υιοθετηθεί κάποιο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης και από άλλα πρόσωπα, όπως εν γένει οι επιχειρήσεις⁶⁶, με έννοια ευρύτερη από αυτή της εταιρίας, ως δραστηριότητα με παραγωγικούς συντελεστές⁶⁷. Επίσης, σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης μπορεί να υιοθετηθεί από νομικό πρόσωπο είτε ιδιωτικού δικαίου είτε δημοσίου δικαίου, καθώς και άλλοι οργανισμοί, σωματεία, ιδρύματα, μη κυβερνητικές οργανώσεις και διάφοροι φορείς. Σε όλους τους ως άνω φορείς, ακόμα και σε μορφώματα, που δεν θα έχουν συσταθεί ως ανώνυμες εταιρείες με εισηγμένες μετοχές σε οργανωμένη αγορά, θα μπορούν εθελοντικά να επωφεληθούν από τις ρυθμίσεις που προσφέρει και ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ είτε εν όλω είτε εν μέρει.

3. ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Ο κώδικας περιλαμβάνει δύο ειδών διατάξεις: «γενικές αρχές», οι οποίες απευθύνονται σε όλες τις εταιρείες, εισηγμένες και μη, και «ειδικές πρακτικές», οι οποίες αφορούν μόνο σε εισηγμένες εταιρείες⁶⁸. Δεν απαιτείται από τις εταιρίες να συμμορφώνονται ή να αιτιολογούν τυχόν απόκλιση από το γενικό πλαίσιο και τις γενικές αρχές του κώδικα⁶⁹. Το ίδιο ισχύει και για τις υποσημειώσεις⁷⁰.

64. Βλ. *Αυγητίδης*, Η Εισηγμένη Ανώνυμη εταιρία, 2008 – *Κορδή – Αντωνοπούλου*, Το νομικό πλαίσιο του χρηματιστηρίου, 2006 – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών*, Το Χρηματιστήριο στο ελληνικό δίκαιο (Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2000 – *Ταρνανίδου*, Η οργανωμένη αγορά, 2008.

65. Επίσης, ζητήματα διακυβέρνησης συναντάμε και σε άλλους οργανισμούς, όπως σε οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων και συνταξιοδοτικά σχήματα, κατά *Μούζουλα*, (2003), 29. Ως προς τη διακυβέρνηση των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων βλ. *Μούζουλα*, Οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2000^B, 618 επ. Σχετικά με την προβληματική ως προς τη διακυβέρνηση των συνταξιοδοτικών οργανισμών, βλ. *Ιδίου*, Τάσεις για την καθιέρωση κανόνων διακυβέρνησης των συνταξιοδοτικών οργανισμών (pension funds), ΔΕΕΤ Β-Γ 2000, 100 επ.

66. *Δούβλης*, Συγχώνευση εμπορικών εταιριών και θεωρία της επιχείρησης, 1986, 107 επ.

67. *Περάκης*, Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 2011, 174 επ.

68. Πεδίο εφαρμογής, δομή και περιεχόμενο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

69. Πεδίο εφαρμογής, δομή και περιεχόμενο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

70. Πεδίο εφαρμογής, δομή και περιεχόμενο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

4. ΜΙΚΡΟΤΕΡΕΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

Στον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ περιέχεται και κατάλογος εξαιρέσεων για μικρότερες εισηγμένες εταιρείες. Οι εξαιρούμενες πρακτικές δεν αποτελούν «διατάξεις» για τις μικρότερες εισηγμένες εταιρείες, και επομένως δεν απαιτείται συμμόρφωση ή εξήγηση της μη συμμόρφωσής τους με αυτές.

Ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, στο Παράρτημα Ι⁷¹, θέτει ρητά τον ορισμό των εισηγμένων εταιρειών μικρότερου μεγέθους, ως οι εταιρείες οι οποίες, κατά το μεγαλύτερο μέρος του έτους στο οποίο αναφέρεται η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, δεν συμπεριλαμβάνονταν στους δείκτες⁷² FTSE/ATHEX 20 και FTSE/ATHEX Mid 40.

Ωστόσο, στο ίδιο Παράρτημα Ι του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι οι εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους που επιλέγουν να εφαρμόσουν τον Κώδικα αυτό, θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις γενικές αρχές του. Η πλήρης εφαρμογή των ειδικών πρακτικών είναι επίσης ευκατάρτη. Όμως, στη συνέχεια συμπληρώνεται ότι η εφαρμογή ορισμένων ειδικών πρακτικών είναι πιθανό να απαιτεί δυσανάλογο χρόνο και κόστος για την πλειονότητα των μικρότερων εισηγμένων εταιρειών. Ως εκ τούτου, ο Κώδικας με το Παράρτημά του αυτό προβλέπει την εξαίρεσή τους από την υποχρέωση περί εξήγησης μη συμμόρφωσής τους με τις παρακάτω ειδικές πρακτικές.

5. ΠΗΓΕΣ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ

5.1. ΑΡΧΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΟΟΣΑ

Σημαντική πηγή έμπνευσης για τη σύνταξη του Κώδικα αποτέλεσαν οι Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης⁷³ του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), οι οποίοι αποτελούν διεθνώς σημείο αναφοράς. Οι Αρχές του ΟΟΣΑ υπογραμμίζουν το ρόλο της καλής εταιρικής διακυβέρνησης στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, όσον αφορά αφενός στην αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης και αφετέρου στο χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου.

Σημαντικές πρωτοβουλίες έχουν αναληφθεί σε διεθνές επίπεδο, για τη θέσπιση και καθιέρωση κανόνων εταιρικής διακυβέρνησης⁷⁴. Στις προσπάθειες αυτές βασικό ρόλο διαδραματίζει και ο ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης)⁷⁵, ο

71. Παράρτημα Ι, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011, 46 επ.

72. Χρηματιστηριακοί δείκτες.

73. Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης ΟΟΣΑ 2004.

74. Μούζουλας, (2003), 29.

75. OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). Δυνάμει του άρθρου 1 του συμφώνου, που υπογράφηκε στο Παρίσι στις 14 Δεκεμβρίου 1960, με ισχύ από 30 Σεπτεμβρίου 1961, ορίζεται ότι η λειτουργία του ΟΟΣΑ έχει στόχο την οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση, καθώς και την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου στα μέλη, ενώ παράλληλα

οποίος με τη συνεργασία της Παγκόσμιας Τράπεζας και άλλων χορηγών, διοργανώνει συνεδρίες σε διάφορες χώρες, σχετικά με ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης⁷⁶.

Οι Αρχές περί εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ διατυπώθηκαν αρχικά το 1999, συνιστώντας σημείο αναφοράς για κράτη μέλη του ΟΟΣΑ και μη, επενδυτές, επιχειρήσεις και λοιπούς παράγοντες του παγκόσμιου επιχειρησιακού περιβάλλοντος (εν γένει stakeholders)⁷⁷, ενώ το 2004, λόγω των καίριων αλλαγών, της ανάπτυξης και της εμπειρίας, που αποκτήθηκε στο μεσοδιάστημα από χώρες μέλη του ΟΟΣΑ και μη, δημιουργήθηκε η ανάγκη επανατοποθέτησης και διατύπωσης εκ νέου των αρχών περί εταιρικής διακυβέρνησης, υπό την επίβλεψη της Παγκόσμιας Τράπεζας⁷⁸ (World Bank), του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου⁷⁹ (International Monetary Fund – IMF) και της Τράπεζας Διεθνών Διακανονισμών⁸⁰ (Bank for International Settlements – BIS), καθώς και λοιπών παραγόντων της διεθνούς κοινότητας⁸¹.

εξασφαλίζεται η οικονομική σταθερότητα, η οποία συμβάλλει στην ανάπτυξη της παγκόσμιας οικονομίας. Μέλη του ΟΟΣΑ είναι: Αυστρία, Βέλγιο, Καναδάς, Δανία, Γαλλία, Γερμανία, Ελλάδα, Ισλανδία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Νορβηγία, Πορτογαλία, Ισπανία, Σουηδία, Ελβετία, Τουρκία, Ηνωμένο Βασίλειο, ΗΠΑ, Ιαπωνία, Φινλανδία, Αυστραλία, Νέα Ζηλανδία, Μεξικό, Τσεχία, Ουγγαρία, Πολωνία, Κορέα, Σλοβακία, ενώ στο έργο του ΟΟΣΑ συμμετέχει και η Επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άρθρο 13, του Συμφώνου ΟΟΣΑ), βλ. OECD Principles of Corporate Governance 2004 (/ Principles de gouvernement d'entreprise de l'OCDE 2004), Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, από την ηλεκτρονική βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ.

76. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 6.

77. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 5.

78. Η Παγκόσμια Τράπεζα είναι διεθνές χρηματοπιστωτικό ίδρυμα το οποίο παρέχει οικονομική και τεχνική βοήθεια σε αναπτυσσόμενες χώρες για αναπτυξιακά έργα (π.χ. δρόμοι, γέφυρες, σχολεία) με δεδηλωμένο στόχο τη μείωση της φτώχειας. Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας είναι ο Νοτιοκορεάτης Τζιμ Γιονγκ Κιμ από την 1^η Ιουλίου του 2012. Αποτελείται από δύο θεσμούς: την Παγκόσμια Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (IBRD) και το Διεθνή Αναπτυξιακό Οργανισμό (IDA). Ο οργανισμός συστάθηκε έπειτα από τη διάσκεψη στο Μπρέτον Γουντς το 1944. Οι ΗΠΑ και η Βρετανία πρωταγωνίστησαν σε αυτήν τη διάσκεψη. Η Τράπεζα ως το 1968 χορηγούσε δάνεια σε μικρή σχετικά κλίμακα. Τις τελευταίες δεκαετίες η Τράπεζα έχει δεχτεί εντονότατη κριτική από αντιπάλους της παγκοσμιοποίησης και άλλες κοινωνικές ομάδες. Διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

79. Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ) είναι ένας διεθνής οργανισμός, ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών και προσφέροντας οικονομική και τεχνική βοήθεια όταν του ζητηθεί. Το ΔΝΤ ιδρύθηκε στις 27 Δεκεμβρίου του 1945 στην Ουάσιγκτον, πρωτεύουσα των ΗΠΑ κατόπιν συνομολόγησης 29 Χώρων που είχαν συμβάλλει στο 80% του κεφαλαίου. Η ίδρυση του Οργανισμού αυτού είχε προπαρασκευαστεί κατά τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοδοτική Συνδιάσκεψη που συνήλθε στο Μπρέτον Γουντς του Νιου Χαμσάιρ των ΗΠΑ, ενάμισι χρόνο πριν, από 1^η Ιουλίου μέχρι 22 Ιουλίου του 1944. Διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

80. Η Τράπεζα Διεθνών Διακανονισμών (ΤΔΔ) είναι ένας διεθνής οργανισμός αποτελούμενος από κεντρικές τράπεζες, που "υποβοηθά τη διεθνή νομισματική και χρηματοοικονομική συνεργασία και δρα ως μια τράπεζα για τις κεντρικές τράπεζες. Δεν βρίσκεται υπό τον έλεγχο καμίας εθνικής κυβέρνησης. Η ΤΔΔ λειτουργεί μέσα από υποεπιτροπές και γραμματείες, αλλά και μέσω του ετήσιου Γενικού Συμβουλίου όλων των μελών της. Επίσης, παρέχει τραπεζικές υπηρεσίες, μόνο όμως στις κεντρικές τράπεζες ή σε άλλους διεθνείς οργανισμούς. Εδρεύει στη Βασιλεία της Ελβετίας και δημιουργήθηκε με τις Συμφωνίες της Χάγης του 1930. Το όνομά της στα αγγλικά είναι Bank for International Settlements (BIS), στα γερμανικά Bank für Internationalen Zahlungsausgleich (BIZ), στα γαλλικά Banque des Reglements Internationaux

Όπως ρητά αναφέρεται στον πρόλογο της δημοσίευσης των Αρχών περί εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ του 2004, η ορθή εταιρική διακυβέρνηση συμβάλλει στην ανταγωνιστικότητα των εταιρειών, η εξασφάλιση της οποίας εξυπηρετεί ιδίως τους επενδυτές⁸² (συμπεριλαμβανομένου οργανισμούς συλλογικών επενδύσεων⁸³ και συνταξιοδοτικούς οργανισμούς⁸⁴). Επιπλέον, η εταιρική διακυβέρνηση μπορεί να συμβάλει στην οικονομική ευμάρεια και ανάπτυξη⁸⁵.

Με τις Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ γίνεται η προσπάθεια συγκέντρωσης και διατύπωσης υποδειγματικών μη δεσμευτικών πρακτικών⁸⁶, οι οποίες στοχεύουν στη διαχείριση προβλημάτων, που προκύπτουν από το διαχωρισμό μεταξύ ιδιοκτησίας και ελέγχου⁸⁷. Οι Αρχές αυτές μπορεί να αποτελέσουν υπόδειγμα για την βελτίωση των εθνικών νομοθετικών πλαισίων σχετικά με την εταιρική διακυβέρνηση, ενώ επίσης μπορούν να υιοθετηθούν και από επιχειρήσεις ή να αποτελέσουν έναν οδηγό για τους επενδυτές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη⁸⁸. Ο διάλογος για τα ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης παραμένει ανοιχτός, ενώ μέσω ενός ειδικού φόρουμ, δόθηκε η δυνατότητα από τον ΟΟΣΑ, σε χώρες μέλη του ή μη, να εκφράζουν σχετικές ιδέες και εμπειρίες⁸⁹.

5.1.1. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ

Ειδικότερα, σχετικά με τα δικαιώματα των μετόχων, στη δημοσίευση των Αρχών Εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ του 2004, έχουν αναφερθεί ως βέλτιστες οι ακόλουθες πρακτικές. Αρχικά διατυπώνεται η αρχή ότι θα πρέπει το υιοθετούμενο σύστημα εταιρικής διακυβέρνησης να προστατεύει και να διευκολύνει την άσκηση των μετοχικών δικαιωμάτων⁹⁰. Συμπληρωματικά στην αρχή αυτή παραθέτονται ως βασικά δικαιώματα να δύνανται οι μέτοχοι να εξασφαλίζουν μεθόδους εγγραφής των ιδιοκτητών, να μεταβιβάζουν - μεταφέρουν μετοχές, να αποκτούν τακτικά και έγκαιρα πληροφορίες για την επιχείρηση, να συμμετέχουν και να ψηφίζουν στις γενικές συνελεύσεις, να εκλέγουν και να ανακαλούν μέλη του ΔΣ, να λαμβάνουν μέρος από τα κέρδη της εταιρίας⁹¹. Επιπλέον, προτείνεται οι μέτοχοι να έχουν δικαίωμα να

(BRI), και στα ιταλικά Banca dei Regolamenti Internazionali (BRI). Διαθέτει γραφεία αντιπροσώπων στο Χονγκ Κονγκ και την Πόλη του Μεξικό. Διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.

81. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 11.

82. Βλ. και Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 15.

83. Collective investment institutions.

84. Pension funds.

85. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 13.

86. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 15.

87. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 14.

88. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 13.

89. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 6.

90. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 20.

91. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 20.

λαμβάνουν μέρος και να πληροφορούνται επαρκώς σχετικά με αποφάσεις, οι οποίες αφορούν θεμελιωτικές εταιρικές αλλαγές, όπως είναι τροποποιήσεις καταστατικού, έκδοση πρόσθετων μετοχών, ιδιάζουσες συναλλαγές, συμπεριλαμβανομένου μεταφοράς μέρους ή του συνόλου των παγίων στοιχείων της εταιρίας, που οδηγούν στην πώληση της εταιρίας⁹². Ως επεξήγηση της ως άνω αρχής αναφέρεται ότι οι μέτοχοι θα έπρεπε να έχουν την δυνατότητα να συμμετέχουν αποτελεσματικά και να ψηφίζουν στη γενική συνέλευση, καθώς και να ενημερώνονται για την προώθηση της διαδικασίας της ψηφοφορίας, για την ώρα, τον τόπο και τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, να έχουν τη δυνατότητα να ρωτούν το ΔΣ πληροφορίες, να ορίζουν θέματα προς συζήτηση στη ΓΣ και να προτείνουν αποφάσεις ΓΣ, να παρουσιάζουν τις απόψεις τους⁹³. Συνακόλουθα, υπογραμμίζεται ότι η διαδικασία εκλογής μελών ΔΣ θα πρέπει να διευκολύνεται, να εγκρίνονται τυχόν μεταβολές στη συγκρότηση του ΔΣ, ενώ στη διαδικασία της ψηφοφορίας ορθό θα ήταν να συμμετέχουν ακόμα και οι μέτοχοι που απουσιάζουν με ίδια ισχύ ψήφου, όπως αν ήταν παρόντες⁹⁴. Προτείνεται ακόμα να αποφεύγονται μέθοδοι και συμφωνίες που θα παρέχουν τη δυνατότητα σε ορισμένους μετόχους να αποκτούν σημαντικό έλεγχο, καθιστώντας τους λοιπούς μετόχους ανίσχυρους, ενώ οι αγορές για την απόκτηση ελέγχου θα πρέπει να λειτουργούν αποτελεσματικά και με διαφάνεια⁹⁵. Επίσης, μεταξύ των μετόχων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται και θεσμικοί επενδυτές, επιτρέπεται να συμβουλευούνται ο ένας τον άλλον σε θέματα σχετικά με τα βασικά μετοχικά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τις Αρχές, υποκείμενες σε εξαιρέσεις, ώστε να αποφεύγονται οι καταχρήσεις⁹⁶.

5.1.2. ΑΡΧΗ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Στις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ του 2004 προτείνεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μετόχων, συμπεριλαμβανομένου και των μετόχων μειοψηφίας και των αλλοδαπών μετόχων, άλλως θα πρέπει κάθε μέτοχος να έχει τη δυνατότητα να αμυνθεί σε περίπτωση προσβολής των δικαιωμάτων του⁹⁷. Στη συνέχεια διευκρινίζεται ότι η ισότητα θα πρέπει να προσδοκάται μέσα στα πλαίσια της ίδιας τάξης μετόχων, ότι οι επενδυτές θα μπορούν να λαμβάνουν πληροφορίες για όλες τις τάξεις μετοχών, καθώς και ότι τροποποιήσεις στα δικαιώματα ψήφου θα πρέπει να υπόκεινται σε έγκριση⁹⁸. Υπογραμμίζεται η ανάγκη προστασίας των μετόχων μειοψηφίας από

92. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 20.

93. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 20.

94. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 21.

95. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 21.

96. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 21.

97. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 22.

98. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 22.

καταχρηστικές συμπεριφορές των μετόχων, που άμεσα ή έμμεσα ασκούν τον έλεγχο⁹⁹. Στη συνέχεια ορίζεται ότι η απόφαση σχετικά με τη δυνατότητα άσκησης ψήφου από νομιμοποιούμενα πρόσωπα (custodians ή nominees), δύναται να λαμβάνεται από τον επωφελούμενο ιδιοκτήτη των μετοχών (beneficial owner of the shares)¹⁰⁰. Στις ως άνω σκέψεις προστίθεται και ο περιορισμός των εμποδίων για την άσκηση ψήφου εξ αποστάσεως ή με τρίτα πρόσωπα¹⁰¹.

5.2. ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΟΔΗΓΙΕΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Επίσης, για τη σύνταξη των διατάξεων του Κώδικα λήφθηκαν υπόψη και οι πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης, όπως σχετικά αποτυπώθηκαν και στη «Γαλάζια Βίβλο» της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς, καθώς και στις σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες και συστάσεις.

99. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 22.

100. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 22. - Για τη ρύθμιση αυτή, παρότι αρχικά η ερμηνεία της φαίνεται ευνόητη, σε μια πιο λεπτομερή ανάλυση γίνεται φανερό ότι για τη διατύπωση της υιοθετήθηκαν αγγλοσαξονικοί όροι (beneficial owner – nominee), που δεν έχουν υπάρχουν με την αντίστοιχη ακρίβεια στο ελληνικό εταιρικό δίκαιο, καθώς στη συνέλευση νομιμοποιούνται να μετέχουν οι μέτοχοι της εταιρίας, δηλ. είτε αυτοί που είναι εγγεγραμμένοι στο βιβλίο μετόχων, εφόσον οι μετοχές είναι ονομαστικές, είτε αυτοί που είναι κομιστές των μετοχικών τίτλων, εφόσον πρόκειται για ανώνυμες μετοχές. Υπό αυτή την έννοια, η διάκριση μεταξύ beneficial owner και nominee ανάγεται στο επίπεδο των εσωτερικών σχέσεων μεταξύ αυτών των προσώπων, που έχουν ο καθένας τη συγκεκριμένη ιδιότητα. Για την εταιρεία αρκεί η καταχώρηση στο Κεντρικό Αποθετήριο Αξιών, για να θεωρηθεί το πρόσωπο που εμφανίζεται στη συνέλευση ως μέτοχος. Μόνο αυτό το πρόσωπο δικαιούται να ορίσει αντιπρόσωπό του στη συνεδρίαση της συνέλευσης. Μούζουλας, (2003), 422 επ.

101. Αρχές εταιρικής διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ 2004, 22.

V. ΕΝΝΟΙΑ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ

Ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση» (corporate governance) θα μπορούσε να προσδιοριστεί ως το συνολικό σύστημα δικαιωμάτων, διαδικασιών και ελέγχων, που έχουν καθιερωθεί εσωτερικά και εξωτερικά ως προς τη διοίκηση της εταιρείας, με στόχο την προστασία των συμφερόντων όλων των παραγόντων που αναμειγνύονται στην εταιρική δραστηριότητα (stakeholders)¹⁰², μεταξύ των οποίων οι δανειστές της εταιρείας, οι εργαζόμενοι, οι θεσμικοί επενδυτές, αλλά και οι λοιποί μέτοχοι και ενδιαφερόμενοι επενδυτές¹⁰³, καθώς και την αύξηση της αξίας και του κέρδους της επιχείρησης¹⁰⁴, τηρουμένων ορισμένων ηθικών αρχών¹⁰⁵. Προτείνονται οχτώ ηθικές αρχές διακυβέρνησης, που ονομάζονται Συνολικό Κώδικας Επιχειρησιακών Προτύπων, οι οποίες ενδεικτικά είναι: η αρχή της πίστης, η αρχή της ιδιοκτησίας, η αρχή της αξιοπιστίας, η αρχή της διαφάνειας, η αρχή της αξιοπρέπειας, η αρχή της δικαιοσύνης, η αρχή της υπηκοότητας και η αρχή της ανταπόκρισης¹⁰⁶. Επιπλέον, η εταιρική διακυβέρνηση σκοπό έχει την διαμόρφωση φήμης της εταιρίας. Για την επίτευξη των ως άνω στόχων της εταιρικής διακυβέρνησης σημαντικό ρόλο διαδραματίζει και η «εταιρική κοινωνική ευθύνη»¹⁰⁷, όπως επιστημονικά συνοψίζεται το ενδιαφέρον, που δείχνει μια επιχείρηση στα περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα.

Η εταιρική διακυβέρνηση εκλαμβάνεται -υπό στενή έννοια- ως το σύστημα ευθύνης των προσώπων που ασκούν τη διοίκηση της εταιρείας έναντι των μετόχων και υπό ευρεία έννοια, περιλαμβάνει το συνολικό πλαίσιο των σχέσεων που δημιουργούνται από τη λειτουργία της εταιρείας και τις συνέπειες αυτών των σχέσεων, για την κοινωνία γενικότερα¹⁰⁸.

Κατά τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση» περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρίες διοικούνται και ελέγχονται. Η εταιρική διακυβέρνηση συνίσταται στην οργάνωση θεμάτων διοίκησης και λειτουργίας των ανωνύμων εταιριών, ιδίως των ανωνύμων εταιριών που έχουν

102. Μούζουλας, (2003), 26.

103. Βλ. Καραγκουνίδης, Προστασία του επενδυτή, 2007 – Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, Χρηματοστήριο και προστασία επενδυτών, 2001 – Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων, Α.Ε. και κεφαλαιαγορά., Η προστασία του επενδυτή (Πρακτικά 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2002.

104. Άρθρο 2, ν. 3016/2002.

105. Βελέντζας / Μπρώνη, ΕΤρΑΞΧρΔ 2010, 10 επ. · Περάκης, Οι αρχές εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα, σε Σύνδεσμο Ελλήνων Εμπορικών Λόγων (επιμ.), Το Χρηματοστήριο στο ελληνικό δίκαιο, 2000, 389 – Βελέντζας / Μπρώνη, Επιχειρηματική Ηθική, Εταιρική Διακυβέρνηση & Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, 2010, 215 επ.

106. Βελέντζας / Μπρώνη, ΕΤρΑΞΧρΔ 2010, 9.

107. Μούζουλας, (2003), 264 επ.

108. Μούζουλας, (2003), 25.

εισηγμένες μετοχές ή άλλες κινητές αξίες τους σε οργανωμένη¹⁰⁹ χρηματιστηριακή αγορά¹¹⁰. Ειδικότερα, συγκεκριμενοποιούνται οι υποχρεώσεις – καθήκοντα των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου και συστηματοποιείται ο εσωτερικός κανονισμός λειτουργίας της εταιρίας και ο εσωτερικός έλεγχος, με απώτερο σκοπό την διαμόρφωση αξιόπιστης εταιρικής εικόνας.

Η διαμόρφωση της διακυβέρνησης μιας εταιρίας καθίσταται ιδιαίτερα σημαντικό στοιχείο ανταγωνιστικότητας, δυνάμει του οποίου δημιουργούνται τα εχέγγυα για την εξέλιξη οικονομικής προόδου, τόσο της εταιρίας, για τη διαφύλαξη των εταιρικών και μετοχικών¹¹¹ συμφερόντων και την επιδίωξη του εταιρικού κέρδους, όσο και της αγοράς εν γένει, στον σύγχρονο κόσμο της παγκοσμιοποίησης. Η έννοια «της εταιρικής διακυβέρνησης» με την εδραίωσή της ως θεσμού και στον ελληνικό εταιρικό χώρο¹¹², όπως καθιερώθηκε και νομοθετικά με τον ν. 3016/2002, προκρίνεται πλέον ως κείμενο κριτήριο για την προσέλκυση επενδυτικού κεφαλαίου, καθώς οι ενδιαφερόμενοι πριν επενδύσουν σε μια εταιρία, συγκρίνουν την αξιοπιστία και την απόδοση, που προσφέρεται εκάστοτε. Για την προσέλκυση επενδυτών – μετόχων, θα πρέπει μέσω της εκάστοτε εταιρικής διακυβέρνησης, να διασφαλίζονται τα συμφέροντα των επενδυτών - μετόχων¹¹³, ιδίως μέσω της ενίσχυσης της διαφάνειας, της έγκαιρης και έγκυρης πληροφόρησης, των ανεξάρτητων και αποτελεσματικών ελέγχων της διοίκησης, τις αξιόπιστες λογιστικές καταστάσεις.

Ο επενδυτής¹¹⁴ σκοπεύει στην αύξηση της υπεραξίας των μετοχών του κατά τη μεταπώλησή τους, ή στην αξία των ετήσιων μερισμάτων ή και στα δύο¹¹⁵. Στις περιπτώσεις αυτές, η επένδυση είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί για το σχηματισμό του αρχικού μετοχικού κεφαλαίου μιας νέας εταιρίας, ή για τη χρηματοδότηση της εξαγοράς μιας υπάρχουσας εταιρίας, ή για τη χορήγηση κεφαλαίου για την ανάπτυξή της, ή για τη διάσωσή της, όταν πρόκειται για βιώσιμη επιχείρηση, η οποία με την κατάλληλη χρηματοδότηση μπορεί όχι μόνο να επιβιώσει, αλλά και να επανέλθει στην

109. Βλ. *Αυγητίδης*, Η Εισηγμένη Ανώνυμη εταιρία, 2008 – *Κορδή – Αντωνοπούλου*, Το νομικό πλαίσιο του χρηματιστηρίου, 2006 – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Το Χρηματιστήριο στο ελληνικό δίκαιο (Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2000 – *Ταρνανίδου*, (2008).

110. Σχετικός ο νόμος 3016/2002 περί εταιρικής διακυβέρνησης. – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, Η οργάνωση της επιχείρησης των κεφαλαιουχικών εταιριών (Πρακτικά 13^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2004.

111. Βλ. *Thomadakis*, “Market Integrity and Corporate Governance”, First South East Europe Corporate Roundtable “Shareholder rights and equitable treatment”, Bucharest 20-21 September 2001.

112. *Βελέντζας*, Ανώνυμη Εταιρία (απλή & εισηγμένη), Εταιρικό Δίκαιο και Δίκαιο Κεφαλαιαγοράς, 2008, 941 επ.

113. Βλ. *Καραγκουνίδης*, (2007) – *Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου*, (2001) – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, (Πρακτικά 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2002.

114. Βλ. *Καραγκουνίδης*, (2007) – *Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου*, (2001) – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικών Λόγων*, (Πρακτικά 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2002.

115. *Μπασαγιάννης*, Περιεχόμενο εξωεταιρικής συμφωνίας μετόχων (Shareholders' Agreement), 2009, 4.

κερδοφορία και στην ανάπτυξη¹¹⁶, καθιστώντας την άσκηση ορθής εταιρικής διακυβέρνησης σημαντικό εργαλείο για την προσέλκυση επενδυτικού κοινού.

Στην έννοια της «εταιρικής διακυβέρνησης» υπάγεται και η ενδεδειγμένη αναφορά, καθώς και η τυχόν αποδοχή και επέκταση ευνοϊκότερων όρων, σχετικά με τα δικαιώματα των μετόχων, πέραν του αναγκαστικού πλαισίου¹¹⁷, το οποίο τίθεται από τις κάθε φορά ισχύουσες νομοθετικές διατάξεις. Αυτή η παράμετρος καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική, για όσους ενδιαφέρονται να αποκτήσουν την ιδιότητα ή είναι ήδη επενδυτές – μέτοχοι στην εταιρία. Για την επίτευξη συμφωνιών και ρυθμίσεων σχετικά με τα ζητήματα περί μετόχων, θα πρέπει να ληφθούν υπόψη το πλήθος των συμφερόντων, που διακυβεύονται, λόγω της διασποράς των μετοχών σε περισσότερους παράγοντες, (όπως μετόχους μειοψηφίας και πλειοψηφίας, επενδυτών διαφορετικής οικονομικής κλίμακας, εργαζομένων, πιστωτών, κλπ).

116. Μπασαγιάννης, (2009), 4.

117. Άρθρο 3, ΑΚ: «Κανόνες Δημόσιας Τάξης. Η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή κανόνων δημόσιας τάξης».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: ΕΤΑΙΡΙΚΟ ΣΥΜΦΕΡΟΝ

Ρητά στο άρθρο 2, του ν. 3016/2002, ορίζεται πρώτηστη υποχρέωση και καθήκον του Διοικητικού Συμβουλίου (ΔΣ) κάθε εισηγμένης σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά εταιρίας είναι η διαρκής επιδίωξη της ενίσχυσης της μακροχρόνιας οικονομικής αξίας της εταιρείας και η προάσπιση του γενικού εταιρικού συμφέροντος.

Με αφορμή την έννοια του «εταιρικού συμφέροντος», έχουν αναπτυχθεί και υποστηρίζονται στη θεωρία πολλές απόψεις. Απώτερος σκοπός της ερμηνευτικής προσέγγισης του «εταιρικού συμφέροντος», είναι η οριοθέτησή του, ώστε να ανιχνευτούν οι συμπεριφορές καταστρατήγησής του, και κατ' επέκταση να οριοθετηθεί η επικείμενη προστασία της εταιρίας, των μετόχων και λοιπών παραγόντων, που τυχόν προσβάλλονται.

Ο προβληματισμός για την οριοθέτηση της έννοιας του «εταιρικού συμφέροντος» προκύπτει λόγω της σύγκρουσης μεταξύ ιδιοκτησίας και ελέγχου σε μια εταιρεία. Όταν οι ιδιοκτήτες και τα πρόσωπα που ασκούν τον έλεγχο της εταιρίας δεν ταυτίζονται, τότε διαμορφώνονται οι προϋποθέσεις για την ύπαρξη σύγκρουσης συμφερόντων¹¹⁸. Οι συγκρούσεις συμφερόντων μπορούν να οδηγήσουν σε μείωση της αξίας της εταιρείας¹¹⁹, οπότε στην επίλυση των συγκρούσεων αυτών συμβάλλει η υιοθέτηση ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης¹²⁰.

Κατά μία άποψη, το εταιρικό συμφέρον ταυτίζεται με τα συμφέροντα των μετόχων¹²¹. Κατά άλλη άποψη, στην έννοια του εταιρικού συμφέροντος εμπίπτουν πέρα από τα συμφέροντα των μετόχων, τα συμφέροντα και άλλων προσώπων, που εξαρτώνται από την εξέλιξη της εταιρίας, όπως τα συμφέροντα των εταιρικών δανειστών, των επενδυτών, των εργαζομένων, των καταναλωτών και εν γένει του κοινωνικού συνόλου¹²².

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, το συμφέρον των μετόχων που σκοπεύει στην ικανοποίηση παράνομων κερδοσκοπικών επιδιώξεων ή σε εξωεταιρικά συμφέροντα τρίτων, θεωρείται ότι αντίκειται στην έννοια του εταιρικού συμφέροντος¹²³.

118. *Dennis / McConnell*, JFQA Mar. 2003, Vol. 38, No. 1, 1-36. (αναρτήθηκε από ηλεκτρονική βάση δεδομένων: www.jstor.org - The Journal of Financial and Quantitative Analysis).

119. *Dennis./ McConnell*, JFQA Mar. 2003, Vol. 38, No. 1, 1-36. (αναρτήθηκε από ηλεκτρονική βάση δεδομένων: www.jstor.org - The Journal of Financial and Quantitative Analysis).

120. Για τα συστήματα εταιρικής διακυβέρνησης βλ. και *Αθανασίου*, (2010) – *Μούζουλας*, (2003), 122 επ.

121. Όπως οφείλει να τα διαφυλάσσει το ΔΣ κατά τη μονιστική αντίληψη περί της έννοιας των μετόχων, μέσω της διανομής κερδών, σε *Παπαπαναγιώτου*, Το εταιρικό συμφέρον ως κριτήριο ασκήσεως οργανικών εξουσιών εις Α.Ε. Αρχαί διέπουσαι λειτουργίαν αυτής, 2006, 12. Βλ. και *Τριανταφυλλάκης*, Το συμφέρον της επιχείρησης ως κανόνας συμπεριφοράς των οργάνων της α.ε., 1998, 330 επ..

122. Κατά την ατομιστική αντίληψη, σε *Παπαπαναγιώτου*, (2006), 13. – *Περάκης*, (2011), 185 επ.

123. *Παπαπαναγιώτου*, (2006), 15.

Το ΔΣ πολλαπλά οφείλει να προστατεύει τα συμφέροντα των δανειστών της εταιρίας δια της εκπληρώσεως της υποχρέωσης διαφύλαξης της ακεραιότητας του εταιρικού κεφαλαίου, ως κατά τη σύνταξη του ισολογισμού της εταιρίας, τη μη διανομή εικονικών μερισμάτων, τη μη διάθεση περιουσίας της εταιρίας σε μέλη αυτού, γενικούς διευθυντές ή διευθυντές ή συγγενείς αυτών ως ο δια της παροχής σε αυτούς δανείων ή πιστώσεων υπό της εταιρίας, κατ' άρθρο 23^α, ν. 2190/1920¹²⁴. Η προστασία των δανειστών διασφαλίζεται κατά κύριο λόγο με την κάλυψη του εταιρικού κεφαλαίου, καθώς το τελευταίο προορίζεται για την εξασφάλιση της φερεγγυότητας της ανώνυμης εταιρίας, σε περίπτωση που δεν μπορούν να ικανοποιηθούν οικονομικές υποχρεώσεις της¹²⁵.

Συμπερασματικά, των ανωτέρω διαπιστώσεων, είναι να κρίνεται *in concreto* αν συντρέχει «εταιρικό συμφέρον»¹²⁶.

124. Παπαπαναγιώτου, (2006), 16.

125. Βλ. και Κοκκίνης, Αφερεγγυότητα κεφαλαιουχικής εταιρείας και ευθύνη διοικούντων έναντι εταιρικών δανειστών, 2001.

126. Βλ. αναλυτικά σε Παπαπαναγιώτου, (2006).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: ΜΕΤΟΧΟΙ

Ι. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΑΝΩΝΥΜΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΚΑΙ ΑΡΧΗ ΙΣΗΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Μέτοχοι μιας ανώνυμης εταιρείας δύνανται να είναι διαφόρων κατηγοριών¹²⁷, όπως μέτοχοι πλειοψηφίας ή μειοψηφίας¹²⁸, μέτοχοι που κατέχουν προνομιούχες μετοχές¹²⁹, μέτοχοι που κατέχουν ανώνυμες ή ονομαστικές μετοχές και άυλες κινητές αξίες¹³⁰, καθώς και εξαγοράσιμες ή μετατρέψιμες μετοχές.

Η εταιρεία δεν μπορεί να αναλαμβάνει την κάλυψη δικών της μετοχών, σύμφωνα με την παρ.1 του άρθρου 15β, Κ.Ν. 2190/1920¹³¹. Στην παρ. 2, ωστόσο του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι σε περίπτωση που τις μετοχές της εταιρείας ανέλαβε πρόσωπο που ενεργεί με το δικό του όνομα αλλά για λογαριασμό της εταιρείας, θεωρείται ότι το πρόσωπο αυτό τις ανέλαβε για δικό του λογαριασμό. Εξάιρεση ωστόσο, από την απαγόρευση της εταιρείας να αποκτήσει, είτε η ίδια είτε με πρόσωπο το οποίο ενεργεί στο όνομα του αλλά για λογαριασμό της, δικές της μετοχές, εισάγεται με το άρθρο 16, Κ.Ν. 2190/1920, μόνο μετά από έγκριση της ΓΣ και εφόσον πληρούνται και οι λοιπές προϋποθέσεις, που τίθενται στις διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 (ιδίως άρθρα 16 και 17^α).

Στο εταιρικό δίκαιο, ισχύει η αρχή της ίσης μεταχείρισης μετόχων¹³². Η αρχή αυτή προβλέπεται ρητά στον Κ.Ν. 2190/1920, στην παρ. 2, του άρθρου 30, δυνάμει του οποίου, η εταιρεία διασφαλίζει την ίση μεταχείριση όλων των μετόχων, που βρίσκονται στην ίδια θέση. Συνάγεται επομένως ότι η αρχή αυτή ισχύει για τους μετόχους, που κατέχουν μετοχές ίδιας κατηγορίας.

Επιπλέον, ως μέτοχοι μπορεί να θεωρηθούν και οι θεσμικοί επενδυτές, καθώς και υπό περιπτώσεις και το δημόσιο.

127. Μούζουλας, Οι κατηγορίες μετοχών των Α.Ε. για τη χρηματοδότηση ελληνικών επιχειρήσεων από την πρωτογενή χρηματαγορά, Συγκριτικό Δίκαιο, Πορίσματα, 1995.

128. Βλ. Σπυρίδωνος, Τα δικαιώματα της μειοψηφίας, 2001.

129. Βλ. Καλλιάρκου, Προνομιούχες μετοχές, 2005.

130. Βλ. Μούζουλας, Οι άυλες κινητές αξίες των ανωνύμων εταιριών, 1994, 7.

131. Βλ. και άρθρο 17, Κ.Ν. 2190/1920.

132. Παμπούκης, Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μετόχων, 1994, 1 επ.

II. ΘΕΣΜΙΚΟΙ ΕΠΕΝΔΥΤΕΣ

Συχνά στην πράξη, οι μέτοχοι παρέχουν τη διαχείριση των δικαιωμάτων των μετοχών τους σε θεσμικούς επενδυτές. Παράδειγμα θεσμικών επενδυτών είναι ως επί το πλείστον τραπεζικά ιδρύματα¹³³, καθώς και λοιποί επενδυτικοί οργανισμοί.

Ο ρόλος των θεσμικών επενδυτών στη διακυβέρνηση των εταιρειών εξειδικεύεται σε τρία επίπεδα¹³⁴. Στο πρώτο από αυτά οι θεσμικοί αποκτούν μετοχές της εταιρείας, δημιουργώντας τις προϋποθέσεις ενάσκησης ελέγχου μέσα από την αγορά¹³⁵. Στο δεύτερο επίπεδο, οι θεσμικοί επενδυτές ακολουθούν ενεργητική συμπεριφορά, ενεργοποιώντας την εξουσία ελέγχου που τους δίδει η συμμετοχή τους στο κεφάλαιο της εταιρείας και ασκούν, με αυτό τον τρόπο πίεση στη διοίκηση της εταιρείας. Στο τρίτο επίπεδο, ο έλεγχος των θεσμικών επενδυτών επιτελείται δια μέσου της χρηματοδοτικής τους λειτουργίας, αυτός ο ρόλος είναι δε περισσότερο ή λιγότερο ενεργητικός, από κράτος σε κράτος.

Οι θεσμικοί επενδυτές υπέχουν ευθύνη έναντι των προσώπων που είναι κύριοι των κεφαλαίων τα οποία αυτοί διαχειρίζονται για λογαριασμό τους και οφείλουν να ενεργούν προς το συμφέρον αυτών των προσώπων, με σκοπό κυρίως τη μεγιστοποίηση των αποδόσεων των τελευταίων¹³⁶. Οι θεσμικοί επενδυτές συχνά αντιμετωπίζονται ως μέτοχοι, ακόμη και αν οι ίδιοι δεν είναι κύριοι των μετοχών, αλλά το δικαίωμα της κυριότητας αναγνωρίζεται στα πρόσωπα για λογαριασμό των οποίων ασκείται η διαχείριση κεφαλαίων από τους θεσμικούς¹³⁷. Ο θεσμικός επενδυτής, ωστόσο, εφόσον δεν μετέχει ενεργά στη διαδικασία λήψης των εταιρικών αποφάσεων, επιλέγει προς επένδυση μετοχές εταιρείας, που εφαρμόζει κανόνες ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, ακριβώς επειδή, με αυτόν τον τρόπο, διασφαλίζει ότι η εκδότρια εταιρεία σέβεται τα δικαιώματα των μετόχων της, δηλαδή και τα δικαιώματα του θεσμικού επενδυτή μετόχου¹³⁸.

Σε κάθε περίπτωση, η παρέμβαση θεσμικού επενδυτή, με την έννοια της αμφισβήτησης επιλογής της διοίκησης της εκδότριας εταιρείας, εκλαμβάνεται ως «κακό νέο» και προκαλεί αρνητικές για την αξία της μετοχής της συγκυρίες, οι οποίες οδηγούν

133. Βλ. άρθρο 30β, Κ.Ν. 2190/1920, όπως παρατίθεται και στη συνέχεια στο χωρίο σχετικά με την συμμετοχή των μετόχων στην ψηφοφορία είτε αυτοπροσώπως είτε με αντιπρόσωπο.

134. Μούζουλας, (2003), 90 επ.

135. Βλ. *Smerdon*, A practical guide to corporate governance, Sweet and Maxwell, London 1998, 193 επ.

136. Μούζουλας, (2003), 92.

137. Μούζουλας, (2003), 93.

138. Μούζουλας, (2003), 93 – *Bissara*, L' influence de la professionnalisation de l' actionariat des sociétés cotées sur le fonctionnement de ces dernières, Mélanges en l' honneur de Michel Vasseur, Banque éd., Paris, 2000, 22.

σε μείωση της χρηματιστηριακής αξίας¹³⁹. Δεν αποκλείεται ο θεσμικός επενδυτής να θεωρηθεί, τελικά, από το κοινό, ή από τον τύπο, με την παρέμβασή του, ως υπαίτιος της πτώσης της αξίας της μετοχής, γεγονός που θα βλάψει τη δημόσια εικόνα του¹⁴⁰. Με την παρέμβαση, επιπλέον, ο θεσμικός επενδυτής, ενδέχεται να αποκτά εσωτερική πληροφόρηση και συνακόλουθα δεν μπορεί να προβεί σε ρευστοποίηση της συμμετοχής του στην εταιρία, ακόμη και αν διαβλέπει πλέον πτώση της αξίας της¹⁴¹. Οι επενδυτικοί οργανισμοί δεν είναι πάντως δυνατό να θεωρηθούν ως οι κύριοι (beneficial owners) των μετοχών και δεν απολαμβάνουν τα κέρδη που προέρχονται από την ενεργητική τους συμμετοχή στη διακυβέρνηση της εκδότριας εταιρείας¹⁴².

139. Μούζουλας, (2003), 97.

140. Μούζουλας, (2003), 97.

141. Μούζουλας, (2003), 97 - Short / Keasey, Institutional shareholders and corporate governance in the United Kingdom in, K. Keasey / S. Thompson / M. Wright (eds), Corporate governance, Economic, management and financial issues, Oxford University Press, Oxford, 1997, 26 και 45.

142. Short / Keasey, (1997), 25 και 28 επ.

III. ΚΡΑΤΟΣ - GOLDEN SHARE

Η κρατική εξουσία επιτρέπει κάποιες φορές στο κράτος να επενεργεί καταλυτικά, ως βασικός παράγοντας στο επίπεδο της οργάνωσης της εταιρείας, συχνά ασκώντας και μια δεσπίζουσα θέση, μεταξύ των λοιπών παραγόντων που αναμειγνύονται στη λειτουργία της επιχείρησης¹⁴³. Η κρατική εξουσία, εξάλλου, ασκείται προς την κατεύθυνση του ελέγχου της επιχείρησης, ο οποίος λαμβάνει και τη μορφή της εποπτείας της νομιμότητας της λειτουργίας της¹⁴⁴. Ο έλεγχος από το κράτος παρουσιάζει πάντως μία ιδιαιτερότητα, ακριβώς επειδή ενέχει μια τάση συγκεντρωτισμού της εξουσίας, με σκοπό την προώθηση πολιτικών στόχων, από το κράτος, με το κοινό να εκτίθεται στον κίνδυνο ζημίας, από τις επιλογές του κράτους¹⁴⁵. Το κράτος έχει επωμιστεί ένα ρόλο ως εγγυητή της λειτουργίας των εταιρειών προς την εξυπηρέτηση του κοινωνικού συμφέροντος¹⁴⁶.

Το δημόσιο ευρίσκεται σε πλεονεκτική θέση, σε σχέση με τους λοιπούς πιστωτές της εταιρείας¹⁴⁷. Η δε ιδιότητα του δημοσίου ως μετόχου, ιδίως ως μετόχου της πλειοψηφίας, ή ως μετόχου που ασκεί ουσιώδη επιρροή στη διοίκηση της εταιρείας, παρέχει σε αυτό ένα πρόσθετο πλεονέκτημα, για να επιδιώξει την ικανοποίηση απαιτήσεών του¹⁴⁸. Από την άλλη πλευρά, το συμφέρον του δημοσίου για την είσπραξη των απαιτήσεών του δεν συνδέεται με τη μετοχική του ιδιότητα, αλλά πηγάζει από την ιδιαίτερη σχέση του με την εταιρεία¹⁴⁹. Κατ' ακολουθία, η ενδεχόμενη απεμπλοκή του δημοσίου από αυτή του την ιδιότητα δεν επηρεάζει την ύπαρξη της απαίτησής του έναντι της εταιρείας¹⁵⁰.

Σύμφωνα με τη νομολογία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, η δραστηριοποίηση ή η παροχή υπηρεσιών, δεν επιτρέπει στα κράτη μέλη να καθιερώνουν εμπόδια στις ελευθερίες που προβλέπονται από τη ΣΛΕΕ, παρέκκλιση από αυτήν την αρχή καθιερώνεται δυνάμει του άρθρου 65 ΣΛΕΕ (πρώην 58 ΣΕΚ)¹⁵¹. Οι περιορισμοί του

143. Μούζουλας, (2003), 114.

144. Μούζουλας, (2003), 114.

145. *La Porta / Lopez-de-Silanes / Shleifer*, Corporate Ownership around the world, Harvard University, Oct. 1998, 9. – Βλ. και Thirion N., *Les privatisations d' entreprises publiques dans une économie sociale de marché: aspects juridiques*, Bruylant / LGDJ, Bruxelles / Paris, 2002, (όπου και αναλύεται η προβληματική των ιδιωτικοποιήσεων, ιδίως της μετάβασης από το «δημόσιο» στον «ιδιωτικό» τομέα, με αναφορά και στη διεθνή πρακτική των επιχειρήσεων). Βλ. και *Ανδριανέσης*, Η θέση του ΔΣ ανώνυμης εταιρείας στις δημόσιες προτάσεις αγοράς μετοχών, 2008.

146. Μούζουλας, (2003), 115.

147. Μούζουλας, (2003), 116.

148. Μούζουλας, (2003), 116.

149. Μούζουλας, (2003), 116.

150. Μούζουλας, (2003), 117.

151. Κατά το άρθρο 65, ΣΛΕΕ (πρώην 58, ΣΕΚ), ορίζεται στην παρ. 1, ότι οι διατάξεις του άρθρου 63 δεν θίγουν το δικαίωμα των κρατών μελών: α) να εφαρμόζουν τις οικείες διατάξεις

άρθρου 65, ΣΛΕΕ, τυγχάνουν εφαρμογής και όταν ένα κράτος μέλος εξακολουθεί να επιδρά στη λειτουργία κάποιων επιχειρήσεων, οι οποίες εντάσσονταν αρχικά στο δημόσιο τομέα, πλην όμως στη συνέχεια ιδιωτικοποιήθηκαν¹⁵². Ωστόσο, οι απαιτήσεις της δημόσιας ασφάλειας θα ερμηνεύονται συσταλτικά, ως παρέκκλιση από τη θεμελιώδη αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, κατά τρόπο ώστε το περιεχόμενό τους να μην είναι δυνατό να καθορίζεται μονομερώς από κάθε κράτος μέλος, χωρίς τον έλεγχο των οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης¹⁵³. Η συνδρομή των ως άνω προϋποθέσεων δικαιολογεί εθνικές ρυθμίσεις, που επιτρέπουν στο κράτος να κατέχει «ειδική μετοχή» (golden share), η οποία θα επιτρέπει δικαίωμα παρέμβασης στη λειτουργία τέτοιων επιχειρήσεων, με τη μορφή προνομίου¹⁵⁴ έναντι των λοιπών μετόχων της εταιρίας¹⁵⁵.

της φορολογικής τους νομοθεσίας οι οποίες διακρίνουν μεταξύ φορολογουμένων που δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους, β) να λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποφυγή παραβάσεων των εθνικών νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων, ιδίως στον τομέα της φορολογίας ή της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων, ή να προβλέπουν διαδικασίες δήλωσης των κινήσεων κεφαλαίων για λόγους διοικητικής ή στατιστικής ενημέρωσης, ή να λαμβάνουν μέτρα υπαγορευμένα από λόγους δημόσιας τάξης ή δημόσιας ασφάλειας. Στην παρ. 2 του ίδιου άρθρου αναφέρεται ότι οι διατάξεις του παρόντος κεφαλαίου δεν θίγουν τη δυνατότητα εφαρμογής περιορισμών του δικαιώματος εγκατάστασης που συμβιβάζονται με τις Συνθήκες, ενώ στην παρ. 3 αναφέρεται ότι τα μέτρα και οι διαδικασίες που αναφέρονται στις παρ. 1 και 2 δεν μπορούν να αποτελούν ούτε μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκαλυμμένο περιορισμό της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων και των πληρωμών, όπως ορίζεται στο άρθρο 63. Τέλος, στην παρ. 4, ορίζεται ότι ελλείπει μέτρων κατ' εφαρμογή του άρθρου 64, παρ. 3, η Επιτροπή ή, ελλείψει απόφασης της Επιτροπής εντός τριμήνου από την υποβολή της αίτησης του οικείου κράτους μέλους, το Συμβούλιο μπορεί να εκδίδει απόφαση με την οποία να ορίζεται ότι τα περιοριστικά φορολογικά μέτρα που θεσπίζει ένα κράτος μέλος έναντι μιας ή περισσότερων τρίτων χωρών θεωρούνται ότι συνάδουν με τις Συνθήκες καθόσον δικαιολογούνται από έναν από τους στόχους της Ένωσης και ότι είναι συμβατά με την ορθή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς. Το Συμβούλιο αποφασίζει ομόφωνα μετά από αίτηση κράτους μέλους.

152. Μούζουλας, (2003), 117 – Βλ. Δούβλης, Μέθοδοι και νομικό καθεστώς ιδιωτικοποίησης κρατικών επιχειρήσεων στο ελληνικό οικονομικό δίκαιο, 1988.

153. ΔΕΚ 4 Ιουνίου 2002, υπόθεση C-503/99, Société nationale de transport par canalisations SA, Société de distribution du gaz SA, υπόθεση C-483/99, Elf-Aquitane, υπόθεση C-367/98 Επιτροπή κατά Πορτογαλία, υπόθεση C-463/00, Επιτροπή κατά Βασιλείου της Ισπανίας, υπόθεση C-98/01, Επιτροπή κατά Ηνωμένου Βασιλείου Μεγάλης Βρετανίας και Βορείου Ιρλανδίας.- Μιχαλόπουλος, Η ειδική μετοχή του δημοσίου στο πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης επιχειρήσεων, Το ζήτημα κατά την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ, ΔΕΕ 2002, 1202 επ. – Βλ. και Markus, Golden shares and dark prospects: privatisation in EU candidate countries, Sweet and Maxwell Eastern European Newsletter, Issue 55/56 September 2002, 49 επ.

154. Ως προνόμιο ιδίως ευχέρεια διορισμού εκπροσώπων της κυβέρνησης στο διοικητικό συμβούλιο της εταιρίας ή τη δυνατότητα ελέγχου της διασφάλισης της τήρησης των υποχρεώσεων παροχής δημόσιας υπηρεσίας, που βαρύνει την εταιρία. Υπόθ. C-503/99. Βλ. και Frison – Roche, Les conditions communautaires de validité des golden shares dans les entreprises publiques privatisées (arrêts CJCE 4 juin 2002), D. 2002, Interview, 2242 επ.

155. Μούζουλας, (2003), 118 επ.

Το άρθρο 8, παρ. 2, ν. 3049/02 προβλέπει ότι, με υπουργικές αποφάσεις της παρ. 1¹⁵⁶, μπορεί να προβλέπεται ότι το Ελληνικό Δημόσιο θα διατηρεί αριθμό μετοχών με ενσωματωμένα αυξημένα δικαιώματα (ειδικές μετοχές). Η ενσωμάτωση ωστόσο του ειδικού δικαιώματος εμφανίζεται ξένη με την ιδέα της άυλης μετοχής, η οποία πλέον δεν συνιστά αξιόγραφο¹⁵⁷. Επιπλέον, για τις «ειδικές μετοχές» δεν ισχύει ο περιορισμένος αριθμός των προνομίων που απορρέουν από μετοχή, όπως αυτός εξειδικεύεται από το άρθρο 3, ν. 2190/1920¹⁵⁸.

156. Δυνάμει της παρ. 1 του άρθρου 8, ν. 3049/2002, όπως ισχύει, ορίζεται ότι με κοινές αποφάσεις των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών, Ανάπτυξης και του κατά περίπτωση συναρμοδίου υπουργού: α) καθορίζονται οι αποκρατικοποιούμενες επιχειρήσεις του Δημοσίου που παρέχουν υπηρεσίες δημοσίου συμφέροντος και κοινής ωφέλειας, που συνδέονται με την άμυνα και ασφάλεια της χώρας, τη δημόσια υγεία, την ενέργεια, τις μεταφορές και επικοινωνίες, τη διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των αγορών, την εκμετάλλευση πλουτοπαραγωγικών πηγών της χώρας, για τις οποίες απαιτείται η συναίνεση του Δημοσίου στη λήψη ορισμένων στρατηγικής σημασίας αποφάσεων, β) περιγράφεται το προστατευόμενο κάθε φορά αγαθό και εξειδικεύονται οι στρατηγικής σημασίας αποφάσεις για τις οποίες απαιτείται η συναίνεση του Δημοσίου, γ) καθορίζονται οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες θα παρέχεται η συναίνεση του Δημοσίου. Οι αποφάσεις αυτές λαμβάνονται με κριτήρια σαφή και αντικειμενικά, ικανά να επιτύχουν τον επιδιωκόμενο σκοπό, τα οποία δεν θα υπερβαίνουν το προσήκον μέτρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου αποτελέσματος και θα εφαρμόζονται χωρίς διακρίσεις.

157. Μούζουλας, (2003), 121. Βλ. και Lucas, Retour sur la notion de valeur mobiliere, Bull. Joly 2000, 764 επ. – Μούζουλας, Οι άυλες κινητές αξίες των ανωνύμων εταιριών, 1994, 7.

158. Μούζουλας, (2003), 121 – Βλ. Καλλιάρεκου, Προνομιούχες μετοχές, 2005.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄: ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Ι. ΜΕ ΤΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ Κ.Ν. 2190/1920

Συμμετοχή των μετόχων στη διοίκηση της εταιρίας, θα μπορούσε να υποστηριχθεί με μια ευρύτερη ερμηνεία, ότι συντελείται και εν γένει με τις αποφάσεις, που λαμβάνονται από τη Γενική Συνέλευση, είτε επειδή εκ του νόμου απαιτείται η λήψη τέτοιων ειδικών αποφάσεων, είτε όταν για ειδικά ζητήματα ορίζεται στο καταστατικό (με την προϋπόθεση ότι στην τελευταία περίπτωση τηρούνται οι αναγκαστικού δικαίου διατάξεις).

Οι μέτοχοι δεν ασκούν τη διοίκηση της εταιρίας, παρά μόνο μέσω της συμμετοχής τους στις γενικές συνελεύσεις¹⁵⁹, με την άσκηση των δικαιωμάτων τους, ιδίως με την άσκηση του δικαιώματος ψήφου. Εξαιρετική περίπτωση συμμετοχής των μετόχων έμμεσα στη διοίκηση της εταιρίας συντελείται με την εκλογή από αυτούς των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου¹⁶⁰. Κατ' επέκταση, η εκλογή των μελών του ΔΣ από τους μετόχους συνεπάγεται την έμμεση συμμετοχή των τελευταίων στην εκπροσώπηση της εταιρίας.

Ρητά, στο άρθρο 34, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι η γενική συνέλευση είναι μόνη αρμόδια να αποφασίζει περί: α) τροποποιήσεων του καταστατικού, ως τοιούτων θεωρουμένων πάντως και των αυξήσεων ή μειώσεων του εταιρικού κεφαλαίου -οι αποφάσεις για την τροποποίηση του καταστατικού¹⁶¹ είναι έγκυρες, εφόσον δεν απαγορεύονται με ρητή διάταξη του καταστατικού-, β) εκλογή μελών του ΔΣ και ελεγκτών¹⁶², γ) εγκρίσεως του ισολογισμού της εταιρείας¹⁶³, δ) διαθέσεως των ετήσιων κερδών, ε) συγχώνευσης, διάσπασης, μετατροπής, αναβίωσης, παράτασης της διάρκειας ή διάλυσης της εταιρείας και στ) περί διορισμού εκκαθαριστών¹⁶⁴.

159. Δυνάμει του άρθρου 33, Κ.Ν. 2190/1920, η Γενική Συνέλευση των μετόχων είναι το ανώτατο όργανο της εταιρείας και δικαιούται να αποφασίζει περί πάσης εταιρικής υποθέσεως, ενώ οι αποφάσεις της ΓΣ υποχρεώνουν και τους απόντες και τους διαφωνούντες μετόχους.

160. Βλ. και Αθανασίου, (2010), 183 επ.

161. Δυνάμει της απόφασης ΑΠ 459/1989, τα πολιτικά δικαστήρια έχουν δικαιοδοσία να ελέγξουν την νομιμότητα της απόφασεως για τροποποίηση καταστατικού. Για τη διαδικασία συστάσεως και τροποποιήσεων καταστατικού βλ. και την απόφαση του ΑΠ 459/1989. Για τροποποίηση καταστατικού με αύξηση μετοχικού κεφαλαίου βλ. μεταξύ άλλων και απόφαση ΕφΠατρ 130/1997.

162. Σχετική πρόσφατη απόφαση για την αρμοδιότητα της γενικής συνέλευσης για εκλογή ΔΣ: ΑΠ 476/2012, καθώς και οι αποφάσεις: ΕφΑθ 4765/2010, ΕφΚέρκυρας 36/2007. Αποφάσεις για τη θητεία του ΔΣ: ΑΠ 474/2006, ΟΛΑΠ 5/2004. Απόφαση σχετικά με την αντικατάσταση μελών του ΔΣ – αναπλήρωση μελών ΔΣ: ΑΠ 1179/2006.

163. Δυνάμει της απόφασης ΕφΑθ 6514/2009, αποκλειστική αρμοδιότητα της γενικής συνέλευσης για την έγκριση του ισολογισμού της εταιρίας και τη διάθεση των ετήσιων κερδών.

164. Στην παρ. 2, του ίδιου άρθρου 34, Κ.Ν. 2190/1920, προβλέπεται ότι στις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου δεν υπάγονται: α) αυξήσεις που αποφασίζονται κατά τις παραγράφους 1 και 14 του άρθρου 13 από το διοικητικό συμβούλιο, καθώς και αυξήσεις που επιβάλλονται από διατάξεις άλλων νόμων, β) η τροποποίηση του καταστατικού από το διοικητικό συμβούλιο σύμφωνα με την παράγραφο 5 του άρθρου 11, τις παραγράφους 2 και 13 του άρθρου 13 και την παράγραφο 4 του άρθρου 17β, γ) ο διορισμός με το καταστατικό του

Μια άλλη περίπτωση για την οποία αποφασίζει η γενική συνέλευση των μετόχων και αφορά έμμεσα τη διοίκηση της εταιρείας είναι οι αποφάσεις για τις αμοιβές των μελών ΔΣ¹⁶⁵. Επιπλέον, άλλο θέμα που μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο συζήτησης για λήψη απόφασης από τη γενική συνέλευση των μετόχων είναι η σύναψη των συμβάσεων μεταξύ των προσώπων, που αναφέρονται στο άρθρο 23^α, Κ.Ν. 2190/1920¹⁶⁶, ορισμένες από τις οποίες απαγορεύονται να συναφθούν ρητά στο ίδιο

πρώτου διοικητικού συμβουλίου, δ) η εκλογή κατά το καταστατικό, σύμφωνα με την παράγραφο 7 του άρθρου 18, συμβούλων σε αντικατάσταση παραιτηθέντων, αποθανόντων ή απωλεσάντων την ιδιότητα τους με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, ε) η απορρόφηση κατά το άρθρο 78 ανώνυμης εταιρείας από άλλη ανώνυμη εταιρεία που κατέχει το 100% των μετοχών της και στ) η δυνατότητα διανομής κερδών ή προαιρετικών αποθεματικών μέσα στην τρέχουσα εταιρική χρήση με απόφαση του διοικητικού συμβουλίου, εφόσον έχει υπάρξει σχετική εξουσιοδότηση της τακτικής γενικής συνέλευσης.

165. Σχετικό το άρθρο 24, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει της παρ. 2 του οποίου πάσα ετέρα (από την προηγούμενη παρ. 1 του ίδιου άρθρου), μη καθοριζόμενη κατά ποσό υπό του Καταστατικού, χορηγούμενη δε εξ οποιονδήποτε λόγου σε σύμβουλο αμοιβή ή αποζημίωση θεωρείται ότι βαρύνει την εταιρεία, μόνο, εάν εγκριθεί με ειδική απόφαση της τακτικής ΓΣ. Αυτή δύναται να μειωθεί υπό του Δικαστηρίου, εάν κατ' αγαθή κρίση είναι υπέρογκος και ανετάχθησαν κατά τη ληφθείσα απόφαση μέτοχοι εκπροσωπώντας το 1/10 του εταιρικού κεφαλαίου. Με την παρ. 3, του ίδιου άρθρου, ορίζεται ωστόσο ότι η διάταξη της προηγούμενης παραγράφου δεν εφαρμόζεται προκειμένου περί αμοιβών οφειλομένων σε μέλη του ΔΣ δι' υπηρεσίας αυτών παρεχομένας στην εταιρεία επί τη βάσει ειδικής σχέσεως μισθώσεως εργασίας ή εντολής. – Βλ. Μούζουλας, (2003), 380 επ. – Βελέντζας / Μπρώνη, ΕΤρΑΕΧρΔ 2010, 27 επ.

166. Όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 33, ν. 3604/2007 (ΦΕΚ Α' 189). Δυνάμει του άρθρου 23^α, Κ.Ν. 2190/1920, παρ. , εδ. α', με την επιφύλαξη των διατάξεων που εκάστοτε διέπουν τις συναλλαγές πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων με πρόσωπα τα οποία έχουν ειδική σχέση με αυτά, καθώς και του άρθρου 16^α του παρόντος νόμου, δάνεια της εταιρείας προς τα πρόσωπα της παραγράφου 5 του παρόντος άρθρου απαγορεύονται και είναι απολύτως άκυρα. Η απαγόρευση του προηγούμενου εδαφίου ισχύει και για την παροχή πιστώσεων προς τα πρόσωπα αυτά με οποιονδήποτε τρόπο ή την παροχή εγγυήσεων ή ασφαλειών υπέρ αυτών προς τρίτους. Κατά το εδ. β', ορίζεται ότι κατ' εξαίρεση, η παροχή εγγύησης ή άλλης ασφάλειας υπέρ των προσώπων της παραγράφου 5 επιτρέπεται μόνο εφόσον: αα) η εγγύηση ή η ασφάλεια υπηρετεί το εταιρικό συμφέρον, ββ) η εταιρεία έχει δικαίωμα αναγωγής κατά του πρωτοφειλέτη ή του προσώπου υπέρ του οποίου παρέχεται η ασφάλεια, γγ) προβλέπεται ότι οι λαμβάνοντες την εγγύηση ή την ασφάλεια θα ικανοποιούνται μόνο μετά την πλήρη εξόφληση ή τη συναίνεση όλων των πιστωτών με απαιτήσεις που είχαν ήδη γεννηθεί κατά το χρόνο της υποβολής σε δημοσιότητα, σύμφωνα με την επόμενη περίπτωση γ' και δδ) ληφθεί προηγουμένως άδεια της γενικής συνέλευσης, η οποία όμως δεν παρέχεται, εάν στην απόφαση αντιτάχθηκαν μέτοχοι εκπροσωπώντας τουλάχιστον το ένα δέκατο (1/10) του εκπροσωπούμενου στη συνέλευση μετοχικού κεφαλαίου ή το ένα εικοστό (1/20), εάν πρόκειται για εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο. Το διοικητικό συμβούλιο υποβάλλει στη γενική συνέλευση έκθεση για τη συνδρομή των προϋποθέσεων της παρούσας υποπαραγράφου. Κατά το εδ. γ', ορίζεται ότι η απόφαση της γενικής συνέλευσης, που λαμβάνεται σύμφωνα με την προηγούμενη υποπερίπτωση δδ', η οποία περιέχει τα βασικά στοιχεία της εγγύησης ή της ασφάλειας, και ιδίως του ύψος και τη διάρκειά τους, καθώς και την έκθεση του διοικητικού συμβουλίου, υπόκειται στη δημοσιότητα του άρθρου 7β. Η ισχύς της εγγύησης ή της ασφάλειας αρχίζει μόνο από τη δημοσιότητα αυτή. Δυνάμει της παρ. 2, του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι απαγορεύεται και είναι άκυρη η σύναψη οποιωνδήποτε άλλων συμβάσεων της εταιρείας με τα πρόσωπα της παραγράφου 5 χωρίς ειδική άδεια της γενικής συνέλευσης. Η απαγόρευση αυτή δεν ισχύει προκειμένου για πράξεις που δεν εξέρχονται των ορίων των τρεχουσών συναλλαγών της εταιρείας με τρίτους. Δυνάμει της παρ. 3, του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι, η άδεια της γενικής συνέλευσης κατά την προηγούμενη παρ. 2 δεν παρέχεται, εάν στην απόφαση αντιτάχθηκαν μέτοχοι εκπροσωπώντας τουλάχιστον το ένα τρίτο (1/3) του εκπροσωπούμενου στη συνέλευση μετοχικού κεφαλαίου. Στην παρ. 4, αναφέρεται ότι η άδεια της παραγράφου 2 μπορεί να παρασχεθεί και μετά τη σύναψη της σύμβασης, εκτός εάν στην

άρθρο¹⁶⁷. Η προβληματική σχετικά με το άρθρο 23^α, Κ.Ν. 2190/1920, που έχει δημιουργηθεί τόσο στη θεωρία, όσο και στην πράξη παραμένει ακόμα έντονη¹⁶⁸.

Θα ήταν παράλειψη ωστόσο, να μην αναφέρουμε την περίπτωση κατάχρησης της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, ιδίως όταν ο μοναδικός μέτοχος ή κάτοχος του μεγαλύτερου μέρους των μετοχών, λαμβάνει το σύνολο των αποφάσεων ασκώντας τη διοίκηση της εταιρείας καταχρηστικά. Στην περίπτωση αυτή έχει αναπτυχθεί η θεωρία της άρσης της νομικής αυτοτέλειας του νομικού προσώπου¹⁶⁹, ώστε πέρα από την ευθύνη της εταιρείας με μόνη την περιουσία της για τα χρέη της, να ευθύνεται και ο ίδιος ο μέτοχος, όταν ο τελευταίος ενεργεί καταχρηστικά, για την εξυπηρέτηση παράνομων ιδίων συμφερόντων σε σύγκρουση προς τα εταιρικά συμφέροντα¹⁷⁰, όντας εξασφαλισμένος υπό την μετοχική του ιδιότητα και υπό τον μανδύα της νομικής προσωπικότητας της εταιρείας. Ευθύνη μπορεί να φέρουν και τα μέλη του ΔΣ -και υπό

απόφαση αντιτάχθηκαν μέτοχοι που εκπροσωπούν τουλάχιστον το ένα εικοστό (1/20) του εκπροσωπούμενου στη συνέλευση μετοχικού κεφαλαίου. Κατά την παρ. 5, οι απαγορεύσεις των παραγράφων 1 και 2 ισχύουν για τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου, τα πρόσωπα που ασκούν έλεγχο επί της εταιρείας, τους συζύγους και τους συγγενείς των προσώπων αυτών εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι του τρίτου βαθμού, καθώς και τα νομικά πρόσωπα που ελέγχονται από τους ανωτέρω. Ένα φυσικό ή νομικό πρόσωπο θεωρείται ότι ασκεί έλεγχο επί της εταιρείας, εάν συντρέχει μια από τις περιπτώσεις της παραγράφου 5 του άρθρου 42^ε. Το καταστατικό μπορεί να επεκτείνει την εφαρμογή του παρόντος άρθρου και σε άλλα πρόσωπα, όπως ιδίως στους γενικούς διευθυντές και διευθυντές της εταιρείας. «Οι συμβάσεις της παρ. 1 επιτρέπονται εφόσον συνάπτονται μεταξύ ή παρέχονται υπέρ νομικών προσώπων που υπόκεινται σε ενοποίηση μεταξύ τους σύμφωνα με τα άρθρα 90 έως 109, υπό τις προϋποθέσεις των παραγράφων 2,3 και 4.». Κατά την παρ. 6, οι απαγορεύσεις των παραγράφων 1 και 2 ισχύουν και στις συμβάσεις που συνάπτουν τα πρόσωπα της παραγράφου 5 με νομικά πρόσωπα ελεγχόμενα από την εταιρεία κατά την έννοια της παραγράφου 5 του άρθρου 42^ε ή με ομόρρυθμες ή ετερόρρυθμες εταιρείες, στις οποίες ομόρρυθμο μέλος είναι η εταιρεία, καθώς και στις συμβάσεις εγγυήσεων ή ασφαλειών που παρέχονται από τα πρόσωπα αυτά. Τέλος, κατά την παρ. 7, συμβάσεις της παραγράφου 2 που συνάπτονται μεταξύ του μοναδικού μετόχου και της εταιρείας, την οποία αυτός εκπροσωπεί καταχωρίζονται στα πρακτικά της γενικής συνέλευσης ή του διοικητικού συμβουλίου ή καταρτίζονται εγγράφως επί ποινή ακυρότητας. Η διάταξη του προηγούμενου εδαφίου δεν εφαρμόζεται στις τρέχουσες συναλλαγές της εταιρείας.

167. Βλ. και *Κιντής*, Ακυρότης και ακυρωσία των αποφάσεων της Γ.Σ. της ανώνυμης εταιρείας, 2004.

168. *Δούβλης*, Η διαμόρφωση του άρθρου 23^α ΚΝ 2190/1920 βάσει του άρθρου 33 Ν.3604/2007, ΔΕΕ 2008 - *Δρυλλεράκη*, Καίρια ζητήματα ερμηνείας από τις νέες διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 7 και 23^α παρ.6 ΚΝ 2190/1920, ΔΕΕ 2008. Σχετική ελληνική νομολογία για τον προβληματισμό του άρθρου 23^α, Κ.Ν. 2190/1920: ΑΠ 747/2011, ΑΠ 544/2010, ΑΠ 663/2010, ΑΠ 87/2009, ΑΠ 1857/2009, ΑΠ 1929/2009, ΑΠ 1930/2009, ΑΠ 127/2008, ΑΠ 20/2007, ΑΠ 2182/2007, ΑΠ 151/2005, ΑΠ 1435/2005, ΑΠ 8/2001, ΑΠ 248/1998, ΑΠ 916/1995, ΑΠ 1987/1986, ΟΛΑΠ 19/2006, ΑΠ Τμ. Α' 869/1983, ΑΠ Τμ. Β' 609/1995, ΑΠ Τμ. Β' 643/1983, ΑΠ Τμ. Γ' 622/1999, ΑΠ Τμ. ΣΤ' 1317/1995, ΕφΛαρ 523/2010, ΕφΠειρ1047/2006, ΕφΛαρ 27/2004, ΕφΘεσσ 1578/1997, ΕφΘεσσ 1166/1993, ΕφΑθ 1179/1991, ΕφΑθ 7596/1991, ΕφΑθ 11109/1991, ΕφΠειρ 1327/1987, ΕφΑθ 5108/1987.

169. *Λιακόπουλος*, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, 1993 – *Ρήγας*, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, 2008 – *Περάκης*, (2004), 279 επ.

170. Βλ. αναλυτικά για το εταιρικό συμφέρον σχετικό χωρίο στην παρούσα εργασία.

περιπτώσεις οι ελεγκτές-, εφόσον καλύπτονται οι προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος για την έγερση εταιρικής αγωγής από τους μετόχους¹⁷¹.

171. Βλ. και σχετικό χωρίο στην παρούσα εργασία για την άσκηση εταιρικής αγωγής. Επίσης, βλ. *Καλλιντέρης*, Η προσωπική ευθύνη διοικητών νομικών προσώπων, 2004 – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικολόγων*, Σύγχρονα ζητήματα εταιρικής ευθύνης (Πρακτικά 12^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2003 – *Μούζουλας*, (2003), 577 επ.

II. ΜΕ ΣΧΕΤΙΚΗ ΔΙΑΤΑΞΗ ΣΤΟ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Όπως ως άνω αναφέραμε, μπορεί με το καταστατικό να έχει συμφωνηθεί για ορισμένα ζητήματα ειδική διάταξη για λήψη απόφασης από τη Γενική Συνέλευση. Ωστόσο, δύναται να ορίζεται με σχετική ειδική διάταξη στο καταστατικό, για ορισμένα ζητήματα να απαιτείται μεγαλύτερα ποσοστά απαρτίας ή πλειοψηφίας, για την έγκυρη λήψη μιας απόφασης. Δεν παύει, όμως να εξακολουθεί και σε αυτήν την περίπτωση να ισχύει η τήρηση των διατάξεων αναγκαστικού δικαίου και η μη καταστρατήγησή τους¹⁷². Δεν αποκλείεται ακόμα, να έχει προβλεφθεί στο καταστατικό δικαίωμα μεγαλομετόχου¹⁷³, να ορίζει ο ίδιος μέλη, για τη σύνθεση του Διοικητικού Συμβουλίου, όχι όμως πέρα του ενός τρίτου του συνολικού αριθμού των μελών ΔΣ¹⁷⁴. Αυτή η πρακτική ακολουθείται συχνά στην πράξη και μπορεί να προβλεφθεί επίσης σε εξωεταιρικές συμφωνίες, για τις οποίες ακολουθεί διεξοδική αναφορά.

172. Βλ. Ρόκας, Τα όρια εξουσίας της πλειοψηφίας εις το δίκαιον των ανωνύμων εταιριών, 1971, 12 επ.

173. Μέτοχος, ο οποίος κατέχει μεγάλο ποσοστό μετοχών.

174. Σχετικό είναι το άρθρο 18, Κ.Ν. 2190/1920. Δυνάμει του άρθρου 18, παρ. 3, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι: «το καταστατικό δύναται να ορίσει ότι ορισμένος μέτοχος ή μέτοχοι δύναται να διορίσουν μέλη του ΔΣ, όχι όμως πέρα του ενός τρίτου του προβλεπομένου συνολικού αριθμού αυτών, ορίζον άμα και τις προϋποθέσεις ασκήσεως του δικαιώματος ίδια εξ επόψεως ποσοστού συμμετοχής στο εταιρικό κεφάλαιο και δεσμεύσεως των μετοχών. Η άσκηση του δικαιώματος τούτου πρέπει να πραγματοποιείται προ της εκλογής του ΔΣ υπό της ΓΣ, περιοριζόμενης εν τη περιπτώσει ταύτη εις την εκλογή των υπολοίπων συμβούλων. Οι ασκήσαντες το ανωτέρω δικαίωμα γνωστοποιούν τον διορισμό των συμβούλων των εις την εταιρεία τρεις πλήρεις ημέρας προ της συνεδριάσεως της ΓΣ και δεν συμμετέχουν εις την εκλογή του υπολοίπου Συμβουλίου».

III. ΜΕ ΣΥΝΑΨΗ ΕΞΩΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ

Επίσης, εξαίρεση στον ως άνω κανόνα, περί μη συμμετοχής των μετόχων στη διοίκηση της εταιρίας, αποτελεί και η σύναψη εξωεταιρικής συμφωνίας¹⁷⁵, στο πλαίσιο της αρχής της ελευθερίας των συναλλαγών¹⁷⁶. Η σύναψη εξωεταιρικών συμφωνιών αποτελεί ένα σύνηθες φαινόμενο στην αμερικανική πρακτική, ώστε η συνεπαγόμενη ελαστικότητα (άγνωστη τουλάχιστον ως προς την έκταση αυτή στα ευρωπαϊκά δίκαια και πάντως στο ελληνικό τυπικό δίκαιο των Α.Ε.¹⁷⁷) να διευκολύνει την ίδρυση κλειστών εταιρειών στη βάση μάλιστα συμφωνιών μεταξύ μετόχων (shareholder's agreements)¹⁷⁸.

Παρ' όλο που στον κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ δεν γίνεται αναφορά σε εξωεταιρικές συμφωνίες, ωστόσο δεν αποκλείεται παράλληλα με τις διατάξεις του καταστατικού, να έχουν συναφθεί και να ισχύουν για μια εταιρεία και εξωεταιρικές συμφωνίες.

1. ΕΝΝΟΙΑ ΕΞΩΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΣΥΜΦΩΝΙΩΝ

Ως εξωεταιρικές νοούνται οι συμφωνίες μεταξύ των μελών μιας εταιρίας, στην περίπτωση της Α.Ε. μετόχων ή μετόχων με τρίτους, οι οποίες αφορούν την ενάσκηση εταιρικών δικαιωμάτων, το status ή και το μέλλον της ίδιας της εταιρικής συμμετοχής ή ακόμα γενικότερα ρυθμίζουν σχέσεις των μετόχων προς την εταιρεία ή σχέσεις της

175. Ως «εξωεταιρικές συμφωνίες», κατά *Μπασαγιάννη*, (2009), 1 επ., ενώ ως «συμφωνίες μεταξύ μετόχων» ή «εξωεταιρικές συμβάσεις», κατά *Μαρίνο*, Οι συμφωνίες μεταξύ μετόχων ως μέσο οργάνωσης και προγραμματισμού, ΧριΔΔ/2004, 97 επ. Αναλυτικά βλ. *Περάκης*, Ενοχικά δεσμεύσεις του δικαιώματος ψήφου του μετόχου, 1976 – *Μούζουλας*, Το κεφάλαιο επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital), Η κατάρτιση της συμφωνίας χρηματοδότησης, 1997 – *Περάκης*, Θέματα Θεωρίας & Πράξης του Εμπορικού Δικαίου, 2004, 129 επ. και 135 επ. – *Stedman / Jones*, Shareholders' agreements, 3rd ed. Sweet and Maxwell, London, 1998 – *Bouillet-Cordonnier*, Pactes d' actionnaires et privilèges statutaires, Litec, Paris, 1992 – *Velardocchio-Flores*, Les accords extra-statutaire entre associés, Presses Universitaires de Marseille, Faculté de Droit et de Science Politique, 1993. Η δημιουργία ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης μπορεί να βασιστεί σε κανόνες αυτορρύθμισης κατά *Deakin / Coo*, Regulation and the boundaries of the law, ESRC Centre for Business Research, University of Cambridge, August 1999, 19.

176. *Μπασαγιάννης*, (2009), 5 - *Μιχαλόπουλος*, Ζητήματα εξωεταιρικών συμφωνιών, ΕΕμπΔ 1992, 353 – Βλ. *Μούζουλας*, Η εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης στο δίκαιο της ανώνυμης εταιρίας, ΕΛΔ 1995, 267 επ. και σε Σύγχρονα ζητήματα εταιρικού δικαίου, 4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Ναύπλιο, 3-5 Νοεμβρίου 1994, εκδ. Α. Σάκκουλα, Αθήνα/ Κομοτηνή, 1995, 241 επ. Άρθρο 361, ΑΚ: «Ενοχή από σύμβαση. Για της σύσταση ή αλλοίωση ενοχής με δικαιοπραξία απαιτείται σύμβαση, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά», και άρθρο 5, Συντάγματος, και ιδίως στην παράγραφο 1, δυνάμει της οποίας ορίζεται ότι: «Καθένας έχει δικαίωμα να αναπτύσσει ελεύθερα την προσωπικότητά του και να συμμετέχει στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας, εφόσον δεν προσβάλλει τα δικαιώματα των άλλων και δεν παραβιάζει το Σύνταγμα ή τα χρηστά ήθη».

177. Στο ελληνικό δίκαιο ισχύει η αρχή του κλειστού αριθμού των εταιρειών (numerus clausus). Ωστόσο, παρατηρείται ότι η σύναψη εξωεταιρικών συμφωνιών είναι ένας τρόπος παράκαμψης της αρχής αυτής.

178. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 346.

εταιρείας προς τρίτους¹⁷⁹, επιδιώκοντας την οργάνωση ορισμένης θετικής ή αποθετικής, μονομερούς ή πολυμερούς συμπεριφοράς των συμβαλλομένων επεμβαίνουσα παράλληλα ή τέμνουσα αντίστοιχες κατά περιεχόμενο διατάξεις του καταστατικού¹⁸⁰.

2. ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Εξωεταιρικές συμφωνίες δύναται να συναφθούν μεταξύ των μετόχων, συνήθως μεγαλομετόχων, ή μεταξύ μετόχων και τρίτων, όπου ως τρίτος συμβαλλόμενος μπορεί να συμβάλλεται και η ανώνυμη εταιρεία¹⁸¹, για να ισχύουν μεταξύ τους ως εσωτερικός κανονισμός¹⁸². Επίσης, γίνεται δεκτό ότι είναι δυνατή η σύναψη εξωεταιρικής συμφωνίας από δύο μετόχους εισηγμένων εταιρειών, εφόσον το σύνολο των δικαιωμάτων ψήφου, που εκπροσωπούν ισούται με την απόλυτη πλειοψηφία του συνόλου των μετοχών με δικαίωμα ψήφου¹⁸³.

3. ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες δεν δύναται να αποτελέσουν στοιχείο της ιδρυτικής πράξης ή του καταστατικού, όταν αποκλίνουν από το αναγκαστικό εταιρικό δίκαιο¹⁸⁴, χωρίς ωστόσο κάτι τέτοιο να σημαίνει ότι πρόκειται πάντοτε για καταστρατήγηση δικαίου¹⁸⁵. Επίσης, ζήτημα τίθεται αν με τις συμφωνίες αυτές, παραβιάζονται διατάξεις κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού¹⁸⁶, καθώς και αν επέρχεται κατάχρηση της νομικής προσωπικότητας¹⁸⁷. Περιεχόμενο των εξωεταιρικών συμφωνιών είναι ρυθμίσεις, με τις οποίες συμπληρώνονται, συγκεκριμενοποιούνται ή τροποποιούνται διατάξεις του

179. *Μαρίνος*, ΧριΔΔ/2004, 97.

180. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 348.

181. *Μαρίνος*, ΧριΔΔ/2004, 98 – *Μπασαγιάννης*, (2009), 8 – *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 347.

182. Στην συναλλακτική πρακτική, οι εξωεταιρικές συμφωνίες δεν συνηθίζεται να δημοσιεύονται, καθώς τελούν υπό μυστικότητα, χωρίς ωστόσο να αποκλείεται δημοσίευσή τους. Σε αντίθεση με τις εξωεταιρικές συμφωνίες το καταστατικό της εταιρείας καθώς και οι μεταγενέστερες τροποποιήσεις του πρέπει να δημοσιεύονται (άρθρο 7^Α, παρ. 1, περ. α και β, Κ.Ν. 2190/1920). Βλ. και *Μαρίνος*, ΧριΔΔ/2004, 99, αλλά και 109. Επίσης, βλ. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 356 επ. – Για τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της εταιρίας βλ. *Βελέντζας / Μπρώνη*, ΕΤρΑξΧρΔ 2010, 28 επ.

183. *Μπασαγιάννης*, (2009), 8.

184. Βλ. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 348.

185. Σχετικό το άρθρο 281, ΑΚ: «Κατάχρηση δικαιώματος. Η άσκηση του δικαιώματος απαγορεύεται αν υπερβαίνει προφανώς τα όρια που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο κοινωνικός ή οικονομικός σκοπός του δικαιώματος».

186. Από την άποψη του δικαίου κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού ενδέχεται να υποκρίπτονται συμπεριφορές ή πρακτικές που εμπίπτουν στον ν. 703/1977 κατά των περιορισμών του ανταγωνισμού, ιδίως το άρθρο 1, ν. 703/1977, σε *Μαρίνος*, ΧριΔΔ/2004, 97 επ. Βλ. και *Μαρίνος*, Απαγορεύσεις ανταγωνισμού. Συγκρούσεις συμφερόντων στις κεφαλαιουχικές εταιρίες, 1997.

187. *Μαρίνος*, ΧριΔΔ/2004, 106.

καταστατικού¹⁸⁸. Ειδικότερα, σχετικές ρυθμίσεις δύνανται να ορίζουν προϋποθέσεις για τη λήψη αποφάσεων, την άσκηση επιχειρηματικής πολιτικής, την εταιρική χρηματοδότηση, τον δανεισμό της εταιρείας από τους μετόχους, τη διανομή κερδών, τη συμμετοχή σε αυξήσεις κεφαλαίου, καθώς και εν γένει την οργάνωση και τη λειτουργία της ανώνυμης εταιρείας¹⁸⁹, όπως διαμορφώνονται κάθε φορά από τους εκάστοτε σκοπούς, που τα συμβαλλόμενα μέρη επιθυμούν να εξυπηρετήσουν, καθώς και από τους σκοπούς και το αντικείμενο, που εξυπηρετεί η εταιρεία¹⁹⁰. Επιπλέον, εξωεταιρικές συμφωνίες μπορεί να συναφθούν και για τη ρύθμιση της ίδρυσης και της λειτουργίας μιας κοινής θυγατρικής εταιρίας, η πρακτική σημασία των οποίων υπερβαίνει εκείνη του καταστατικού¹⁹¹. Σύνηθες στην αμερικανική πρακτική είναι η σύναψη εξωεταιρικών συμφωνιών για τη ρύθμιση ζητημάτων περί δημοσίων προσφορών (raids)¹⁹². Ωστόσο, στις εξωεταιρικές συμφωνίες, ορθό είναι να προβλέπονται ρυθμίσεις για την επίλυση και των διαφορών, που τυχόν προκύψουν από την εφαρμογή τους, αλλά και αν θα είναι ευκατάρη η αναστολή της ισχύος τους ή όχι¹⁹³.

4. ΣΚΟΠΟΣ

Με τις εξωεταιρικές συμφωνίες επιδιώκεται η παράλληλα προς το καταστατικό ή καθ' υπέρβαση αυτού, παρέμβαση στα εταιρικά ζητήματα¹⁹⁴. Επιπλέον, εξωεταιρικές συμφωνίες συνάπτονται προκειμένου να ρυθμίσουν τη συμπεριφορά των μετόχων¹⁹⁵ και να εξισορροπήσουν τα συμφέροντα τους¹⁹⁶. Επίσης, η λειτουργία τους βασίζεται σε συμφωνίες διατήρησης του προσωποπαγούς χαρακτήρα και διασφάλισης αποτελεσματικής πλειοψηφικής εξουσίας, ιδίως δια μέσου των συμβάσεων ψήφου (shareholder's voting agreements), όπως αναγνωρίζονται ευρέως από την αμερικανική νομολογία¹⁹⁷. Σε ενοχικό επίπεδο, χρησιμοποιούνται για να αναπληρώσουν την

188. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 98. – *Μπασαγιάννης*, (2009), 9 – *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 348.

189. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 99. – *Μπασαγιάννης*, (2009), 9.

190. *Μπασαγιάννης*, (2009), 5.

191. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 99.

192. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 362 επ., στον οποίο ως τέτοιες εξωεταιρικές συμφωνίες που έχουν αναπτυχθεί στην αμερικανική πρακτική αναφέρονται: η σωστική παρέμβαση τρίτου προσώπου, οι συμφωνίες περί μη επιθέσεως, τοποθέτηση μετοχών με φιλικά χέρια, μέθοδος «εκβιασμού» greenmail.

193. *Μπασαγιάννης*, (2009), 6.

194. *Μπασαγιάννης*, (2009), 9 επ. – Επίσης, κατά τον *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 101, η κυριότερη και νομικά πλέον ενδιαφέρουσα λειτουργία τους είναι η απόκλιση από το καταστατικό, την οποία εισάγουν.

195. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 98.

196. *Μπασαγιάννης*, (2009), 9 επ. – *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 99.

197. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 346 επ. – Βλ. *Περάκης*, Ενοχικά δεσμεύσεις του δικαιώματος ψήφου του μετόχου, 1976.

ελλείπουσα υποχρέωση πίστης, που σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, δεν υπέχει ο μέτοχος¹⁹⁸.

5. ΧΡΟΝΟΣ ΣΥΝΟΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Ως προς τον χρόνο συνομολόγησης της δεσμεύσεως οι συμβάσεις αυτές μπορούν να συμφωνηθούν είτε κατά την ίδρυση είτε μεταγενέστερα κατά τη λειτουργία της Α.Ε. και μάλιστα για ορισμένη ή για αόριστη διάρκεια, παρόλο που η τελευταία περίπτωση μπορεί να αποτελέσει, σε επίπεδο κύρους της σύμβασης, στοιχείο αξιολόγησης της δέσμευσης ως υπέρμετρης¹⁹⁹.

6. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες, ως διαρκείς²⁰⁰ και ειδικές, αφορούν κοινή στάση επί συγκεκριμένου (-ων) μόνο θέματος (-ων), οι οποίες δύνανται να περιβληθούν διάφορες νομικές μορφές, όπως σωματείου, αστικής εταιρίας, διαρκούς σύμβασης εντολής, πληρεξουσιότητας και της αφανούς εταιρίας²⁰¹. Από τη νομική μορφή της συμφωνίας καθορίζονται ο τύπος στον οποίο, ενδεχομένως, πρέπει να υποβληθεί, καθώς και οι κανόνες της εσωτερικής λειτουργίας της²⁰².

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες, ως συμβάσεις ενοχικής φύσεως, ισχύουν αποκλειστικά μόνο μεταξύ των συμμετεχόντων σε αυτή²⁰³, ενώ η μη συμμόρφωση προς τα συμφωνηθέντα, δεν έχει επίπτωση επί της αντίθετης ληφθείσας απόφασης, εφόσον για τη λειτουργία της ανώνυμης εταιρίας, ως νομικού προσώπου, η εξωεταιρική συμφωνία είναι ανύπαρκτη και μη δεσμευτική²⁰⁴.

7. ΝΟΜΙΚΟ ΚΥΡΟΣ

Οι εξωεταιρικές συμφωνίες, κατά κανόνα, είναι έγκυρες υποκειμένες, ως προς τη σύναψή τους, σε έλεγχο για την ύπαρξη δικαιοπρακτικής ικανότητας και την έλλειψη ελαττωμάτων βουλήσεως των συμβαλλομένων, ενώ η αντίθεσή τους με το καταστατικό

198. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 99 και 107.

199. *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 348.

200. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 100.

201. *Μπασαγιάννης*, (2009), 9 - *Μιχαλόπουλος*, ΕΕμπΔ 1992, 351 επ.

202. *Μπασαγιάννης*, (2009), 10.

203. *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 100 - *Μπασαγιάννης*, (2009), 11 – Βλ. και σε *Μιχαλόπουλο*, ΕΕμπΔ 1992, 354 επ.

204. *Μπασαγιάννης*, (2009), 11. Ωστόσο, σε *Μαρίνος*, ΧρΙΔΔ/2004, 110, υποστηρίζεται ότι ισχύει ο χωρισμός μεταξύ ενοχικής συμφωνίας και καταστατικής ρύθμισης, που στηρίζεται στην αρχή του χωρισμού της έννομης σφαίρας του νομικού προσώπου από τα μέλη του, χωρισμός ο οποίος στο πεδίο των εξωεταιρικών συμφωνιών δεν είναι απόλυτος, όταν οι συμβαλλόμενοι στην εξωεταιρική συμφωνία είναι όλοι οι μέτοχοι. Επίσης, στον ίδιο, υποστηρίζεται ότι μια απόφαση της ΓΣ η οποία αντιβαίνει στην εξωεταιρική συμφωνία, που έχει συναφθεί μεταξύ όλων των μετόχων μπορεί να κριθεί ότι αντιβαίνει στο καταστατικό και συνεπώς υπόκειται σε ακύρωση κατά το άρθρο 35^α, ν. 2190/1920.

δεν τις καθιστά άνευ ετέρου, άκυρες²⁰⁵, αλλά κρίνονται in concreto²⁰⁶. Το περιεχόμενό τους υπόκειται στις διατάξεις των άρθρων 177, 178, 179 και 281, ΑΚ, όπως ισχύει για κάθε σύμβαση²⁰⁷. Σημαντικά κριτήρια αξιολόγησης του περιεχομένου των εξωεταιρικών συμφωνιών είναι η πρόκληση βλάβης στα συμφέροντα των υπολοίπων μετόχων ή/ και τρίτων²⁰⁸, καθώς και η παραβίαση του «εταιρικού πυρήνα»²⁰⁹. Γίνεται δεκτό ότι η εξωεταιρική συμφωνία είναι άκυρη, εάν αντίκειται στα χρηστά ήθη, ή υποκρύπτει εξαγορά ψήφου²¹⁰, ή συνιστά υπέρμετρη δέσμευση των συμβληθέντων²¹¹. Επιπλέον, μπορεί να υποστηριχθεί η εφαρμογή εν γένει διατάξεων των γενικών αρχών του Αστικού Δικαίου, περί ακυρότητας και ακυρωσίας, όπως ιδίως τα άρθρα 180 έως 184, ΑΚ, τα άρθρα περί εικονικότητας (138-139, ΑΚ), καθώς και τα άρθρα περί πλάνης – απάτης – απειλής (140-157, ΑΚ). Υποστηρίζεται ακόμα και η εφαρμογή σχετικών διατάξεων περί ακυρότητας ή ακυρωσίας, σχετικά με ποινικές περιπτώσεις, όπως του εκβιασμού, του ξεπλύματος χρήματος, κλπ²¹².

8. ΑΞΙΩΣΕΙΣ ΛΟΓΩ ΜΗ ΣΥΜΜΟΡΦΩΣΗΣ

Παρά το ατελέσφορο για λήψη ασφαλιστικών μέτρων, λόγω μη συμμόρφωσης προς την εξωεταιρική συμφωνία, προσφορότερο μέσο αποτελεί η αγωγή για αποζημίωση, αλλά ενδεχομένως και η λύση της συμφωνίας²¹³. Ωστόσο, στην πράξη, οι ενδιαφερόμενοι δεν προσφεύγουν εύκολα στα δικαστήρια²¹⁴, μεταξύ άλλων και λόγω της επικρατούσας νομικής ανασφάλειας, κατ' επέκταση η τήρηση των μετοχικών συμφωνιών εναποτίθεται κυρίως σε εναλλακτικούς μηχανισμούς²¹⁵. Παραδείγματα τέτοιων μηχανισμών είναι τα προσυμφωνημένα στην ίδια τη σύμβαση προς εξασφάλιση τηρήσεως των όρων της, όπως η συνομολόγηση ποινικής ρήτρας, η παροχή μορφής εγγύησης, καθώς και το δικαίωμα καταγγελίας, με επιφύλαξη τυχόν

205. Μπασαγιάννης, (2009), 12.

206. Βλ. και Μαρίνος, ΧρΙΔΔ/2004, 102 επ.

207. ΠολΠρΑθ 5001/1971 ΕΕμπΔ 1971, 545, 551 (Σχόλιο Μιχ. Μηνούδη).

208. Μπασαγιάννης, (2009), 12.

209. Μαρίνος, ΧρΙΔΔ/2004, 99 επ. Σύμφωνα με τον οποίο, ο «εταιρικός πυρήνας» συνθέτει την ordre public (δημόσια τάξη) του εταιρικού τύπου, με την έννοια ότι απαρτίζεται από βασικούς, θεμελιώδεις κανόνες και αρχές του δικαίου της Α.Ε., οι οποίοι δεν βρίσκονται στη διάθεση της ιδιωτικής βούλησης με οιοδήποτε τρόπο, είτε δηλ. ως καταστατικές ρυθμίσεις είτε ως μέρη εξωεταιρικών συμφωνιών. Βλ. όμως, και Μαρίνος, ΧρΙΔΔ/2004, 101 επ., όπου αναφέρεται στην αδυναμία εύρεσης του εταιρικού συμφέροντος, όπου επιτείνει την ανασφάλεια δικαίου και οδηγεί σε αντικρουόμενα αποτελέσματα, με αποτέλεσμα να είναι προτιμότερο να παραιτηθεί κανείς από τη χρήση της έννοιας αυτής ως ορίου της εγκυρότητας των εξωεταιρικών συμφωνιών.

210. Κατά την έννοια του άρθρου 59, Κ.Ν. 2190/1920 - Μιχαλόπουλος, ΕΕμπΔ 1992, 353 επ.

211. Αυγητίδης, Δίκαιο Ανωνύμων Εταιριών, (επιμ. Ευάγ. Περάκης), 2000, τομ. 4, 124-126.

212. Μπασαγιάννης, (2009), 13.

213. Μπασαγιάννης, (2009), 14.

214. Μούζουλας, Το κεφάλαιο επιχειρηματικών συμμετοχών, Αθήνα 1997, 102.

215. Μαρίνος, ΧρΙΔΔ/2004, 98. – Μιχαλόπουλος, ΕΕμπΔ 1992, 355 επ.

αποζημίωσης²¹⁶. Προϋπόθεση της εγκυρότητας των παραπάνω μέτρων είναι η εγκυρότητα της εξωεταιρικής συμφωνίας, τόσο αυτοτελώς κρινόμενης κατά τις γενικές αρχές του Αστικού Δικαίου, όσο και υπό το πρίσμα του Εταιρικού Δικαίου εν γένει²¹⁷.

216. Μπασαγιάννης, (2009), 14 – Βλ. Μιχαλόπουλος, ΕΕμπΔ 1992, 355.

217. Μπασαγιάννης, (2009), 14.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ': ΕΝΕΡΓΟΠΟΙΗΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ

Ι. ΕΝΘΑΡΡΥΝΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΝΕΡΓΗ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΟΥΣ ΣΤΗ ΛΗΨΗ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Μεταξύ άλλων στόχος της εταιρικής διακυβέρνησης, όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, είναι και η ενεργοποίηση των μετόχων στη λήψη εταιρικών αποφάσεων, με την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Σκοπός θα πρέπει ωστόσο να είναι η άσκηση ορθής εταιρικής διακυβέρνησης, στα πλαίσια της οποίας οι μέτοχοι θα ενεργούν για την προάσπιση των συμφερόντων τους, ώστε να σημειώνεται τόσο αύξηση της αξίας της εταιρίας, όσο και της συμμετοχής τους, καθώς οι μέτοχοι αν δεν μείνουν ικανοποιημένοι με την απόδοση κέρδους από την κατοχή μετοχών τους έχουν τη δυνατότητα στα πλαίσια της οργανωμένης αγοράς να πωλήσουν τις μετοχές τους, γεγονός που δύναται να οδηγήσει στη μείωση της τιμής της μετοχής στην αγορά²¹⁸. Σύνηθες όμως είναι το ευρύ επενδυτικό κοινό να απέχει από την άσκηση των δικαιωμάτων τους, καθώς ο επενδυτικός τους προσανατολισμός δεν οδηγεί αυτούς στην αναζήτηση τρόπου συμμετοχής τους και στη διαδικασία λήψης εταιρικών αποφάσεων, αλλά στην επίτευξη ικανοποιητικής απόδοσης των τοποθετήσεών τους, κυρίως σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα²¹⁹.

Η ενεργοποίηση των μετόχων καθίσταται εντονότερη όταν ένας μέτοχος κατέχει μεγάλο ποσοστό επί του μετοχικού κεφαλαίου, καθώς ένας μικρός μέτοχος στο μέτρο που δεν είναι σε θέση να επηρεάσει καίρια τις εταιρικές αποφάσεις, στρέφεται στη διαφοροποίηση του χαρτοφυλακίου του, η οποία απολήγει στη διασπορά μετοχών σε μεγάλο αριθμό προσώπων και συνεπάγεται, για τον επενδυτή, τη διασπορά του κινδύνου από τη συμμετοχή του στην εταιρεία²²⁰. Συνάγεται από τα ανωτέρα ότι η κατοχή μικρού ποσοστού επί του μετοχικού κεφαλαίου αποτελεί αιτία παθητικής στάσης του μετόχου. Θα μπορούσε, παρ' όλα αυτά, να υποστηριχθεί ότι η δεινή θέση του μικρομετόχου, ως προς τη δυνατότητά του να επηρεάσει το αποτέλεσμα εταιρικής απόφασης, μπορεί να ανατραπεί, αν συνασπιστούν περισσότεροι μέτοχοι με ίδια συμφέροντα, συγκεντρώνοντας στο σύνολό τους σημαντικό ποσοστό επί του μετοχικού κεφαλαίου.

Η ενεργοποίηση των μετόχων έχουν οδηγήσει στη δημιουργία ενώσεων μετόχων ή συμβούλων εταιρικής διακυβέρνησης²²¹. Έκφραση της ενεργοποίησης των μετόχων θα

218. Corporate Governance today, The Sloan Project on corporate governance at Columbia Law School, May 1998, 664 και 710.

219. Μούζουλας, (2003), 401.

220. Μούζουλας, (2003), 402.

221. Μούζουλας, (2003), 404. Ειδικότερα για τις ενώσεις μετόχων βλ. Αθανασίου, (2010), 231 επ.

μπορούσαν να θεωρηθούν και οι εξωεταιρικές συμφωνίες, που συνάπτονται με συμβαλλόμενα μέλη μετόχους.

Η ενθάρρυνση των μετόχων, για την ενεργοποίησή τους, είναι δυνατό να επιδιωχθεί, σε ένα πρώτο στάδιο, με την ενδυνάμωση ατομικών μετοχικών δικαιωμάτων, και επιπρόσθετα, εφόσον θελήσει κανείς να προσδώσει, δια μέσου ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης, ειδικό βάρος στη συμμετοχή των μετόχων στη διαμόρφωση της εταιρικής βούλησης, σε ένα δεύτερο στάδιο, μπορεί να αποφασίσει τη χάραξη νέων κατευθύνσεων, οι οποίες θα οδηγήσουν σε περαιτέρω ενίσχυση της θέσης του ενεργού πλέον, ύστερα από τη θέση σε εφαρμογή των μέτρων ενεργοποίησης του πρώτου σταδίου, μετόχου²²². Η ενδυνάμωση των ατομικών μετοχικών δικαιωμάτων, στο πλαίσιο της καθιέρωσης ενός συστήματος αποτελεσματικής εταιρικής διακυβέρνησης, στην πράξη, επιδιώκεται και επιτυγχάνεται με τη θωράκιση του δικαιώματος ενημέρωσης των μετόχων, με την διευκόλυνση της ενάσκησης του δικαιώματος ψήφου, με την τόνωση της αρχής της ίσης μεταχείρισης των μετόχων, καθώς και διαμέσου της ενίσχυσης των δικαιωμάτων μειοψηφίας, ιδίως με τη μείωση των ορίων, με βάση τα οποία θα ασκούνται τα κατ' ιδίαν δικαιώματα²²³.

222. Μούζουλας, (2003), 404 επ.

223. Βλ. προς αυτή την κατεύθυνση, το παράδειγμα του γαλλικού νόμου της 15^{ης} Μαΐου 2001, *Champaud / Danet, Societes et autres groupements, Societes en general*, Chronique, RTDC 2002, 80-108 – Μούζουλας, (2003), 406.

II. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΑΣΚΗΣΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Με την ενεργοποίηση των μετόχων θα εκδηλώνεται εντονότερο το ενδιαφέρον για την πορεία και τα ζητήματα της εταιρείας, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγεται και η άσκηση ελέγχου επί της διοίκησης της εταιρείας, ώστε να καθίσταται δυσχερής η ικανοποίηση ατομικών συμφερόντων από την πλευρά των διοικούντων προσώπων. Ούτως ή άλλως, στους ρόλους της γενικής συνέλευσης ως ανώτατο όργανο της εταιρείας²²⁴ συμπεριλαμβάνεται και ο εσωτερικός έλεγχος προς την εταιρία και ειδικότερα προς τα διοικούντα πρόσωπα²²⁵.

Ωστόσο, σε περίπτωση που τα διοικούντα πρόσωπα εκμεταλλεύονται τη διοικητική τους θέση για την ικανοποίηση ιδίων συμφερόντων, με την ενεργοποίηση των μετόχων καθίσταται δυνατό να αναγνωρίζεται ο εταιρικός κίνδυνος αυτός άμεσα και να αποδίδονται οι εκάστοτε ευθύνες στα ανάλογα πρόσωπα (τόσο σε μέλη ΔΣ και στελέχη της εταιρείας, όσο και σε ελεγκτές)²²⁶.

Ευθύνη μπορεί να αποδοθεί με την άσκηση εταιρικής αγωγής (*actio pro socio*) κατά των μελών της διοίκησης²²⁷. Η πλειοψηφία των μετόχων μπορεί προκειμένου να αποφύγει τη δίωξη της εκλεγμένης από αυτήν διοίκησης, είτε να άρει τη βάση ή τις προϋποθέσεις της ευθύνης, συναινώντας εκ των προτέρων (πρβλ. άρθρο 22^α, παρ. 2, εδ. β', Κ.Ν. 2190/1920²²⁸) ή εγκρίνοντας εκ των υστέρων (πρβλ. άρθρο 35, Κ.Ν. 2190/1920²²⁹) τις ζημιολγόνες πράξεις της διοίκησης, είτε να παραλείψει την άσκηση της

224. Δυνάμει του άρθρου 33, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι η γενική συνέλευση των μετόχων είναι το ανώτατο όργανο της εταιρείας και δικαιούται να αποφασίζει περί πάσης εταιρικής υποθέσεως, των αποφάσεων αυτής υποχρεουσών και τους απόντες ή διαφωνούντες μετόχους.

225. Μούζουλας, (2003), 591 επ.

226. Βλ. Μεντή, Ευθύνη των διοικητικών οργάνων της εταιρείας, εις: Ανώνυμη εταιρία και Κεφαλαιαγορά, προστασία του επενδυτή, 11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδ. Ελλ. Εμπορικόλογων, 2002 – Παπαδημητρίου, Η ευθύνη των μελών του δσ ΑΕ έναντι αυτής και των τρίτων, ΝοΒ 1980, 962 – Παμπούκη, Ευθύνη των διοικούντων την ανώνυμη εταιρία για την έμμεση ζημία των μετόχων, ΕΕμπΔ 1995, 333 – Καλλιντέρης, Η προσωπική ευθύνη διοικητών νομικών προσώπων, 2004 – *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων*, Σύγχρονα ζητήματα εταιρικής ευθύνης (Πρακτικά 12^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου), 2003 – Μούζουλας, (2003), 577 επ.

227. Βλ. αναλυτικά Κολοτούρος, *Actio pro socio*, Η δικονομική διάσταση της εταιρικής αγωγής, 2006.

228. Δυνάμει της παρ. 2, του άρθρου 22^α, Κ.Ν. 2190/1920, η ευθύνη μέλους ΔΣ δεν υφίσταται, αν το ίδιο το μέλος αποδείξει ότι κατέβαλε την επιμέλεια του συνετού επιχειρηματία. Η επιμέλεια αυτή κρίνεται με βάση την ιδιότητα του κάθε μέλους και τα καθήκοντά που του έχουν ανατεθεί. Η ευθύνη αυτή δεν υφίσταται προκειμένου για πράξεις ή παραλείψεις που στηρίζονται σε σύννομη απόφαση της γενικής συνέλευσης ή που αφορούν εύλογη επιχειρηματική απόφαση η οποία ελήφθη με καλή πίστη, με βάσει επαρκείς πληροφορίες και αποκλειστικά προς εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος.

229. Δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 35, Κ.Ν. 2190/1920, μετά την ψήφιση του ισολογισμού η γενική συνέλευση αποφαινεται με ειδική ψηφοφορία, ενεργουμένης δι' ονομαστικής κλήσεως περί απαλλαγής του ΔΣ και των ελεγκτών από πάσης ευθύνης αποζημιώσεως. Η απαλλαγή αυτή καθίσταται ανίσχυρος στις περιπτώσεις του άρθρου 22^α.

αγωγής. Ωστόσο, η μη άσκηση της αγωγής μπορεί να οδηγήσει σε μείωση της αξίας της εταιρίας, καθώς και σε ζημία των μετόχων²³⁰. Ρητά, δυνάμει του άρθρου 35²³¹, Κ.Ν. 2190/1920 παρέχεται η δυνατότητα στη ΓΣ να αποφασίσει την απαλλαγή του ΔΣ και των ελεγκτών από ευθύνη αποζημίωσης, όμως η απαλλαγή αυτή καθίσταται ανίσχυρη στις περιπτώσεις του άρθρου 22^α, Κ.Ν. 2190/1920²³².

Επίσης, σε περίπτωση που ο μέτοχος υφίσταται άμεση ζημία²³³, εξαιτίας της μη ορθής άσκησης διοίκησης από τα μέλη ΔΣ, δεν αμφισβητείται ότι έχει ευθεία αξίωση, ιδίως μέσω των διατάξεων 914 ή 919, ΑΚ²³⁴. Δυσχερέστερο είναι το ζήτημα της έμμεσης ζημίας των μετόχων, που οι τελευταίοι υφίστανται εξαιτίας της ζημίας της εταιρίας, λόγω της μείωσης της εσωτερικής αξίας της μετοχής, αφενός επειδή κατά περίπτωση δύναται το είδος της ζημίας να μην είναι σαφές, αφετέρου επειδή γεννάται ζήτημα, αν σε περίπτωση έμμεσης ζημίας θα μπορεί ο μέτοχος ατομικά να ζητήσει αποκατάσταση της ζημίας²³⁵, καθώς δεν παρέχεται ρητά τέτοια δυνατότητα στο άρθρο 22β, Κ.Ν. 2190/1920. Η σώρευση αξιώσεων είναι δυνατή στο μέτρο που οι ζημίες είναι

230. *Περάκης*, (2004), 107 επ.

231. Δυνάμει του άρθρου 35, Κ.Ν. 2190/1920, στην παρ. 1, ορίζεται ότι μετά την ψήφιση του ισολογισμού η γενική συνέλευση αποφαινεται δι' ειδικής ψηφοφορίας, ενεργουμένης δι' ονομαστικής κλήσεως, περί απαλλαγής του Διοικητικού Συμβουλίου και των ελεγκτών από πάσης ευθύνης αποζημιώσεως. Η απαλλαγή αυτή καθίσταται ανίσχυρος στις περιπτώσεις του άρθρου 22^α. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 1392/2005, ΑΠ 546/1985, ΟΛΑΠ 26/1998, ΟΛΑΠ 31/1990, ΕφΠατρ 130/1997, ΕφΑθ 2035/1996, ΕφΠατρ 282/2008, ΠολΠρΑθ 30/2010, ΠολΠρΑθ 316/2010.

232. Βλ. και σχετική νομολογία: ΑΠ 1483/2010, ΑΠ 1484/2010, ΑΠ 765/2005, ΑΠ 2096/1992, ΑΠ 1987/1986, ΑΠ Τμ. Α' 1285/1980, ΑΠ σε Συμβούλιο 806/1994, ΑΠ σε Συμβούλιο 1394/1989, ΕφΑθ 1089/2011, ΕφΑθ 4860/2006, ΕφΑθ 2035/1996, ΕφΑθ 2572/1991, ΕφΑθ 3469/1991, ΕφΑθ 1407/1990, ΕφΑθ 9250/1990, ΠολΠρΛαρ 217/2011, ΠολΠρΛαρ 316/2010, ΠολΠρΑθ 4477/2005, ΜονΠρΘεσσ 11906/2011, ΜονΠρΘεσσ 18592/2011, ΜονΠρΘεσσ 23957/2011, ΜονΠρΘεσσ 25498/2011.

233. Ενδεικτικά περιπτώσεις όπου ο μέτοχος υφίσταται άμεση ζημία από τη μη ορθή άσκηση διοίκησης από τα μέλη ΔΣ μπορεί να αναφερθεί η από ππαίσμα του ΔΣ μη καταβολή του νομίμως εγκριθέντος μερίσματος, η άρνηση παροχής νομίμως οφειλόμενης πληροφορίας, η κατάργηση του δικαιώματος προτίμησης μετοχών, οι παραπλανητικές δηλώσεις για την οικονομική κατάσταση της εταιρείας που θα έχουν επιπτώσεις στην τιμή της μετοχής. *Περάκης*, (2004), 108.

234. Δυνάμει του άρθρου 914, ΑΚ, «όποιος ζημιώσει άλλο παράνομα και υπαίτια έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει» και σύμφωνα με το άρθρο 919, ΑΚ, «όποιος με πρόθεση ζημιώσει άλλον κατά τρόπο αντίθετο προς τα χρηστά ήθη έχει υποχρέωση να τον αποζημιώσει». *Περάκης*, (2004), 108 – Βλ. *Αναστασιάδη / Ρόκα*, Ελληνικόν εμπορικόν δίκαιον, 1949, 376 – *Ρόκα*, Τα όρια της εξουσίας της πλειοψηφίας εις το δίκαιον των Α.Ε., 1971, 309 – *Πασσιά*, Το δίκαιον της Α.Ε., ΙΙ, 1969, 702 – *Μάρκου*, Η αστική ευθύνη των μελών του ΔΣ στην Α.Ε., ΕλλΔνη 2000, 900, 919 – *Μούζουλα*, εις ΔικΑΕ, τόμος 3, 2000, 22β, αριθμ. 4. Από τη νομολογία πέρα από την ΟλομΑΠ 14/1999, βλ. και ΜονΠρΑθ 11888/1995 ΕΕμπΔ 1995, 419 και ΠρΑθ 6285/1935 Θ.ΜΖ' 225.

235. Αν δοθεί καταφατική απάντηση, (όπως ορίζεται αντίστοιχα στη ρύθμιση του άρθρου 26, Κ.Ν. 3190/1955), θα δύναται ο ζημιωθείς μέτοχος να ασκήσει αγωγή για έμμεση ζημία, γνωστή ως derivative action. *Περάκης*, (2004), 108.

διαχωριστές²³⁶, ωστόσο αποκρούεται η σώρευση του άρθρου 22β, Κ.Ν. 2190/1920 με την ΑΚ 69²³⁷.

Κατά το σύστημα του ελληνικού νόμου, όπως γενικά ερμηνεύεται το άρθρο 22β, Κ.Ν. 2190/1920²³⁸, η άσκηση αγωγής αποζημίωσης κατά των μελών του ΔΣ είναι υποχρεωτική για το ΔΣ, αν η ζημιογόνα πράξη οφείλεται σε δόλο, άλλως αν το αποφασίσει η ΓΣ ή το ζητήσει μειοψηφία του 1/3 του κεφαλαίου. Ειδικότερα, ρητά δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 22β, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι οι αξιώσεις της εταιρείας κατά των μελών του ΔΣ, που απορρέουν από τη διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων ασκούνται υποχρεωτικά, εάν το αποφασίσει η γενική συνέλευση με απόφαση που λαμβάνεται σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 29 και την παρ. 1 του άρθρου 31, ή το ζητήσουν από το ΔΣ ή τους εκκαθαριστές μέτοχοι που εκπροσωπούν το ένα δέκατο (1/10) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Το καταστατικό μπορεί να μειώσει το ποσοστό αυτό. Η αίτηση μειοψηφίας λαμβάνεται υπ' όψιν μόνο εάν βεβαιωθεί ότι οι αιτούντες έγιναν μέτοχοι τρεις (3) τουλάχιστον μήνες πριν από την αίτηση. Οι προϋποθέσεις του πρώτου εδαφίου δεν απαιτούνται στην περίπτωση που η ζημία οφείλεται σε δόλο των μελών του ΔΣ. Κατά την παρ. 2, του άρθρου 22β, Κ.Ν. 2190/1920, η αγωγή δέον να εγερθή εντός έξι μηνών από την ημέρα της γενικής συνελεύσεως ή της υποβολής της αιτήσεως. Για τη διεξαγωγή της δίκης η γενική συνέλευση δύναται να διορίσει ειδικούς εκπροσώπους, αν όμως η άσκηση της αγωγής ζητείται από τη μειοψηφία ή η εξάμηνη προθεσμία παρέλθει άπρακτη, «δύνатаι» το δικαστήριο, μετά από αίτηση της μειοψηφίας, που υποβάλλεται εντός μηνός από τη λήξη του εξαμήνου, να διορίσει ειδικούς εκπροσώπους για τη διεξαγωγή του δικαστικού αγώνα (άρθρο 22β, παρ. 3, Κ.Ν. 2190/1920).

Ρητά ορίζεται στο άρθρο 22β, Κ.Ν. 2190/1920, στην παρ. 4, ότι το άρθρο αυτό εφαρμόζεται και ως προς την ευθύνη των προσώπων που δεν είναι μέλη του ΔΣ και ασκούν εξουσίες σύμφωνα με την παρ. 3, του άρθρου 22.

Ωστόσο, η αναγνώριση αδυναμίας του μετόχου να προκαλέσει ο ίδιος την άσκηση της εταιρικής αγωγής, έστω και με την προϋπόθεση ότι τα εταιρικά όργανα ή η μειοψηφία

236. *Περάκης*, (2004), 109.

237. Δυνάμει του άρθρου 69, ΑΚ, (όπως τροποποιήθηκε με το ν. 4055/2012, ο οποίος νόμος δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ υπ' αρ. 51/12 Μαρτίου 2012, τεύχος πρώτο), το οποίο φέρει τίτλο «έλλειψη προσώπων διοίκησης», ορίζεται ότι αν λείπουν τα πρόσωπα που απαιτούνται για τη διοίκηση του νομικού προσώπου, ή, αν τα συμφέροντά τους συγκρούονται προς εκείνα του νομικού προσώπου, ο ειρηνοδίκης διορίζει προσωρινή διοίκηση ύστερα από αίτηση όποιου έχει έννομο συμφέρον. *Περάκης*, (2004), 111. Βλ. *Σωτηρόπουλος*, Σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των μελών του ΔΣ και του ν.π. της ΑΕ, ΔΕΕ 1997,1145 – *Στεργιαννίδου*, Το άρθρο 69 ΑΚ στις ανώνυμες εταιρίες, 1999.

238. *Περάκης*, (2004), 110. Βλ. *Ρόκας*, Εμπορικές εταιρίες, 1996, 225, και πιο πρόσφατα *Μούζουλας*, εις ΔικΑΕ, τόμος 3, 2000, 22β, αριθμ. 19. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 1256/2011, ΑΠ 1484/2010, ΑΠ 1298/2006, ΑΠ 1313/1997, ΑΠ Τμ. Α' 1285/1980, ΕφΑθ 1089/2011, ΕφΠατρ 151/2010, ΕφΑθ 44/2008, ΕφΑθ 8138/1995, ΕφΑθ 3469/1991, ΕφΑθ 9250/1990, ΠολΠρΛαρ 316/2010, ΠολΠρΑθ 4594/2009, ΜονΠρΘεσσ 21060/2011, ΜονΠρΘεσσ 25498/2011.

του 1/3 δεν δραστηριοποιούνται, δημιουργεί έλλειμμα έννομης προστασίας και άρα συνταγματικό πρόβλημα (άρθρο 20, Συντ.)²³⁹. Η ατομική δράση του μετόχου για την αποκατάσταση της εταιρικής ζημίας αποτελεί συνεπώς νομοπολιτικά σκόπιμη δυνατότητα, ως αντίδραση στην εξουσία της πλειοψηφίας, αποτρέπει πολλαπλασιασμό αγωγών και αποβαίνει προς όφελος όχι μόνο όλων των μετόχων αλλά και των εταιρικών δανειστών, χωρίς ωστόσο να λείπουν και αντίθετες απόψεις στη θεωρία και στη νομολογία, αρνητικές ως προς την ως άνω δυνατότητα του μετόχου²⁴⁰.

239. Δυνάμει του άρθρου 20, Συντ., στην παρ. 1, ορίζεται ότι «καθένας έχει δικαίωμα στην παροχή έννομης προστασίας από τα δικαστήρια και μπορεί να αναπτύξει σε αυτά τις απόψεις του για τα δικαιώματά ή συμφέροντά του, όπως νόμος ορίζει». *Περάκης*, (2004), 111. Βλ. *Μεντή*, 11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδ. Ελλ. Εμπορικόλογων, 2002, 105, 129.

240. Βλ. αναλυτικά σε *Περάκης*, (2004), 111 επ. Βλ. αντίθετες απόψεις *Καραβά*, Εγχειρίδιον θεωρητικών και πρακτικών περί ανωνύμων εταιριών, 1930, 454 – *Πασσιά*, Το Δίκαιον της ΑΕ, ΙΙ, 1969, 701 – *Γεωργακόπουλος*, Το δίκαιον των εταιριών, ΙΙΙ, 1974, 151 και 154 – *Γεωργακόπουλος*, Εταιρίες και συνδεδεμένες επιχειρήσεις, 1996, 475 επ. – *Κοτσίρης*, Πρόβλημα ευθύνης μελών δσ ΑΕ κλπ., ΔΕΕ 2001, 342 – *Λεβαντή*, Ανώνυμες εταιρίες, τόμος α', 2000, 649 – *Μάρκου*, Η αστική ευθύνη των μελών του δσ στην ΑΕ, ΕλλΔνη 2000, 900 και 921 – *Μούζουλας*, εις ΔικΑΕ, τόμος 3, 2000, 22β, αριθμ. 1 επ. Βλ. σχετική νομολογία: ΕφΑθ 1320/1899 Θ. ΙΑ' 248 – ΑΠ 1285/1980 ΕΕμπΔ 1981, 394 – ΑΠ 1405/1998 ΔΕΕ 1998, 972 – ΕφΑθ 2791/1953 Θ. ΞΔ' 971 – ΕφΑθ 3469/1991 ΕΕμπΔ 1993, 424 – ΕφΑθ 5681/1996 ΔΕΕ 1997, 169 – ΕφΑθ 924/98 ΕλλΔνη 1999, 406 – ΕφΘεσσ 2500/1994 Αρμ. 1995, 1424 – ΕφΘεσσ 769/1975 ΝοΒ 1975, 777 – ΜονΠρΑθ 11888/1995 ΕΕμπΔ 1995, 419 – ΜονΠρΑθ 9726/1990 ΕΕμπΔ 1992, 85 – ΟΛΑΠ 1/1994 ΕΕμπΔ 1995, 327.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ζ΄: ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΤΟΧΩΝ ΔΥΝΑΜΕΙ ΤΟΥ Κ.Ν. 2190/1920 ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ

Ο κωδικοποιημένος νόμος 2190/1920, όπως ισχύει μετά τη σειρά τροποποιήσεων των διατάξεών του, ρυθμίζει μεταξύ άλλων και τα περί των δικαιωμάτων των μετόχων. Ωστόσο, ρητά στο άρθρο 2, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι το καταστατικό της Α.Ε. πρέπει να περιέχει διατάξεις για τα δικαιώματα των μετόχων. Δυνάμει του άρθρου 2, παρ. 1^α, Κ.Ν. 2190/1920, το καταστατικό δεν απαιτείται να περιέχει διατάξεις σχετικές με τα δικαιώματα των μετόχων, εφόσον αποτελούν απλώς επανάληψη ισχυουσών διατάξεων του νόμου, εκτός αν εισάγεται επιτρεπτή παρέκκλιση από αυτές. Με την αναφορά της φράσης «επιτρεπτή παρέκκλιση» συνάγεται λοιπόν ότι δεν μπορεί να αποκλειστεί με το καταστατικό της Α.Ε. η εφαρμογή διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, όπως ορίζεται και στο άρθρο 3, ΑΚ²⁴¹. Επίσης, στον Κ.Ν. 2190/1920, περιλαμβάνονται και διατάξεις αναγκαστικού δικαίου ως ελάχιστη προστασία των συμφερόντων των μικρομετόχων, με την πρόβλεψη δικαιωμάτων μειοψηφίας²⁴².

Το Μέρος Δ' του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, αναφέρεται στις σχέσεις του Διοικητικού Συμβουλίου με τους μετόχους, καθώς και των τελευταίων μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα τίθεται το γενικό πλαίσιο, ορίζονται γενικές αρχές και ειδικές πρακτικές τόσο για την επικοινωνία με τους μετόχους, όσο και με τα ζητήματα για τη σύγκληση γενικής συνέλευσης, όπως αναπτύσσονται ακολούθως, ενώ διευκρινίζεται πότε οι διατάξεις του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ υπερβαίνουν το σχετικό νομοθετικό πλαίσιο σε ισχύ.

241. Άρθρο 3, ΑΚ: «Κανόνες Δημόσιας Τάξης. Η ιδιωτική βούληση δεν μπορεί να αποκλείσει την εφαρμογή κανόνων δημόσιας τάξης».

242. Μεταξύ άλλων δικαιωμάτων μειοψηφίας που προβλέπονται στον Κ.Ν. 2190/1920, σχετικό είναι και το άρθρο 40, Κ.Ν. 2190/1920 – βλ. σχετική ανάπτυξη στην παρούσα. – Βλ. Σπυρίδωνος, Τα δικαιώματα της μειοψηφίας, 2001.

Ι. ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΜΕΤΟΧΟΥΣ

1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ

Σχετικά με την επικοινωνία με τους μετόχους, ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, θέτει το γενικό πλαίσιο²⁴³, για το οποίο, όπως έχουμε προαναφέρει, δεν απαιτείται από τις εταιρίες να συμμορφώνονται ή να αιτιολογούν τυχόν απόκλιση από αυτό το γενικό πλαίσιο και τις γενικές αρχές του κώδικα²⁴⁴, με επιφύλαξη ως προς τις νομοθετικές διατάξεις, που ορίζουν άλλως.

Κατά το ως άνω γενικό πλαίσιο²⁴⁵ του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι οι μέτοχοι είναι επιφορτισμένοι με την εκλογή και ανάκληση των μελών του ΔΣ. Για την εκπλήρωση του καθήκοντος αυτού απαιτείται η καλή πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων για τις εταιρικές υποθέσεις. Οι εισηγμένες εταιρίες θα πρέπει να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που τους παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία, όπως η ύπαρξη ενός ενημερωμένου ιστότοπου²⁴⁶, για την επικοινωνία ανάμεσα στην εταιρία και τους μετόχους, χωρίς να αποκλείεται η περαιτέρω διεξαγωγή των απαιτούμενων συναντήσεων μεταξύ των στελεχών της εταιρίας με τους επενδυτές – μετόχους. Απεναντίας, κατά τον κώδικα του ΣΕΒ, τίθεται η γενική αρχή²⁴⁷, ότι το ΔΣ θα πρέπει να μεριμνά για την ύπαρξη συνεχούς και εποικοδομητικού διαλόγου με τους μετόχους της εταιρίας, ιδιαίτερα δε με εκείνους που έχουν σημαντικές συμμετοχές και μακροπρόθεσμη προοπτική.

Από τα ανωτέρω, συμπεραίνουμε ότι στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, δίνεται βαρύτητα στην ορθή πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων, καθώς και στους εναλλακτικούς τρόπους επίτευξης του μετοχικού αυτού δικαιώματος, ιδίως με τη δημιουργία εταιρικού ιστότοπου, το οποίο θα ενημερώνεται διαρκώς. Επίσης, οι ως άνω προτεινόμενες ρυθμίσεις του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ συνάδουν

243. Γενικό πλαίσιο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, 38, Μάρτιος 2011.

244. Πεδίο εφαρμογής, δομή και περιεχόμενο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, Μάρτιος 2011.

245. Γενικό πλαίσιο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, 38, Μάρτιος 2011.

246. Σχετικό και άρθρο 135, παρ. 1, εδ. β', Κ.Ν. 2190/1920, όπου ορίζεται ότι: οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις και οι ετήσιες ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των ανωνύμων εταιρειών, καθώς και η Έκθεση του Διοικητικού Συμβουλίου και το Πιστοποιητικό Ελέγχου της παραγράφου 4 του άρθρου 43β, είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης και σε περίπτωση τροποποίησής τους, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την τροποποίηση – μεταξύ άλλων – αναρτώνται σε χώρο του διαδικτύου, ο οποίος είναι προσπελάσιμος στο ευρύ κοινό και παραμένουν προσπελάσιμες για χρονικό διάστημα δύο τουλάχιστον ετών από την πρώτη δημοσίευσή τους.

247. Γενική Αρχή, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, 38 και 44, Μάρτιος 2011.

με το νομοθετικό πλαίσιο του Κ.Ν. 2190/1920, ενώ συμπληρώνεται με τις ρυθμίσεις του κώδικα η πρόταση για πιο συχνές συναντήσεις μεταξύ επενδυτών και μετόχων τόσο μεταξύ τους, όσο και μεταξύ αυτών και των στελεχών της εταιρείας, ώστε να επιτυγχάνεται η πληροφόρηση έγκαιρα και άμεσα. Ωστόσο, η προηγούμενη πληροφόρηση των μετόχων δεν απαιτείται ως προϋπόθεση μόνο για την εκλογή των μελών του ΔΣ, αλλά και για την ορθή άσκηση των λοιπών μετοχικών τους δικαιωμάτων.

2. ΑΡΜΟΔΙΟ ΟΡΓΑΝΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΟΧΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

Η εταιρία υποχρεούται να παράσχει τις αιτούμενες πληροφορίες και επομένως οφειλέτης υπόχρεος δεν είναι το εταιρικό όργανο του Διοικητικού Συμβουλίου, αλλά το νομικό πρόσωπο της ΑΕ²⁴⁸. Κατά κανόνα, την απαιτούμενη πληροφόρηση παρέχει το ΔΣ, ως όργανο του νομικού προσώπου της ΑΕ, το οποίο δεν δύναται να απαλλαχθεί από την υποχρέωσή του αυτή με ειδική απόφαση της ΓΣ κατά (καταστατική) πλειοψηφία²⁴⁹.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, όπως αναγράφονται στη συνέχεια, ο νόμος ρητά αναφέρει δυνατότητα άρνησης του ΔΣ για παροχή πληροφοριών²⁵⁰. Επιπλέον, προβληματισμός για την ικανοποίηση του μετοχικού δικαιώματος πληροφόρησης γεννάται λόγω της υποχρέωσης εχεμύθειας ως προς τα απόρρητα της εταιρίας, δυνάμει της παρ. 3, άρθρου 22^α, Κ.Ν. 2190/1920, διάταξης αναγκαστικού δικαίου. Η υποχρέωση εχεμύθειας βαρύνει τόσο το ΔΣ ως όργανο, όσο και κάθε μέλος ατομικά²⁵¹, ενώ υποστηρίζεται ως όριο αυτής της υποχρέωσης η διάταξη της παρ. 4, άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920²⁵².

Ρητά προβλέπεται στον Κ.Ν. 2190/1920, παρ. 2, άρθρου 37, ότι και οι ελεγκτές οφείλουν να παρίστανται στη ΓΣ και να παρέχουν κάθε πληροφορία, σχετική προς τον παρ' αυτών ενεργηθέντα έλεγχο.

Η οριζόντια πληροφόρηση, δηλαδή η πληροφόρηση μεταξύ των ίδιων των μετόχων, παρ' όλο που δεν προβλέπεται ρητά στον Κ.Ν. 2190/1920, δεν αποκλείεται ωστόσο, να συμφωνηθεί μέσα τόσο στο πλέγμα της εταιρικής διακυβέρνησης, όσο και της «δημοκρατίας των μετόχων» σε εταιρείες με μεγάλη διασπορά μετοχών²⁵³.

248. *Μαρίνος*, Ζητήματα από το νέο δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 2009, 282 – ΠΠρΖακ 278/2001 ΔΕΕ 2003, 640 υπό το προϊσχύσαν δίκαιο.

249. *Μαρίνος*, (2009), 274, με περαιτέρω γερμανικές παραπομπές και 282 με περαιτέρω παραπομπές.

250. Βλ. παραγράφους 4 και 5, άρθρου 39, του Κ.Ν. 2190/1920, οι οποίες αναγράφονται στην συνέχεια του παρόντος υποκεφαλαίου.

251. *Μαρίνος*, (2009), 283 επ.

252. *Μαρίνος*, (2009), 291 επ.

253. *Μαρίνος*, (2009), 280, με περαιτέρω παραπομπές.

3. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Με την πληροφόρηση των μετόχων επιτυγχάνεται η πληροφόρηση του οργάνου της ΓΣ προς σχηματισμό συλλογικής βούλησης²⁵⁴, καθώς οι μέτοχοι απαρτίζουν τη ΓΣ²⁵⁵. Σκοπός για την πληροφόρηση των μετόχων είναι η ικανοποίηση ατομικών συμφερόντων, αλλά και η προστασία του συλλογικού συμφέροντος «προσηκόντος» σχηματισμού ενιαίας εταιρικής βούλησης²⁵⁶, καθώς ο σχηματισμός εταιρικής βούλησης λαμβάνει χώρα στα πλαίσια της ΓΣ. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι το δικαίωμα πληροφόρησης είναι συλλογικό, όμως είναι και ατομικό, όπως ρητά συνάγεται για παράδειγμα από την παρ. 4, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου προβλέπεται η δυνατότητα, υπό προϋποθέσεις, αίτησης κάθε μετόχου για παροχή πληροφοριών. Το ατομικό δικαίωμα πληροφορήσεως του μετόχου εδράζεται στην έννοια της εταιρικής συμμετοχής, όπως και το δικαίωμα πληροφόρησης που έχει η μειοψηφία, ενώ το αντίστοιχο συλλογικό δικαίωμα απορρέει από τη σύγκρουση μεταξύ κυρίου μιας υπόθεσης και εκείνου που τη διαχειρίζεται (agent principal relation)²⁵⁷.

Επιπλέον, πέρα από τη διευκόλυνση του μετόχου για την άσκηση ψήφου, με το δικαίωμα πληροφόρησης των μετόχων διευκολύνεται και η άσκηση ελέγχου στο ΔΣ²⁵⁸, καθώς το μετοχικό δικαίωμα πληροφόρησης λειτουργεί κατ' αποτέλεσμα ως αξίωση παροχής λογοδοσίας²⁵⁹. Η διαπίστωση αυτή επιβεβαιώνεται και από την νομοθετική ρύθμιση του άρθρου 35²⁶⁰, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου απαιτείται απόφαση της ΓΣ για την απαλλαγή του ΔΣ και των ελεγκτών από την ευθύνη.

Η ενάσκηση του μετοχικού δικαιώματος πληροφόρησης δεν απαιτεί ιδιαίτερη δικαιολόγηση ή κάποιο έννομο συμφέρον, ούτε πρέπει να δικαιολογείται η άσκησή του από το εταιρικό συμφέρον, πάντα όμως υπό την προϋπόθεση ότι η αιτούμενη πληροφορία εντάσσεται στην ημερήσια διάταξη και ότι αποδεικνύεται η μετοχική

254. Παπαπαναγιώτου, «Άσκησης Δικαιώματος Πληροφορήσεως Μετόχων εις Ανώνυμον Εταιρίαν (Γενική Συνέλευσις Α.Ε. – Άσκησης εις αυτήν μετοχικών δικαιωμάτων – εταιρικό συμφέρον – αρχαί διέπουσαι λειτουργίαν Α.Ε.)», 2005, 5.

255. Η ΓΣ δεν είναι η ίδια φορέας της αξίωσης πληροφόρησης, όμως η αξίωση των μετόχων κατά της εταιρίας τείνει στην κατά περιεχόμενο πληροφόρηση του οργάνου της ΓΣ, κατά τον Zöllner, σε Köllner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1.5, Lieferung, 1973, § 131 AktG/1965. Ανμ.3, σελ. 1309 και Ανμ. 81, σελ.1332. Παπαπαναγιώτου, (2005), 5.

256. Παπαπαναγιώτου, (2005), 7.

257. Μαρίνος, (2009), 276 επ.

258. Μαρίνος, (2009), 273 – Βλ. Ρόκα, Εμπορικές Εταιρίες, 1996, 375.

259. Μαρίνος, (2009), 276.

260. Δυνάμει του άρθρου 35, Κ.Ν. 2190/1920, στην παρ. 1, ορίζεται ότι μετά την ψήφιση του ισολογισμού η γενική συνέλευση αποφαινεται δι' ειδικής ψηφοφορίας, ενεργουμένης δι' ονομαστικής κλήσεως, περί απαλλαγής του Διοικητικού Συμβουλίου και των ελεγκτών από πάσης ευθύνης αποζημιώσεως. Η απαλλαγή αυτή καθίσταται ανίσχυρος στις περιπτώσεις του άρθρου 22^α.

ιδιότητα του αιτούντος²⁶¹. Ρητά, σε όλες τις περιπτώσεις του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, κατά την παρ. 8, του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι οι αιτούντες μέτοχοι οφείλουν να αποδεικνύουν τη μετοχική τους ιδιότητα και τον αριθμό των μετοχών που κατέχουν κατά την άσκηση του σχετικού δικαιώματος. Τέτοια απόδειξη αποτελεί και η κατάθεση των μετοχών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 28, όπως ισχύει για τις μη εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες, ή προκειμένου για εταιρίες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, η προσκόμιση βεβαίωσης από το φορέα στον οποίο τηρούνται οι οικείες κινητές αξίες ή η πιστοποίηση της μετοχικής ιδιότητας με απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση φορέα και εταιρείας.

Υποστηρίζεται στη θεωρία²⁶² ότι δεν είναι δυνατή η αυτοτελής μεταβίβαση του μετοχικού δικαιώματος πληροφόρησης σε τρίτο, είτε αυτός είναι μέτοχος είτε πρόσωπο εκτός της εταιρίας (αρχή του αδιάσπαστου της εταιρικής μετοχής). Παρ' όλα αυτά, γίνεται δεκτό²⁶³ ότι είναι δυνατή η ενάσκηση του δικαιώματος πληροφόρησης με πληρεξούσιο, αρκεί τούτο να καλύπτει και την υποβολή ερωτημάτων κατά τη διαδικασία που προβλέπει η διάταξη της παρ. 4, άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920.

4. ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Το δικαίωμα του μετόχου να ζητήσει πληροφορίες υπό το δεσμευτικό πλαίσιο του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, έχει και συνταγματική θεμελίωση, καθώς το δικαίωμα ιδιοκτησίας²⁶⁴ επεκτείνεται και στη μετοχική σχέση, συμπεριλαμβάνοντας το δικαίωμα πληροφόρησης για τα εταιρικά ζητήματα²⁶⁵.

5. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΓΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΗΜΕΡΗΣΙΑΣ ΔΙΑΤΑΞΗΣ

Αίτηση προς το ΔΣ για παροχή πληροφοριών γενικά για υποθέσεις της εταιρίας και ειδικά χρήσιμες για εκτίμηση θεμάτων ημερήσιας διάταξης, εφόσον δεν συντρέχει δικαιολογητικός λόγος άρνησης, εκπληρούται αν το ΔΣ παρέχει προφορικά στην ΓΣ για ενημέρωση όλων των μετόχων, ανεξάρτητα αν όσοι αιτήθηκαν παρευρίσκονται στη συνεδρίαση της ΓΣ²⁶⁶.

261. *Μαρίνος*, (2009), 274. Ειδικά για το πρόβλημα νομιμοποίησης άσκησης δικαιώματος πληροφόρησης σε περίπτωση ενεχυριάσεως ή επικαρπίας μετοχών βλ. *Μαρίνος*, (2009), 281 επ.

262. *Μαρίνος*, (2009), 273.

263. *Μαρίνος*, (2009), 280.

264. *Ρόκας*, (1996), 30 – *Μαρίνος*, (2009), 280.

265. *Μαρίνος*, (2009), 280.

266. *Παπαπαναγιώτου*, (2005), 9 επ. – *Μαρίνος*, (2009), 288, με περαιτέρω παραπομπές.

Σύμφωνα με το άρθρο 39, παρ. 2^α και 2β, του Κ.Ν. 2190/1920²⁶⁷, σε εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, με αίτηση μετόχων που εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, το ΔΣ θέτει στη διάθεση των μετόχων κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 27 παράγραφος 3, του Κ.Ν. 2190/1920, έξι (6) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημερομηνία της γενικής συνέλευσης, σχέδια αποφάσεων για θέματα που έχουν περιληφθεί στην αρχική ή την αναθεωρημένη ημερήσια διάταξη, αν η σχετική αίτηση περιέλθει στο ΔΣ επτά (7) τουλάχιστον ημέρες πριν από την ημερομηνία της γενικής συνέλευσης. Στην παρ. 2β, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι το ΔΣ δεν είναι υποχρεωμένο να προβαίνει στην εγγραφή θεμάτων στην ημερήσια διάταξη ούτε στη δημοσίευση ή γνωστοποίηση αυτών μαζί με την αιτιολόγηση και σχέδια αποφάσεων που υποβάλλονται από τους μετόχους κατά τις ανωτέρω παραγράφους 2 και 2^α, αντίστοιχα, αν το περιεχόμενο αυτών έρχεται προφανώς σε αντίθεση με το νόμο και τα χρηστά ήθη.

Υποχρέωση του ΔΣ για παροχή πληροφοριών στη γενική συνέλευση των μετόχων, ορίζεται ρητά στην παρ. 4, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου μετά από αίτηση οποιουδήποτε μετόχου²⁶⁸, που υποβάλλεται στην εταιρεία πέντε (5) τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση²⁶⁹, το διοικητικό συμβούλιο υποχρεούται να παρέχει στη γενική συνέλευση τις αιτούμενες συγκεκριμένες πληροφορίες²⁷⁰ για τις υποθέσεις της εταιρείας, στο μέτρο που αυτές είναι χρήσιμες²⁷¹ για την πραγματική εκτίμηση των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης²⁷². Το ΔΣ μπορεί να απαντήσει ενιαία σε αιτήσεις μετόχων με το ίδιο περιεχόμενο. Υποχρέωση παροχής πληροφοριών δεν υφίσταται όταν οι σχετικές πληροφορίες διατίθενται ήδη στην ιστοσελίδα της εταιρείας, ιδίως με τη μορφή ερωτήσεων και απαντήσεων. Επίσης, με

267. Οι παράγραφοι 2^α και 2β προστέθηκαν με την παρ. 2 του άρθρου 12 του νόμου υπ' αρ. 3884/2010 (ΦΕΚ Α' 168/24-9-2010). Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 1224/2010, ΑΠ 1408/2010, ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΕφΑθ 1468/2011, ΕφΑθ 493/1988, ΕφΠειρ 131/2010, ΕφΠατρ 282/2008, ΠολΠρΑθ 463/2011, ΠολΠρΑθ 7155/2008, ΠολΠρΑθ 3021/2007, ΠολΠρΑθ 4077/2007, ΠολΠρΑθ 8586/1987, ΠολΠρΑθ 8786/1987, ΜονΠρΘεσσ 503/2012, ΜονΠρΘεσσ 4529/2011, ΜονΠρΘεσσ 9444/2011, ΜονΠρΘεσσ 15803/2011, ΜονΠρΘεσσ 23957/2011, ΜονΠρΑθ 1866/2010, ΜονΠρΑθ 1867/2010, ΜονΠρΘεσσ 10776/2010, ΜονΠρΘεσσ 16187/2010.

268. Η αίτηση είναι γραπτή ένεκα αποδεικτικών λόγων, χωρίς να απαιτείται τυπική επίδοση, ενώ υπογράφεται από τον αιτούντα μέτοχο και εφόσον τούτος είναι νομικό πρόσωπο, από το νόμιμο εκπρόσωπό του, σε *Μαρίνο*, (2009) 285, με περαιτέρω παραπομπές.

269. Η προθεσμία των πέντε ημερών έχει σκοπό να εμποδίσει τον αιφνιδιασμό της εταιρίας με αιτήματα πληροφοριών της τελευταίας στιγμής και να της δώσει εκ παραλλήλου ικανό χρονικό διάστημα να δώσει την απάντησή της, συλλέγοντας τα σχετικά στοιχεία ή να τεκμηριώσει την άρνησή της. Βλ. ΠΠρΖακ 278/2001 ΔΕΕ 2003, 640 – *Μαρίνος*, (2009), 285.

270. Οι αιτούμενες πληροφορίες πρέπει να είναι συγκεκριμένες και όχι γενικές, χωρίς ωστόσο να οδηγούμαστε σε ματαίωση του δικαιώματος πληροφόρησης. Βλ. *Μαρίνο*, (2009), 285 επ.

271. Η προϋπόθεση να είναι οι πληροφορίες «χρήσιμες», υποστηρίζεται ότι πρέπει να κρίνεται με αντικειμενικά κριτήρια, σε *Μαρίνο*, (2009), 290, επ.

272. Όσον αφορά την προϋπόθεση που θέτει ο νόμος, ότι η παροχή πληροφοριών πρέπει να αποσκοπεί στην εκτίμηση θεμάτων ημερησίας διατάξεως, υποστηρίζεται ότι θα πρέπει μεταξύ του αιτήματος χορήγησης πληροφοριών και των προσδοκώμενων πληροφοριών να υπάρχει σχέση σύμφωνα με αντικειμενικά κριτήρια, σε *Μαρίνο*, (2009), 287 επ.

αίτηση μετόχων, που εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, το ΔΣ υποχρεούται να ανακοινώνει στη γενική συνέλευση, εφόσον είναι τακτική, τα ποσά που, κατά την τελευταία διετία, καταβλήθηκαν σε κάθε μέλος του διοικητικού συμβουλίου ή τους διευθυντές της εταιρείας, καθώς και κάθε παροχή προς τα πρόσωπα αυτά από οποιαδήποτε αιτία ή σύμβαση της εταιρείας με αυτούς. Σε όλες τις ανωτέρω περιπτώσεις το ΔΣ μπορεί να αρνηθεί την παροχή πληροφοριών για αποχρώντα ουσιώδη λόγο²⁷³, ο οποίος αναγράφεται στα πρακτικά. Ως τέτοιος λόγος αναφέρεται ενδεικτικά στην παρ. 4 του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, ότι μπορεί να είναι, κατά τις περιστάσεις, η εκπροσώπηση των αιτούντων μετόχων στο ΔΣ σύμφωνα με τις παραγράφους 3 ή 6 του άρθρου 18, Κ.Ν. 2190/1920.

Στη συνέχεια, στην παρ. 5, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, αναφέρεται ότι μετά από αίτηση μετόχων, που εκπροσωπούν το ένα πέμπτο (1/5) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου η οποία υποβάλλεται στην εταιρεία εντός της προθεσμίας της προηγούμενης παραγράφου, το διοικητικό συμβούλιο υποχρεούται να παρέχει στη γενική συνέλευση πληροφορίες για την πορεία των εταιρικών υποθέσεων και την περιουσιακή κατάσταση της εταιρείας. Το ΔΣ μπορεί να αρνηθεί την παροχή των πληροφοριών για αποχρώντα ουσιώδη λόγο, ο οποίος αναγράφεται στα πρακτικά. Ως τέτοιος λόγος, αναφέρεται ενδεικτικά κατά την παρ. 5, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, ότι μπορεί να είναι, κατά τις περιστάσεις, η εκπροσώπηση των αιτούντων μετόχων στο ΔΣ σύμφωνα με τις παραγράφους 3 ή 6 του άρθρου 18, εφόσον τα αντίστοιχα μέλη του ΔΣ έχουν λάβει τη σχετική πληροφόρηση κατά τρόπο επαρκή.

Στις περιπτώσεις του δευτέρου εδαφίου της παρ. 4 και παρ. 5, άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, τυχόν αμφισβήτηση ως προς το βάσιμο ή μη της αιτιολογίας άρνησης παροχής των πληροφοριών, επιλύεται από το μονομελές πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας, με απόφασή του, που εκδίδεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων²⁷⁴. Με την ίδια απόφαση το δικαστήριο υποχρεώνει και την εταιρεία να παράσχει τις πληροφορίες που αρνήθηκε.

Με αίτηση μετόχων εκπροσωπούμενων το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου εταιρικού κεφαλαίου, η λήψη απόφασης επί θέματος της ημερήσιας διατάξεως γενικής συνελεύσεως ενεργείται δια ονομαστικής κλήσεως²⁷⁵.

Ωστόσο, ρητά στην παρ. 9, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, παρέχεται η δυνατότητα με καταστατική ρύθμιση να ορίζονται μειωμένα, όχι όμως και πέρα του ημίσεως, τα ποσοστά του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, που απαιτούνται για την άσκηση των δικαιωμάτων του άρθρου αυτού.

273. Για το περιεχόμενο που προσλαμβάνει η έννοια «αποχρών ουσιώδης λόγος», δύναται να ληφθεί υπόψη και το άρθρο 281, ΑΚ, βλ. αναλυτικά *Μαρίνος*, (2009), 273 επ. και 293 επ.

274. Άρθρο 39, παρ. 6, Κ.Ν. 2190/1920.

275. Άρθρο 39, παρ. 7, Κ.Ν. 2190/1920.

6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΓΣ

Η ενημέρωση των μετόχων διασφαλίζεται, ιδίως κατά τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης²⁷⁶, με την προϋπόθεση ότι τηρήθηκε η εκ του νόμου απαιτούμενη διαδικασία σύγκλησης και συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης, είτε τακτικής, είτε έκτακτης.

Σε περίπτωση που συγκαλείται τακτική ΓΣ, ρητά κατά το άρθρο 27²⁷⁷, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι δέκα ημέρες πριν από την τακτική γενική συνέλευση, κάθε μέτοχος μπορεί να πάρει από την εταιρεία τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις της, καθώς και σχετικές εκθέσεις του ΔΣ και των ελεγκτών²⁷⁸.

Δυνατότητα σύγκλησης έκτακτης ΓΣ ορίζεται στο άρθρο 39²⁷⁹, παρ. 1, του Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου με αίτηση μετόχων, που εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, το διοικητικό συμβούλιο υποχρεούται να συγκαλεί έκτακτη γενική συνέλευση των μετόχων, ορίζοντας ημέρα συνεδρίασης αυτής, η οποία δεν πρέπει να απέχει περισσότερο από σαράντα πέντε (45) ημέρες από την ημερομηνία επίδοσης της αίτησης στον πρόεδρο του διοικητικού συμβουλίου. Η αίτηση περιέχει το αντικείμενο της ημερήσιας διάταξης. Εάν δεν συγκληθεί γενική συνέλευση από το διοικητικό συμβούλιο εντός είκοσι (20) ημερών από την επίδοση της σχετικής αίτησης, η σύγκληση διενεργείται από τους αιτούντες μετόχους με δαπάνες της εταιρίας, με απόφαση του μονομελούς πρωτοδικείου της έδρας της εταιρείας, που εκδίδεται κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων. Στην απόφαση αυτή ορίζονται ο τόπος και ο χρόνος της συνεδρίασης, καθώς και η ημερήσια διάταξη. Στη συνέχεια της ίδιας παραγράφου, αναφέρεται ότι με αίτηση μετόχων, που εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, το ΔΣ υποχρεούται να εγγράψει στην ημερήσια διάταξη γενικής συνέλευσης, που έχει ήδη συγκληθεί, πρόσθετα θέματα, εάν η σχετική αίτηση περιέλθει στο Διοικητικό Συμβούλιο δεκαπέντε (15) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση. Τα πρόσθετα θέματα πρέπει να δημοσιεύονται ή να γνωστοποιούνται, με ευθύνη του Διοικητικού Συμβουλίου, κατά το άρθρο 26, επτά (7) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη γενική συνέλευση. Σε εταιρείες

276. Μούζουλας, (2003), 407.

277. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 573/2006, ΕφΛαρ 263/2002, ΕφΚρήτης 50/1986, ΜονΠρΘεσσ 16187/2010, ΜονΠρΑθ 5069/2002, ΜονΠρΑθ 9808/1987.

278. Ανάλογη ρύθμιση ορίζεται και σε άλλες περιπτώσεις, όπως στο άρθρο 73, παρ.1, Κ.Ν. 2190/1920.

279. Με το άρθρο 42, παρ. 2 του ν. 1947/1991 ΦΕΚ Α 70, ορίζεται ότι: «Επί ανωνύμων εταιρειών, των οποίων οι μετοχές ανήκουν κατά ποσοστό άνω του 50% στον Ο.Α.Ε. ή σε κρατικούς φορείς του άρθρου 1, παρ. 6 του Ν. 1256/1982, όπως αρχικώς ίσχυσε, η προθεσμία υποχρεωτικής σύγκλησης έκτακτης γενικής συνέλευσης του άρθρου 39 του Ν. 2190/1920 είναι δέκα ημερών και ως τόπος συνεδρίασης της συνέλευσης αυτής δύναται να ορίζονται τα γραφεία της έδρας μετόχων, που εκπροσωπούν άνω του ημίσεως του μετοχικού κεφαλαίου.»

με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, η αίτηση για την εγγραφή πρόσθετων θεμάτων στην ημερήσια διάταξη συνοδεύεται από αιτιολόγηση ή από σχέδιο απόφασης προς έγκριση στη γενική συνέλευση και η αναθεωρημένη ημερήσια διάταξη δημοσιοποιείται με τον ίδιο τρόπο, όπως η προηγούμενη ημερήσια διάταξη, δεκατρείς (13) ημέρες πριν από τη ημερομηνία της γενικής συνέλευσης και ταυτόχρονα τίθεται στη διάθεση των μετόχων στην ιστοσελίδα της εταιρείας, μαζί με την αιτιολόγηση ή το σχέδιο απόφασης που έχει υποβληθεί από τους μετόχους κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 27, παρ. 3.

Επίσης, δυνατότητα να συγκαλέσουν έκτακτη ΓΣ έχουν και οι ελεγκτές. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 38²⁸⁰, Κ.Ν. 2190/1920, προβλέπεται ότι οι ελεγκτές δικαιούνται με αίτησή τους προς τον Πρόεδρο του ΔΣ να ζητήσουν τη σύγκληση έκτακτης γενικής συνέλευσης. Η συνέλευση αυτή συγκαλείται υποχρεωτικά από το ΔΣ εντός 10 ημερών από της επιδόσεως της αιτήσεως προς τον Πρόεδρο αυτού και έχει ως αντικείμενο ημερήσιας διάταξης το περιεχόμενο στη σχετική αίτηση.

7. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΣΚΛΗΣΗ ΓΙΑ ΣΥΓΚΛΗΣΗ ΓΣ

Η σύγκληση της γενικής συνέλευσης προϋποθέτει τη γνωστοποίηση στους μετόχους, τόσο του τόπου και του χρόνου συνεδρίασης, όσο και των θεμάτων ημερήσιας διάταξης, τα οποία πρόκειται να αποτελέσουν αντικείμενο συζήτησης κατά τη συνεδρίαση²⁸¹.

Σύμφωνα με το άρθρο 26, παρ. 2β και 2γ, του Κ.Ν. 2190/1920²⁸², προκειμένου για εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, η πρόσκληση, εκτός από όσα αναγράφονται στο πρώτο εδάφιο της παραγράφου 2: α) περιλαμβάνει πληροφορίες τουλάχιστον για: αα) τα δικαιώματα των μετόχων των παραγράφων 2, 2^α, 4 και 5 του άρθρου 39, αναφέροντας το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο μπορεί να ασκηθεί κάθε δικαίωμα, στις αντίστοιχες προθεσμίες που ορίζονται στις παραγράφους του άρθρου 39, που προαναφέρονται ή εναλλακτικά, την καταληκτική ημερομηνία μέχρι την οποία μπορούν τα δικαιώματα αυτά να ασκηθούν, υπό τον όρο ότι λεπτομερέστερες

280. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΜονΠρΑθ 9726/1990.

281. Μούζουλας, (2003), 407.

282. Οι παρ. 2β και 2γ προστέθηκαν με την παρ. 1, του άρθρου 3 του ν. 3884/2010 (ΦΕΚ Α' 168/24-9-2010) «Ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2007/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11^{ης} Ιουλίου 2007, σχετικά με την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιρειών – Τροποποίηση και προσαρμογή του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 Περί ανωνύμων εταιρειών και του ν. 2396/1996». Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 876/2010, ΑΠ 1979/2008, ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΕφΛαρ 127/2009, ΕφΛαρ 209/2009, ΕφΚρήτης 50/1986, ΕφΑθ 1136/1985, ΠολΠρΑθ 5096/2009, ΠολΠρΑθ 1317/2008, ΠολΠρΑθ 1349/2008, ΠολΠρΑθ 3996/2007, ΠολΠρΑθ 7243/2005, ΜονΠρΘεσσ 4244/2011, ΜονΠρΘεσσ 4249/2011, ΜονΠρΘεσσ 15803/2011, ΜονΠρΘεσσ 16408/2011, ΜονΠρΘεσσ 23957/2011, ΜονΠρΘεσσ 24727/2011, ΜονΠρΑθ 4408/2002, ΜονΠρΑθ 5069/2002, ΜονΠρΑθ 4184/1979, ΣτΕ 662/2011, ΣτΕ 25/2007, ΣτΕ 26/2007, ΣτΕ 27/2007, ΣτΕ 29/2007.

πληροφορίες σχετικά με τα εν λόγω δικαιώματα και τους όρους άσκησής τους θα είναι διαθέσιμες με ρητή παραπομπή της πρόσκλησης στη διεύθυνση (domain name) της ιστοσελίδας της εταιρείας, ββ) τη διαδικασία για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου μέσω αντιπροσώπου και ιδίως τα έντυπα τα οποία χρησιμοποιεί για το σκοπό αυτόν η εταιρεία, καθώς και τα μέσα και τις μεθόδους που προβλέπονται στο καταστατικό, κατά το άρθρο 28^α παράγραφος 3²⁸³, για να δέχεται η εταιρεία ηλεκτρονικές κοινοποιήσεις διορισμού και ανάκλησης αντιπροσώπων, γγ) τις διαδικασίες για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου με αλληλογραφία ή με ηλεκτρονικά μέσα, εφόσον συντρέχει περίπτωση, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις παραγράφους 7 και 8 του άρθρου²⁸⁴ 28^α, β) καθορίζει την ημερομηνία καταγραφής, όπως αυτή προβλέπεται στο άρθρο 28^α παράγραφος 4²⁸⁵, επισημαίνοντας ότι μόνο τα πρόσωπα που είναι μέτοχοι κατά την ημερομηνία εκείνη έχουν δικαίωμα συμμετοχής και ψήφου στη γενική συνέλευση, γ) γνωστοποιεί τον τόπο στον οποίο είναι διαθέσιμο το πλήρες κείμενο των εγγράφων και των σχεδίων αποφάσεων, που προβλέπονται στις περιπτώσεις γ' και δ' της παραγράφου 3, του άρθρου 27, καθώς και τον τρόπο με τον οποίο μπορεί να λαμβάνονται αυτά, δ) αναφέρει τη διεύθυνση της ιστοσελίδας της εταιρείας, όπου είναι διαθέσιμες οι πληροφορίες της παραγράφου 3 του άρθρου 27.

Οι εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο μπορούν να δημοσιεύουν στα έντυπα μέσα, που προβλέπονται στην παράγραφο 2, περίληψη της πρόσκλησης, η οποία περιλαμβάνει τουλάχιστον το οίκημα με ακριβή διεύθυνση, την ημέρα και την ώρα της συνεδρίασης, τους μετόχους που έχουν δικαίωμα συμμετοχής, καθώς και ρητή αναφορά στη διεύθυνση της ιστοσελίδας, στην οποία διατίθενται το πλήρες κείμενο της πρόσκλησης και οι πληροφορίες που προβλέπονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 27. Όταν εφαρμόζεται το άρθρο 39 παράγραφος 2, η δημοσίευση στα έντυπα μέσα κατά την παράγραφο 2 πρέπει να περιλαμβάνει τουλάχιστον ρητή υπόδειξη ότι στην ιστοσελίδα της εταιρείας και στα μέσα του αμέσως επόμενου εδαφίου δημοσιεύεται αναθεωρημένη ημερήσια διάταξη. Εκτός από τη δημοσίευση στα έντυπα μέσα της παραγράφου 2 και στην ιστοσελίδα της εταιρείας, το πλήρες κείμενο της πρόσκλησης δημοσιοποιείται επιπλέον μέσα στην προθεσμία της παραγράφου 1, με τρόπο που διασφαλίζει την ταχεία και χωρίς διακρίσεις πρόσβαση σε αυτήν, με μέσα που κατά την κρίση του ΔΣ θεωρούνται ευλόγως αξιόπιστα, για την αποτελεσματική διάχυση των πληροφοριών στο επενδυτικό κοινό, όπως ιδίως με έντυπα και

283. Οι διατάξεις του οποίου άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920 αφορούν εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες.

284. Οι διατάξεις του οποίου άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920 αφορούν εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες.

285. Οι διατάξεις του οποίου άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920 αφορούν εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες.

ηλεκτρονικά μέσα ενημέρωσης με εθνική και πανευρωπαϊκή εμβέλεια. Η εταιρεία δεν δύναται να επιβάλει στους μετόχους ειδική χρέωση για τη δημοσιοποίηση της πρόσκλησης για σύγκληση της γενικής συνέλευσης με οποιονδήποτε από τους ανωτέρω τρόπους.

8. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΑΝΑΒΟΛΗΣ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΣΕ ΓΣ

Στην παρ. 3, του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920²⁸⁶, ρητά ορίζεται ότι ο πρόεδρος της συνέλευσης υποχρεούται να αναβάλει μία μόνο φορά τη λήψη αποφάσεων από τη γενική συνέλευση, τακτική ή έκτακτη, για όλα ή ορισμένα θέματα, μετά από αίτηση μετόχου ή μετόχων που εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, ορίζοντας ημέρα συνέχισης της συνεδρίασης, αυτήν που ορίζεται στην αίτηση των μετόχων, η οποία όμως δεν μπορεί να απέχει περισσότερο από τριάντα (30) ημέρες από τη χρονολογία της αναβολής. Η μετά από αναβολή γενική συνέλευση αποτελεί συνέχιση της προηγούμενης και δεν απαιτείται η επανάληψη των διατυπώσεων δημοσίευσης της πρόσκλησης των μετόχων, σε αυτήν μπορούν να μετέχουν και νέοι μέτοχοι, με την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 27, παρ. 2, και των άρθρων 28 για μη εισηγμένες ΑΕ και 28^α για εισηγμένες ΑΕ, Κ.Ν. 2190/1920.

9. ΠΙΝΑΚΑΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ

Πριν από τη συνεδρίαση της συνέλευσης, επιπρόσθετα αναρτάται, σε εμφανές σημείο του καταστήματος της εταιρείας, πίνακας των μετόχων που μπορούν να λάβουν μέρος στη συνέλευση, ώστε κάθε μέτοχος διαμέσου του πίνακα να δύναται να πληροφορηθεί τη σύνθεση της συνέλευσης, καθώς και να ενημερώνεται ποιοι θα ασκήσουν το δικαίωμα ψήφου, έχοντας τηρήσει τη σχετική προδικασία για τη συμμετοχή τους στη συνεδρίαση²⁸⁷. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 27, παρ. 2, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι 48 ώρες πριν από κάθε ΓΣ, θα πρέπει να τοιχοκολλάται σε εμφανή θέση του

286. Με το άρθρο 12 του νόμου 1284/1982 ΦΕΚ Α 114, ορίζεται ότι: «Η διάταξη της παραγράφου 3 του άρθρου 39 του Κ.Ν. 2190/1920 δεν εφαρμόζεται στις Γενικές Συνελεύσεις των Τραπεζικών και άλλων ανώνυμων εταιρειών του άρθρου 9 του Ν. 1232/1982 που συνήλθαν εντός της οριζόμενης από το άρθρο 10, παρ. 2, του ν. 1232/1982 προθεσμίας για τη λήψη αποφάσεως περί εκλογής νέων μελών του ΔΣ τους, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 10, παρ. 1 του Ν. 1232/1982 η περί επικυρώσεως εκλογής μελών του ΔΣ τους σε αντικατάσταση παραιτηθέντων, αποβιωσάντων ή κηρυχθέντων έκπτωτων. Εκκρεμείς δίκες κάθε βαθμού που αφορούν αμφισβήτηση εγκυρότητας των παραπάνω γενικών συνελεύσεων λόγω μη τήρησης της διατάξεως της παρ. 3 του άρθρου 39, του Κ.Ν. 2190/1920 καταργούνται. Δικαστικές αποφάσεις που αφορούν τέτοια αμφισβήτηση παραμένουν σε ισχύ αν κατά τη δημοσίευση του παρόντος είχαν καταστεί αμετάκλητες.»

287. Μούζουλας, (2003), 407. Σημειώνεται πάντως ότι κάποιες εθνικές νομοθεσίες, όπως αυτή της Ισπανίας και της Ελβετίας, δεν επιτρέπουν την πρόσβαση των μετόχων στον πίνακα, ώστε να διατηρείται η ανωνυμία τους, ακόμη και εάν πρόκειται για ονομαστικές μετοχές, βλ. *Druey, General report in, T. Baums / E. Wymeersch (eds), Shareholder voting rights and practices in Europe and the United States, Studies in comparative corporate and financial law, Institute of advanced legal studies, Kluwer Law International, The Hague / London / Boston, 1999, 371.*

καταστήματος της εταιρείας πίνακας όσων έχουν δικαίωμα ψήφου κατά την γενική αυτή συνέλευση μετόχων με σχετική ένδειξη των τυχόν αντιπροσώπων αυτών, του αριθμού των μετοχών και ψήφων εκάστου και των διευθύνσεων των μετόχων και των αντιπροσώπων αυτών. Η ως άνω προθεσμία περιορίζεται στο μισό για τις εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο²⁸⁸.

Δυνάμει της παρ. 5, άρθρου 28 (για τις μη εισηγμένες ΑΕ) και της παρ. 5, του άρθρου 28^α (για τις εισηγμένες ΑΕ), Κ.Ν. 2190/1920, το ΔΣ υποχρεούται να καταχωρήσει στον πίνακα των εχόντων δικαίωμα ψήφου κατά την γενική συνέλευση των μετόχων, όλους του μετόχους που προβλέπονται στο άρθρο 27, παρ. 2 του ίδιου νόμου, οι οποίοι έχουν συμμορφωθεί με τις διατάξεις των άρθρων 28 (για μη εισηγμένες ΑΕ) και 28^α (για εισηγμένες ΑΕ), Κ.Ν. 2190/1920.

Οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920 για τη συμμετοχή των μετόχων στη συνεδρίαση της ΓΣ διαφοροποιούνται με κριτήριο αν η ανώνυμη εταιρία, της οποίας συγκαλείται ΓΣ, είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Για ανώνυμες εταιρίες με μετοχές μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο σχετικό είναι το άρθρο 28²⁸⁹, Κ.Ν. 2190/1920, ενώ για τις εισηγμένες ισχύει το άρθρο 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920.

9.1. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗΣ ΑΕ

Δυνάμει του άρθρου 28, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, για να συμμετέχει μέτοχος στη γενική συνέλευση, θα πρέπει να καταθέσει τις μετοχές του στο Ταμείο της Εταιρείας, στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε οποιαδήποτε στην Ελλάδα ανώνυμη τραπεζική εταιρεία, πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν την ορισθείσα για τη συνεδρίαση της συνελεύσεως. Νομικά πρόσωπα, τηρουμένου του προηγούμενου εδαφίου, μετέχουν στη Γενική Συνέλευση ορίζοντας ως εκπροσώπους τους έως τρία φυσικά πρόσωπα. Κατά την παρ. 2, του ίδιου άρθρου, αναφέρεται ότι το καταστατικό δύναται να ορίζει και άλλα πρόσωπα, στα οποία θα είναι δυνατή η κατάθεση των μετοχών, ενώ στην παρ. 3, συμπληρώνεται ότι η προθεσμία της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού ισχύει και για την κατάθεση στην εταιρεία των αποδείξεων καταθέσεων και των εγγράφων αντιπροσωπείας.

Η σύνθεση του πίνακα, ωστόσο, δεν αποκλείεται να μεταβληθεί, κατά τη συνεδρίαση, εάν η συνέλευση εγκρίνει τη συμμετοχή στη συνεδρίαση και των μετόχων που δεν θα

288. Ρύθμιση όπως ισχύει μετά την τροποποίηση του Κ.Ν. 2190/1920 με τον ν. 3884/2010. – Περράκης, (2012^β), 38.

289. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 573/2006, ΟΛΑΠ 31/1990, ΕφΘεσσ 36/2012, ΕφΩανν 39/2010, ΕφΛαρ 263/2002, ΕφΑθ 1407/1990, ΕφΚρήτης 50/1986, ΠολΠρΑθ 5096/2009, ΠολΠρΘεσσ 866/1990, ΜονΠρΘεσσ 15803/2011, ΜονΠρΘεσσ 23957/2011, ΜονΠρΒόλου 314/2004, ΜονΠρΑθ 4407/2002, ΜονΠρΑθ 5069/2002, ΜονΠρΛαρ 139/1988, ΜονΠρΛασιθ.Νεάπολης 442/1985, ΣτΕ 2194/2009, ΣτΕ 2195/2009, ΣτΕ 1912/1995.

έχουν τηρήσει τη σχετική προδικασία²⁹⁰. Σύμφωνα με την παρ. 4, του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920, μέτοχοι που δεν συμμορφώθηκαν με τις διατάξεις, του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920, και δεν τήρησαν την απαιτούμενη προδικασία, μετέχουν στη συνεδρίαση μόνο μετά από άδεια της γενικής συνέλευσης. Όμως και σε αυτήν την περίπτωση, ο μέτοχος δικαιούται να λάβει γνώση των μετόχων που θα έχουν δικαίωμα συμμετοχής στη συνεδρίαση, αν και δεν έχουν τηρήσει την προδικασία, καθώς και δικαιούται να αντιταχθεί στη συμμετοχή αυτών των μετόχων στη συνέλευση, η οποία θα αποφασίσει σχετικά²⁹¹.

9.2. ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΣΤΗ ΓΣ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗΣ ΑΕ

Δυνάμει του άρθρου 28^A, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται στην παρ. 1, ότι στη γενική συνέλευση εταιρείας με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο δικαιούται να συμμετέχει κάθε μέτοχος. Η άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων δεν προϋποθέτει τη δέσμευση των μετόχων του δικαιούχου ούτε την τήρηση άλλης ανάλογης διαδικασίας, η οποία περιορίζει τη δυνατότητα πώλησης και μεταβίβασης αυτών κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στην ημερομηνία καταγραφής, όπως αυτή ορίζεται στην παρ. 4, και στην οικεία γενική συνέλευση.

Ωστόσο, σύμφωνα με την παρ. 4, του άρθρου 28^A, Κ.Ν. 2190/1920, απαιτείται για τη συμμετοχή του μετόχου στη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης, να αποδεικνύεται η μετοχική του ιδιότητα. Ειδικότερα, ορίζεται ότι στη γενική συνέλευση δικαιούται να συμμετέχει όποιος εμφανίζεται ως μέτοχος στα αρχεία του φορέα, στον οποίο τηρούνται οι κινητές αξίες της εταιρείας. Η απόδειξη της μετοχικής ιδιότητας γίνεται με την προσκόμιση σχετικής έγγραφης βεβαίωσης του ως άνω φορέα ή εναλλακτικά, με απευθείας ηλεκτρονική σύνδεση της εταιρείας με τα αρχεία του τελευταίου. Η ιδιότητα του μετόχου πρέπει να υφίσταται κατά την έναρξη της πέμπτης ημέρας πριν από την ημέρα συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης (ημερομηνία καταγραφής) και η σχετική έγγραφη βεβαίωση ή η ηλεκτρονική πιστοποίηση σχετικά με τη μετοχική ιδιότητα πρέπει να περιέλθει στην εταιρεία το αργότερο την τρίτη ημέρα πριν από τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης. Στην επαναληπτική γενική συνέλευση μπορούν να μετάσχουν μέτοχοι υπό τις ίδιες παραπάνω τυπικές προϋποθέσεις. Η ιδιότητα του μετόχου πρέπει να υφίσταται κατά την έναρξη της τέταρτης ημέρας πριν από την ημέρα συνεδρίασης της επαναληπτικής γενικής συνέλευσης (ημερομηνία καταγραφής επαναληπτικών γενικών συνελεύσεων), η δε σχετική έγγραφη βεβαίωση ή η ηλεκτρονική πιστοποίηση σχετικά με τη μετοχική ιδιότητα πρέπει να περιέλθει στην εταιρεία το αργότερο την τρίτη ημέρα πριν από τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης.

290. Μούζουλας, (2003), 408.

291. Μούζουλας, (2003), 408.

Με τις ως άνω ρυθμίσεις της παρ. 4, όπως ισχύει μετά τις πρόσφατες τροποποιήσεις του Κ.Ν. 2190/1920, εισάγεται νεωτερισμός, που ετεροχρονίζει την ιδιότητα του μετόχου και το δικαίωμα συμμετοχής στη ΓΣ, ενώ προφανείς είναι οι δογματικές δυσχέρειες που δημιουργούνται από το νέο σύστημα, αφού μπορεί να συμμετάσχει στη ΓΣ μη μέτοχος και ο πραγματικός μέτοχος να στερείται το αντίστοιχο δικαίωμά του, με τρόπο ώστε να διασπάται η διοικητική εξουσία της ψήφου από το περιουσιακό δικαίωμα, ως φαινόμενο «κενής ψήφου»²⁹².

Επιπλέον, κατά την παρ. 6, του άρθρου 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920, έναντι της εταιρείας θεωρείται ότι έχει δικαίωμα συμμετοχής και ψήφου στη γενική συνέλευση μόνο όποιος φέρει την ιδιότητα του μετόχου κατά την οικεία ημερομηνία καταγραφής. Αν δεν συμμορφώθηκε προς τις διατάξεις του παρόντος άρθρου, ο εν λόγω μέτοχος μετέχει στη γενική συνέλευση μόνο μετά από άδειά της.

10. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

Για το σκοπό της διαβίβασης πληροφοριών στους μετόχους σύμφωνα με τα ανωτέρω, επιτρέπεται η χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών μέσων από τους εκδότες, υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική απόφαση για τη χρήση των ως άνω μέσων λαμβάνεται σε γενική συνέλευση και πληροί κατ' ελάχιστον τους ακόλουθους όρους²⁹³:

1. η χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών μέσων δεν εξαρτάται κατά κανένα τρόπο από τον τόπο της έδρας ή της κατοικίας του μετόχου ή, στις περιπτώσεις (α) έως (η) του άρθρου 10 του ν. 3556/2007, δηλ. στις περιπτώσεις απόκτησης ή διάθεσης ή άσκησης σημαντικών δικαιωμάτων ψήφου, του προσώπου,
2. υιοθετείται μηχανισμός αναγνώρισης ώστε τόσο οι μέτοχοι όσο και τα πρόσωπα που δικαιούνται να ασκούν ή να παρέχουν οδηγίες για την άσκηση των δικαιωμάτων ψήφου να λαμβάνουν ουσιαστική ενημέρωση,
3. τόσο οι μέτοχοι όσο και, στις περιπτώσεις (α) έως (ε) του άρθρου 10, του ν. 3556/2007, τα πρόσωπα που δικαιούνται να αποκτούν, διαθέτουν ή ασκούν δικαιώματα ψήφου καλούνται να συναινέσουν εγγράφως σχετικά με τη χρησιμοποίηση ηλεκτρονικών μέσων για τη διαβίβαση πληροφοριών αν δεν αντιταχθούν εντός εύλογου χρονικού διαστήματος, το οποίο δεν μπορεί να είναι μικρότερο των 14 ημερών, τεκμαίρεται η συναίνεσή τους σε κάθε περίπτωση, ανεξάρτητα από τη ρητή ή σιωπηρή παροχή συναίνεσης, δύνανται να ζητήσουν ανά πάσα στιγμή στο μέλλον τη γραπτή διαβίβαση των πληροφοριών,

²⁹². Περάκης, (2012^Β), 39 επ. – Αθανασίου, (2010), 340 επ. – Μήτσου, (2009), 175 – Ταρνανίδου, (2009), 95.

²⁹³. Κατά την κωδικοποίηση Νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011.

4. η τυχόν κατανομή των εξόδων που συνεπάγεται η διαβίβαση των πληροφοριών με ηλεκτρονικά μέσα καθορίζεται από τον εκδότη, σύμφωνα με την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Σύμφωνα με το άρθρο 27, παρ. 3, Κ.Ν. 2190/1920²⁹⁴, ορίζεται ότι στην περίπτωση εταιρειών με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, από την ημέρα δημοσίευσης της πρόσκλησης για σύγκληση γενικής συνέλευσης μέχρι και την ημέρα της γενικής συνέλευσης, αναρτώνται στην ιστοσελίδα της εταιρείας τουλάχιστον οι ακόλουθες πληροφορίες: α) η πρόσκληση για σύγκληση της γενικής συνέλευσης, β) ο συνολικός αριθμός των μετοχών και δικαιωμάτων ψήφου που υφίστανται κατά την ημερομηνία της πρόσκλησης, συμπεριλαμβανομένων και χωριστών συνόλων ανά κατηγορία μετοχών, εφόσον το κεφάλαιο της εταιρείας είναι κατανεμημένο σε περισσότερες κατηγορίες μετοχών, γ) τα έγγραφα που πρόκειται να υποβληθούν στη γενική συνέλευση, δ) σχέδιο απόφασης για κάθε θέμα της ημερήσιας διάταξης που προτείνεται ή, εφόσον καμία απόφαση δεν έχει προταθεί προς έγκριση, σχόλιο του διοικητικού συμβουλίου για κάθε θέμα της εν λόγω ημερήσιας διάταξης και τυχόν σχέδια αποφάσεων που προτείνουν οι μέτοχοι, αμέσως μετά την παραλαβή τους από την εταιρεία, ε) τα έντυπα που πρέπει να χρησιμοποιηθούν για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου μέσω αντιπροσώπου και, εφόσον τούτο προβλέπεται, για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου με αλληλογραφία, εκτός αν τα εν λόγω έντυπα αποστέλλονται απευθείας σε κάθε μέτοχο. Αν για τεχνικούς λόγους, δεν είναι δυνατή η πρόσβαση μέσω διαδικτύου στα ανωτέρω στοιχεία, η εταιρεία επισημαίνει στην ιστοσελίδα της τον τρόπο προμήθειας των σχετικών εντύπων σε έγχαρτη μορφή και τα αποστέλλει ταχυδρομικώς και χωρίς χρέωση σε κάθε μέτοχο που το ζητεί.

11. ΧΟΡΗΓΗΣΗ ΑΝΤΙΓΡΑΦΩΝ ΠΡΑΚΤΙΚΩΝ ΓΣ

Δυνάμει του άρθρου 7β²⁹⁵, Κ.Ν. 2190/1920, η εταιρεία υποχρεούται να χορηγεί στους μετόχους της αντίγραφα πρακτικών γενικών συνελεύσεων. Επίσης, στην ίδια παράγραφο ορίζεται ότι οι μέτοχοι στους οποίους η εταιρεία αρνείται να χορηγήσει αντίγραφα των πρακτικών της γενικής συνέλευσης, στην οποία παρέστησαν αυτοπροσώπως ή δια νομίμως εξουσιοδοτημένου εκπροσώπου τους, μπορούν να

²⁹⁴. Η παρ. 3 προστέθηκε με την παρ. 2 άρθρου 4 του νόμου υπ' αρ. 3884/2010 (ΦΕΚ Α' 168/24-9-2010) «Ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της Οδηγίας 2007/36/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 1^{ης} Ιουλίου 2007, σχετικά με την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων από μετόχους εισηγμένων εταιρειών – Τροποποίηση και προσαρμογή του κωδικοποιημένου νόμου 2190/1920 Περί ανωνύμων εταιρειών και ν. 2396/1996.

²⁹⁵. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 1363/2011, ΑΠ 389/2010, ΑΠ 1273/2006, ΑΠ 916/2004, ΑΠ 1082/2004, ΑΠ 1755/2002, ΕφΠειρ 51/2010, ΕφΠειρ 771/2010, ΕφΑθ 4765/2010, ΕφΘεσσ 334/2009, ΕφΘεσσ 719/2009, ΕφΚρήτης 134/2003, ΠολΠρΘεσσ 8353/2010, ΠολΠρΑθ 2665/2009, ΠολΠρΑθ 227/2008, ΜονΠρΘεσσ 1107/2010, ΜονΠρΘεσσ 14742/2010, ΜονΠρΑθ 765/2008, ΜονΠρΑθ 2511/2005, ΜονΠρΑθ 488/1994, ΣτΕ 1770/2005, ΣτΕ 17/1992.

απευθυνθούν στην αρμόδια αρχή, όπου τηρείται ο φάκελος της εταιρείας, η οποία υποχρεούται να τους χορηγήσει τα αντίγραφα αυτά. Οι τρίτοι και οι μη παριστάμενοι στη γενική συνέλευση μέτοχοι μπορούν να πάρουν αντίγραφα των πρακτικών της γενικής συνέλευσης από την αρμόδια διοικητική αρχή, μόνο ύστερα από σχετική εισαγγελική παραγγελία.

12. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΑΝΩΝΥΜΕΣ ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ

12.1. ΔΥΝΑΜΕΙ ΓΕΝΙΚΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

Η πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων και λοιπών παραγόντων της εταιρείας, αλλά και η ενημέρωση του ευρύτερου ενδιαφερόμενου κοινού²⁹⁶, επιτυγχάνεται με την τήρηση της δημοσιότητας, που απαιτεί ο Κ.Ν. 2190/1920. Ο δικαιολογητικός ωστόσο λόγος της τήρησης της δημοσιότητας είναι η προστασία των καλόπιστων τρίτων.

Σχετικά άρθρα για τη δημοσιότητα, που απαιτείται από το νόμο, κατ' αρχήν είναι τα άρθρα 7^A και 7B, Κ.Ν. 2190/1920. Δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 7^A, Κ.Ν. 2190/1920²⁹⁷, σε δημοσιότητα υποβάλλονται οι εξής πράξεις και στοιχεία: α) οι ιδρυτικές πράξεις των ανωνύμων εταιρειών και το καταστατικό, με την εγκριτική απόφαση της Διοίκησης, όπου απαιτείται, β) οι αποφάσεις για τροποποίηση του καταστατικού, με την εγκριτική απόφαση της Διοίκησης, όπου απαιτείται, καθώς και ολόκληρο το νέο κείμενο του καταστατικού μαζί με τις γενόμενες τροποποιήσεις, γ) ο διορισμός και η για οποιοδήποτε λόγο παύση με τα στοιχεία ταυτότητας των προσώπων που ασκούν τη διαχείριση της εταιρείας και έχουν την εξουσία να την εκπροσωπούν από κοινού ή μεμονωμένα και είναι αρμόδια να ασκούν τον τακτικό της έλεγχο, ε) κάθε απόφαση για αύξηση ή μείωση του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας, στ) το πρακτικό ΔΣ με το οποίο πιστοποιείται η καταβολή του μετοχικού κεφαλαίου, ζ) οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις αρχικές και τροποποιημένες από τη ΓΣ (ισολογισμός, αποτελέσματα χρήσεως, πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων και προσάρτημα) και οι σχετικές εκθέσεις του ΔΣ και των Ελεγκτών της εταιρείας, η) οι μηνιαίες λογιστικές καταστάσεις των Τραπεζών, των υποκαταστημάτων των αλλοδαπών Τραπεζών, καθώς και η λογιστική κατάσταση του άρθρου 46, θ) η λύση της εταιρείας, ι) η δικαστική απόφαση, που κηρύσσει άκυρη την εταιρεία ή σε κατάσταση πτώχευσης, καθώς και οι δικαστικές αποφάσεις παντός βαθμού που αναγνωρίζουν ως άκυρες ή ακυρώνουν αποφάσεις γενικών συνελεύσεων. Σε δημοσιότητα υποβάλλονται και οι δικαστικές αποφάσεις που ανατρέπουν τις παραπάνω αποφάσεις, ια) ο διορισμός και η

²⁹⁶. Βλ. και *Πολίτης*, Η πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού, 2002.

²⁹⁷. Βλ. και σχετική νομολογία: ΑΠ 1363/2011, ΑΠ 389/2010, ΑΠ 1358/2009, ΑΠ 1273/2006, ΑΠ 916/2004, ΑΠ 1082/2004, ΕφΠειρ 51/2010, ΕφΠειρ 771/2010, ΕφΑΘ 4765/2010, ΕφΘεσσ 334/2009, ΕφΘεσσ 719/2009, ΕφΚρήτης 134/2003, ΠολΠρΘεσσ 8353/2010, ΠολΠρΑθ 3010/2003, ΣτΕ 17/1992, ΔιοικΕφΠειρ 641/2009, ΔιοικΕφΠειρ 1772/2009.

αντικατάσταση των εκκαθαριστών, με τα στοιχεία της ταυτότητάς τους, ιβ) οι ισολογισμοί της εκκαθάρισης, καθώς και ο τελικός ισολογισμός, ιγ) η διαγραφή της εταιρείας από το Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών, ιδ) κάθε πράξη ή στοιχείο του οποίου η δημοσιότητα επιβάλλεται από άλλες διατάξεις.

Ειδικότερα, κατά το άρθρο 43B²⁹⁸, Κ.Ν. 2190/1920, στην παρ. 1, ορίζεται ότι κατά τη δημοσίευση που προβλέπεται από τις διατάξεις της περίπτ. β' της παρ. 1 του άρθρου 7β και της παρ. 5 του άρθρου 43B, Κ.Ν. 2190/1920, οι εταιρείες που πληρούν τις προϋποθέσεις της παρ. 6 του άρθρου 42^α μπορούν να δημοσιεύουν συνοπτικό ισολογισμό. Στην περίπτωση αυτή, κατά τη δημοσίευση, πρέπει να γίνεται μνεία ότι ο δημοσιευόμενος ισολογισμός είναι συνοπτικός και να αναφέρεται το Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών, στο οποίο έχουν ή πρόκειται να καταχωρηθούν οι οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας. Οι παράγραφοι 7 και 8 του άρθρου 42^α εφαρμόζονται²⁹⁹ αναλόγως και στην περίπτωση της παραπάνω διάταξης. Η έκθεση των Ορκωτών Ελεγκτών Λογιστών, που είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, δεν πρέπει να συνοδεύει τη δημοσίευση αυτή, αλλά πρέπει να γνωστοποιείται αν η γνώμη του Ελεγκτή εκφράσθηκε με ή χωρίς επιφυλάξεις ή αν ήταν αντίθετη ή αν οι Ορκωτοί Ελεγκτές δεν ήταν σε θέση να εκφράσουν τη γνώμη τους. Πρέπει επίσης, να γνωστοποιείται αν η έκθεση των Ορκωτών Ελεγκτών περιλαμβάνει παραπομπές σε θέματα στα οποία οι ελεγκτές επιθυμούν να επιστήσουν την προσοχή χωρίς να διατυπώσουν επιφυλάξεις στη γνώμη τους.

Κατά την παρ. 2, του άρθρου 43β, Κ.Ν. 2190/1920, οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις υποβάλλονται στις διατυπώσεις δημοσιότητας των παρ. 1 και 5 του παρόντος, με τη μορφή και το περιεχόμενο, με βάση το οποίο ο ελεγκτής ή οι ελεγκτές της εταιρείας έχουν συντάξει την έκθεση ελέγχου τους. Αν οι ελεγκτές έχουν παρατηρήσεις ή αρνούνται την έκφραση γνώμης, τότε το γεγονός αυτό πρέπει να αναφέρεται και να αιτιολογείται στις δημοσιευόμενες οικονομικές καταστάσεις, εκτός εάν αυτό προκύπτει από το δημοσιευόμενο σχετικό πιστοποιητικό ελέγχου. Οι ετήσιες οικονομικές καταστάσεις, πέραν της δημοσίευσής τους σε δραχμές (αντίστοιχο πλέον σε ευρώ), επιτρέπεται να δημοσιεύονται και σε ECU, με βάση την ισοτιμία δραχμών - ECU που ισχύει κατά την ημερομηνία κλεισίματος του ισολογισμού. Η ισοτιμία αυτή αναφέρεται στο Προσάρτημα.

Δυνάμει της παρ. 3, του άρθρου 43B, Κ.Ν. 2190/1920, αντίγραφα των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, με τις σχετικές εκθέσεις του ΔΣ και των ελεγκτών,

298. Βλ. σχετική νομολογία: ΣτΕ 17/1992.

299. Βλ. και τις αποφάσεις: ΕφΑθ 145/2012, ΕφΑθ 4958/1994, ΕφΑθ 3434/1990, ΜονΠρΘεσσ 18592/2011, ΜονΠρΑθ 6798/2010, ΜονΠρΑθ 741/1989, ΣτΕ 17/1992, Τριμελές ΔιοικΕφΑθ 133/2004.

υποβάλλονται από την εταιρεία στο Υπουργείο Εμπορίου, είκοσι τουλάχιστον ημέρες πριν από τη ΓΣ.

Στη συνέχεια, με την παρ. 4, ο ισολογισμός εταιρείας, ο λογαριασμός «αποτελέσματα χρήσεως» και ο «πίνακας διαθέσεως αποτελεσμάτων», μαζί με το σχετικό πιστοποιητικό ελέγχου, όταν προβλέπεται ο έλεγχος από ορκωτούς ελεγκτές – λογιστές, την κατάσταση μεταβολών ιδίων κεφαλαίων και την κατάσταση ταμειακών ροών, όταν κατά περίπτωση συντάσσονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στην παρ. 1 του άρθρου 42^α, δημοσιεύονται όπως ορίζεται στην επόμενη παράγραφο.

Δυνάμει της παρ. 5, του ίδιου άρθρου το ΔΣ της ανώνυμης εταιρείας οφείλει να δημοσιεύει τα έγγραφα της προηγούμενης παρ. 4, είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης, στις εφημερίδες και στα έντυπα που ορίζονται στην παρ. 2 του άρθρου 26.

Στην τελευταία παρ. 6, του άρθρου 43B, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι μέσα σε είκοσι ημέρες από την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων από την τακτική ΓΣ, μαζί με το επικυρωμένο αντίγραφο των πρακτικών της, που προβλέπεται από την παρ. 2 του άρθρου 26^α, υποβάλλεται στο Υπουργείο Εμπορίου και αντίτυπο των εγκεκριμένων οικονομικών καταστάσεων.

Ωστόσο, δημοσιοποίηση πληροφοριών επιτυγχάνεται επίσης με την καταχώρησή τους στην ιστοσελίδα της εταιρείας³⁰⁰, όπως ρητά προβλέπεται δημοσίευση στην ιστοσελίδα της εταιρείας, των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας, για ανώνυμες εταιρείες εισηγμένες στο χρηματιστήριο, δυνάμει του άρθρου 32, Κ.Ν. 2190/1920.

12.2. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΣΥΝΤΕΤΑΓΜΕΝΩΝ ΚΑΤΑ ΤΑ ΔΙΕΘΝΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΑ ΠΡΟΤΥΠΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Όπως ανωτέρω αναφέραμε, η ενημέρωση τόσο των μετόχων όσο και του ευρύ κοινού, επιτυγχάνεται και με τη τήρηση της απαιτούμενης εκ του νόμου δημοσιότητας. Ειδικά για τη δημοσίευση των συντεταγμένων κατά τα διεθνή λογιστικά πρότυπα οικονομικών καταστάσεων σχετικό είναι το ειδικότερο άρθρο 135³⁰¹, του Κ.Ν. 2190/1920. Δυνάμει του άρθρου 135³⁰², Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται στην παρ. 1 ότι οι Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις και οι Ετήσιες Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις των ανωνύμων εταιρειών³⁰³, καθώς και η Έκθεση του Διοικητικού Συμβουλίου και το Πιστοποιητικό

³⁰⁰. Μούζουλας, (2003), 407.

³⁰¹. Βλ. σχετική νομολογία: ΕφΑθ 2403/2006.

³⁰². Όπως προστέθηκε με την παρ. 4 του άρθρου 5 και του άρθρου 11, του ν. 3301/2004 και με το άρθρο 13 του Ν. 3229/2004 (ΦΕΚ Α' 38), μετά από κατάργηση του πρώην τελευταίου εδαφίου της παρ. 3 με την παρ. 4 του άρθρου 11 ν. 3301/2004 (Α' 263/23-12-2004).

³⁰³. Δυνάμει του άρθρου 134, Κ.Ν. 2190/1920, (όπως αντικαταστάθηκε με το άρθρο 3 του Ν. 3229/2004 (ΦΕΚ Α' 38) και με την παρ. 2 του άρθρου 3 του ν. 3487/2006 (Α' 190/11-9-2006)), ορίζεται ότι οι ανώνυμες εταιρείες, των οποίων οι μετοχές ή άλλες κινητές αξίες είναι εισηγμένες

Ελέγχου της παρ. 4 του άρθρου 43β, είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη συνεδρίαση της Γενικής Συνέλευσης και σε περίπτωση τροποποίησής τους, μέσα σε είκοσι (20) ημέρες από την τροποποίηση: α) καταχωρούνται στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών και ανακοίνωση περί της καταχώρησής τους δημοσιεύεται, με επιμέλεια της αρμόδιας υπηρεσίας και με δαπάνες της εταιρείας, στο τεύχος Ανωνύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως, β) αναρτώνται σε χώρο του διαδικτύου, ο οποίος είναι προσπελάσιμος στο ευρύ κοινό και παραμένουν προσπελάσιμες για χρονικό διάστημα δύο τουλάχιστον ετών από την πρώτη δημοσίευσή τους και γ) εφόσον πρόκειται για εταιρείες με μετοχές ή άλλες κινητές αξίες τους εισηγμένες σε οργανωμένη αγορά, κατατίθενται στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς.

Δυνάμει της παρ. 4 του ίδιου άρθρου, αναφέρεται ότι επιπλέον από τη δημοσιότητα που προβλέπεται από τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου αυτού, οι ανώνυμες εταιρείες και εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, που εφαρμόζουν, είτε υποχρεωτικά είτε προαιρετικά, τα υιοθετηθέντα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα,

σε οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά, καθώς και τα πιστωτικά και τα χρηματοδοτικά ιδρύματα, που ορίζονται στις παρ. 1 και 6 του άρθρου 2 του ν. 2076/1992 (ΦΕΚ 130 Α') και έχουν τη μορφή ανώνυμης εταιρείας συντάσσουν Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις σύμφωνα με τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που υιοθετούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως προβλέπεται από τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1606/2002 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19^{ης} Ιουλίου 2002, που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (L 243) και των Κανονισμών που εκδίδονται από την Επιτροπή (Commission) κατ' εξουσιοδότηση των άρθρων 3 και 6 του Κανονισμού αυτού. Από τη διάταξη αυτή εξαιρείται η Τράπεζα της Ελλάδος. Επιπλέον, οι μητρικές εταιρείες συντάσσουν Ετήσιες Ενοποιημένες Οικονομικές Καταστάσεις, σύμφωνα με τα Πρότυπα που προαναφέρονται. Η υποχρέωση αυτή εκτείνεται: α) για οποιεσδήποτε άλλες περιοδικές οικονομικές καταστάσεις που η δημοσίευσή τους είναι υποχρεωτική από διάταξη νόμου και β) για τις Ετήσιες Οικονομικές Καταστάσεις των μη εισηγμένων επιχειρήσεων που δεν εφαρμόζουν ήδη τα Δ.Λ.Π. και ενοποιούνται, οι οποίες είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα, ή εκτός Ελλάδας εφόσον από τη νομοθεσία της χώρας εγκατάστασής τους παρέχεται η επιλεκτική δυνατότητα εφαρμογής των Δ.Λ.Π. και οι οποίες αντιπροσωπεύουν αθροιστικά ποσοστό μεγαλύτερο από 5% του ενοποιημένου κύκλου εργασιών ή του ενοποιημένου ενεργητικού ή των ενοποιημένων αποτελεσμάτων μετά την αφαίρεση της αναλογίας των μετοχών της μειοψηφίας. Στη συνέχεια με την παρ. 2 του άρθρου 134, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι οι μη εισηγμένες και μη συνδεδεμένες με αυτές ανώνυμες εταιρείες και οι εταιρείες περιορισμένης ευθύνης μπορούν να συντάσσουν τις προβλεπόμενες από την παρ. 1 του άρθρου αυτού Οικονομικές Καταστάσεις, σύμφωνα μετά υιοθετούμενα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, εφόσον η εφαρμογή των Προτύπων αυτών έχει εγκριθεί από Γενική Συνέλευση των μετόχων ή εταιρών της εταιρείας με απόφαση, που λαμβάνεται σύμφωνα με τις διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου 29 και της παρ. 1 του άρθρου 31 ή του άρθρου 13 του Ν. 3190/1955 (ΦΕΚ 91/9^Α/16-4-55), αντίστοιχα, και υπό την προϋπόθεση ότι η σχετική απόφαση θα προβλέπει την εφαρμογή των Προτύπων για τουλάχιστον πέντε (5) συνεχόμενες χρήσεις. Αν δεν προσδιορίζεται ο χρόνος εφαρμογής των Προτύπων, η σχετική απόφαση θα ισχύει μέχρι ανακλήσεως της, η οποία όμως δεν μπορεί να γίνει προ της παρέλευσης της πενταετίας. Η προαιρετικής επιλογής της υιοθέτησης των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από μητρική εταιρεία εγκατεστημένη στην Ελλάδα αυτόματα συνεπάγεται την υιοθέτηση των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων από όλες τις συνδεδεμένες, όπως αυτές ορίζονται στην παρ. α' της παρ. 5 του άρθρου 42^ε, με τη μητρική εταιρεία επιχειρήσεις, οι οποίες είναι εγκατεστημένες στην Ελλάδα ή εκτός Ελλάδος, εφόσον από τη νομοθεσία της χώρας εγκατάστασής τους παρέχεται η επιλεκτική δυνατότητα εφαρμογής των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων.

δημοσιεύουν, υποχρεωτικά, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 5 του άρθρου 43β και της παραγράφου 4 του άρθρου 22 του Ν. 3190/1955, αντίστοιχα, τα στοιχεία και τις πληροφορίες που ορίζονται με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του Υπουργού Ανάπτυξης. Αυτές οι οικονομικές καταστάσεις, όπως θα ορισθούν στην κοινή υπουργική απόφαση, δημοσιεύονται στις εφημερίδες όπως ο νόμος ορίζει. Τα στοιχεία αυτά, τα οποία, με ευθύνη του Διοικητικού Συμβουλίου ή των Διαχειριστών της εταιρείας πρέπει να προκύπτουν από τις οικονομικές καταστάσεις της εταιρείας, δημοσιεύονται όπως προβλέπουν οι διατάξεις των παρ. 1 και 2 του άρθρου αυτού, αλλά απαιτείται η αυτούσια δημοσίευσή τους στο Τεύχος Ανωλύμων Εταιρειών και Εταιρειών Περιορισμένης Ευθύνης της Εφημερίδας της Κυβερνήσεως.

Στη συνέχεια του ίδιου άρθρου με την παρ. 5, ορίζεται ότι αν οι εταιρείες, που συντάσσουν οικονομικές καταστάσεις σύμφωνα με τα υιοθετηθέντα από την Ευρωπαϊκή Ένωση Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, δημοσιοποιούν με οποιονδήποτε άλλον τρόπο λογιστικά στοιχεία, τα δημοσιοποιούμενα στοιχεία πρέπει να είναι εκείνα που προκύπτουν από την εφαρμογή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων «με την επιφύλαξη των πρόσθετων οικονομικών ή πρόσθετων λογιστικών στοιχείων που τυχόν απαιτούνται, από άλλες κανονιστικές αρχές για τις εταιρείες των οποίων οι κινητές αξίες είναι εισηγμένες και σε εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης οργανωμένη χρηματιστηριακή αγορά». Η ευθύνη για τη συμμόρφωση με τη διάταξη αυτή βαρύνει το Διοικητικό Συμβούλιο (ή τους Διαχειριστές της εταιρείας).

12.3. ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ ΓΙΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΑ ΙΔΡΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΥΠΟΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Σχετικά με τη δημοσιότητα που πρέπει να τηρείται από πιστωτικά ιδρύματα και υποκαταστήματα αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων προβλέπονται ειδικότερες διατάξεις. Ενδεικτικά θα αναφέρουμε ότι δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 131, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι η δημοσιότητα των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων, πραγματοποιείται σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 7β, παρ. 1 και 43β παρ. 5, του Κ.Ν. 2190/1920.

Στο ίδιο άρθρο 131, Κ.Ν. 2190/1920, γίνεται αναφορά και για τα υποκαταστήματα αλλοδαπών πιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ για την απαιτούμενη εκ του νόμου δημοσιότητα, που πρέπει να τηρούν αλλοδαπά πιστωτικά ιδρύματα, ρητά προβλέφθηκαν στον Κ.Ν. 2190/1920, ειδικές ρυθμίσεις και αποκλίσεις, στα άρθρα 50Δ και 50Ε³⁰⁴, εκ των οποίων το πρώτο άρθρο αναφέρεται στα υποκαταστήματα

304. Δυνάμει της παρ. 4, του άρθρου 50^Ε, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι το άρθρο 12, παρ. 2, περ. δ' του Ν. 2076/1992 εφαρμόζεται κατ' αναλογία στα υποκαταστήματα των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, που αναφέρονται στα άρθρα 50Γ, 50Δ και 50^Ε.

πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος, ενώ το δεύτερο άρθρο όταν τα ως άνω υποκαταστήματα έχουν έδρα σε τρίτη χώρα, εκτός των κρατών μελών της ΕΕ.

Δυνάμει του άρθρου 50Δ, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, τα υποκαταστήματα πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, που έχουν την έδρα τους σε άλλο Κράτος μέλος, υποχρεούνται να δημοσιεύουν, σύμφωνα με το άρθρο 131, παρ. 3 του παρόντος τις ετήσιες και ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις των οικείων πιστωτικών ιδρυμάτων καθώς και την έκθεση διαχείρισης και την έκθεση των ελεγκτών του άρθρου 43^α, παρ. 3 και 4 του παρόντος. Ωστόσο, με την παρ. 3 του άρθρου 50Δ, του Κ.Ν. 2190/1920, τα υποκαταστήματα δεν υποχρεούνται να δημοσιεύουν τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (ετήσιους λογαριασμούς), που αφορούν στη δική τους δραστηριότητα. Επιπλέον, με την παρ. 4, του ίδιου άρθρου, προβλέπεται ρητά η υποχρέωση επιπρόσθετων δημοσιεύσεων.

Δυνάμει του άρθρου 50^Ε, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται στην παρ. 1, ότι τα υποκαταστήματα των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων που έχουν την έδρα τους σε τρίτη χώρα υποχρεούνται να δημοσιεύουν, σύμφωνα με το προηγούμενο άρθρο 50Δ, παρ. 1, τα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο αυτό, τα οποία πρέπει να έχουν συνταχθεί και ελεγχθεί σύμφωνα με τη νομοθεσία της Χώρας που βρίσκεται η έδρα. Επιπρόσθετα, με την παρ. 2, του άρθρου 50^Ε, Κ.Ν. 2190/1920, εφόσον τα έγγραφα της προηγούμενης παραγράφου έχουν συνταχθεί σύμφωνα με την Οδηγία 86/635/ΕΟΚ ή κατά ισοδύναμο τρόπο και εφόσον πληρούται ο όρος της αμοιβαιότητας, για τα κοινοτικά πιστωτικά και χρηματοδοτικά ιδρύματα, στην τρίτη χώρα, που βρίσκεται η έδρα του ιδρύματος, εφαρμόζονται οι παράγραφοι 3, 4 και 5 του προηγούμενου άρθρου 50Δ, με την επιπρόσθετη υποχρέωση στις πληροφορίες τις παρ. 4 να περιλαμβάνεται και το κεφάλαιο που έχει τεθεί στη διάθεση του υποκαταστήματος. Συμπληρώνεται στη συνέχεια με την παρ. 3, του άρθρου 50^Ε, Κ.Ν. 2190/1920, ότι στις άλλες περιπτώσεις, εκτός εκείνων που αναφέρονται στην προηγούμενη παρ. 2, τα υποκαταστήματα υποχρεούνται να δημοσιεύουν τις ετήσιες οικονομικές καταστάσεις (ετήσιους λογαριασμούς), που αφορούν τη δραστηριότητά τους.

13. ΕΙΔΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΑΣ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΑ ΜΕΤΟΧΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

13.1. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΗΣ ΜΕΤΟΧΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 5 της απόφασης ΕΚ 5/204/14-11-2000, κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει υπηρεσία εξυπηρέτησης μετόχων, η οποία θα έχει την ευθύνη της άμεσης και

ισότιμης πληροφόρησης των μετόχων της εταιρείας καθώς και της εξυπηρέτησής τους σχετικά με την άσκηση των δικαιωμάτων τους με βάση το νόμο και το καταστατικό³⁰⁵.

Ειδικότερα, η υπηρεσία εξυπηρέτησης μετόχων οφείλει να μεριμνά για την άμεση, ορθή και ισότιμη πληροφόρηση των μετόχων σχετικά με τα ακόλουθα :

- διανομή μερισμάτων, πράξεις εκδόσεως νέων μετοχών, διανομής, εγγραφής, παραιτήσεως και μετατροπής, χρονική περίοδος άσκησης των σχετικών δικαιωμάτων ή μεταβολές στα αρχικά χρονικά περιθώρια (π.χ. επέκταση του χρόνου άσκησης των δικαιωμάτων).
- Παροχή πληροφοριών σχετικά με τις τακτικές ή έκτακτες γενικές συνελεύσεις και τις αποφάσεις τους.
- Απόκτηση ιδίων μετοχών και διάθεσή τους, ή τυχόν ακύρωση αυτών.

Η υπηρεσία εξυπηρέτησης μετόχων μεριμνά ώστε στην ετήσια τακτική γενική συνέλευση των μετόχων της εταιρείας να διανέμεται στους παρισταμένους μετόχους η ετήσια οικονομική έκθεση του άρθρου 4 του ν. 3556/2007.

Περαιτέρω, η υπηρεσία εξυπηρέτησης μετόχων έχει την αρμοδιότητα της σύμφωνης με την ισχύουσα νομοθεσία τήρησης και ενημέρωσης του μετοχολογίου της εταιρείας. Για το σκοπό αυτό, η υπηρεσία έχει την ευθύνη επικοινωνίας με τα Ελληνικά Χρηματιστήρια.

13.2. ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΕΤΑΙΡΙΚΩΝ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 6 της απόφασης ΕΚ 5/204/14-11-2000, κάθε εταιρεία οφείλει να διαθέτει υπηρεσία εταιρικών ανακοινώσεων στην οποία ανατίθεται η αρμοδιότητα συμμόρφωσης της εταιρείας με τις υποχρεώσεις που προβλέπονται στα άρθρα 10 έως και 13 του ν. 3340/2005 και στις αποφάσεις της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση αυτών καθώς και στο άρθρο 2 της ανωτέρω απόφασης, και η επικοινωνία της εταιρείας με τις αρμόδιες αρχές συμπεριλαμβανομένης της υποβολής στην Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Χ.Α.Α.) αμελλητί των στοιχείων που αναφέρονται στην παράγραφο 3 του άρθρου 5 της ανωτέρω απόφασης, τα μέσα μαζικής επικοινωνίας και κάθε άλλο αρμόδιο φορέα³⁰⁶.

Εφόσον, οι μετοχές της εταιρείας είναι διαπραγματεύσιμες και σε οργανωμένες αγορές άλλων χωρών εκτός του ΧΑ, οι ανακοινώσεις που προέρχονται από την υπηρεσία εταιρικών ανακοινώσεων θα πρέπει να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις που

305. Βλ. και Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011, 14 επ.

306. Βλ. και Κωδικοποίηση Νομοθεσίας Εταιρικής Διακυβέρνησης, Μάρτιος 2011, 15 επ.

ισχύουν και σε εκείνες τις αγορές και να διασφαλίζεται ότι οι επενδυτές σε κάθε αγορά, έχουν ισότιμη πρόσβαση στην ίδια πληροφόρηση.

14. ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΤΩΝ ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ ΚΑΤΟΧΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ ΚΑΙ ΤΙΤΛΩΝ

Σύμφωνα με το άρθρο 17, του ν. 3556/2007³⁰⁷, στην παρ. 1, ορίζεται ότι ο εκδότης μετοχών που έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά διασφαλίζει την ίση μεταχείριση όλων των κατόχων μετοχών που βρίσκονται στην ίδια θέση (αρχή ίσης μεταχείρισης μετόχων³⁰⁸). Το προηγούμενο εδάφιο ισχύει και προκειμένου για εκδότη χρεωστικών τίτλων αναφορικά με την ίση μεταχείριση όλων των κατόχων χρεωστικών τίτλων ίσης κατάταξης ως προς όλα τα δικαιώματα που ενσωματώνονται σε αυτούς τους χρεωστικούς τίτλους. Στην παρ. 2, του ίδιου άρθρου, αναγράφεται ότι ο εκδότης διασφαλίζει ότι όλες οι διευκολύνσεις και οι πληροφορίες που είναι απαραίτητες ώστε να μπορούν οι μέτοχοι και οι κάτοχοι χρεωστικών τίτλων να ασκούν τα δικαιώματά τους είναι διαθέσιμες στην Ελλάδα, καθώς και ότι διαφυλάσσεται η ακεραιότητα των στοιχείων. Η άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων και κατόχων χρεωστικών τίτλων μέσω πληρεξουσίου επιτρέπεται υπό την επιφύλαξη των οικείων διατάξεων του δικαίου της χώρας στην οποία έχει την καταστατική του έδρα ο εκδότης. Δυνάμει της παρ. 3, του άρθρου 17, ν. 3556/2007, αναφέρεται ρητά ότι στο πλαίσιο παροχής διευκολύνσεων και πληροφοριών προς κατόχους μετοχών, σύμφωνα με την προηγούμενη παράγραφο, ο εκδότης μεριμνά ιδίως: (α) για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τον τόπο, την ημερομηνία και την ημερήσια διάταξη των συνελεύσεων, το συνολικό αριθμό των μετοχών και τα δικαιώματα ψήφου και τα δικαιώματα συμμετοχής των μετόχων στις συνελεύσεις, (β) για τη διανομή εντύπου πληρεξουσιότητας σε έντυπη ή, κατά περίπτωση σε ηλεκτρονική μορφή προς κάθε πρόσωπο που έχει δικαίωμα ψήφου σε συνέλευση των μετόχων, ταυτόχρονα με την ανακοίνωση σχετικά με τη συνέλευση ή, εφόσον τούτο ζητηθεί, μετά τη σύγκληση της συνέλευσης, (γ) για τον ορισμό ως εντολοδόχου ενός πιστωτικού ιδρύματος ή Ε.Π.Ε.Υ. μέσω του οποίου οι μέτοχοι μπορούν να ασκήσουν τα δικαιώματά τους με περιουσιακό περιεχόμενο και (δ) για τη δημοσίευση ανακοινώσεων ή την κυκλοφορία οδηγιών σχετικά με τη διανομή και την πληρωμή μερισμάτων και την έκδοση νέων μετοχών, συμπεριλαμβανομένων πληροφοριών για τους τρόπους διανομής, εγγραφής, ακύρωσης ή μετατροπής.

307. Ν. 3556/2007, ΦΕΚ Α' 91/30-4-2007 «Προϋποθέσεις διαφάνειας για την πληροφόρηση σχετικά με εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά και άλλες διατάξεις». Σκοπός του νόμου αυτού είναι σύμφωνα με το άρθρο 1, η προσαρμογή της νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2004/109 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 15^{ης} Δεκεμβρίου 2004, για την εναρμόνιση των προϋποθέσεων διαφάνειας αναφορικά με την πληροφόρηση σχετικά με εκδότες των οποίων οι κινητές αξίες έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά και για την τροποποίηση της Οδηγίας 2001/34/ΕΚ (ΕΕΕΚ L 390/38/31.12.2004).

308. Βλ. *Παμπούκης*, Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μετόχων, 1994.

15. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΜΕΤΟΧΟΥΣ

Σχετικά με την επικοινωνία των μετόχων, ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης, θέτει πέρα από το ως άνω γενικό πλαίσιο και ορισμένες ειδικές πρακτικές. Ως ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρίες, κατά τον κώδικα του ΣΕΒ, τίθενται τα ακόλουθα³⁰⁹, υπερβαίνοντας το σε ισχύ νομοθετικό πλαίσιο. Ο Πρόεδρος του ΔΣ και ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος, εφόσον υπάρχει, θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι για συναντήσεις με μετόχους της εταιρίας με σημαντικές συμμετοχές, και να συζητούν μαζί τους ζητήματα που αφορούν στη διακυβέρνηση της εταιρίας. Επιπλέον, ο Πρόεδρος θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι απόψεις των μετόχων γνωστοποιούνται στο ΔΣ. Η εταιρεία θα πρέπει να διατηρεί ενεργό ιστότοπο, στον οποίο να δημοσιεύει περιγραφή της εταιρικής της διακυβέρνησης, της διοικητικής της διάρθρωσης, του ιδιοκτησιακού της καθεστώτος, καθώς και άλλες χρήσιμες για τους μετόχους και τους επενδυτές πληροφορίες.

309. Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρίες, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, 38, Μάρτιος 2011.

II. ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

1. ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ ΓΙΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΜΕΤΟΧΩΝ

Κατά το γενικό πλαίσιο³¹⁰ του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης, υπογραμμίζεται ότι ο νόμος περί ανωνύμων εταιρειών³¹¹ προβλέπει σημαντικά δικαιώματα για τους μετόχους μειοψηφίας³¹². Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, σύμφωνα με τον ν. 2190/1920, κατά την παρ. 1, του άρθρου 39, οι μέτοχοι που αντιπροσωπεύουν το 1/20 του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου μπορούν να ζητήσουν έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων και να προσθέσουν θέματα στην ημερήσια διάταξη. Για τη λήψη ορισμένων σημαντικών αποφάσεων, όπως τροποποίηση ορισμένων άρθρων του καταστατικού ή συγχώνευση, απαιτείται αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία³¹³. Επιπλέον, η απαίτηση δέσμευσης των μετόχων για τις πέντε (5) ημέρες που προηγούνται της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, κάτι που αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή των διεθνών θεσμικών επενδυτών (μιας σημαντικής μειοψηφίας σε πολλές μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις), καταργήθηκε με την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της ευρωπαϊκής Οδηγίας 2007/36/EC³¹⁴ για τα δικαιώματα των μετόχων με τον Νόμο 3884/2010.

Με τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει στον Νόμο 2190/1920, δυνάμει του νέου Νόμου 3884/2010 ως προς τις εισηγμένες εταιρείες, εξασφαλίζεται πριν από τη Γενική Συνέλευση πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων ως προς τα δικαιώματά τους, καθώς και ως προς τα θέματα της ημερήσιας διάταξης, όπως εκτενώς ανωτέρω έγινε αναφορά. Για το σκοπό αυτό ο Κώδικας ζητά από τις εταιρείες να κοινοποιούν όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τη Γενική Συνέλευση των μετόχων κατά τρόπο που να εξασφαλίζει σε όλους τους μετόχους εύκολη και ισότιμη πρόσβαση³¹⁵.

2. ΓΕΝΙΚΗ ΑΡΧΗ

Κατά τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, τίθεται ως γενική αρχή³¹⁶ σχετικά με τα δικαιώματα των μετόχων μειοψηφίας, ότι το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η

310. Γενικό πλαίσιο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες, 38, Μάρτιος 2011.

311. Κ.Ν. 2190/1920

312. Σχετικά βλ. *Σπυρίδωνος*, (2001).

313. Άρθρα 29 και 31, Κ.Ν. 2190/1920.

314. Οδηγία 2007/36/EC του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Ιουλίου 2007 για την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων των μετόχων εισηγμένων εταιρειών.

315. Γενικό πλαίσιο, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες, 39, Μάρτιος 2011.

316. Γενική Αρχή, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρείες, 39 και 44, Μάρτιος 2011.

προετοιμασία και η διεξαγωγή της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων διευκολύνουν την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων, οι οποίοι θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη συμμετοχή τους στη Γενική Συνέλευση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων ημερήσιας διάταξης, και των δικαιωμάτων τους κατά τη Γενική Συνέλευση. Το ΔΣ θα πρέπει να διευκολύνει, εντός του πλαισίου των σχετικών καταστατικών προβλέψεων, τη συμμετοχή των μετόχων στη Γενική Συνέλευση, και ειδικότερα των μετόχων μειοψηφίας, των αλλοδαπών μετόχων και όσων διαμένουν σε απομονωμένες περιοχές. Το ΔΣ θα πρέπει να αξιοποιεί τη Γενική Συνέλευση των μετόχων για να διευκολύνει τον ουσιαστικό και ανοιχτό διάλογό τους με την εταιρεία.

Οι σχετικές διατάξεις του Κ.Ν. 2190/1920 ως προς την πληροφόρηση των μετόχων για τα θέματα ημερήσιας διάταξης, καθώς και η πληροφόρηση των μετόχων κατά τη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης, αναφέρθηκαν εκτενώς ανωτέρω στην ανάπτυξη περί πληροφόρησης των μετόχων. Δεν αποκλείεται ωστόσο, όπως αναφέρθηκε, η υιοθέτηση και άλλων μεθόδων ενημέρωσης των μετόχων, τόσο δυνάμει του Κ.Ν. 2190/1920, όσο και συμπληρωματικά με πρόσθετα μέτρα, όπως για παράδειγμα με τη δημοσίευση των αποφάσεων ΓΣ, καθώς και των ισολογισμών και λοιπών οικονομικών καταστάσεων και σε άλλες εφημερίδες ή έντυπα, πέραν των απαιτούμενων στο νόμο. Επίσης, ως πρόσθετα μέτρα μπορούμε να παραθέσουμε εναλλακτικά ή συμπληρωματικά, την ενημέρωση των μετόχων για τα εταιρικά ζητήματα με αποστολή ονομαστικής επιστολής ή ηλεκτρονικού μηνύματος, ακόμα και σε περιπτώσεις που δεν απαιτείται από τον Κ.Ν. 2190/1920.

Επιπλέον, σχετικά με τις ρυθμίσεις, κατά την ως άνω γενική αρχή του κώδικα εταιρικής διακυβέρνησης του ΣΕΒ, για τη συμμετοχή των μετόχων στη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης, το ρυθμιστικό πλαίσιο, του Κ.Ν. 2190/1920, αναπτύχθηκε επίσης ανωτέρω, ενώ στη συνέχεια ακολουθεί ανάπτυξη σχετικά με το μετοχικό δικαίωμα άσκησης ψήφου, τα δικαιώματα μειοψηφίας και την ακύρωση αποφάσεων ΓΣ ως κύρωση λόγω παρεμπόδισης άσκηση μετοχικού δικαιώματος.

3. ΕΙΔΙΚΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

Κατά τις σχετικές ειδικές πρακτικές³¹⁷ του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, σε συνδυασμό με τις διατάξεις του νόμου 3884/2010, καθώς και τις διατάξεις του άρθρου 26, παρ. 2γ και άρθρων 27, 28 (οι διατάξεις του οποίου ισχύουν για τις μη εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες), 28^α (οι διατάξεις του οποίου ισχύουν για τις εισηγμένες ανώνυμες εταιρίες) και 39, Κ.Ν. 2190/1920, η εταιρεία θα πρέπει να αναρτά στον

317. Ειδικές Πρακτικές, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ για τις εισηγμένες εταιρίες, 39, Μάρτιος 2011.

ιστότοπό της είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη Γενική Συνέλευση, τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα³¹⁸, πληροφορίες σχετικά με:

- την ημερομηνία, την ώρα και τον τόπο σύγκλησης της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων,
- τους βασικούς κανόνες και τις πρακτικές συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εισαγωγής θεμάτων στην ημερήσια διάταξη και υποβολής ερωτήσεων, καθώς και των προθεσμιών εντός των οποίων τα δικαιώματα αυτά μπορούν να ασκηθούν,
- τις διαδικασίες ψηφοφορίας, τους όρους αντιπροσώπευσης μέσω πληρεξουσίου και τα χρησιμοποιούμενα έντυπα για ψηφοφορία μέσω πληρεξουσίου,
- την προτεινόμενη ημερήσια διάταξη της συνέλευσης, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων των αποφάσεων προς συζήτηση και ψήφιση, αλλά και τυχόν συνοδευτικών εγγράφων,
- τον προτεινόμενο κατάλογο υποψηφίων μελών του ΔΣ και τα βιογραφικά τους (εφόσον υπάρχει θέμα εκλογής μελών), και
- το συνολικό αριθμό των μετόχων και των δικαιωμάτων ψήφου κατά την ημερομηνία της σύγκλησης.

Ειδικά για την πρακτική σχετικά με την παροχή μετάφρασης των ανωτέρω στην αγγλική γλώσσα, στο Παράρτημα Ι³¹⁹, του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι οι εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους, έχουν δυνατότητα να αποκλίνουν από την υποχρέωση περί εξήγησης μη συμμόρφωσής τους με την ειδική πρακτική αυτή, και κατ' επέκταση, οι υποχρεώσεις αυτής της ειδικής πρακτικής για δημοσίευση στην αγγλική όλων των πληροφοριών, που πρέπει να περιέχονται στην πρόσκληση της Γενικής Συνέλευσης, εφαρμόζονται εφόσον αυτό επιβάλλεται από την ιδιοκτησιακή διάρθρωση της εταιρείας.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις ειδικές πρακτικές γενικά για τις εισηγμένες εταιρείες, σχετικά με τη γενική συνέλευση των μετόχων, κατά τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι η εταιρεία θα πρέπει να διαθέτει αποτελεσματικούς και ανέξοδους τρόπους ψηφοφορίας, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής ψήφου, όπου είναι δυνατόν, και της ψήφου δι' αλληλογραφίας³²⁰. Η πρόβλεψη αυτή ταυτίζεται με το νόμο, κατά το άρθρο 28, παρ. 6 και 7 του Κ.Ν. 2190/1920, διατάξεις που ισχύουν για τις μη εισηγμένες ανώνυμες εταιρείες, ενώ για τις εισηγμένες ΑΕ ισχύουν οι αντίστοιχες διατάξεις του άρθρου 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920.

318. Μικρότερες εισηγμένες εταιρείες εξαιρούνται από αυτή την υποχρέωση σύμφωνα με το Παράρτημα Ι, του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011.

319. Παράρτημα Ι, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011, 46 επ.

320. Η εφαρμογή της ειδικής αυτής πρακτικής αναστέλλεται προσωρινά εν αναμονή της έκδοσης σχετικών υπουργικών αποφάσεων όπως προβλέπεται στον νόμο 3884/2010.

Επιπλέον, υπερβαίνοντας το νομοθετικό πλαίσιο, καθώς δυνάμει του άρθρου 32, Κ.Ν. 2190/1920, προβλέπεται³²¹ δημοσίευση των αποτελεσμάτων των ψηφοφοριών στην εταιρική ιστοσελίδα, μέσα σε 5 ημέρες από τη διεξαγωγή της ΓΣ, ενώ κατά τις σχετικές ειδικές πρακτικές του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι περίληψη των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, συμπεριλαμβανομένων και των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας για κάθε απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, θα πρέπει να είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της εταιρείας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, μεταφρασμένη στην αγγλική³²², εφόσον το τελευταίο επιβάλλεται από τη μετοχική σύνθεση της εταιρείας και είναι οικονομικά εφικτό. Ειδικά για την πρακτική σχετικά με την παροχή μετάφρασης των ανωτέρω στην αγγλική γλώσσα, στο Παράρτημα Ι³²³, του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ορίζεται ότι οι εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους, έχουν δυνατότητα να αποκλίνουν από την υποχρέωση περί εξήγησης μη συμμόρφωσής τους με την ειδική πρακτική αυτή, και κατ' επέκταση, περίληψη των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων θα πρέπει να είναι μεταφρασμένη στην αγγλική, εφόσον αυτό επιβάλλεται από την ιδιοκτησιακή διάρθρωση της εταιρείας και είναι οικονομικά εφικτό.

Μεταξύ των ως άνω ειδικών πρακτικών αναφέρεται και ότι τουλάχιστον ο Πρόεδρος του ΔΣ της εταιρείας ή κατά περίπτωση ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος του ΔΣ, ο Διευθύνων Σύμβουλος ή ο Γενικός Διευθυντής, κατά περίπτωση, και οι Πρόεδροι των επιτροπών του ΔΣ, καθώς και ο εσωτερικός ελεγκτής και ο τακτικός θα πρέπει να παρίστανται στη Γενική Συνέλευση των μετόχων, προκειμένου να παρέχουν πληροφόρηση και ενημέρωση επί θεμάτων της αρμοδιότητάς τους, που τίθενται προς συζήτηση, και επί ερωτήσεων ή διευκρινήσεων που ζητούν οι μέτοχοι. Ο Πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης θα πρέπει να διαθέτει χρόνο για την υποβολή ερωτήσεων από τους μετόχους. Σχετικά με την τελευταία αυτή ειδική πρακτική που θέτει ο Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, ειδικά η υποχρέωση παρουσίας των εσωτερικών και των τακτικών ελεγκτών στη Γενική Συνέλευση ταυτίζεται με το νομοθετικό πλαίσιο,

321. Δυνάμει του άρθρου 32, παρ. 1, ορίζεται ότι οι συζητήσεις και οι αποφάσεις που λαμβάνουν κατά τη γενικής συνέλευση καταχωρούνται σε περίληψη σε ειδικό βιβλίο. Με αίτηση μετόχου ο πρόεδρος της συνέλευσης υποχρεούται να καταχωρίσει στα πρακτικά ακριβή περίληψη της γνώμης του. Στο ίδιο βιβλίο καταχωρίζεται και κατάλογος των μετόχων που παραστάθηκαν ή αντιπροσωπεύθηκαν στη γενική συνέλευση ο οποίος συντάσσεται σύμφωνα με την παρ. 2, του άρθρου 27. Εταιρείες με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο δημοσιεύουν στην ιστοσελίδα τους, με ευθύνη του ΔΣ τους, τα αποτελέσματα της ψηφοφορίας, εντός πέντε (5) ημερών το αργότερο από την ημερομηνία της γενικής συνέλευσης, προσδιορίζοντας για κάθε απόφαση τουλάχιστον τον αριθμό των μετόχων για τις οποίες δόθηκαν έγκυρες ψήφοι, την αναλογία του μετοχικού κεφαλαίου που εκπροσωπούν αυτές οι ψήφοι, το συνολικό αριθμό έγκυρων ψήφων, καθώς και τον αριθμό ψήφων υπέρ και κατά κάθε απόφασης και τον αριθμό των αποχών.

322. Μικρότερες εισηγμένες εταιρείες εξαιρούνται από αυτή την υποχρέωση σύμφωνα με το Παράρτημα Ι, του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011.

323. Παράρτημα Ι, Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, Μάρτιος 2011, 46 επ.

καθώς ρητά προβλέπεται η υποχρέωση αυτή στις διατάξεις του άρθρου 8, εδ. γ', ν. 3016/2002 καθώς και άρθρου 37, παρ. 2, Κ.Ν. 2190/1920.

4. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΑΣΚΗΣΗΣ ΨΗΦΟΥ ΑΥΤΟΠΡΟΣΩΠΩΣ ΚΑΙ ΜΕΣΩ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΥ

Για τη συμμετοχή του μετόχου στην ψηφοφορία ΓΣ απαιτείται να τηρούνται οι προϋποθέσεις του νόμου για τη συμμετοχή στη συνεδρίαση της ΓΣ, όπως εκτέθηκαν ως άνω. Ρητά στο νόμο σύμφωνα με το άρθρο 30, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι πάσα μετοχή παρέχει δικαίωμα ψήφου. Πάντα τα εκ της μετοχής δικαιώματα των μετόχων, επιφυλασσομένων των διατάξεων του άρθρου 3, του παρόντος, είναι υποχρεωτικώς ανάλογα προς το υπό της μετοχής αντιπροσωπευόμενο ποσοστό του κεφαλαίου.

Ωστόσο, δεν παύουν να ορίζονται και σχετικές νομοθετικές εξαιρέσεις. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 3, παρ. 4, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι οι προνομιούχες μετοχές³²⁴ μπορούν να εκδοθούν και χωρίς δικαίωμα ψήφου ή με δικαίωμα ψήφου περιοριζόμενο σε ορισμένα ζητήματα, σύμφωνα με τις διατάξεις του καταστατικού.

Επιπλέον, ρητά στον Κ.Ν. 2190/1920, με το άρθρο 30B, προβλέπεται ότι τράπεζες³²⁵ δύνανται να ψηφίζουν στη συνεδρίαση γενικής συνέλευσης, παρ' όλο που σε αυτές δεν θα ανήκουν μετοχές, εάν είναι εξουσιοδοτημένες με έγγραφο, το οποίο θα είναι πλήρως συμπληρωμένο κατά το χρόνο της εκδόσεως. Η παρεχόμενη εξουσιοδότηση είναι ελεύθερα ανακλητή, δεν δύναται όμως να δοθεί για χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 15 μηνών. Όταν μέτοχος χορηγεί σε τράπεζα εξουσιοδότηση για την άσκηση του δικαιώματος ψήφου στις γενικές συνελεύσεις εταιρειών με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο, εφαρμόζονται κατά τα λοιπά, ως προς τους όρους και τις προϋποθέσεις χορήγησης και ανάκλησης της εν λόγω εξουσιοδότησης, οι διατάξεις των παρ. 1 έως 3 του άρθρου 28^α.

Επίσης, πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι όπως ισχύει για τις ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920, περί συμμετοχής των μετόχων στη γενική συνέλευση, όπως εκθέσαμε ως άνω, αντίστοιχα και για το ζήτημα της συμμετοχής των μετόχων στην ψηφοφορία κατά τη συνεδρίαση ΓΣ, οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920 διαφοροποιούνται με κριτήριο αν η ανώνυμη εταιρία, της οποίας συγκαλείται ΓΣ, είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Για ανώνυμες εταιρίες με μετοχές μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο σχετικό είναι το άρθρο 28, Κ.Ν. 2190/1920, ενώ για τις εισηγμένες ισχύει το άρθρο 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920.

324. Στο καταστατικό μπορεί να ορίζεται προνόμιο υπέρ μετοχών. Σχετικό είναι το άρθρο 3, του Κ.Ν. 2190/1920.

325. Στην περίπτωση αυτή οι τράπεζες θα λειτουργούν ως θεσμικοί επενδυτές. Βλ. σχετική ανάπτυξη στην παρούσα εργασία για τους θεσμικούς επενδυτές.

4.1. ΓΙΑ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ

Για τη συμμετοχή των μετόχων στην ψηφοφορία γενικής συνέλευσης μη εισηγμένης ανώνυμης εταιρείας εξακολουθούν να ισχύουν όσα εκθέσαμε ανωτέρω σχετικά με τις ρυθμίσεις συμμετοχής στη ΓΣ, με πρωταρχική προϋπόθεση, δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920, την κατάθεση των μετοχών στο Ταμείο της Εταιρείας, στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε οποιαδήποτε στην Ελλάδα ανώνυμη τραπεζιτική εταιρεία, πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν την ορισθείσα για τη συνεδρίαση της συνελεύσεως.

Επιπροσθέτως, τονίζουμε ότι εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις και των λοιπών παραγράφων του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920, για τις οποίες δεν επαναλαμβανόμαστε, καθώς εκτέθηκαν ανωτέρω στο χωρίο περί συμμετοχής των μετόχων στη συνεδρίαση γενικής συνέλευσης μη εισηγμένης ανώνυμης εταιρείας.

4.2. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΗ ΑΕ

Δυνάμει του άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920³²⁶, κατά την παρ. 1, ορίζεται ότι μέτοχος συμμετέχει στη γενική συνέλευση και ψηφίζει είτε αυτοπροσώπως είτε μέσω αντιπροσώπων. Διατάξεις του καταστατικού, οι οποίες περιορίζουν είτε την δι' αντιπροσώπων ενάσκηση των δικαιωμάτων του μετόχου είτε την επιλογή των προσώπων που μπορούν να ορίζονται ως αντιπρόσωποι, δεν έχουν ισχύ. Αντιπρόσωπος που ενεργεί για περισσότερους μετόχους μπορεί να ψηφίζει διαφορετικά για κάθε μέτοχο. Νομικά πρόσωπα μετέχουν στη γενική συνέλευση ορίζοντας ως εκπροσώπους τους μέχρι τρία (3) φυσικά πρόσωπα.

Σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι ο μέτοχος μπορεί να διορίσει αντιπρόσωπο για μία και μόνη γενική συνέλευση ή για όσες συνελεύσεις λάβουν χώρα εντός ορισμένου χρόνου. Ο αντιπρόσωπος ψηφίζει σύμφωνα με τις οδηγίες του μετόχου, εφόσον υφίστανται, και υποχρεούται να αρχειοθετεί τις οδηγίες ψήφου για τουλάχιστον ένα (1) έτος, από την υποβολή του πρακτικού της γενικής συνέλευσης στην αρμόδια αρχή ή, εάν η απόφαση υποβάλλεται σε δημοσιότητα, από την καταχώρησή της στο Μητρώο Ανωνύμων Εταιρειών. Η μη συμμόρφωση του αντιπροσώπου με τις οδηγίες που έχει λάβει δεν επηρεάζει το κύρος των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης, ακόμη και αν η ψήφος του αντιπροσώπου ήταν αποφασιστική για τη λήψη τους.

Επιπλέον, στην παρ. 3, του άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920, αναφέρεται ότι ο αντιπρόσωπος μετόχου υποχρεούται να γνωστοποιεί στην εταιρεία, πριν από την

326. Βλ. *Περάκης*, (2012^β), 40 επ.

έναρξη της συνεδρίασης της γενικής συνέλευσης, κάθε συγκεκριμένο γεγονός, το οποίο μπορεί να είναι χρήσιμο στους μετόχους για την αξιολόγηση του κινδύνου να εξυπηρετήσει ο αντιπρόσωπος άλλα συμφέροντα πλην των συμφερόντων του μετόχου. Κατά την έννοια της παρούσας παραγράφου μπορεί να προκύπτει σύγκρουση συμφερόντων ιδίως όταν ο αντιπρόσωπος: α) είναι μέτοχος που ασκεί τον έλεγχο της εταιρείας ή είναι άλλο νομικό πρόσωπο ή οντότητα η οποία ελέγχεται από το μέτοχο αυτόν, β) είναι μέλος του ΔΣ ή της εν γένει διοίκησης της εταιρείας ή μετόχου που ασκεί τον έλεγχο της εταιρείας, γ) είναι υπάλληλος ή ορκωτός ελεγκτής της εταιρείας ή μετόχου που ασκεί τον έλεγχο της εταιρείας ή άλλου νομικού προσώπου ή οντότητας που ελέγχεται από μέτοχο, ο οποίος ασκεί τον έλεγχο της εταιρείας, δ) είναι σύζυγος ή συγγενής πρώτου βαθμού με ένα από τα φυσικά πρόσωπα που αναφέρονται στις περιπτώσεις α' έως γ'. Ο διορισμός και η ανάκληση αντιπροσώπου του μετόχου γίνεται εγγράφως ή με ηλεκτρονικά μέσα και κοινοποιείται στην εταιρεία με τους ίδιους τύπους, τουλάχιστον (3) ημέρες πριν από την ορισθείσα ημερομηνία συνεδρίασης της συνέλευσης. Για την κοινοποίηση του διορισμού και της ανάκλησης αντιπροσώπου με ηλεκτρονικά μέσα απαιτείται καταστατική πρόβλεψη, η οποία πρέπει να μνημονεύει ρητά και μία τουλάχιστον αποτελεσματική μέθοδο κοινοποίησης, όπως το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο ή άλλη ισοδύναμη. Κάθε μέτοχος μπορεί να διορίζει μέχρι τρεις (3) αντιπροσώπους. Ωστόσο, αν ο μέτοχος κατέχει μετοχές μιας εταιρείας, οι οποίες εμφανίζονται σε περισσότερους του ενός λογαριασμού αξιών, ο περιορισμός αυτός δεν εμποδίζει το μέτοχο να ορίζει διαφορετικούς αντιπροσώπους για τις μετοχές που εμφανίζονται στον κάθε λογαριασμό αξιών σε σχέση με ορισμένη γενική συνέλευση. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας μπορούν να ορίζονται ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές για τη διασφάλιση του ελέγχου της ταυτότητας του μετόχου ή του αντιπροσώπου που διορίζεται ή ανακαλείται με ηλεκτρονικά μέσα, καθώς και των αντίστοιχων κοινοποιήσεων προς την εταιρεία.

5. ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΑ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ ΣΤΗΝ ΨΗΦΟΦΟΡΙΑ ΕΞ ΑΠΟΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΜΕ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΑ ΜΕΣΑ

Και για τις ρυθμίσεις περί συμμετοχής στην ψηφοφορία εξ αποστάσεως και με ηλεκτρονικά μέσα, όπως ισχύει για τις ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920, περί συμμετοχής των μετόχων στη γενική συνέλευση, οι προβλεπόμενες ρυθμίσεις του Κ.Ν. 2190/1920 διαφοροποιούνται με κριτήριο αν η ανώνυμη εταιρία, της οποίας συγκαλείται ΓΣ, είναι εισηγμένη στο χρηματιστήριο. Για ανώνυμες εταιρίες με μετοχές μη εισηγμένες στο χρηματιστήριο σχετικό είναι το άρθρο 28, Κ.Ν. 2190/1920, ενώ για τις εισηγμένες ισχύει το άρθρο 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920.

5.1. ΓΙΑ ΜΗ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΑΕ

Όπως ήδη αναφέρθηκε ως άνω στο χωρίο σχετικά με τη συμμετοχή των μετόχων στη συνεδρίαση της γενικής συνέλευσης μη εισηγμένης ανώνυμης εταιρίας, αντίστοιχα και στην περίπτωση της συμμετοχής των μετόχων στη διαδικασία της ψηφοφορίας κατά τη γενική συνέλευση μη εισηγμένης ανώνυμης εταιρίας εξακολουθούν να ισχύουν οι ρυθμίσεις του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920. Ειδικότερα, δυνάμει του άρθρου 28, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, για να συμμετέχει μέτοχος στη γενική συνέλευση, θα πρέπει να καταθέσει τις μετοχές του στο Ταμείο της Εταιρείας, στο Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ή σε οποιαδήποτε στην Ελλάδα ανώνυμη τραπεζική εταιρεία, πέντε τουλάχιστον ημέρες πριν την ορισθείσα για τη συνεδρίαση της συνελεύσεως. Νομικά πρόσωπα, τηρουμένου του προηγούμενου εδαφίου, μετέχουν στη Γενική Συνέλευση ορίζοντας ως εκπροσώπους τους έως τρία φυσικά πρόσωπα. Κατά την παρ. 2, του ίδιου άρθρου, αναφέρεται ότι το καταστατικό δύναται να ορίζει και άλλα πρόσωπα, στα οποία θα είναι δυνατή η κατάθεση των μετοχών, ενώ στην παρ. 3, συμπληρώνεται ότι η προθεσμία της πρώτης παραγράφου του άρθρου αυτού ισχύει και για την κατάθεση στην εταιρεία των αποδείξεων καταθέσεων και των εγγράφων αντιπροσωπείας.

Δυνάμει του άρθρου 28, παρ. 7, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι το καταστατικό μπορεί να προβλέπει τη δυνατότητα εξ αποστάσεως συμμετοχής στην ψηφοφορία κατά τη γενική συνέλευση των μετόχων με την εκ των προτέρων αποστολή στους μετόχους των θεμάτων της ημερήσιας διάταξης της γενικής συνέλευσης και των σχετικών ψηφοδελτίων με τα θέματα αυτά. Τα θέματα και τα ψηφοδέλτια μπορεί να διατίθενται και η συμπλήρωσή τους να γίνεται και ηλεκτρονικά μέσω του διαδικτύου. Οι μέτοχοι που ψηφίζουν με τον τρόπο αυτό υπολογίζονται για το σχηματισμό της απαρτίας και της πλειοψηφίας, εφόσον τα σχετικά ψηφοδέλτια έχουν παραληφθεί από την εταιρεία δύο (2) τουλάχιστον πλήρεις ημέρες πριν από την ημέρα της γενικής συνέλευσης. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας μπορεί να ορίζονται οι προϋποθέσεις ενημέρωσης των μετόχων και διασφάλισης της προέλευσης της ψήφου, η διαδικασία για την εξ αποστάσεως συμμετοχή στη γενική συνέλευση, καθώς και η τύχη των ψήφων που έχουν σταλεί σε περίπτωση ματαίωσης ή αναβολής της συνέλευσης.

Επιπλέον, υποστηρίζεται³²⁷ η δυνατότητα συμμετοχής και στην ψηφοφορία μέσω τηλεδιάσκεψης, δυνάμει της παρ. 6, του άρθρου 28, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου ορίζεται ότι είναι δυνατή η διεξαγωγή γενικής συνέλευσης μέσω τηλεδιάσκεψης, εφόσον τούτο προβλέπεται από το καταστατικό, ενώ στη συνέχεια ρητά προβλέπεται ότι με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας

327. Περράκης, (2012^B), 41.

μπορεί³²⁸ να ορίζονται ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές ασφάλειας, προκειμένου να θεωρείται η συνέλευση έγκυρη.

5.2. ΓΙΑ ΕΙΣΗΓΜΕΝΕΣ ΑΕ

Δυνάμει του άρθρου 28^Α, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται στην παρ. 1, ότι στη γενική συνέλευση εταιρείας με μετοχές εισηγμένες σε χρηματιστήριο δικαιούται να συμμετέχει και να ψηφίζει κάθε μέτοχος. Η άσκηση των εν λόγω δικαιωμάτων δεν προϋποθέτει τη δέσμευση των μετόχων του δικαιούχου ούτε την τήρηση άλλης ανάλογης διαδικασίας, η οποία περιορίζει τη δυνατότητα πώλησης και μεταβίβασης αυτών κατά το χρονικό διάστημα που μεσολαβεί ανάμεσα στην ημερομηνία καταγραφής, όπως αυτή ορίζεται στην παρ. 4, και στην οικεία γενική συνέλευση.

Σύμφωνα με το άρθρο 28^α, παρ. 7, του Κ.Ν. 2190/1920³²⁹, το καταστατικό μπορεί να προβλέπει τη δυνατότητα συμμετοχής στη γενική συνέλευση με ηλεκτρονικά μέσα, χωρίς τη φυσική παρουσία των μετόχων στο τόπο διεξαγωγής της. Η συμμετοχή αυτή μπορεί να γίνει είτε με τη μετάδοση της συνέλευσης σε πραγματικό χρόνο είτε με αμφίδρομη επικοινωνία σε πραγματικό χρόνο, ώστε να μπορούν οι μέτοχοι να απευθύνονται στη συνέλευση εξ αποστάσεως.

Δυνάμει της παρ. 8 του άρθρου 28^α, Κ.Ν. 2190/1920, το καταστατικό μπορεί να προβλέπει και τη δυνατότητα εξ αποστάσεως συμμετοχής των μετόχων στην ψηφοφορία είτε με την άσκηση του δικαιώματος ψήφου με ηλεκτρονικά μέσα είτε με ψηφοφορία δια αλληλογραφίας. Στις περιπτώσεις αυτές, η εταιρεία πρέπει αντίστοιχα να διαθέτει εκ των προτέρων σχετικά ψηφοδέλτια είτε σε ηλεκτρονική μορφή, μέσω της ιστοσελίδα της είτε σε έντυπη μορφή, στην έδρα της. Εφόσον προβλέπεται στο καταστατικό μία από τις δυνατότητες της προηγούμενης παραγράφου, η άσκηση του δικαιώματος ψήφου με ηλεκτρονικά μέσα μπορεί να γίνει πριν ή και κατά τη διάρκεια της γενικής συνέλευσης. Οι μέτοχοι που ψηφίζουν δια αλληλογραφίας υπολογίζονται για το σχηματισμό της απαρτίας και της πλειοψηφίας εφόσον τα σχετικά ψηφοδέλτια έχουν παραληφθεί από την εταιρεία το αργότερο μέχρι την έναρξη της συνεδρίασης. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας, Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας μπορεί να ορίζονται ελάχιστες τεχνικές προδιαγραφές για τη διασφάλιση της ταυτότητας του ψηφίζοντος μετόχου, καθώς και την ασφάλεια της ηλεκτρονικής ή άλλης σύνδεσης.

328. Η προβλεπόμενη υπουργική αυτή απόφαση είναι δυναμική, με την έννοια ότι δεν απαιτείται να εκδοθεί για να ισχύσει η δυνατότητα της τηλεδιάσκεψης. Περάκης Ε., (2012^Β), 41.

329. Το άρθρο 28^α προστέθηκε με το άρθρο 6 του νόμου υπ' αρ. 3884/2010 (ΦΕΚ Α' 168/24-9-2010).

6. ΔΙΚΑΙΩΜΑ ΨΗΦΟΥ ΕΠΙ ΜΕΤΟΧΗΣ, ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΣΥΣΤΑΘΗΚΕ ΕΝΕΧΥΡΟ

Δυνάμει του άρθρου 30^Α, Κ.Ν. 2190/1920, κατά την παρ. 1, η σύμβαση μεταξύ του παρέχοντος δικαίωμα ενεχύρου επί μετοχής ΑΕ και του ενεχυρούχου πιστωτή, καταρτιζόμενη συγχρόνως με την ενεχυριακή σύμβαση ή μεταγενέστερα, δια της οποίας συμφωνείται ότι το εκ της μετοχής δικαίωμα ψήφου ανήκει εις τον ενεχυρούχο δανειστή, είναι έγκυρη, εάν δεν απαγορεύεται από διάταξη του καταστατικού κατά την αρχική αυτού μορφή ή ως μεταγενεστέρως προ της συνάψεως της ως άνω συμβάσεως ετροποποιήθη. Επιπλέον, με την παρ. 2, του ίδιου άρθρου, είναι έγκυρη σύμβαση μεταξύ του επικαρπωτού και του κυρίου της μετοχής ΑΕ, δια της οποίας συμφωνείται ότι το εκ της μετοχής δικαίωμα ψήφου ανήκει εις τον κύριο, υπό τις προϋποθέσεις όμως της παρ. 1, του ίδιου άρθρου.

III. ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΜΕΙΟΨΗΦΙΑΣ

Εκτός των όσων δικαιωμάτων μειοψηφίας αναφέρθηκαν κατά περίπτωση ανωτέρω, λ.χ. με τις διατάξεις του άρθρου 39, Κ.Ν. 2190/1920, επιπροσθέτως στον ίδιο νόμο προβλέπονται και άλλα δικαιώματα μειοψηφίας μετόχων, όπως για παράδειγμα με το άρθρο 40, Κ.Ν. 2190/1920³³⁰.

Δυνάμει της παρ. 1, του άρθρου 40, Κ.Ν. 2190/1920, προβλέπεται ότι δικαίωμα να ζητήσουν έλεγχο της εταιρείας από το μονομελές πρωτοδικείο της περιφέρειας στην οποία εδρεύει η εταιρεία, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, έχουν μεταξύ άλλων³³¹ και μέτοχοι της εταιρείας που αντιπροσωπεύουν τουλάχιστον το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου. Το καταστατικό μπορεί να μειώσει, όχι όμως και πέραν του ημίσεως, το ποσοστό αυτό.

Κατά την παρ. 2, του ίδιου άρθρου ορίζεται ότι ο έλεγχος κατά την προηγούμενη παράγραφο διατάσσεται, εάν πιθανολογούνται πράξεις που παραβιάζουν διατάξεις των νόμων ή του καταστατικού της εταιρείας ή αποφάσεις της γενικής συνέλευσης. Σε κάθε περίπτωση, η αίτηση ελέγχου πρέπει να υποβάλλεται εντός τριών (3) ετών από την έγκριση των οικονομικών καταστάσεων της χρήσης, εντός της οποίας τελέστηκαν οι καταγγελλόμενες πράξεις.

Ακολούθως, στην παρ. 3, προβλέπεται ότι μέτοχοι της εταιρείας, που εκπροσωπούν το ένα πέμπτο (1/5) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου, δικαιούνται να ζητήσουν από το δικαστήριο της παραγράφου 1 τον έλεγχο της εταιρείας, εφόσον από την όλη πορεία αυτής καθίσταται πιστευτό ότι η διοίκηση των εταιρικών υποθέσεων δεν ασκείται όπως επιβάλλει η χρηστή και συνετή διαχείριση. Το καταστατικό μπορεί να μειώσει, όχι όμως και πέραν του ημίσεως, το ποσοστό του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου που απαιτείται για την άσκηση του δικαιώματος της παρούσας παραγράφου.

330. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 765/2005, ΑΠ 471/1984, ΑΠ Τμ. Δ' 289/1999, ΕφΑθ 145/2012, ΕφΠειρ 131/2010, ΕφΛαρ 168/2009, ΕφΛαρ 375/2009, ΕφΠειρ 444/2009, ΕφΠατρ 282/2008, ΕφΘεσσ 537/2005, ΕφΑθ 2035/1996, ΕφΑθ 4958/1994, ΕφΑθ 4079/1992, ΕφΑθ 1407/1990, ΕφΘεσσ 3570/1990, ΕφΑθ 5949/1990, ΕφΑθ 8914/1989, ΕφΑθ 493/1988, ΕφΠειρ 1109/1986, ΕφΠατρ 282/2008, ΠολΠρΑθ 8586/1987, ΠολΠρΑθ 8786/1987, ΜονΠρΘεσσ 5911/2011, ΜονΠρΘεσσ 11906/2011, ΜονΠρΘεσσ 15803/2011, ΜονΠρΘεσσ 16408/2011, ΜονΠρΘεσσ 18592/2011, ΜονΠρΘεσσ 23957/2011, ΜονΠρΑθ 1866/2010, ΜονΠρΑθ 1867/2010, ΜονΠρΑθ 6798/2010, ΜονΠρΘεσσ 16187/2010, ΜονΠρΑθ 1866/2008, ΜονΠρΑθ 6685/2006, ΜονΠρΑθ 312/1996, ΜονΠρΡόδου 866/1995, ΜονΠρΛαρ 364/1994, ΜονΠρΑθ 9726/1990, ΜονΠρΑθ 741/1989.

331. Δικαίωμα να ζητήσουν έλεγχο της εταιρείας από το μονομελές πρωτοδικείο της περιφέρειας στην οποία εδρεύει η εταιρεία, που δικάζει κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας, έχουν και η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς, προκειμένου περί εταιρειών, των οποίων οι μετοχές έχουν εισαχθεί σε χρηματιστήριο ή έχουν αποτελέσει αντικείμενο δημόσιας προσαφοράς στο πλαίσιο είτε κάλυψης μετοχικού κεφαλαίου είτε διάθεσης υφιστάμενων μετοχών, καθώς και ο Υπουργός Ανάπτυξης, ή η κατά περίπτωση αρμόδια εποπτεύουσα αρχή (άρθρο 40, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920).

Ωστόσο, οι αιτούντες τον έλεγχο μέτοχοι οφείλουν να αποδείξουν στο δικαστήριο ότι κατέχουν τις μετοχές που τους δίνουν το δικαίωμα να ζητήσουν τον έλεγχο της εταιρείας (άρθρο 40, παρ. 4, εδ. α', Κ.Ν. 2190/1920). Τέτοια απόδειξη αποτελεί και η κατάθεση των μετοχών σύμφωνα με τις παραγράφους 1 και 2 του άρθρου 28 (άρθρο 40, παρ. 4, εδ. β', Κ.Ν. 2190/1920). Παρ' όλα αυτά, το δικαστήριο μπορεί να κρίνει ότι η εκπροσώπηση των αιτούντων μετόχων στο διοικητικό συμβούλιο, σύμφωνα με τις παραγράφους 3 ή 6 του άρθρου 18, δεν δικαιολογεί τον έλεγχο με βάση το άρθρο αυτό (άρθρο 40, παρ. 5, Κ.Ν. 2190/1920).

Ειδικό δικαίωμα μειοψηφίας για εξαγορά των μετοχών της από τον πλειοψηφούντα μέτοχο προβλέπεται στο άρθρο 49B, Κ.Ν. 2190/1920. Ειδικότερα, με την επιφύλαξη των διατάξεων για τη δημόσια πρόταση αγοράς κινητών αξιών, εάν ένας μέτοχος απέκτησε μετά την ίδρυση της εταιρείας και διατηρεί τουλάχιστον το ενενήντα πέντε τοις εκατό (95%) του μετοχικού κεφαλαίου της, ένας ή περισσότεροι από τους λοιπούς μετόχους μπορούν να ζητήσουν με αγωγή, η οποία ασκείται εντός προθεσμίας πέντε (5) ετών από τότε που ο μέτοχος απέκτησε το παραπάνω ποσοστό, την εξαγορά της συμμετοχής τους από το μέτοχο αυτόν. Στο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας που κατέχει ο παραπάνω μέτοχος συνυπολογίζονται τα ποσοστά που κατέχουν: α) συνδεδεμένες με αυτόν επιχειρήσεις κατά την έννοια της παραγράφου 5 του άρθρου 42ε, β) ο ή η σύζυγος του και γ) συγγενείς του μέχρι και του τρίτου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας. Αρμόδιο για την εκδίκαση της αγωγής αυτής είναι το πολυμελές πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας. Στην περίπτωση αυτή εφαρμόζονται αναλόγως οι διατάξεις της παραγράφου 4 του άρθρου 49α του παρόντος.

IV. ΚΥΡΩΣΕΙΣ ΣΕ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΠΑΡΕΜΠΟΔΙΣΗΣ ΑΣΚΗΣΗΣ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΜΕΤΟΧΩΝ - ΑΚΥΡΩΣΗ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ ΓΣ

Η αξία του δικαιώματος ενημέρωσης των μετόχων αναγνωρίζεται από το εταιρικό δίκαιο, το οποίο προσδίδει σε αυτό αυξημένη σημασία³³², εξοπλίζοντάς το με την απειλή σοβαρών κυρώσεων, σε περίπτωση παρεμπόδισής του.

Εκτός όσων αναφέρθηκαν κατά περίπτωση ειδικά ανωτέρω, επιπλέον, δυνάμει του άρθρου 35β, παρ. 1, Κ.Ν. 2190/1920, σε περίπτωση που δεν υπήρξε σύγκληση της γενικής συνέλευσης ή το περιεχόμενο της απόφασής της είναι αντίθετο στο νόμο ή το καταστατικό, η απόφαση είναι άκυρη³³³. Ρητά στην παρ. 2, του ίδιου άρθρου, διευκρινίζεται ότι με την επιφύλαξη εφαρμογής του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920³³⁴, θεωρείται ότι συγκλήθηκε η γενική συνέλευση, εάν υπήρξε πρόσκληση προερχόμενη από την εταιρεία και περιέχουσα τουλάχιστον ένδειξη της ημερομηνίας και του τόπου της γενικής συνέλευσης και η πρόσκληση αυτή δημοσιεύθηκε κατά το νόμο.

Σύμφωνα με την παρ. 3 του άρθρου 35β, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι η προβολή ακυρότητας εκ μέρους μετόχου λόγω έλλειψης σύγκλησης της γενικής συνέλευσης δεν είναι επιτρεπτή, εάν ο μέτοχος αυτός μεταγενέστερα δήλωσε προς την εταιρεία εγγράφως ή με δήλωσή του στα πρακτικά, ότι η γενική συνέλευση συνεδρίασε νομίμως.

Κατά την παρ. 4 του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι η ακυρότητα μπορεί να προβληθεί από κάθε πρόσωπο, μέτοχο ή τρίτο, που έχει έννομο συμφέρον εντός προθεσμίας ενός (1) έτους από την υποβολή του σχετικού πρακτικού στην αρμόδια αρχή ή, εάν η απόφαση

332. Μούζουλας, (2003), 407.

333. Βλ. *Κιντής*, Ακυρότης και ακυρωσία των αποφάσεων της ΓΣ της ΑΕ, 2004^Γ – *Μαρίνος*, Εταιρική συμμετοχή και ακυρότητα αποφάσεων γενικής συνέλευσης ανώνυμης εταιρείας. Αποσβεστική προθεσμία έγερσης ακυρωτικής αγωγής, ΕΕμπΔ 2001, 1επ. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 476/2012, ΑΠ 1224/2010, ΑΠ 459/1989, ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΑΠ Τμ. Α' 1184/1984, ΕφΠειρ 131/2010, ΕφΑθ 4765/2010, ΕφΠατρ 282/2008, ΠολΠρΘεσσ 603/2011, ΠολΠρΑθ 3021/2007, ΠολΠρΑθ 3996/2007, ΠολΠρΑθ 6584/2006, ΠολΠρΑθ 2551/2005, ΠολΠρΑθ 8586/1987, ΠολΠρΑθ 8786/1987, ΠολΠρΑθ 10914/1984, ΜονΠρΘεσσ 24727/2011, ΜονΠρΑθ 1866/2010, ΜονΠρΑθ 1866/2008, ΜονΠρΑθ 2535/1991, ΜονΠρΑθ 9726/1990, ΜονΠρΛαρ 139/1988, ΜονΠρΑθ 6983/1985.

334. *Περάκης*, Η ίαση ακυροτήτων των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης κατά το άρθρο 35^α, παρ. 2, Κ.Ν. 2190/1920, ΔΕΕ 2005, 385 επ. Βλ. και σχετική νομολογία: ΑΠ 476/2012, ΑΠ 1624/2008, ΑΠ 1121/2006, ΑΠ 459/1989, ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΑΠ Τμ. Α' 155/1985, Εφίωανν 39/2010, ΕφΠειρ 51/2010, ΕφΘεσσ 577/2010, ΕφΑθ 4765/2010, ΕφΛαρ 209/2009, ΕφΑθ 8877/2005, ΕφΛαρ 263/2002, ΕφΠατρ 963/2001, ΕφΠατρ 130/1997, ΕφΑθ 1407/1990, ΕφΑθ 14292/1988, ΕφΑθ 1136/1985, ΠολΠρίωανν 98/2011, ΠολΠρΘεσσ 17939/2011, ΠολΠρΑθ 769/2009, ΠολΠρΑθ 5096/2009, ΠολΠρΑθ 1317/2008, ΠολΠρΑθ 1349/2008, ΠολΠρΑθ 5838/2008, ΠολΠρΑθ 3996/2007, ΠολΠρΑθ 6584/2006, ΠολΠρΑθ 172/2005, ΠολΠρΑθ 2551/2005, ΠολΠρΑθ 2553/2005, ΠολΠρΑθ 2556/2005, ΠολΠρΑθ 7061/2003, ΠολΠρΘεσσ 9181/2002, ΠολΠρΘεσσ 866/1990, ΠολΠρΑθ 1927/1985, ΜονΠρΘεσσ 503/2012, ΜονΠρΘεσσ 14461/2010, ΜονΠρΘεσσ 37996/2009, ΜονΠρΑθ 569/2007, ΜονΠρΑθ 1227/2007, ΜονΠρΑθ 5069/2002, ΜονΠρΑθ 488/1994, ΜονΠρΑθ 2535/1991, ΜονΠρΛασιθ Νεάπολης 442/1985, ΜονΠρΑθ 6983/1985, ΣΤΕ 3653/2010.

υποβάλλεται σε δημοσιότητα, από την καταχώρισή της στο Μητρώο. Σε περίπτωση που με τροποποίηση του καταστατικού ο σκοπός της εταιρείας καθίσταται παράνομος ή αντικείμενος στη δημόσια τάξη, καθώς και όταν από την απόφαση προκύπτει διαρκής παραβίαση διατάξεων αναγκαστικού δικαίου, η προβολή της ακυρότητας δεν υπόκειται σε προθεσμία. Επίσης, με την παρ. 5, του άρθρου αυτού, αναφέρεται ότι η ακυρότητα μπορεί να ληφθεί υπόψη και αυτεπάγγελα από το δικαστήριο, εντός της προθεσμίας της παρ. 4. Η δικαστική απόφαση που αναγνωρίζει την ακυρότητα απόφασης της γενικής συνέλευσης υποβάλλεται στη δημοσιότητα του άρθρου 7β (άρθρο 35β, παρ. 6, Κ.Ν. 2190/1920).

Το άρθρο 35β, Κ.Ν. 2190/1920 εφαρμόζεται σε περιπτώσεις που δεν εμπίπτουν ειδικότερα στις διατάξεις του άρθρου 35γ³³⁵, του Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου ορίζεται ρητά ότι οι διατάξεις των άρθρων 35^α και 35β δεν εφαρμόζονται στις ανυπόστατες αποφάσεις. Ως ανυπόστατη³³⁶ ορίζεται μια απόφαση όταν λαμβάνεται με τις ψήφους προσώπων, που δεν είχαν μετοχική ιδιότητα.

Επιπλέον, όταν δεν τυγχάνουν εφαρμογής τα άρθρα 35β και 35γ, του Κ.Ν. 2190/1920, δύνανται να εφαρμοστεί το άρθρο 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, σύμφωνα με την παρ. 1, του οποίου, απόφαση της γενικής συνέλευσης που λήφθηκε με τρόπο που δεν είναι σύμφωνος με το νόμο ή το καταστατικό, ακυρώνεται από το δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει και για αποφάσεις τις οποίες έλαβε γενική συνέλευση που δεν είχε νόμιμα συγκληθεί ή συγκροτηθεί. Κατά την παρ. 2, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι ακυρώσιμη είναι και η απόφαση που λήφθηκε: α) χωρίς να παρασχεθούν οφειλόμενες πληροφορίες, που ζητήθηκαν κατά το άρθρο 39 από μετόχους, οι οποίοι ζητούν την ακύρωση σύμφωνα με την επόμενη παράγραφο, ή β) κατά κατάχρηση της εξουσίας της πλειοψηφίας, υπό τους όρους του άρθρου 281, ΑΚ.

Επιπλέον, στην παρ. 3, του άρθρου 35^α, Κ.Ν.2190/1920, ορίζεται ότι η ακύρωση μπορεί να ζητηθεί με αγωγή από οποιονδήποτε μέτοχο, κάτοχο, μετοχών που εκπροσωπούν τα δύο εκατοστά (2/100) του κεφαλαίου, αν δεν παρέστη στη συνέλευση ή αντιτάχθηκε στην απόφαση. Την ακύρωση μπορεί να ζητήσει και κάθε μέλος του ΔΣ. Στην περίπτωση αυτή, εάν παρίσταται ανάγκη, το δικαστήριο της παρ. 6 διορίζει, μετά από αίτηση οποιουδήποτε έχει έννομο συμφέρον, ειδικό εκπρόσωπο της εταιρείας για τη διεξαγωγή της δίκης. Στην περίπτωση α' της παραγράφου 2, την ακύρωση μπορούν

335. Βλ. σχετική νομολογία: ΑΠ 1224/2010, ΑΠ 459/1989, ΑΠ Τμ. Α' 94/1999, ΑΠ Τμ. Α' 155/1985, ΑΠ Τμ. Α' 1184/1984, ΕφΠειρ 131/2010, ΕφΠατρ 282/2008, ΕφΑθ 8877/2005, ΕφΠατρ 963/2001, ΕφΠατρ 130/1997, ΠολΠρΑθ 3021/2007, ΠολΠρΑθ 3996/2007, ΠολΠρΑθ 6584/2006, ΠολΠρΑθ 2551/2005, ΠολΠρΑθ 8586/1987, ΠολΠρΑθ 8786/1987, ΜονΠρΑθ 1866/2010, ΜονΠρΑθ 1867/2010, ΜονΠρΑθ 1866/2008, ΜονΠρΑθ 3309/2007, ΜονΠρΑθ 2535/1991, ΜονΠρΑθ 9726/1990, ΣτΕ 1544/1992.

336. Δυνάμει της παρ. 2, άρθρου 35γ, Κ.Ν. 2190/1920.

να ζητήσουν μόνο οι μέτοχοι που ζήτησαν τις πληροφορίες, εφόσον εκπροσωπούν το ένα εικοστό (1/20) του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου.

Ωστόσο, κατά την παρ. 4, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, μέτοχοι που δεν μπορούν να ζητήσουν την ακύρωση, επειδή δεν έχουν το απαιτούμενο ποσοστό μετοχών, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην προηγούμενη παράγραφο, μπορούν να αξιώσουν από την εταιρεία αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν εξαιτίας του γεγονότος ότι η απόφαση λήφθηκε με τρόπο που δεν είναι σύμφωνος με το νόμο ή το καταστατικό ή κατά κατάχρηση της εξουσίας της πλειοψηφίας ή από γενική συνέλευση που δεν συγκλήθηκε ή δεν συγκροτήθηκε νόμιμα ή εξαιτίας του γεγονότος ότι δεν έλαβαν τις πληροφορίες που ζήτησαν. Αξίωση αποζημίωσης έχουν κατά τις γενικές διατάξεις οι μέτοχοι και αν ακόμη η απόφαση ακυρώθηκε.

Στο νόμο, ορίζονται ειδικά και περιοριστικά περιπτώσεις, για τις οποίες η απόφαση της γενικής συνέλευσης δεν μπορεί να ακυρωθεί. Οι περιπτώσεις αυτές ορίζονται στην παρ. 5, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, δυνάμει του οποίου απόφαση γενικής συνέλευσης δεν μπορεί να ακυρωθεί εξαιτίας: α) συμμετοχής σε αυτή προσώπων που δεν είχαν το δικαίωμα αυτό, εκτός εάν η συμμετοχή τους ήταν αποφασιστική για την επίτευξη απαρτίας ή η ψήφος τους ήταν αποφασιστική για την επίτευξη πλειοψηφίας, β) ακυρότητας ή ακυρωσίας επί μέρους ψήφων, εκτός εάν οι ψήφοι αυτές ήταν αποφασιστικές για την επίτευξη πλειοψηφίας, γ) ανακρίβειας, αοριστίας ή πλημμελειών τήρησης του σχετικού πρακτικού, εκτός εάν για τους λόγους αυτούς δεν είναι δυνατόν να διαγνωσθεί το περιεχόμενο της απόφασης, δ) ελαττώματος της απόφασης του ΔΣ, με την οποία συγκλήθηκε η γενική συνέλευση, εκτός εάν για το λόγο αυτόν δεν υπήρξε έγκαιρη και επαρκής πληροφόρηση των μετόχων. Από τα ανωτέρω, συνάγεται ότι για την εφαρμογή του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, εκτός των απαιτούμενων προϋποθέσεων, δεν απαιτείται η συνδρομή αιτιώδους συνάφειας μεταξύ παραβίασης και λήψης της απόφασης³³⁷. Εξάιρεση ωστόσο, στην διαπίστωση αυτή εισάγεται με την παρ. 5, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, αλλά και με το άρθρο 36, Κ.Ν. 2190/1920³³⁸.

Ειδικά, στην παρ. 6, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920, ορίζεται ότι η αγωγή ακύρωσης της απόφασης γενικής συνέλευσης εκδικάζεται από το πολυμελές πρωτοδικείο της έδρας της εταιρείας. Επίσης, στην παρ. 7, του ίδιου άρθρου, συμπληρώνεται ότι η ανωτέρω αγωγή στρέφεται κατά της εταιρείας και ασκείται εντός προθεσμίας τριών (3) μηνών από την υποβολή του σχετικού πρακτικού στην αρμόδια αρχή ή, εάν η απόφαση υποβάλλεται σε δημοσιότητα, από την καταχώριση της στο Μητρώο. Εντός της ίδιας προθεσμίας ασκείται και η αγωγή αποζημίωσης κατά την παρ. 4. Επιπλέον,

337. Μπεχλιβάνης, «Σχετικά με την ακυρωσία αποφάσεων γενικής συνέλευσης ανώνυμης εταιρείας», σε Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρείας, 2009, 346 επ.

338. Μπεχλιβάνης, (2009), 347 επ.

κατά την παρ. 10, του ίδιου άρθρου, δίνεται η δυνατότητα στο δικαστήριο να διατάξει ασφαλιστικά μέτρα και πριν από την άσκηση της αγωγής. Στην περίπτωση αυτή η αγωγή πρέπει να ασκηθεί εντός δεκαπέντε (15) ημερών από την έκδοση της απόφασης που διέταξε τα ασφαλιστικά μέτρα και, σε κάθε περίπτωση, εντός της προθεσμίας της παρ. 7, διαφορετικά τα ασφαλιστικά μέτρα αίρονται αυτοδικαίως. Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει και την προσωρινή αναστολή της ισχύος της απόφασης. Το δικαστήριο, επίσης, μπορεί να υποχρεώσει τους αιτούντες σε παροχή εγγύησης, σταθμίζοντας την ανάγκη προστασίας των αιτούντων την αναστολή και τη ζημία της εταιρείας, που μπορεί να προκληθεί από την αναστολή αυτή.

Κατά την παρ. 8, του ίδιου άρθρου, ορίζεται ότι οι ενάγοντες μέτοχοι οφείλουν να αποδείξουν ότι, τόσο κατά την άσκηση όσο και κατά τη συζήτηση της αγωγής, έχουν τις μετοχές που τους παρέχουν το δικαίωμα να ασκήσουν την αγωγή. Εάν μετά την άσκηση της αγωγής οι ενάγοντες μέτοχοι μεταβιβάσουν όλες τις μετοχές ή μέρος τούτων, ώστε κατά τη συζήτηση της αγωγής να μην συγκεντρώνουν πλέον τα ποσοστά της παραγράφου 3, οι ενάγοντες μέτοχοι μπορούν να ζητήσουν με τις προτάσεις τους αποζημίωση σύμφωνα με την παράγραφο 4.

Η ακύρωση της απόφασης ισχύει έναντι πάντων, όπως ρητά ορίζεται στην παρ. 9, του άρθρου 35^α, Κ.Ν. 2190/1920. Στη συνέχεια της παραγράφου, αναφέρεται ότι το ΔΣ υποχρεούται να λάβει τα μέτρα που επιβάλλει η κατάσταση η οποία προέκυψε από την ακύρωση. Σε κάθε περίπτωση δεν θίγονται τα δικαιώματα τρίτων που αποκτήθηκαν με απόφαση που ακυρώθηκε ή με πράξη που διενεργήθηκε με βάση την απόφαση αυτή, εκτός αν ο τρίτος γνώριζε ή αγνοούσε από βαριά αμέλεια το ελάττωμα της απόφασης.

Η δικαστική απόφαση που ακυρώνει απόφαση της γενικής συνέλευσης και η δικαστική απόφαση με την οποία αναστέλλεται η ισχύς της υποβάλλονται στη δημοσιότητα του άρθρου 7β (άρθρο 35^α, παρ. 11, Κ.Ν. 2190/1920).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Για τη διαμόρφωση ενός συστήματος εταιρικής διακυβέρνησης μπορούν να συμβάλουν τα έως τώρα παραδείγματα, που μπορούμε να αντλήσουμε από τρίτες χώρες, τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και διεθνώς. Ωστόσο, οι συνθήκες που έχουν διαμορφωθεί σε μία χώρα διαδραματίζουν ένα ουσιώδη παράγοντα για την εξέλιξη ενός θεσμού, με αποτέλεσμα για να επιτύχουμε θεμιτό ανταγωνισμό και μέγιστη απόδοση στα πλαίσια κάθε εταιρίας, αλλά και στα πλαίσια μιας ευρύτερης εθνικής αγοράς, δεν θα πρέπει να αρκεστούμε στα προβλέψιμα γεγονότα, αλλά απαιτείται να είμαστε προνοητικοί.

Συνάγουμε, επομένως, ότι κάθε προσπάθεια για την καθιέρωση του θεσμού της εταιρικής διακυβέρνησης πρέπει να υποστηρίζεται σθεναρά. Αδιαμφισβήτητα, λόγω του ανθρώπινου στοιχείου, θα πρέπει να αποδεχτούμε ότι πάντα κάποιες ελλείψεις ή ελαττώματα θα παρουσιάζονται, κατά περίπτωση, οπότε απαιτείται να είμαστε ανοιχτοί σε τροποποιήσεις και να προβάλλονται προτάσεις, όχι μόνο για την ύπαρξη αντίλογου, αλλά για τη συνεχή βελτίωση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- *Αθανασίου Λ.*, Μέτοχοι και εταιρική εποπτεία, Η ενεργός ανάμειξη των μετόχων στις εταιρικές αποφάσεις ως μέσο άσκησης εποπτείας στη διοίκηση της α.ε., 2010
- *Αναστασιάδης Η. / Ρόκας Κ.*, Ελληνικόν εμπορικόν δίκαιον, 1949
- *Ανδριανέσης Α.*, Η θέση του ΔΣ ανώνυμης εταιρίας στις δημόσιες προτάσεις αγοράς μετοχών, 2008
- *Αντωνόπουλος Β.*, Δίκαιο Ανώνυμης Εταιρίας και Ε.Π.Ε., Μετά το Ν. 3853/2010: Απλοποίηση Διαδικασιών Σύστασης Εταιριών Υπηρεσία μιας Στάσης, 2012^Α
- *Αυγητίδης Δ.*, Δίκαιο Ανωνύμων Εταιριών, (επιμ. Ευάγ. Περάκης), εκδ. Νομ. Βιβλιοθήκη 2000
- *Αυγητίδης Δ.*, Η Εισηγμένη Ανώνυμη εταιρία, 2008
- *Βελέντζας Γ. / Μπρώνη Γ.*, Επιχειρηματική Ηθική, Εταιρική Διακυβέρνηση & Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, 2010
- *Βελέντζας Γ.*, Ανώνυμη Εταιρία (απλή & εισηγμένη), Εταιρικό Δίκαιο και Δίκαιο Κεφαλαιαγοράς, 2008
- *Γεωργακόπουλος Λ.*, Εταιρίες και συνδεδεμένες επιχειρήσεις, 1996
- *Γεωργακόπουλος Λ.*, Το δίκαιον των εταιριών, III, 1974
- *Δούβλης Β.*, Μέθοδοι και νομικό καθεστώς ιδιωτικοποίησης κρατικών επιχειρήσεων στο ελληνικό οικονομικό δίκαιο, 1988
- *Δούβλης Β.*, Συγχώνευση εμπορικών εταιριών και θεωρία της επιχείρησης, 1986
- *Καλλιάρκου Α.*, Προνομιούχες μετοχές, 2005.
- *Καλλιντέρης Γ.*, Η προσωπική ευθύνη διοικητών νομικών προσώπων, 2004
- *Καραβάς Κ.*, Εγχειρίδιον θεωρητικών και πρακτικών περί ανωνύμων εταιριών, 1930
- *Καραγκουνίδης Α.*, Προστασία του επενδυτή, 2007
- *Κέντρο Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου*, Χρηματιστήριο και προστασία επενδυτών, 2001
- *Κιντής Σ.*, Ακυρότης και ακυρωσία των αποφάσεων της Γ.Σ. της ανώνυμης εταιρείας, 2004

- *Κοκκίνης Λ.*, Αφερεγγυότητα κεφαλαιουχικής εταιρείας και ευθύνη διοικούντων έναντι εταιρικών δανειστών, 2001
- *Κολοτούρος Π.*, Actio pro socio, Η δικονομική διάσταση της εταιρικής αγωγής, 2006
- *Κορδή - Αντωνοπούλου Μ.*, Το νομικό πλαίσιο του χρηματιστηρίου, 2006
- *Λεβαντής Ε.*, Ανώνυμες εταιρίες, 2000
- *Λιακόπουλος Θ.*, Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, 1993
- *Μαρίνος Μιχ.-Θεόδ.*, Απαγορεύσεις ανταγωνισμού. Συγκρούσεις συμφερόντων στις κεφαλαιουχικές εταιρίες, 1997
- *Μαρίνος Μιχ.-Θεόδ.*, Ζητήματα από το νέο δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 2009
- *Μήτσου Α.*, Η άσκηση του δικαιώματος ψήφου στις Εισηγμένες Εταιρείες, 2009
- *Μούζουλας Σπ.*, εις ΔικΑΕ, 2000
- *Μούζουλας Σπ.*, Εταιρική Διακυβέρνηση (corporate governance), Διεθνής εμπειρία, ελληνική πραγματικότητα, 2003
- *Μούζουλας Σπ.*, Κατ' άρθρο ερμηνεία Ν. 3604/2007 για την αναμόρφωση και τροποποίηση του Κ.Ν. 2190/1920 περί ανωνύμων εταιριών, 2008
- *Μούζουλας Σπ.*, Οι άυλες κινητές αξίες των ανωνύμων εταιριών, 1994
- *Μούζουλας Σπ.*, Οι κατηγορίες μετοχών των Α.Ε. για τη χρηματοδότηση ελληνικών επιχειρήσεων από την πρωτογενή χρηματαγορά, Συγκριτικό Δίκαιο, Πορίσματα, 1995
- *Μούζουλας Σπ.*, Οι οργανισμοί συλλογικών επενδύσεων στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, 2000^B
- *Μούζουλας Σπ.*, Το κεφάλαιο επιχειρηματικών συμμετοχών (venture capital), Η κατάρτιση της συμφωνίας χρηματοδότησης, 1997
- *Μπασαγιάννης Αθ.*, Περιεχόμενο εξωεταιρικής συμφωνίας μετόχων (Shareholders' Agreement), 2009
- *Μπεχλιβάνης Αχ.*, «Σχετικά με την ακυρωσία αποφάσεων γενικής συνέλευσης ανώνυμης εταιρίας», σε Ζητήματα από το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 2009
- *Παμπούκης Κ.*, Η αρχή της ίσης μεταχείρισης των μετόχων, 1994
- *Παπαπαναγιώτου Παν.*, «Άσκησης Δικαιώματος Πληροφορήσεως Μετόχων εις Ανώνυμον Εταιρίαν (Γενική Συνέλευσις Α.Ε. – Άσκησης εις αυτήν

μετοχικών δικαιωμάτων – εταιρικό συμφέρον – αρχαί διέπουσαι λειτουργίαν Α.Ε.)», 2005

- Παπαπαναγιώτου Παν., Το εταιρικό συμφέρον ως κριτήριο ασκήσεως οργανικών εξουσιών εις Α.Ε. Αρχαί διέπουσαι λειτουργίαν αυτής, 2006
- Πασσιάς Ι., Το δίκαιον της Α.Ε., ΙΙ, 1969
- Περάκης Ε., Γενικό Μέρος του Εμπορικού Δικαίου, 2011
- Περάκης Ε., Ενοχικά δεσμεύσεις του δικαιώματος ψήφου του μετόχου, 1976
- Περάκης Ε., Θέματα Θεωρίας & Πράξης του Εμπορικού Δικαίου, 2004
- Περάκης Ε., Το Νέο Δίκαιο της Ανώνυμης Εταιρίας, 2012^B
- Πολίτης Ε., Η πληροφόρηση του επενδυτικού κοινού, 2002
- Ρήγας Κ., Η άρση της αυτοτέλειας του νομικού προσώπου, 2008
- Ρόκα Ν., Τα όρια της εξουσίας της πλειοψηφίας εις το δίκαιον των Α.Ε., 1971
- Ρόκας Ν., Εμπορικές εταιρίες, 1996
- Σπυρίδωνος Α., Τα δικαιώματα της μειοψηφίας, 2001
- Στεργιαννίδου Ι., Το άρθρο 69 ΑΚ στις ανώνυμες εταιρίες, 1999
- Ταρνανίδου Χ., Ειδικά δικαιώματα των μετόχων εισηγμένων εταιριών, 2009
- Ταρνανίδου Χ., Η οργανωμένη αγορά, 2008
- Τριανταφυλλάκης Γ., Το συμφέρον της επιχείρησης ως κανόνας συμπεριφοράς των οργάνων της α.ε., 1998

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Bissara Ph., L' influence de la professionnalisation de l' actionariat des sociétés cotées sur le fonctionnement de ces dernières, Mélanges en l' honneur de Michel Vasseur, Banque éd., Paris, 2000
- Bouillet-Cordonnier G., Pactes d' actionnaires et privilèges statutaires, Litec, Paris, 1992
- Corporate Governance today, The Sloan Project on corporate governance at Columbia Law School, May 1998
- Deakin S. / Coo J., Regulation and the boundaries of the law, ESRC Centre for Business Research, University of Cambridge, August 1999
- Druey J. N., General report in, T. Baums / E. Wymeersch (eds), Shareholder voting rights and practices in Europe and the United States,

Studies in comparative corporate and financial law, Institute of advanced legal studies, Kluwer Law International, The Hague / London / Boston, 1999

- *La Porta R. / Lopez-de-Silanes F. / Shleifer A.*, Corporate Ownership around the world, Harvard University, Oct. 1998
- *Lucas F. – X.*, Retour sur la notion de valeur mobiliere, Bull. Joly 2000
- *Short H. / Keasey K.*, Institutional shareholders and corporate governance in the United Kingdom in, K. Keasey / S. Thompson / M. Wright (eds), Corporate governance, Economic, management and financial issues, Oxford, 1997
- *Smerdon R.*, A practical guide to corporate governance, Sweet and Maxwell, London 1998
- *Stedman G. / Jones J.*, Shareholders' agreements, 3rd ed. Sweet and Maxwell, London, 1998
- *Thirion N.*, Les privatisations d' entreprises publiques dans une économie sociale de marché: aspects juridiques, Bruylant / LGDJ, Bruxelles / Paris, 2002
- *Thomadakis St. B.*, "Market Integrity and Corporate Governance", First South East Europe Corporate Roundtable "Shareholder rights and equitable treatment", Bucharest 20-21 September 2001
- *Velardocchio-Flores D.*, Les accords extra-statutaire entre associés, Presses Universitaires de Marseille, Faculté de Droit et de Science Politique, 1993
- *Zöllner*, σε Köllner Kommentar zum Aktiengesetz, Band 1.5, Lieferung, 1973

ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- *Βελέντζας Γ. / Μπρώνη Γ.*, Η εταιρική διακυβέρνηση, ΕΤρΑΧρΔ 2010, 18 επ.
- *Δούβλης Β.*, Η διαμόρφωση του άρθρου 23^α ΚΝ 2190/1920 βάσει του άρθρου 33 Ν.3604/2007, ΔΕΕ 2008
- *Δρυλλεράκης Ι.*, Καίρια ζητήματα ερμηνείας από τις νέες διατάξεις των άρθρων 13 παρ. 7 και 23^α παρ.6 ΚΝ 2190/1920, ΔΕΕ 2008

- *Κοτσίρης Λ.*, Πρόβλημα ευθύνης μελών δσ ΑΕ κλπ., ΔΕΕ 2001, 342 επ.
- *Μαρίνος Μιχ.-Θεόδ.*, Εταιρική συμμετοχή και ακυρότητα αποφάσεων γενικής συνέλευσης ανώνυμης εταιρείας. Αποσβεστική προθεσμία έγερσης ακυρωτικής αγωγής, ΕΕμπΔ 2001, 1 επ.
- *Μαρίνος Μιχ.-Θεόδ.*, Οι συμφωνίες μεταξύ μετόχων ως μέσο οργάνωσης και προγραμματισμού, ΧριΔΔ/2004, 97 επ.
- *Μάρκου Ι.*, Η αστική ευθύνη των μελών του ΔΣ στην Α.Ε., ΕλλΔνη 2000, 900 επ.
- *Μιχαλόπουλος Γ.*, Ζητήματα εξωεταιρικών συμφωνιών, ΕΕμπΔ 1992, 346 επ.
- *Μιχαλόπουλος Γ.*, Η ειδική μετοχή του δημοσίου στο πλαίσιο της ιδιωτικοποίησης επιχειρήσεων, Το ζήτημα κατά την πρόσφατη νομολογία του ΔΕΚ, ΔΕΕ 2002, 1202 επ.
- *Μούζουλα Σπ.*, Προβληματισμοί με αφετηρία τη θέσπιση ποιοτικών κριτηρίων προβολής των εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών εταιρειών, ΔΕΕ 2002, 968 επ.
- *Μούζουλας Σπ.*, Η εφαρμογή της αρχής της αυτονομίας της ιδιωτικής βούλησης στο δίκαιο της ανώνυμης εταιρείας, ΕΛΔ 1995, 267 επ.
- *Μούζουλας Σπ.*, Τάσεις για την καθιέρωση κανόνων διακυβέρνησης των συνταξιοδοτικών οργανισμών (pension funds), ΔΕΕΤ Β-Γ 2000, 100 επ.
- *Παμπούκης Κ.*, Ευθύνη των διοικούντων την ανώνυμη εταιρία για την έμμεση ζημία των μετόχων, ΕπισκΕΔ 1995, 333 επ.
- *Παπαδημητρίου Τ.*, Η ευθύνη των μελών του δσ ΑΕ έναντι αυτής και των τρίτων, ΝοΒ 1980, 962 επ.
- *Περάκης Ε.*, Η ίαση ακυροτήτων των αποφάσεων της γενικής συνέλευσης κατά το άρθρο 35^α, παρ. 2, Κ.Ν. 2190/1920, ΔΕΕ 2005, 385 επ.
- *Σωτηρόπουλος Γ.*, Σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ των μελών του ΔΣ και του ν.π. της ΑΕ, ΔΕΕ 1997, 1145 επ.
- *Τσιμπανούλης Δ.*, Αποχαιρετώντας το χρηματιστηριακό δίκαιο, ΔΕΕ 2007, 40 επ.

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- *Champaud C./ Danet D.*, Societes et autres groupements, Societes en general, Chronique, RTDC 2002, 80-108

- *Dennis K. D. – McConnell J. J.*, International Corporate Governance, JFQA Mar. 2003, Vol. 38, No. 1, 1-36.
- *Frison – Roche M. – A.*, Les conditions communautaires de validité des golden shares dans les entreprises publiques privatisées (arrêts CJCE 4 juin 2002), D. 2002, Interview, 2242 επ.
- *Hainsworth A.*, The Shareholder Rights Directive and the Challenge of Re-Enfranchising Beneficial Shareholders, L. & Fin. Markets Rev. (2007), 1
- *Hong F.*, Protection of Shareholders' Rights at EU Level: How Far Does it Go?, ECL 2009, 124
- *Macey Jon. R. – O'Hara M.*, "The Corporate Governance of Banks", FRBNY Economic Policy Review / April 2003, p.p. 91-107.
- *Markus C.*, Golden shares and dark prospects: privatisation in EU candidate countries, Sweet and Maxwell Eastern European Newsletter, Issue 55/56 September 2002, 49 επ.
- *Pinto A.*, The European Union's Shareholder Voting Rights Directive from an American Perspective: Some Comparisons and Observations, Research Paper 117/2008, ssrn.com
- *Winter J.*, Report of the High Level Group of Company Law Experts on a Modern Regulatory Framework for Company Law in Europe, Nov. 2002, europa.eu., (άλλως έκθεση Winter από το όνομα του Προέδρου της Ομάδας, καθηγητή J. Winter)
- *Zetzsche D.*, Shareholder Passivity, Cross-Border Voting and the Shareholder Rights Directive, (CBC-RPS) 07/2008, ssrn.com
- *Zetzsche D.*, Virtual Shareholders' Meetings and the European Shareholder Rights Directive – Challenges and Opportunities, CBC 06/2007, ssrn.com

ΗΜΕΡΙΔΕΣ – ΣΥΝΕΔΡΙΑ

- *4^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου*, Σύγχρονα ζητήματα εταιρικού δικαίου, Ναύπλιο, 3-5 Νοεμβρίου 1994, εκδ. Α. Σάκκουλα, Αθήνα/Κομοτηνή, 1995, 241 επ.
- *Αναστασόπουλος Ι. Γ.*, σε Ημερίδα της 27 Νοεμβρίου 2000, Η Εταιρική Διακυβέρνηση των Α.Ε., Αθήνα 2000

- *Μεντής Γ.*, Ευθύνη των διοικητικών οργάνων της εταιρίας, εις: Ανώνυμη εταιρία και Κεφαλαιαγορά, προστασία του επενδυτή, 11^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Συνδ. Ελλ. Εμπορικόλογων, 2002
- *Μούζουλα Σπ.*, Η διακυβέρνηση των εταιρειών με εισηγμένες κινητές αξίες στο χρηματιστήριο, Εισήγηση σε 9^ο Συνέδριο Εμπορικού Δικαίου, Δελφοί, 12 – 14 Νοεμβρίου 1999, ΕΛΔ 2000, 633 επ.
- *Περάκης Ε.*, Οι αρχές εταιρικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα, σε Σύλλογος Ελλήνων Εμπορικόλογων (επιμ.), Το Χρηματιστήριο στο ελληνικό δίκαιο, 2000, 389
- *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων, Α.Ε. και κεφαλαιαγορά.*, Η προστασία του επενδυτή (Πρακτικά 11^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2002
- *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων*, Η οργάνωση της επιχείρησης των κεφαλαιουχικών εταιριών (Πρακτικά 13^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2004
- *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων*, Σύγχρονα ζητήματα εταιρικής ευθύνης (Πρακτικά 12^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2003
- *Σύνδεσμος Ελλήνων Εμπορικόλογων*, Το Χρηματιστήριο στο ελληνικό δίκαιο (Πρακτικά 9^{ου} Πανελληνίου Συνεδρίου), 2000

ΔΙΑΔΥΚΤΙΑΚΟΙ ΙΣΤΟΤΟΠΟΙ

- ηλεκτρονική βάση δεδομένων του ΟΟΣΑ.
- επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ
- Από την διαδικτυακή βιβλιοθήκη wikipedia.
- www.jstor.org The Journal of Financial and Quantitative Analysis.
- www.dsnet.gr
- www.bankofgreece.gr

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

- ΟΛΑΠ 1/1994 ΕΕμπΔ 1995, 327
- ΟΛΑΠ 5/2004
- ΟλομΑΠ 14/1999
- ΟΛΑΠ 19/2006
- ΟΛΑΠ 26/1998

- ΟΛΑΠ 31/1990
- ΑΠ 1285/1980 ΕΕμπΔ 1981, 394
- ΑΠ 1405/1998 ΔΕΕ 1998, 972
- ΑΠ 8/2001
- ΑΠ 20/2007
- ΑΠ 87/2009
- ΑΠ Τμ. Α' 94/1999
- ΑΠ 127/2008
- ΑΠ 151/2005
- ΑΠ Τμ. Α' 155/1985
- ΑΠ 248/1998
- ΑΠ Τμ. Δ' 289/1999
- ΑΠ 389/2010
- ΑΠ 459/1989
- ΑΠ 474/2006
- ΑΠ 476/2012
- ΑΠ 471/1984
- ΑΠ 544/2010
- ΑΠ 546/1985
- ΑΠ 573/2006
- ΑΠ Τμ. Β' 609/1995
- ΑΠ Τμ. Γ' 622/1999
- ΑΠ Τμ. Β' 643/1983
- ΑΠ 663/2010
- ΑΠ 747/2011
- ΑΠ 765/2005
- ΑΠ σε Συμβούλιο 806/1994
- ΑΠ 876/2010,
- ΑΠ Τμ. Α' 869/1983
- ΑΠ 916/2004
- ΑΠ 916/1995
- ΑΠ 929/2009
- ΑΠ 1082/2004
- ΑΠ 1121/2006
- ΑΠ 1179/2006

- ΑΠ Τμ. Α' 1184/1984
- ΑΠ 1224/2010
- ΑΠ 1256/2011
- ΑΠ 1273/2006
- ΑΠ 1298/2006
- ΑΠ Τμ. Α' 1285/1980
- ΑΠ 1313/1997
- ΑΠ Τμ. ΣΤ' 1317/1995
- ΑΠ 1358/2009
- ΑΠ 1363/2011
- ΑΠ 1392/2005
- ΑΠ 1408/2010
- ΑΠ σε Συμβούλιο 1394/1989
- ΑΠ 1435/2005
- ΑΠ 1483/2010
- ΑΠ 1484/2010
- ΑΠ 1624/2008
- ΑΠ 1755/2002
- ΑΠ 1857/2009
- ΑΠ 1930/2009
- ΑΠ 1979/2008
- ΑΠ 1987/1986
- ΑΠ 2096/1992
- ΑΠ 2182/2007
- ΕφΑθ 1320/1899 Θ. ΙΑ' 248
- ΕφΑθ 2791/1953 Θ. ΞΔ' 971
- ΕφΑθ 3469/1991 ΕΕμπΔ 1993, 424
- ΕφΑθ 5681/1996 ΔΕΕ 1997, 169
- ΕφΑθ 924/98 ΕλλΔνη 1999, 406
- ΕφΑθ 44/2008
- ΕφΑθ 145/2012
- ΕφΑθ 493/1988
- ΕφΑθ 1089/2011
- ΕφΑθ 1136/1985
- ΕφΑθ 1179/1991

- Εφαθ 1407/1990
- Εφαθ 1468/2011
- Εφαθ 2035/1996
- Εφαθ 2403/2006
- Εφαθ 2572/1991
- Εφαθ 3434/1990
- Εφαθ 3469/1991
- Εφαθ 4079/1992
- Εφαθ 4765/2010
- Εφαθ 4860/2006
- Εφαθ 4958/1994
- Εφαθ 5108/1987
- Εφαθ 5949/1990
- Εφαθ 6514/2009
- Εφαθ 7596/1991
- Εφαθ 8138/1995
- Εφαθ 8877/2005
- Εφαθ 8914/1989
- Εφαθ 9250/1990
- Εφαθ 11109/1991
- Εφαθ 14292/1988
- Εφθεσσ 2500/1994 Αρμ. 1995, 1424
- Εφθεσσ 769/1975 ΝοΒ 1975, 777
- Εφθεσσ 36/2012
- Εφθεσσ 334/2009
- Εφθεσσ 537/2005
- Εφθεσσ 577/2010
- Εφθεσσ 719/2009
- Εφθεσσ 1166/1993
- Εφθεσσ 1578/1997
- Εφθεσσ 3570/1990
- Εφλωανν 39/2010
- ΕφΚέρκυρας 36/2007
- ΕφΚρήτης 50/1986
- ΕφΚρήτης 134/2003

- ΕφΛαρ 27/2004
- ΕφΛαρ 127/2009
- ΕφΛαρ 168/2009
- ΕφΛαρ 209/2009
- ΕφΛαρ 263/2002
- ΕφΛαρ 375/2009
- ΕφΛαρ 523/2010
- ΕφΠατρ 130/1997
- ΕφΠατρ 151/2010
- ΕφΠατρ 282/2008
- ΕφΠατρ 963/2001
- ΕφΠειρ1047/2006
- ΕφΠειρ 51/2010
- ΕφΠειρ 131/2010
- ΕφΠειρ 444/2009
- ΕφΠειρ 771/2010
- ΕφΠειρ 1109/1986
- ΕφΠειρ 1327/1987
- ΠολΠρΑθ 5001/1971 ΕΕμπΔ 1971, 545, 551 (Σχόλιο Μιχ. Μηνούδη)
- ΠολΠρΑθ 30/2010
- ΠολΠρΑθ 172/2005
- ΠολΠρΑθ 227/2008
- ΠολΠρΑθ 316/2010
- ΠολΠρΑθ 463/2011
- ΠολΠρΑθ 769/2009
- ΠολΠρΑθ 1317/2008
- ΠολΠρΑθ 1349/2008
- ΠολΠρΑθ 1927/1985
- ΠολΠρΑθ 2551/2005
- ΠολΠρΑθ 2553/2005
- ΠολΠρΑθ 2556/2005
- ΠολΠρΑθ 2665/2009
- ΠολΠρΑθ 3010/2003
- ΠολΠρΑθ 3021/2007
- ΠολΠρΑθ 3996/2007

- ΠολΠρΑθ 4077/2007
- ΠολΠρΑθ 4477/2005
- ΠολΠρΑθ 4594/2009
- ΠολΠρΑθ 5096/2009
- ΠολΠρΑθ 5096/2009
- ΠολΠρΑθ 5838/2008
- ΠολΠρΑθ 6584/2006
- ΠολΠρΑθ 7061/2003
- ΠολΠρΑθ 7155/2008
- ΠολΠρΑθ 7243/2005
- ΠολΠρΑθ 8586/1987
- ΠολΠρΑθ 10914/1984
- ΠολΠρΖακ 278/2001 ΔΕΕ 2003, 640
- ΠολΠρΘεσσ 603/2011
- ΠολΠρΘεσσ 866/1990
- ΠολΠρΘεσσ 8353/2010
- ΠολΠρΘεσσ 9181/2002
- ΠολΠρΘεσσ 17939/2011
- ΠολΠρΙωανν 98/2011
- ΠολΠρΛαρ 217/2011
- ΠολΠρΛαρ 316/2010
- ΜονΠρΑθ 11888/1995 ΕΕμπΔ 1995, 419
- ΜονΠρΑθ 9726/1990 ΕΕμπΔ 1992, 85
- ΜονΠρΑθ 312/1996
- ΜονΠρΑθ 488/1994
- ΜονΠρΑθ 569/2007
- ΜονΠρΑθ 741/1989
- ΜονΠρΑθ 765/2008
- ΜονΠρΑθ 1227/2007
- ΜονΠρΑθ 1866/2010
- ΜονΠρΑθ 1867/2010
- ΜονΠρΑθ 1866/2008
- ΜονΠρΑθ 2511/2005
- ΜονΠρΑθ 2535/1991
- ΜονΠρΑθ 3309/2007

- ΜονΠρΑθ 4184/1979
- ΜονΠρΑθ 4407/2002
- ΜονΠρΑθ 4408/2002
- ΜονΠρΑθ 5069/2002
- ΜονΠρΑθ 6685/2006
- ΜονΠρΑθ 6798/2010
- ΜονΠρΑθ 6983/1985
- ΜονΠρΑθ 9726/1990
- ΜονΠρΑθ 9808/1987
- ΜονΠρΒόλου 314/2004
- ΜονΠρΘεσσ 503/2012
- ΜονΠρΘεσσ 1107/2010
- ΜονΠρΘεσσ 4244/2011
- ΜονΠρΘεσσ 4249/2011
- ΜονΠρΘεσσ 4529/2011
- ΜονΠρΘεσσ 5911/2011
- ΜονΠρΘεσσ 9444/2011
- ΜονΠρΘεσσ 10776/2010
- ΜονΠρΘεσσ 11906/2011
- ΜονΠρΘεσσ 14461/2010
- ΜονΠρΘεσσ 14742/2010
- ΜονΠρΘεσσ 15803/2011
- ΜονΠρΘεσσ 16187/2010
- ΜονΠρΘεσσ 16408/2011
- ΜονΠρΘεσσ 18592/2011
- ΜονΠρΘεσσ 21060/2011
- ΜονΠρΘεσσ 23957/2011
- ΜονΠρΘεσσ 24727/2011
- ΜονΠρΘεσσ 25498/2011
- ΜονΠρΘεσσ 37996/2009
- ΜονΠρΛαρ 139/1988
- ΜονΠρΛαρ 364/1994
- ΜονΠρΛασιθ Νεάπολης 442/1985
- ΜονΠρΡόδου 866/1995
- ΣΤΕ 17/1992

- ΣΤΕ 25/2007
- ΣΤΕ 26/2007
- ΣΤΕ 27/2007
- ΣΤΕ 29/2007
- ΣΤΕ 662/2011
- ΣΤΕ 1544/1992
- ΣΤΕ 1770/2005
- ΣΤΕ 1912/1995
- ΣΤΕ 2194/2009
- ΣΤΕ 2195/2009
- ΣΤΕ 3653/2010
- Τριμελές ΔιοικΕφΑθ 133/2004
- ΔιοικΕφΠειρ 641/2009
- ΔιοικΕφΠειρ 1772/2009

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΚΩΔΙΚΑ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΤΟΥ ΣΕΒ –
ΜΑΡΤΙΟΣ 2011**

ΚΩΔΙΚΑΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ ΣΕΒ

για τις Εισηγμένες Εταιρείες

ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

Περιεχόμενα

Μήνυμα Προέδρου ΣΕΒ

Ευχαριστίες

Προοίμιο

Μέρος Α – Το ΔΣ και τα μέλη του

1. Ρόλος και αρμοδιότητες του ΔΣ
2. Μέγεθος και σύνθεση του ΔΣ
3. Ρόλος και απαιτούμενες ιδιότητες του Προέδρου του ΔΣ
4. Καθήκοντα και συμπεριφορά των μελών του ΔΣ
5. Ανάδειξη υποψήφιων μελών του ΔΣ
6. Λειτουργία του ΔΣ
7. Αξιολόγηση του ΔΣ

Μέρος Β – Εσωτερικός

1. Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

Μέρος Γ – Αμοιβές

1. Επίπεδο και διάρθρωση των αμοιβών

Μέρος Δ – Σχέσεις με τους μετόχους

1. Επικοινωνία με τους μετόχους
2. Η Γενική Συνέλευση των μετόχων

ΓΕΝΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ

1. Ρόλος και αρμοδιότητες του ΔΣ
2. Μέγεθος και σύνθεση του ΔΣ
3. Ρόλος και απαιτούμενες ιδιότητες του Προέδρου του ΔΣ
4. Καθήκοντα και συμπεριφορά των μελών του ΔΣ
5. Ανάδειξη υποψήφιων μελών του ΔΣ
6. Λειτουργία του ΔΣ
7. Αξιολόγηση του ΔΣ
8. Σύστημα εσωτερικού ελέγχου
9. Επίπεδο και διάρθρωση των αμοιβών

10. Επικοινωνία με τους μετόχους

11. Η Γενική Συνέλευση των μετόχων

Παραρτήματα

Εξαιρέσεις για εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους

II. Οδηγίες για τη σύνταξη δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης

III. Οδηγίες για τη σύνταξη έκθεσης αμοιβών των μελών του ΔΣ

IV. Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου

V Κατάλογος ειδικών πρακτικών του Κώδικα που υπερβαίνουν τις ισχύουσες Νομοθετικές απαιτήσεις

Μήνυμα

του Προέδρου του ΣΕΒ

κ. Δημήτρη Δασκαλόπουλου

Ο ΣΕΒ ανέλαβε την πρωτοβουλία κατάρτισης του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στο πλαίσιο της ευρύτερης προσπάθειας του να συμβάλει στην προσπάθεια εκσυγχρονισμού της ελληνικής επιχειρηματικότητας και την επάνοδο της οικονομίας σε συνθήκες ανάπτυξης. Η υιοθέτηση του Κώδικα θα ενισχύσει σημαντικά τη διαφάνεια στην ελληνική επιχειρηματική αγορά και θα αυξήσει την εμπιστοσύνη των εγχώριων και διεθνών επενδυτών στις ελληνικές επιχειρήσεις.

Έναυσμα του ΣΕΒ για την πρωτοβουλία αυτή υπήρξε η απουσία στην Ελλάδα ενός ευρέως αποδεκτού και εφαρμοσμένου κώδικα «συμμόρφωσης ή εξήγησης», που να θεσπίζει πρότυπα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης για τις ελληνικές εταιρείες. Η έλλειψη αυτή διαφοροποιεί τη χώρα από τις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθιστά πιο δύσκολη τη συμμόρφωση των ελληνικών εταιρειών με τις επιταγές της ευρωπαϊκής νομοθεσίας όσον αφορά στην εταιρική διακυβέρνηση. Εξάλλου, σύμφωνα με τον Νόμο 3873/2010, οι εισηγμένες εταιρείες στο Χρηματιστήριο είναι πλέον υποχρεωμένες να υποβάλλουν δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης.

Η εταιρική διακυβέρνηση, μαζί με την εταιρική κοινωνική ευθύνη και τη βιώσιμη ανάπτυξη, αποτελούν τους τρεις θεμελιώδεις πυλώνες της σύγχρονης επιχειρηματικότητας –για μία επιχείρηση που θέλει να αναπτύσσεται σε στέρεο κοινωνικό έδαφος.

Ο Κώδικας είναι προσαρμοσμένος στη νομοθεσία και στην ελληνική επιχειρηματική πραγματικότητα και έχει συνταχθεί με βάση την αρχή της «συμμόρφωσης ή εξήγησης», περιλαμβάνοντας έτσι θέματα που ξεπερνούν τους υπάρχοντες νόμους και κανόνες. Είναι επίσης, πλήρης, προηγμένος και ιδιαίτερα απαιτητικός ως προς την εφαρμογή των αρχών της πραγματικής διαφάνειας. Κατά τούτο αποτελεί μία «δοκιμασία» –ένα τεστ ειλικρίνειας και προοδευτικότητας, το οποίο βαθμιαία θα έπρεπε να περάσουν όλες οι ελληνικές επιχειρήσεις που θέλουν να λέγονται σύγχρονες.

Στο πλαίσιο αυτό, η εταιρική διακυβέρνηση αρθρώνεται ως ένα σύστημα σχέσεων ανάμεσα στη διοίκηση της εταιρείας, το Δ.Σ., τους μετόχους της και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, συνιστά τη δομή μέσω της οποίας προσεγγίζονται και τίθενται οι στόχοι της εταιρείας, εντοπίζονται οι βασικοί κίνδυνοι που αυτή αντιμετωπίζει κατά τη λειτουργία της, προσδιορίζονται τα μέσα επίτευξης των εταιρικών στόχων, οργανώνεται το σύστημα διαχείρισης κινδύνων και καθίσταται δυνατή η παρακολούθηση της απόδοσης της διοίκησης κατά τη διαδικασία εφαρμογής των παραπάνω. Οι αρχές του ΟΟΣΑ υπογραμμίζουν τον ρόλο της καλής εταιρικής διακυβέρνησης στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, όσον αφορά αφενός στην αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης και αφετέρου στο χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου. Επίσης, η αυξημένη διαφάνεια που προάγει η εταιρική διακυβέρνηση έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της διαφάνειας στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και των δημόσιων οργανισμών και θεσμών.

Ευχαριστίες

Η διαμόρφωση του σχεδίου για τον ελληνικό Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης ανατέθηκε από τη διοίκηση του ΣΕΒ τον Απρίλιο του 2009 στον κ. Στίλπωνα Νέστορα, Διευθύνοντα Σύμβουλο της Nestor Advisors Ltd. που ειδικεύεται στην παροχή συμβουλών σε θέματα εταιρικής διακυβέρνησης. Ο κ. Νέστωρ ανέλαβε το ρόλο του εισηγητή στην Ομάδα Ειδικών που επεξεργάστηκε το σχέδιο του Κώδικα στο οποίο και έδωσε την τελική του μορφή.

Επικεφαλής της Ομάδας ήταν η κ. Σοφία Κουνενάκη -Εφραίμογλου, Ταμίας - Εντεταλμένο μέλος ΔΣ ΣΕΒ για θέματα Εταιρικής Διακυβέρνησης, ενώ ως μέλη συμμετείχαν (με την προσωπική τους ιδιότητα) οι κ.κ. Έκτωρ Βερούκιος, Γραμματέας του ΔΣ της ALPHA Bank, Αλέξανδρος Σταύρου, τ. Διευθυντής Γραμματείας Διοικητικού Συμβουλίου & Εξυπηρέτησης Μετόχων της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος, Γιώργος

Αλεβίζος, Finance Manager και Μαρία Θεοδουλίδου, Διευθύντρια Εσωτερικού Ελέγχου της FOURLIS A.E. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, Αντώνης Παπαγεωργίου, Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου Ομίλου Εταιριών της ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, Εμμανουήλ Βούλγαρης, Αντιπρόεδρος της S&B ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΟΡΥΚΤΑ Α.Ε., Κώστας Περρής, Director της PriceWaterhouseCoopers Business Solutions A.E.

Επίσης, ιδιαίτερα ευχαριστούμε τις δικηγορικές εταιρείες “ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ-ΒΕΚΡΗΣ” και “ΔΡΥΛΛΕΡΑΚΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ”, χωρίς τη συμβολή των οποίων δεν θα είχε επιτευχθεί η αρτιότητα του κειμένου.

Σημειώνεται ότι πριν τεθεί σε ανοικτή διαβούλευση, το σχέδιο του Κώδικα, συζητήθηκε εκτενώς με την Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς και εμπλεκόμενους φορείς, όπως: Χ.Α., ΕΕΤ, ΕΝ.ΕΙ.ΣΕΤ., ΕΘΕ, ΣΜΕΧΑ

Στην ανοικτή διαβούλευση του Κώδικα, που διήρκεσε περισσότερο από τέσσερις εβδομάδες, συμμετείχαν εκπρόσωποι επιχειρήσεων, φορέων και συνδέσμων τους οποίους και ευχαριστούμε θερμά για την εποικοδομητική τους συνεισφορά στην τελική διαμόρφωση του κειμένου.

Τέλος ευχαριστούμε την κ. Συλβί Ρηγοπούλου για την επιμέλεια του τελικού κειμένου και τον κ. John Davis για την απόδοση του Κώδικα στην αγγλική.

Προοίμιο

Ο παρών Κώδικας Εταιρικής Διακυβέρνησης (στο εξής «ο Κώδικας») συντάχθηκε με πρωτοβουλία του ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών, και στοχεύει στη διαρκή βελτίωση του ελληνικού εταιρικού θεσμικού πλαισίου και ευρύτερου επιχειρηματικού περιβάλλοντος, καθώς και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και της ελληνικής οικονομίας στο σύνολό της.

Εταιρική Διακυβέρνηση: έννοια και ιστορικό

Ο όρος «εταιρική διακυβέρνηση» περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο οι εταιρείες διοικούνται και ελέγχονται. Σύμφωνα με τις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), οι οποίες αποτελούν διεθνώς σημείο αναφοράς και σημαντική πηγή έμπνευσης για τον παρόντα Κώδικα, η εταιρική διακυβέρνηση αρθρώνεται ως ένα σύστημα σχέσεων ανάμεσα στη Διοίκηση

της εταιρείας, το Διοικητικό Συμβούλιο (ΔΣ), τους μετόχους της και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη· συνιστά τη δομή μέσω της οποίας προσεγγίζονται και τίθενται οι στόχοι της εταιρείας, εντοπίζονται οι βασικοί κίνδυνοι που αυτή αντιμετωπίζει κατά τη λειτουργία της, προσδιορίζονται τα μέσα επίτευξης των εταιρικών στόχων, οργανώνεται το σύστημα διαχείρισης κινδύνων και καθίσταται δυνατή η παρακολούθηση της απόδοσης της Διοίκησης κατά τη διαδικασία εφαρμογής των παραπάνω. Οι Αρχές του ΟΟΣΑ υπογραμμίζουν το ρόλο της καλής εταιρικής διακυβέρνησης στην προώθηση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, όσον αφορά αφενός στην αποτελεσματικότητα της εσωτερικής οργάνωσης και αφετέρου στο χαμηλότερο κόστος κεφαλαίου. Τέλος, η αυξημένη διαφάνεια που προάγει η εταιρική διακυβέρνηση έχει ως αποτέλεσμα τη βελτίωση της διαφάνειας στο σύνολο της οικονομικής δραστηριότητας των ιδιωτικών επιχειρήσεων, αλλά και των δημόσιων οργανισμών και θεσμών. Τις τελευταίες δύο δεκαετίες, η Ευρώπη γνώρισε την εκτενή διάδοση κωδίκων εταιρικής διακυβέρνησης. Οι κώδικες αυτοί βασίζονται στην οικειοθελούς χαρακτήρα «συμμόρφωση ή εξήγηση» (comply or explain) και με τις ουσιαστικές διατάξεις τους συνιστούν πλέον το κυρίαρχο εργαλείο για τη θέσπιση προτύπων διακυβέρνησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η προσέγγιση αυτή έχει υιοθετηθεί από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και από τα περισσότερα διεθνή fora. Έναυσμα του ΣΕΒ για την παρούσα πρωτοβουλία υπήρξε η απουσία στην Ελλάδα ενός ευρέως αποδεκτού και εφαρμοσμένου κώδικα «συμμόρφωσης ή εξήγησης», που να θεσπίζει πρότυπα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης για τις ελληνικές εταιρείες. Η έλλειψη αυτή διαφοροποιεί τη χώρα από τις άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και καθιστά πιο δύσκολη τη συμμόρφωση των ελληνικών εταιρειών με τις επιταγές της ευρωπαϊκής νομοθεσίας, όσον αφορά στην εταιρική διακυβέρνηση.

Στην Ελλάδα, το πλαίσιο εταιρικής διακυβέρνησης έχει αναπτυχθεί κυρίως μέσω της υιοθέτησης υποχρεωτικών κανόνων, όπως ο Νόμος 3016/2002, που επιβάλλει τη συμμετοχή μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών στα ΔΣ των ελληνικών εισηγμένων εταιρειών, τη θέσπιση και τη λειτουργία μονάδας εσωτερικού ελέγχου και την υιοθέτηση εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας. Επιπλέον, ένα πλήθος άλλων νομοθετικών πράξεων ενσωμάτωσαν στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο τις ευρωπαϊκές οδηγίες εταιρικού δικαίου, δημιουργώντας νέους κανόνες εταιρικής διακυβέρνησης, όπως ο Νόμος 3693/2008, που επιβάλλει τη σύσταση επιτροπών ελέγχου, καθώς και σημαντικές υποχρεώσεις γνωστοποίησης, όσον αφορά στο ιδιοκτησιακό καθεστώς και τη διακυβέρνηση μιας εταιρείας, και ο Νόμος 3884/2010, που αφορά σε δικαιώματα των μετόχων και πρόσθετες εταιρικές υποχρεώσεις γνωστοποιήσεων προς τους μετόχους στο πλαίσιο της προετοιμασίας της Γενικής τους

Συνέλευσης. Όπως θα δούμε παρακάτω, ο πρόσφατος Νόμος 3873/2010, που ενσωμάτωσε στην ελληνική έννομη τάξη την Οδηγία 2006/46/EC της Ευρωπαϊκής Ένωσης, λειτουργεί ως υπενθύμιση της ανάγκης θέσπισης του Κώδικα και αποτελεί «θεμέλιο λίθο» του. Τέλος, στην Ελλάδα, όπως εξάλλου και στις περισσότερες άλλες χώρες, ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών (Ν. 2190/1920, τον οποίον τροποποιούν πολλές από τις παραπάνω διατάξεις νόμων κοινοτικής έμπνευσης) περιλαμβάνει τους βασικούς κανόνες διακυβέρνησής τους. Στο παρελθόν έγιναν σημαντικές προσπάθειες για την ανάπτυξη βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης στην ελληνική αγορά, πέραν από τις απαιτήσεις της νομοθεσίας. Το 1999, η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς υιοθέτησε τις «Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης στην Ελλάδα – Οδηγίες για τον Ανταγωνιστικό Μετασχηματισμό της», γνωστή και ως «Γαλάζια Βίβλο», με πρότυπο τις Αρχές του ΟΟΣΑ. Επίσης, ο ΣΕΒ συνέταξε γενικές αρχές εταιρικής διακυβέρνησης που δημοσιεύθηκαν το 2001. Ο παρών Κώδικας χρησιμοποιεί εκτενώς τις βασικές έννοιες και προσεγγίσεις που αναπτύχθηκαν σ' αυτές τις πρωτοπόρες για την ελληνική αγορά προσπάθειες, και κυρίως στη «Γαλάζια Βίβλο».

Στόχοι του Κώδικα

Βασικός στόχος του παρόντος Κώδικα είναι η εκπαίδευση και καθοδήγηση των ΔΣ των ελληνικών εταιρειών σε θέματα βέλτιστων πρακτικών διακυβέρνησης. Ένας άλλος στόχος του Κώδικα είναι η βελτίωση της πληροφόρησης των ιδιωτών ή θεσμικών μετόχων, Ελλήνων και αλλοδαπών, και η ενίσχυση της συμμετοχής τους στις εταιρικές υποθέσεις. Κεντρικό στόχο του Κώδικα αποτελεί και η δημιουργία ενός προσβάσιμου και κατανοητού συστήματος αναφοράς για εισηγμένες ελληνικές εταιρείες, οι οποίες καλούνται πλέον να δημοσιοποιούν σε ετήσια βάση πληροφορίες για την εταιρική τους διακυβέρνηση σύμφωνα με τον Νόμο 3873/2010. Ο Νόμος αυτός επιβάλλει στις εταιρείες, των οποίων οι κινητές αξίες είναι δεκτές για διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά, να συντάσσουν δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, που θα πρέπει να αποτελεί ειδικό τμήμα της ετήσιας έκθεσης διαχείρισής τους. Η δήλωση αυτή θα πρέπει κατ' ελάχιστον να παρέχει πληροφορίες για τις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρεία επιπλέον των προβλέψεων του νόμου, συμπεριλαμβανομένης της περιγραφής των κύριων χαρακτηριστικών των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου σε σχέση με τη διαδικασία σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να περιέχει αναφορά στο συγκεκριμένο Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρεία και, στο βαθμό που η εταιρεία αποφασίζει να αποκλίνει από ορισμένα μέρη του σχετικού Κώδικα ή να μην εφαρμόσει κάποιες από τις διατάξεις του, να αιτιολογεί τους λόγους

της απόκλισης ή της μη εφαρμογής. Η υιοθέτηση του Κώδικα από τις επιχειρήσεις απλοποιεί σημαντικά τις παραπάνω υποχρεώσεις δημοσιοποίησης. Ο Κώδικας διευκολύνει τη διαμόρφωση πολιτικών και πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης που ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες συνθήκες κάθε εταιρείας. Με άλλα λόγια, ο Κώδικας θεωρεί δεδομένο ότι οι εταιρείες, οι μέτοχοι και τα ΔΣ τους γνωρίζουν καλύτερα από οποιονδήποτε άλλο τι είναι προς το συμφέρον της εταιρείας, μέσα στα όρια του νόμου. Έτσι, εάν μια εταιρεία θεωρεί ότι ορισμένες «ειδικές πρακτικές» του Κώδικα δεν ανταποκρίνονται στις αξίες, την παράδοση και το ιδιοκτησιακό της καθεστώς ή ότι είναι υπερβολικά επαχθείς ή ότι η συμμόρφωση με αυτές, ίσως καταστήσει πιο δύσκολη την εφαρμογή της ουσίας των αρχών του Κώδικα, η εταιρεία αυτή έχει τη δυνατότητα, αντί να εφαρμόσει τις διατάξεις αυτές, να εκθέσει σαφώς τους λόγους μη συμμόρφωσης, παραθέτοντας επαρκή αιτιολόγηση της διαφοροποίησης μεταξύ των σχετικών ειδικών πρακτικών και του δικού της μοντέλου διακυβέρνησης.

Πεδίο εφαρμογής, δομή και περιεχόμενο του Κώδικα

Ο Κώδικας απευθύνεται στις ελληνικές ανώνυμες εταιρείες (όπως ορίζονται από τον Νόμο 2190/1920) με έδρα την Ελλάδα, ειδικά αυτές των οποίων οι μετοχές έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε οργανωμένη αγορά (εισηγμένες), αλλά μπορεί να φανεί χρήσιμο εργαλείο και στις μη εισηγμένες εταιρείες. Στόχος είναι να προωθηθούν βέλτιστες πρακτικές διακυβέρνησης στο σύνολο του ελληνικού εταιρικού τομέα, με σκοπό τον ευρύτερο αντίκτυπο στην ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας.

Προκειμένου να διασφαλιστεί η χρησιμότητά του για ευρύ φάσμα εταιρειών στις οποίες απευθύνεται, ο Κώδικας περιλαμβάνει δύο ειδών διατάξεις: «γενικές αρχές», οι οποίες απευθύνονται σε όλες τις εταιρείες, εισηγμένες και μη, και «ειδικές πρακτικές», οι οποίες αφορούν μόνο σε εισηγμένες εταιρείες. Λόγω του ευρύτερου πεδίου εφαρμογής τους, οι γενικές αρχές στοχεύουν στην παροχή ενός γενικού πλαισίου μέσα στο οποίο μπορούν να εξεταστούν και να αντιμετωπιστούν τα περισσότερα θέματα εταιρικής διακυβέρνησης σε μια επιχείρηση, εισηγμένη ή μη. Αποτελούν γενικές κατευθυντήριες γραμμές και όχι διατάξεις «συμμόρφωσης ή εξήγησης». Παρ' όλα αυτά, οι ελληνικές μη εισηγμένες εταιρείες έχουν πολλά να ωφεληθούν από τη δημόσια υιοθέτηση και τη συστηματική εφαρμογή των αρχών αυτών σε πλήρως οικειοθελή βάση, κάτι που θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη των μετόχων, των εργαζομένων και άλλων ενδιαφερόμενων μερών, και θα βελτιώσει την οργανωτική τους αποτελεσματικότητα.

Κάθε γενική αρχή ακολουθείται από μία ή περισσότερες ειδικές πρακτικές, οι οποίες απευθύνονται μόνο στις εισηγμένες εταιρείες. Οι ειδικές πρακτικές αναπτύσσουν περαιτέρω τη σχετική γενική αρχή και καθοδηγούν την εφαρμογή της στα πλαίσια του ρυθμιστικού και ιδιοκτησιακού καθεστώτος των εισηγμένων εταιρειών, καθιστώντας έτσι διαφανή την εταιρική διακυβέρνηση της καθεμιάς από αυτές και ενισχύοντας ταυτόχρονα τη διαφάνεια της ελληνικής αγοράς στο σύνολό της. Οι ειδικές αυτές πρακτικές συνιστούν τα «μέρη» και τις «διατάξεις» του Κώδικα για τις εισηγμένες εταιρείες με την έννοια του Νόμου 3873/2010. Ο Κώδικας ακολουθεί την προσέγγιση συμμόρφωσης ή εξήγησης και απαιτεί από τις εισηγμένες εταιρείες που επιλέγουν να τον εφαρμόζουν: να δημοσιοποιούν την πρόθεσή τους αυτή και είτε να συμμορφώνονται με το σύνολο των ειδικών πρακτικών του Κώδικα, είτε να εξηγούν τους λόγους μη συμμόρφωσής τους με συγκεκριμένες ειδικές πρακτικές.

Κάθε ενότητα του Κώδικα προλογίζεται από ένα «γενικό πλαίσιο», που σκοπό έχει να εξηγήσει το σκεπτικό και τη νομική ή ρυθμιστική βάση των γενικών αρχών και των ειδικών πρακτικών που ακολουθούν. Σκοπός των εισαγωγικών αυτών παρατηρήσεων είναι η καλύτερη αιτιολόγηση των σχετικών αρχών και πρακτικών. Όπως και στην περίπτωση των γενικών αρχών, δεν απαιτείται από τις εταιρείες να συμμορφώνονται ή να αιτιολογούν τη μη συμμόρφωσή τους με ό,τι αναφέρεται στο γενικό πλαίσιο. Το ίδιο ισχύει και για τις υποσημειώσεις.

Για να διευκολυνθεί η εφαρμογή τους από τις επιχειρήσεις και δη τις μη εισηγμένες, οι οποίες δεν οφείλουν να συμμορφωθούν ή να εξηγήσουν τη μη συμμόρφωση τους με τις ειδικές πρακτικές, οι γενικές αρχές του Κώδικα παρουσιάζονται και συγκεντρωμένες σε ξεχωριστό τμήμα στο τέλος του Κώδικα.

Παρά την ευελιξία που παρέχεται από την προσέγγιση «συμμόρφωση ή εξήγηση», ορισμένες ειδικές πρακτικές είναι δύσκολο να εφαρμοστούν από τις μικρότερου μεγέθους εισηγμένες εταιρείες. Για το λόγο αυτό, το Παράρτημα Ι του Κώδικα περιέχει κατάλογο εξαιρέσεων για μικρότερες εισηγμένες εταιρείες. Οι εξαιρούμενες πρακτικές δεν αποτελούν «διατάξεις» για τις μικρότερες εισηγμένες εταιρείες, και επομένως δεν απαιτείται συμμόρφωση ή εξήγηση της μη συμμόρφωσής τους με αυτές.

Η εφαρμογή των ειδικών πρακτικών του Κώδικα (Γ, Ι,1.11) που αναφέρονται στη δημοσιοποίηση των αμοιβών αναβάλλεται για το 2012, ενόψει επικείμενων σημαντικών αλλαγών στο ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο που αφορά στις τράπεζες. Με την αναβολή αυτή αποφεύγεται η διαμόρφωση δύο διαφορετικών προτύπων διαφάνειας

των αμοιβών. Η ενεργοποίηση των σχετικών ειδικών πρακτικών αναμένεται στα πλαίσια της πρώτης ανασκόπησης της εφαρμογής του Κώδικα, το 2012.

Για τη διευκόλυνση των εταιρειών που θα εφαρμόσουν τον Κώδικα, τα Παραρτήματα II και III του Κώδικα περιέχουν οδηγίες για τη σύνταξη της δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης και της έκθεσης αμοιβών μελών ΔΣ, που είναι μέρος της δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης. Το Παράρτημα IV περιέχει κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου, βασισμένες στη διεθνή βέλτιστη πρακτική, όπως αυτή μπορεί να προσαρμοστεί στο ελληνικό περιβάλλον. Τέλος, το Παράρτημα V περιέχει κατάλογο πρακτικών που περιλαμβάνονται στον Κώδικα επιπλέον των προβλέψεων του νόμου, έτσι ώστε να διευκολύνονται οι σχετικές δημοσιοποιήσεις των επιχειρήσεων σύμφωνα με τον Νόμο 3873/2010.

Ερμηνευτική προσέγγιση

Η τήρηση του Κώδικα αποτελεί οικειοθελή επιλογή κάθε εταιρείας. Οι διατάξεις του Κώδικα στοχεύουν στη βαθμιαία υιοθέτηση από ελληνικές εταιρείες βέλτιστων πρακτικών εταιρικής διακυβέρνησης, όπως αυτές αποτυπώθηκαν στις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ (και τη «Γαλάζια Βίβλο» της Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς), καθώς και στις σχετικές ευρωπαϊκές οδηγίες και συστάσεις. Προτείνει πολιτικές και διαδικασίες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τις ελληνικές ανώνυμες εταιρείες ως εργαλείο επίτευξης καλών πρακτικών διακυβέρνησης. Όντας θεμελιωμένες στο ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο –του οποίου οι επιταγές υπερισχύουν σε κάθε περίπτωση– οι αρχές και οι πρακτικές του Κώδικα στοχεύουν στην παροχή κατευθυντήριων γραμμών σε θέματα, τα οποία είτε δεν ρυθμίζονται νομοθετικά είτε προσδιορίζουν την ελάχιστη ανεκτή ανταπόκριση. Για το λόγο αυτό, προκειμένου να διατυπώσει τις γενικές αρχές και τις ειδικές πρακτικές, ο Κώδικας χρησιμοποιεί προτρεπτική γλώσσα («θα πρέπει»). Όπου γίνεται αναφορά σε υφιστάμενες, υποχρεωτικές νομικές ρυθμίσεις, χρησιμοποιείται οριστική ενεστώτα, έτσι ώστε να διακριθούν οι απαιτήσεις αυτές από τις οικειοθελούς χαρακτήρα πρακτικές του Κώδικα.

Εφαρμογή

Σκοπός του Κώδικα είναι να προωθήσει την καλή διακυβέρνηση με την πεποίθηση ότι αυτή θα ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη επιτυχία και ανταγωνιστικότητα των ελληνικών εταιρειών. Η εφαρμογή του Κώδικα θα πρέπει να αντιμετωπίζεται από τις εταιρείες ή

τους επενδυτές ως μια διαδικασία που προσδίδει αξία στην επιχείρηση και όχι ως απλή άσκηση συμμόρφωσης.

Φιλοδοξία του ΣΕΒ είναι η ευρύτερη δυνατή υιοθέτηση και χρήση του Κώδικα από τις ελληνικές επιχειρήσεις, τόσο ως εργαλείου βέλτιστης πρακτικής, όσο και ως πλαισίου αναφοράς για τη συμμόρφωση των εισηγμένων εταιρειών στον Νόμο 3873/2010. Για την επίτευξη του στόχου αυτού, ο ΣΕΒ θα πάρει όλα τα κατάλληλα μέτρα για τη διάδοση του Κώδικα, την κατανόησή του και για την υποστήριξη της εφαρμογής του από τις επιχειρήσεις.

Υπό την αιγίδα του ΣΕΒ, το περιεχόμενο του Κώδικα θα εξετάζεται σε τακτική βάση και θα ενημερώνεται σύμφωνα με τις εξελίξεις, τόσο στις βέλτιστες πρακτικές όσο και στο κανονιστικό πλαίσιο, αλλά και σύμφωνα με τις εκάστοτε ανάγκες του ελληνικού επιχειρηματικού κόσμου. Η πρώτη ανασκόπηση της εφαρμογής του Κώδικα προβλέπεται να γίνει το 2012.

ΜΕΡΟΣ Α

1. Ρόλος και αρμοδιότητες του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Το ΔΣ είναι αρμόδιο να αποφασίζει για κάθε πράξη που αφορά στη διοίκηση της εταιρείας, τη διαχείριση των περιουσιακών της στοιχείων και την πραγμάτωση του σκοπού της, εντός των ορίων του νόμου και εξαιρουμένων των θεμάτων επί των οποίων αποφασίζει η Γενική Συνέλευση των μετόχων. Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών επιτρέπει επίσης στο ΔΣ να αναθέτει ορισμένες εξουσίες λήψης αποφάσεων σε ένα ή περισσότερα πρόσωπα, μέλη του ΔΣ ή τρίτους. Τα πρόσωπα αυτά, εφόσον δεν απαγορεύεται από το καταστατικό και προβλέπεται από τις αποφάσεις του ΔΣ, δύναται να αναθέτουν περαιτέρω την άσκηση των εξουσιών που τους ανατέθηκαν σε άλλα μέλη ή τρίτους. Επιπλέον, κάθε μέλος του ΔΣ θα πρέπει να διαχειρίζεται τις υποθέσεις της εταιρείας με την επιμέλεια του συνετού επιχειρηματία. Οι «γενικές αρχές» και οι «ειδικές πρακτικές» στην ενότητα αυτή περιέχουν πρακτική καθοδήγηση για τα ΔΣ όσον αφορά στην εκτέλεση των καταστατικών καθηκόντων τους. Εναρμονισμένος με τη σύσταση 2005/162/EC της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, αλλά και με την πλειονότητα των κωδικών εταιρικής διακυβέρνησης στην Ευρώπη, ο Κώδικας προτείνει τη δημιουργία επιτροπών που θα συνδράμουν τα ΔΣ στην εκπλήρωση των

καθηκόντων τους. Ο Νόμος 3693/2008 επιβάλλει στις εισηγμένες εταιρείες τη σύσταση επιτροπής ελέγχου. Ο Κώδικας καθιερώνει επιπλέον τη σύσταση δύο ακόμη επιτροπών που θα συνδράμουν το ΔΣ σε θέματα στα οποία υπάρχει ισχυρή πιθανότητα σύγκρουσης συμφερόντων, όπως οι αμοιβές των ανώτατων διοικητικών στελεχών και η ανάδειξη υποψηφιοτήτων για το ΔΣ. Η ευθύνη βέβαια των αποφάσεων εξακολουθεί να βαρύνει πλήρως το ΔΣ. Οι επιτροπές έχουν συμβουλευτικό ρόλο προς το ΔΣ, εκτός εάν το ΔΣ προσδώσει δεσμευτικό χαρακτήρα στις γνωμοδοτήσεις των επιτροπών προς αυτό. Σκοπός των επιτροπών είναι να αναπτύσσουν εξειδικευμένη γνώση και να συζητούν σε βάθος τα ζητήματα που εμπíπτουν στην αρμοδιότητά τους, με σκοπό την υποβολή συστάσεων προς το ΔΣ. Στην Ελλάδα η μεταβίβαση αρμοδιοτήτων από το ΔΣ στη Διοίκηση γίνεται συχνά με «χονδρικό» τρόπο: το ΔΣ αποφασίζει να εκχωρήσει όλες τις αρμοδιότητες σε ένα πρόσωπο, τον Διευθύνοντα Σύμβουλο. Ο Κώδικας προτείνει τα θέματα για τα οποία αποφασίζει το ΔΣ να προσδιορίζονται από τους εσωτερικούς κανονισμούς της εταιρείας. Επιπλέον, το ΔΣ θα πρέπει να διατηρεί επαρκή εποπτεία της περαιτέρω εκχώρησης αρμοδιοτήτων από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο σε βασικά ανώτατα στελέχη ή τρίτους.

Γενική αρχή

Το ΔΣ θα πρέπει να ασκεί αποτελεσματικά τον ηγετικό του ρόλο και να διευθύνει τις εταιρικές υποθέσεις προς όφελος της εταιρείας και όλων των μετόχων, διασφαλίζοντας ότι η Διοίκηση εφαρμόζει την εταιρική στρατηγική. Θα πρέπει ακόμα να διασφαλίζει τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση όλων των μετόχων, συμπεριλαμβανομένων των μετόχων μειοψηφίας και των αλλοδαπών μετόχων. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, το ΔΣ θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα μέρη, των οποίων τα συμφέροντα συνδέονται με εκείνα της εταιρείας, όπως είναι οι πελάτες, οι πιστωτές, οι εργαζόμενοι και οι κοινωνικές ομάδες που επηρεάζονται άμεσα από τη λειτουργία της εταιρείας στο βαθμό που δεν προκύπτει σύγκρουση με το εταιρικό συμφέρον. Οι κύριες, μη εκχωρητέες αρμοδιότητες του ΔΣ (με την έννοια ότι η λήψη σχετικής απόφασης απαιτεί την πρότερη έγκριση του ΔΣ ή, σε περίπτωση ανάγκης, την εκ των νεοτέρων επικύρωση από το ΔΣ), θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- την έγκριση της μακροπρόθεσμης στρατηγικής και των λειτουργικών στόχων της εταιρείας,
- την έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού και του επιχειρησιακού σχεδίου, καθώς και τη λήψη αποφάσεων για τις μείζονες κεφαλαιουχικές δαπάνες, εξαγορές και εκποιήσεις,

- την επιλογή και, όποτε χρειάζεται, την αντικατάσταση της εκτελεστικής ηγεσίας της εταιρείας, όπως και την εποπτεία του σχεδιασμού της διαδοχής,
- τον έλεγχο απόδοσης της ανώτατης Διοίκησης και την εναρμόνιση των αμοιβών των ανώτατων στελεχών με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της εταιρείας και των μετόχων της,
- τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων της εταιρείας, των συστημάτων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και των στοιχείων και πληροφοριών που λαμβάνουν δημοσιότητα, καθώς και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων,
- την επαγρύπνηση, όσον αφορά υπάρχουσες και πιθανές συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ αφενός της εταιρείας και αφετέρου της Διοίκησής της, των μελών του ΔΣ ή των κύριων μετόχων (συμπεριλαμβανομένων των μετόχων με άμεση ή έμμεση εξουσία να διαμορφώνουν ή να επηρεάζουν τη σύνθεση και τη συμπεριφορά του ΔΣ), καθώς και την κατάλληλη αντιμετώπιση τέτοιων συγκρούσεων· για το σκοπό αυτό, το ΔΣ θα πρέπει να υιοθετήσει διαδικασία εποπτείας των συναλλαγών με γνώμονα τη διαφάνεια και την προστασία των εταιρικών συμφερόντων,
- τη διασφάλιση ύπαρξης αποτελεσματικής διαδικασίας κανονιστικής συμμόρφωσης της εταιρείας,
- την ευθύνη λήψης σχετικών αποφάσεων και την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος διοίκησης της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και ανάθεσης εξουσιών και καθηκόντων σε άλλα στελέχη, και
- τη διατύπωση, διάδοση και εφαρμογή των βασικών αξιών και αρχών της εταιρείας που διέπουν τις σχέσεις της με όλα τα μέρη, των οποίων τα συμφέροντα συνδέονται με αυτά της εταιρείας.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

1.1 Οι ρόλοι, τόσο του ΔΣ όσο και της Διοίκησης, θα πρέπει να προσδιορίζονται και να τεκμηριώνονται με σαφήνεια στο καταστατικό της εταιρείας κι ενδεχομένως στον εσωτερικό κανονισμό ή άλλα εσωτερικά έγγραφα της εταιρείας. Το ΔΣ θα πρέπει να υιοθετήσει σαφή πολιτική ανάθεσης εξουσιών στη Διοίκηση, η οποία να περιλαμβάνει και κατάλογο των ζητημάτων για τα οποία το ΔΣ έχει την αρμοδιότητα να αποφασίζει.

1.2 Το ΔΣ θα πρέπει να συστήσει επιτροπές που να στηρίζουν την προετοιμασία των αποφάσεών του και να διασφαλίζουν την αποτελεσματική διαχείριση των ενδεχόμενων συγκρούσεων συμφερόντων κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Για το σκοπό αυτό θεσπίζεται επιτροπή ελέγχου, υπεύθυνη για την παρακολούθηση της οικονομικής

πληροφόρησης, της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων, καθώς και για την εποπτεία και την παρακολούθηση του τακτικού ελέγχου και των θεμάτων που αφορούν στην αντικειμενικότητα και την ανεξαρτησία των νόμιμων ελεγκτών. Το ΔΣ θα πρέπει επίσης να συστήσει μία ή δύο ξεχωριστές επιτροπές που να προϊίστανται στη διαδικασία υποβολής υποψηφιοτήτων για εκλογή στο ΔΣ και να προετοιμάζουν προτάσεις προς το ΔΣ όσον αφορά στις αμοιβές των εκτελεστικών μελών και των βασικών ανώτατων στελεχών.

2. Μέγεθος και σύνθεση του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών δεν θέτει ανώτατα όρια όσον αφορά στο μέγεθος του ΔΣ, και επιτρέπει στους μετόχους να προσδιορίσουν στο καταστατικό τον αριθμό των μελών, εφόσον αυτός δεν είναι μικρότερος του τρία (3). Σύμφωνα με τη βέλτιστη πρακτική, το μέγεθος και η σύνθεση του ΔΣ εισηγμένης εταιρείας πρέπει να εξασφαλίζουν ισορροπία μεταξύ εκτελεστικών, μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών, ώστε οι αποφάσεις του να μην υπαγορεύονται από ένα άτομο ή μία ομάδα συμφερόντων. Αυτό εξάλλου είναι και το πνεύμα του Νόμου 3016/2002 περί εταιρικής διακυβέρνησης εισηγμένων εταιρειών, σύμφωνα με τον οποίο το ΔΣ θα πρέπει να αποτελείται τουλάχιστον κατά το ένα τρίτο από μη εκτελεστικά μέλη και να συμπεριλαμβάνει τουλάχιστον δύο (2) ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη.

Το εκτελεστικό μέλος του ΔΣ θα πρέπει να ασχολείται με την καθημερινή διοίκηση της εταιρείας και να διατηρεί κάποιας μορφής εργασιακή σχέση με αυτήν. Κάθε άλλο μέλος θεωρείται μη εκτελεστικό. Η ιδιότητα ενός μέλους ως εκτελεστικού ή μη εκτελεστικού θα πρέπει να καθορίζεται από το ΔΣ και να επικυρώνεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Ακολουθώντας την ευρωπαϊκή βέλτιστη πρακτική, ο Κώδικας απαιτεί υψηλότερη αναλογία μη εκτελεστικών και ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών από αυτήν που επιβάλλει ο Νόμος 3016/2002, προκειμένου να διασφαλιστεί επαρκής ισορροπία ως προς τη σύνθεση του ΔΣ, βέλτιστη σύνθεση των επιτροπών του ΔΣ και υψηλό επίπεδο προστασίας από ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων. Πράγματι, είναι σημαντικό να αναθέτει το ΔΣ καθήκοντα σε επαρκή αριθμό ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών για θέματα, στα οποία ενδέχεται να εκδηλωθούν συγκρούσεις συμφερόντων, όπως ο έλεγχος δημοσιοποίησης οικονομικών και μη στοιχείων, ο έλεγχος των συναλλαγών των ενδιαφερόμενων μερών, η ανάδειξη υποψήφιων μελών του ΔΣ και οι αμοιβές των ανώτατων στελεχών. Ωστόσο, δεδομένης αφενός της παρουσίας «βασικών» μετόχων –που ελέγχουν την πλειοψηφία ή τη σημαντική

μειοψηφία δικαιωμάτων ψήφου— στην πλειονότητα των ελληνικών εισηγμένων εταιρειών, και αφετέρου του νεωτερισμού του θεσμού των ανεξάρτητων μελών, καθώς και του σχετικά περιορισμένου αριθμού πιθανών υποψήφιων μελών ΔΣ στην ελληνική αγορά –που πληρούν τις προϋποθέσεις ανεξαρτησίας–, ο Κώδικας είναι πιο ελαστικός σε σχέση με την ευρωπαϊκή βέλτιστη πρακτική, η οποία απαιτεί πλειοψηφία ανεξάρτητων μελών στο ΔΣ.

Τα ανεξάρτητα μέλη είναι μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ, που ικανοποιούν ορισμένα κριτήρια ανεξαρτησίας και κατά το νόμο εκλέγονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Παρότι η ανεξαρτησία σκέψης και πράξης δεν μπορεί πάντοτε να διασφαλιστεί με την εφαρμογή τυπικών κριτηρίων, τα κριτήρια αυτά, διατυπωμένα με σαφήνεια, είναι απαραίτητα για την αξιολόγηση του ΔΣ από επενδυτές και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Ο Νόμος 3016/2002 περιλαμβάνει ένα σύνολο τυπικών κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ανεξαρτησίας αυτής, τα οποία αναπτύσσονται περαιτέρω στον Κώδικα προκειμένου να ανταποκριθούν στην ευρωπαϊκή βέλτιστη πρακτική. Παράδειγμα κριτηρίου του Κώδικα, το οποίο δεν αποτελεί προϋπόθεση του Νόμου 3016/2002, είναι το ότι τα ανεξάρτητα μέλη του ΔΣ δεν πρέπει να συνδέονται με την εταιρεία ή τους μετόχους με σημαντικές συμμετοχές ούτε άμεσα ούτε έμμεσα μέσω συνδεδεμένων προσώπων. Με σκοπό την εφαρμογή των αρχών και των ειδικών πρακτικών του Κώδικα, στην έννοια των «συνδεδεμένων προσώπων» περιλαμβάνονται (α) συγγενείς έως δευτέρου βαθμού ή σύζυγοι, ή (β) εμπορική εταιρεία στην οποία το μέλος του ΔΣ ή συσχετιζόμενο με αυτό πρόσωπο κατά τα οριζόμενα στο (α), (i) είναι μέλος του ΔΣ, ανώτατο στέλεχος ή εταίρος της, ή (ii) ελέγχει άμεσα ή έμμεσα περισσότερο από το 10% των δικαιωμάτων ψήφου της.

Η ανεξαρτησία του ΔΣ είναι σημαντική, αλλά δεν αποτελεί πανάκεια. Όταν δεν συνοδεύεται από επαρκή πείρα, γνώση του αντικειμένου της εταιρείας και ηγετικές ικανότητες, η «προστιθέμενη αξία» της είναι περιορισμένη. Επιπρόσθετα, η σύνθεση του ΔΣ θα πρέπει να επιτρέπει την έκφραση διαφορετικών οπτικών, που να αντανακλούν το κοινωνικό και επιχειρηματικό περιβάλλον της εταιρείας, και να εμπνέει εμπιστοσύνη στα διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη.

Γενική αρχή

Το μέγεθος και η σύνθεση του ΔΣ θα πρέπει να επιτρέπουν την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων του και να αντικατοπτρίζουν το μέγεθος, τη δραστηριότητα και το ιδιοκτησιακό καθεστώς της επιχείρησης. Το ΔΣ θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από

υψηλό επίπεδο ακεραιότητας και να διαθέτει ποικιλομορφία γνώσεων, προσόντων και εμπειρίας, που να ανταποκρίνονται στους εταιρικούς στόχους.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

2.1 Το ΔΣ θα πρέπει να αποτελείται από επτά (7) έως δεκαπέντε (15) μέλη.

2.2 Το ΔΣ θα πρέπει να αποτελείται κατά πλειοψηφία από μη εκτελεστικά μέλη (συμπεριλαμβανομένων ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών) και από τουλάχιστον δύο (2) εκτελεστικά μέλη (με εξαίρεση τις μικρότερες εισηγμένες εταιρείες σύμφωνα με το Παράρτημα του Κώδικα).

2.3 Τουλάχιστον το ένα τρίτο του ΔΣ θα πρέπει να αποτελείται από ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη απαλλαγμένα από συγκρούσεις συμφερόντων με την εταιρεία, και από στενούς δεσμούς με τη Διοίκηση, τους βασικούς μετόχους ή την εταιρεία.

2.4 Κατά τη διάρκεια της θητείας τους, τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη δεν επιτρέπεται να κατέχουν ποσοστό μεγαλύτερο του 0,5% του μετοχικού κεφαλαίου της εταιρείας ούτε να έχουν σχέση εξάρτησης με την εταιρεία ή με πρόσωπα που συνδέονται με την εταιρεία. Τα ανεξάρτητα μέλη διορίζονται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων. Το ΔΣ θα πρέπει να καθορίσει εάν ένας υποψήφιος πληροί τις προϋποθέσεις ανεξαρτησίας, προτού προταθεί η εκλογή του από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων.

2.5 Στο πλαίσιο του καθορισμού της ανεξαρτησίας, τόσο των υποψηφίων όσο και των εν ενεργεία μελών του, το ΔΣ θα πρέπει να θεωρεί ότι σχέση εξάρτησης υπάρχει, όταν το μέλος:

- διατελεί (κατά τον Νόμο 3016/2002) ή έχει διατελέσει υπάλληλος, ανώτατο στέλεχος ή Πρόεδρος του ΔΣ της εταιρείας ή θυγατρικής της εντός των προηγούμενων τριών (3) ετών,
- λαμβάνει ή έχει λάβει από την εταιρεία, εντός του 12μήνου που προηγήθηκε του διορισμού του, οποιαδήποτε άλλη αποζημίωση εκτός από την αμοιβή του ως μέλους, η οποία έχει εγκριθεί από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων της εταιρείας,
- έχει (κατά τον Νόμο 3016/2002) ή είχε εντός του προηγούμενου έτους ουσιώδη επιχειρηματική σχέση με την εταιρεία ή με θυγατρική της, ιδιαίτερα ως σημαντικός πελάτης, προμηθευτής ή σύμβουλος της εταιρείας, ή ως εταίρος, μέτοχος ή μέλος του ΔΣ, ή ως ανώτατο στέλεχος νομικού προσώπου, το οποίο έχει τέτοιου είδους σχέση με την εταιρεία ή με θυγατρική της,
- έχει διατελέσει εντός των τελευταίων τριών (3) ετών τακτικός ελεγκτής της εταιρείας ή θυγατρικής της ή εταίρος ή υπάλληλος επιχείρησης που παρέχει υπηρεσίες τακτικού ελέγχου στην εταιρεία ή θυγατρική της,

- έχει (κατά τον Νόμο 3016/2002) συγγένεια δεύτερου βαθμού ή συζυγική σχέση με μη ανεξάρτητο μέλος του ΔΣ, ανώτατο στέλεχος, σύμβουλο ή σημαντικό μέτοχο της εταιρείας ή θυγατρικής της,
- ελέγχει, άμεσα ή έμμεσα μέσω συνδεδεμένων προσώπων, πάνω από 10% των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας ή εκπροσωπεί σημαντικό μέτοχο της εταιρείας ή θυγατρικής της,
- έχει υπηρετήσει στο ΔΣ για περισσότερα από δώδεκα (12) έτη από την ημερομηνία της πρώτης εκλογής του.

2.6 Η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη σύνθεση του ΔΣ, καθώς και τα ονόματα του Προέδρου του ΔΣ, του Αντιπροέδρου, του Διευθύνοντος Συμβούλου, αλλά και των Προέδρων των επιτροπών του ΔΣ και των μελών τους. Ακόμη, στη δήλωση αυτή θα πρέπει να προσδιορίζονται και τα ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη που το ΔΣ θεωρεί ότι διατηρούν την ανεξαρτησία τους.

2.7 Στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να γνωστοποιείται η διάρκεια της θητείας των μελών του ΔΣ, και να περιλαμβάνεται σύντομο βιογραφικό σημείωμά τους.

3. Ρόλος και απαιτούμενες ιδιότητες του Προέδρου του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Ο Πρόεδρος του ΔΣ διαδραματίζει κείριο ρόλο στην εταιρική διακυβέρνηση. Ωστόσο, ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών δεν αναφέρεται καθόλου στις αρμοδιότητες και τα προσόντα του Προέδρου. Οι διατάξεις αυτής της ενότητας παρέχουν σχετικές κατευθυντήριες γραμμές. Ο Κώδικας δεν προτείνει ρητά το διαχωρισμό του ρόλου του Διευθύνοντος Συμβούλου από αυτόν του Προέδρου, όπως συμβαίνει με πολλούς άλλους κώδικες και συστήματα διακυβέρνησης στην Ευρώπη, καθώς και σε έναν ακόμη μικρό αλλά αυξανόμενο αριθμό ελληνικών εισηγμένων εταιρειών. Λαμβάνοντας υπόψη την ελληνική επιχειρηματική πρακτική, εναπόκειται σε κάθε εταιρεία να αποφασίσει την πρακτική που ταιριάζει καλύτερα στις ανάγκες της και στον τρόπο οργάνωσης του ΔΣ της. Ωστόσο, στην περίπτωση που ο Πρόεδρος είναι και Διευθύνων Σύμβουλος ή έχει εκτελεστικά καθήκοντα, ο Κώδικας προτείνει το διορισμό ανεξάρτητου Αντιπροέδρου, προκειμένου να συμβάλει κι αυτός στην ανεξαρτησία της λειτουργίας του ΔΣ, την επαρκή πληροφόρηση των μη εκτελεστικών μελών του και την αποτελεσματική συμμετοχή τους στη διαδικασία εποπτείας και λήψης αποφάσεων. Σύμφωνα με τον Κώδικα, ένα πρώην στέλεχος της εταιρείας, που διορίζεται Πρόεδρος εντός τριών (3) ετών από το τέλος της εργασιακής του σχέσης με την εταιρεία, αποτελεί

εκτελεστικό Πρόεδρο, άσχετα από το χαρακτηρισμό του πριν από την έναρξη της θητείας του.

Γενική αρχή

Ο Πρόεδρος προΐσταται του ΔΣ. Θα πρέπει να έχει τις αρμοδιότητες του καθορισμού της ημερήσιας διάταξης, της διασφάλισης της καλής οργάνωσης των εργασιών του ΔΣ, αλλά και της αποτελεσματικής διεξαγωγής των συνεδριάσεων του. Ευθύνη επίσης του Προέδρου θα πρέπει να αποτελεί η διασφάλιση της έγκαιρης και ορθής πληροφόρησης των μελών του ΔΣ, καθώς και της αποτελεσματικής επικοινωνίας του με όλους τους μετόχους, με γνώμονα τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση των συμφερόντων όλων των μετόχων.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

3.1 Οι αρμοδιότητες του Προέδρου (και, κατά περίπτωση, του ανεξάρτητου Αντιπροέδρου σύμφωνα με την παράγραφο 3.3) θα πρέπει να θεσπίζονται ρητά από το ΔΣ, σε διάκριση από εκείνες του Διευθύνοντος Συμβούλου, να αποτυπώνονται εγγράφως και να γνωστοποιούνται στους μετόχους. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τις εταιρείες στις οποίες τα καθήκοντα του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου ασκούνται από το ίδιο πρόσωπο (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες).

3.2 Ο Πρόεδρος θα πρέπει να διευκολύνει την αποτελεσματική συμμετοχή των μη εκτελεστικών μελών του ΔΣ στις εργασίες του, και να διασφαλίζει εποικοδομητικές σχέσεις μεταξύ των εκτελεστικών και των μη εκτελεστικών μελών.

3.3 Το ΔΣ θα πρέπει να διορίσει έναν ανεξάρτητο Αντιπρόεδρο, προερχόμενο από τα ανεξάρτητα μέλη του, στις περιπτώσεις που έχει επιλέξει:

- να αναθέσει στο ίδιο πρόσωπο τα καθήκοντα του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου,
- να διορίσει εκτελεστικό Πρόεδρο. Ένα πρώην στέλεχος της εταιρείας, το οποίο διορίζεται Πρόεδρος εντός τριών (3) ετών από τη λήξη της εκτελεστικής του θητείας, θα πρέπει να θεωρείται εκτελεστικός Πρόεδρος.

3.4 Ο (εκτελεστικός) Πρόεδρος του ΔΣ θα πρέπει να συγκαλεί ΔΣ και να εγγράφει συγκεκριμένα θέματα στην ημερήσια διάταξη κατόπιν σχετικού αιτήματος του ανεξάρτητου Αντιπροέδρου ΔΣ. Η ανωτέρω υπόδειξη δεν αναιρεί την εκ του νόμου παρεχόμενη δυνατότητα στα μέλη του ΔΣ να ζητήσουν τη σύγκληση του ΔΣ ή να συγκαλέσουν σε περίπτωση μη συμμόρφωσης του Προέδρου ή του αναπληρωτή του προς το αίτημά τους. Οι αρμοδιότητες δε του ανεξάρτητου Αντιπροέδρου θα πρέπει να

συνίστανται στο συντονισμό και την αποτελεσματική επικοινωνία μεταξύ των μη εκτελεστικών και των εκτελεστικών μελών ΔΣ. Ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος θα πρέπει να προϋσταται στην αξιολόγηση του Προέδρου από το ΔΣ, καθώς και στη συνεδρίαση των μη εκτελεστικών μελών (όπως περιγράφεται στο μέρος Α, ενότητα VI, παρ. 6.5). Θα πρέπει επίσης να βρίσκεται στη διάθεση των μετόχων για τη συζήτηση θεμάτων εταιρικής διακυβέρνησης, όποτε αυτό χρειάζεται (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρίες).

4. Καθήκοντα και συμπεριφορά των μελών του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Βάσει του Νόμου περί ανωνύμων εταιρειών, τα μέλη του ΔΣ ευθύνονται για κάθε πταίσμα που έχει διαπραχθεί κατά τη διοίκηση των υποθέσεων της εταιρείας. Στην πράξη, η Γενική Συνέλευση των μετόχων συχνά υιοθετεί απόφαση που περιορίζει την ευθύνη του ΔΣ ή απαλλάσσει το ΔΣ για πράξεις και αποφάσεις του κατά τη διάρκεια της τελευταίας εταιρικής χρήσης. Από το 2007, το αυστηρό αυτό καθεστώς ευθύνης έχει μετριασθεί από τον κανόνα της επιχειρηματικής κρίσης (*business judgement rule*), ο οποίος απαλλάσσει από την ευθύνη τα μέλη του ΔΣ, στο βαθμό που αυτά αποδείξουν ότι έχουν καταβάλει την επιμέλεια του συνετού επιχειρηματία (εύλογη επιχειρηματική απόφαση που ελήφθη με καλή πίστη, με βάση επαρκείς πληροφορίες και αποκλειστικά προς εξυπηρέτηση του εταιρικού συμφέροντος). Ένας από τους στόχους του Κώδικα είναι η διαμόρφωση ενός πλαισίου συμμόρφωσης με το πρότυπο του συνετού επιχειρηματία. Προς τον σκοπό αυτό, ο Κώδικας προσδιορίζει τα βασικά καθήκοντα και τις αρμοδιότητες των μελών του ΔΣ απέναντι στην εταιρεία, όπως το καθήκον αποφυγής σύγκρουσης συμφερόντων ή και έγκαιρης ειδοποίησης σε περίπτωση που η σύγκρουση συμφερόντων είναι ενδεχόμενη, την προστασία του απορρήτου και την προάσπιση της ανταγωνιστικότητας της εταιρείας. Τα μέλη του ΔΣ οφείλουν να εκτελούν τα καθήκοντά τους με ακεραιότητα, αντικειμενικότητα και επαγγελματισμό και να αφιερώνουν επαρκή χρόνο στην εκτέλεση των καθηκόντων αυτών. Συνακόλουθα και σύμφωνα με τη βέλτιστη πρακτική, ο Κώδικας προτείνει τον περιορισμό του αριθμού των θέσεων που κατέχουν μέλη του ΔΣ μιας εταιρείας σε άλλες, μη συνδεδεμένες ανώνυμες εταιρείες, και υπογραμμίζει την ανάγκη παροχής πληροφοριών στους μετόχους σχετικά με την επιμέλεια των μελών του ΔΣ κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με τον πρόσφατο Νόμο 3873/2010, καθιερώνεται συλλογική ευθύνη των μελών ΔΣ έναντι της εταιρείας ως προς τη σύνταξη και τη δημοσίευση των ετήσιων οικονομικών καταστάσεων, της ετήσιας έκθεσης και της δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης της εταιρείας σύμφωνα με

το νόμο. Τέλος, ο Κώδικας εστιάζει στην αποτελεσματική διαχείριση της σύγκρουσης συμφερόντων κατά τις συναλλαγές των ενδιαφερόμενων μερών, λαμβάνοντας υπόψη ότι στην ελληνική αγορά η πλειονότητα των εισηγμένων εταιρειών ελέγχεται από μετόχους με σημαντικές συμμετοχές, των οποίων τα συμφέροντα είναι πιθανό να συγκρουσθούν με αυτά των μετόχων μειοψηφίας.

Γενική αρχή

Κάθε μέλος του ΔΣ θα πρέπει να έχει υποχρέωση πίστης στην εταιρεία. Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να ενεργούν με ακεραιότητα και προς το συμφέρον της εταιρείας, και να διαφυλάσσουν την εμπιστευτικότητα των μη δημοσίως διαθέσιμων πληροφοριών. Δεν θα πρέπει να έχουν σχέση ανταγωνισμού με την εταιρεία και θα πρέπει να αποφεύγουν κάθε θέση ή δραστηριότητα που δημιουργεί ή φαίνεται να δημιουργεί σύγκρουση ανάμεσα στα προσωπικά τους συμφέροντα και εκείνα της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένης της κατοχής θέσεων στο ΔΣ ή στη Διοίκηση ανταγωνιστικών εταιρειών, χωρίς την άδεια της Γενικής Συνέλευσης. Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να συνεισφέρουν την εμπειρία τους και να αφιερώνουν στα καθήκοντά τους τον αναγκαίο χρόνο και προσοχή. Θα πρέπει επίσης να περιορίζουν το πλήθος άλλων επαγγελματικών δεσμεύσεων (ιδιαίτερα συμμετοχές σε ΔΣ άλλων εταιρειών) μόνο στο βαθμό που αυτό απαιτείται για την ικανοποιητική απόδοσή τους ως μελών του ΔΣ. Τέλος, τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να επιδιώκουν να συμμετέχουν σε όλες τις συνεδριάσεις του ΔΣ, καθώς και των επιτροπών, στις οποίες τοποθετούνται.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

4.1 Το ΔΣ θα πρέπει να υιοθετήσει, ως μέρος των εσωτερικών κανονισμών της εταιρείας, πολιτικές διαχείρισης συγκρούσεων συμφερόντων ανάμεσα στα μέλη του και στην εταιρεία, αλλά και πολιτικές προστασίας του απορρήτου των πληροφοριών. Οι πολιτικές αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν διαδικασίες, οι οποίες να ορίζουν με ποιον τρόπο τα μέλη του ΔΣ, καθώς και τρίτα πρόσωπα, στα οποία το ΔΣ έχει αναθέσει αρμοδιότητές του, θα πρέπει να γνωστοποιούν έγκαιρα στο ΔΣ τυχόν συμφέροντά τους σε εταιρικές συναλλαγές ή άλλη ενδεχόμενη σύγκρουση συμφερόντων με την εταιρεία ή θυγατρικές της.

4.2 Άλλες επαγγελματικές δεσμεύσεις των μελών του ΔΣ (συμπεριλαμβανομένων σημαντικών μη εκτελεστικών δεσμεύσεων σε εταιρείες και μη κερδοσκοπικά ιδρύματα) θα πρέπει να γνωστοποιούνται πριν από το διορισμό τους στο ΔΣ και εφεξής στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης. Αλλαγές σχετικά με τις παραπάνω δεσμεύσεις θα

πρέπει να αναφέρονται στο ΔΣ μόλις προκύψουν. Τα μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ θα πρέπει κατά το διορισμό τους να διασφαλίσουν ότι θα έχουν επαρκή χρόνο για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Τα μέλη του ΔΣ δεν πρέπει να συμμετέχουν σε Διοικητικά Συμβούλια περισσότερων των πέντε (5) εισηγμένων εταιρειών.

4.3 Ο διορισμός εκτελεστικού μέλους του ΔΣ ως μη εκτελεστικού μέλους σε εταιρεία που δεν είναι θυγατρική ή συνδεδεμένη, θα πρέπει να εγκρίνεται από το ΔΣ.

4.4 Η συχνότητα παράστασης κάθε μέλους ΔΣ κατ' έτος στις συνεδριάσεις του ΔΣ και τις επιτροπές, στις οποίες συμμετέχει το κάθε μέλος, θα πρέπει να δημοσιοποιείται στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με το Παράρτημα II του Κώδικα.

5. Ανάδειξη υποψήφιων μελών του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών περιορίζει τη θητεία των μελών του ΔΣ σε έξι (6) χρόνια. Ο Κώδικας ακολουθεί τη βέλτιστη πρακτική και προτείνει εκλογή ή επανεκλογή των μελών του ΔΣ από τους μετόχους κάθε τέσσερα (4) χρόνια. Επίσης, ο Κώδικας στοχεύει στη διασφάλιση επαρκούς επιπέδου γνώσης για την εταιρεία και κατανόησης των δραστηριοτήτων της από το ΔΣ. Κατά τον Κώδικα, το ΔΣ υποβάλλει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων κατάσταση υποψήφιων μελών προς ψήφιση, αφού έχει προηγηθεί επαρκής και έγκαιρη πληροφόρηση των μετόχων, όσον αφορά στο προφίλ των υποψηφίων. Παρότι το τυπικό δικαίωμα υποβολής υποψηφιοτήτων και εκλογής των μελών του ΔΣ ανήκει στη Γενική Συνέλευση των μετόχων, τα συμφέροντα των τελευταίων δεν θα εξυπηρετούνταν ορθά, εάν το ΔΣ δεν αναλάμβανε πρωτοβουλία για το σχεδιασμό της διαδοχής των μελών του ΔΣ, κάνοντας ολοκληρωμένες προτάσεις στους μετόχους, οι οποίες να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της εταιρείας. Η σύνθεση του ΔΣ θα πρέπει να αντικατοπτρίζει με τον ευρύτερο δυνατό τρόπο τα συμφέροντα των μετόχων. Για το σκοπό αυτό και λαμβάνοντας υπόψη το ιδιοκτησιακό καθεστώς των εισηγμένων εταιρειών που επικρατεί στην ελληνική αγορά, ο Κώδικας στοχεύει στην επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα στην επαρκή εκπροσώπηση των μεγάλων μετόχων κατά τη διαδικασία ανάδειξης υποψηφιοτήτων, αφενός, και στη διασφάλιση της αποτελεσματικής συμμετοχής των ανεξάρτητων μη εκτελεστικών μελών, αφετέρου. Αναγνωρίζοντας ότι οι περισσότερες ελληνικές εισηγμένες εταιρείες έχουν περιορισμένο σε μέγεθος ΔΣ, η ανάθεση της ανάδειξης υποψηφιοτήτων και ο καθορισμός αμοιβών μπορεί να ανατεθεί σε μία επιτροπή του ΔΣ.

Γενική αρχή

Η ανάδειξη υποψηφίων για το ΔΣ θα πρέπει να γίνεται αξιοκρατικά και με αντικειμενικά κριτήρια. Το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει την ομαλή διαδοχή των μελών του, καθώς και των ανώτατων διοικητικών στελεχών, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησης.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

5.1 Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να εκλέγονται από τους μετόχους με μέγιστη θητεία τεσσάρων (4) χρόνων, χωρίς όμως να αποκλείεται η επανεκλογή τους. Θα πρέπει να αποφεύγεται η αντικατάσταση του συνόλου των μελών σε μία και μόνη Γενική Συνέλευση, και η διαδοχή των μελών του ΔΣ να συντελείται σταδιακά.

5.2 Τα ονόματα των μελών του ΔΣ που υποβάλλονται για εκλογή ή επανεκλογή θα πρέπει να συνοδεύονται από επαρκή βιογραφικά στοιχεία, καθώς και από την άποψη του ΔΣ σχετικά με την ανεξαρτησία των προτεινόμενων μελών, σύμφωνα με τα κριτήρια ανεξαρτησίας που προβλέπονται στον Νόμο και τον Κώδικα, καθώς και κάθε άλλη σχετική πληροφορία που θα βοηθήσει τους μετόχους να λάβουν απόφαση βάσει εμπειριστατωμένης άποψης.

5.3 Τα εκτελεστικά μέλη θα πρέπει να υποβάλλουν την παραίτησή τους από το ΔΣ μετά την με οποιοδήποτε τρόπο λήξη των εκτελεστικών καθηκόντων τους.

5.4 Η επιτροπή ανάδειξης υποψηφιοτήτων θα πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη αποτελεσματικής και διαφανούς διαδικασίας για την ανάδειξη υποψηφίων μελών του ΔΣ. Στις αρμοδιότητες της επιτροπής θα πρέπει να συγκαταλέγονται:

- ο καθορισμός κριτηρίων επιλογής και διαδικασιών διορισμού των μελών του ΔΣ,
- η περιοδική αξιολόγηση του μεγέθους και της σύνθεσης του ΔΣ, καθώς και η υποβολή σε αυτό προτάσεων προς εξέταση σχετικά με το επιθυμητό προφίλ του,
- η αξιολόγηση της υφιστάμενης ισορροπίας προσόντων, γνώσεων και εμπειρίας στο ΔΣ, και με βάση αυτή την αξιολόγηση, η σαφής περιγραφή του ρόλου και των ικανοτήτων που απαιτούνται για την πλήρωση κενών θέσεων,
- η διεκπεραίωση της διαδικασίας προσδιορισμού και επιλογής υποψηφίων, και
- η υποβολή προτάσεων στο ΔΣ για την ανάδειξη των υποψηφίων μελών του.

5.5 Η επιτροπή ανάδειξης υποψηφιοτήτων θα πρέπει να έχει τουλάχιστον τρία (3) (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες) μέλη, μη εκτελεστικά στην πλειονότητά τους. Θα πρέπει να προεδρεύεται από ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος ή από τον Πρόεδρο του ΔΣ, εφόσον (α) ισχύουν οι προϋποθέσεις του μέρους Α.ΙΙΙ (3.3) και (β) η επιτροπή περιλαμβάνει τουλάχιστον ένα ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος.

5.6 Η επιτροπή ανάδειξης υποψηφιοτήτων θα πρέπει να συνέρχεται τακτικά, ώστε να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά της. Θα πρέπει να δημοσιοποιεί στον ιστότοπο της εταιρείας τον κανονισμό λειτουργίας της, στον οποίο θα εξηγούνται ο ρόλος και οι αρμοδιότητές της. Στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να περιγράφεται το έργο της επιτροπής και ο αριθμός των συνεδριάσεών της κατά τη διάρκεια του έτους.

5.7 Η επιτροπή ανάδειξης υποψηφιοτήτων θα πρέπει να μπορεί να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων και ως εκ τούτου θα πρέπει να της παρέχονται επαρκή κονδύλια για το σκοπό αυτό.

5.8 Η υποστήριξη του ΔΣ, όσον αφορά στην ανάδειξη των υποψήφιων μελών του και τον καθορισμό της αμοιβής των εκτελεστικών μελών του [όπως περιγράφεται στο μέρος Γ.1 (1.8)], μπορεί να ανατεθεί σε μία μόνον επιτροπή του ΔΣ.

6. Λειτουργία του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών θέτει γενικούς κανόνες σχετικά με την οργάνωση των συνεδριάσεων του ΔΣ και τη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Ο Κώδικας προτείνει ένα πιο λεπτομερές και ολοκληρωμένο σύστημα οργάνωσης και σχεδιασμού των εργασιών του ΔΣ. Προτείνει επίσης να περιέχεται σαφής και συνοπτική περιγραφή των καθηκόντων και των αρμοδιοτήτων των μελών του ΔΣ στον εσωτερικό κανονισμό της εταιρείας ή σε ξεχωριστό έγγραφο. Ένα βασικό μέλημα των μελών του ΔΣ είναι η κατανόηση του σκοπού και της φύσης των εργασιών της εταιρείας, καθώς και η τακτική ενημέρωσή τους στα θέματα αυτά. Για το σκοπό αυτό απαιτείται τόσο η επαρκής ενημέρωση κατά την ανάληψη των καθηκόντων τους όσο και η συνεχής εξέλιξη των ικανοτήτων τους κατά τη διάρκεια της θητείας τους. Θα πρέπει επίσης να έχουν τη δυνατότητα να χρησιμοποιούν ανεξάρτητους εξωτερικούς συμβούλους, όταν αυτό είναι απαραίτητο για την εκτέλεση των καθηκόντων τους. Σε εισηγμένες εταιρείες μεγαλύτερου μεγέθους, η σωστή λειτουργία του ΔΣ απαιτεί επίσης την πλήρη απασχόληση ενός στελέχους που θα παρέχει υποστήριξη στον Πρόεδρο και τα μέλη του ΔΣ. Το πρόσωπο αυτό θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να συμβουλεύει τα μέλη του ΔΣ και να συνεργάζεται με αυτά κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους, καθώς και να συμβουλεύει με έγκυρο τρόπο την ανώτατη εκτελεστική Διοίκηση της εταιρείας στις σχέσεις της με το ΔΣ. Τα πρακτικά των συνεδριάσεων του ΔΣ θα πρέπει να εγκρίνονται από το σύνολο των παρευρεθέντων μελών του ΔΣ, το αργότερο μέχρι την επόμενη συνεδρίαση.

Γενική αρχή

Το ΔΣ θα πρέπει να συνέρχεται με την απαραίτητη συχνότητα, ώστε να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του. Η πληροφόρηση που του παρέχεται από τη Διοίκηση θα πρέπει να είναι έγκαιρη, ώστε να του δίνεται η δυνατότητα να ανταπεξέρχεται αποτελεσματικά στα καθήκοντα που απορρέουν από τις αρμοδιότητές του.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

6.1 Ο κανονισμός λειτουργίας του ΔΣ θα πρέπει να είναι σαφής και επαρκώς λεπτομερής. Στην αρχή κάθε ημερολογιακού έτους, το ΔΣ θα πρέπει να υιοθετεί ένα ημερολόγιο συνεδριάσεων και ένα 12μηνο πρόγραμμα δράσης, το οποίο δύναται να αναθεωρείται ανάλογα με τις ανάγκες της εταιρείας, προκειμένου να διασφαλίζει τη σωστή, πλήρη και έγκαιρη εκπλήρωση των καθηκόντων του, καθώς και την επαρκή εξέταση όλων των θεμάτων, επί των οποίων λαμβάνει αποφάσεις.

6.2 Το ΔΣ θα πρέπει να υποστηρίζεται από ικανό, εξειδικευμένο και έμπειρο εταιρικό Γραμματέα. Όλα τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να έχουν πρόσβαση στις υπηρεσίες του εταιρικού Γραμματέα, ενός ανώτατου υπαλλήλου, ο ρόλος του οποίου είναι να παρέχει πρακτική υποστήριξη στον Πρόεδρο και τα άλλα μέλη του ΔΣ, συλλογικά και ατομικά, με γνώμονα τη συμμόρφωση του ΔΣ σύμφωνα με τους εσωτερικούς κανόνες και τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς.

6.3 Υπό την εποπτεία του Προέδρου, οι αρμοδιότητες του εταιρικού Γραμματέα θα πρέπει να περιλαμβάνουν τη διασφάλιση καλής ροής πληροφοριών ανάμεσα στο ΔΣ και τις επιτροπές του, καθώς και μεταξύ της ανώτατης Διοίκησης και του ΔΣ. Θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνουν τη διαμόρφωση προγράμματος εισαγωγικής ενημέρωσης των μελών του ΔΣ, αμέσως μετά την έναρξη της θητείας τους, και τη συνεχή ενημέρωση και επιμόρφωσή τους σε θέματα που αφορούν στην εταιρεία. Τέλος, ο εταιρικός Γραμματέας θα πρέπει να διασφαλίζει την αποτελεσματική οργάνωση των συνελεύσεων των μετόχων και την εν γένει καλή επικοινωνία των τελευταίων με το ΔΣ, με γνώμονα τη συμμόρφωση του ΔΣ με τις νομικές και καταστατικές απαιτήσεις. Τόσο ο διορισμός όσο και η ανάκληση του εταιρικού Γραμματέα θα πρέπει να είναι υπόθεση του ΔΣ ως συλλογικού οργάνου.

6.4 Οι συζητήσεις και οι αποφάσεις του ΔΣ και των επιτροπών του θα πρέπει να καταγράφονται σε πρακτικά. Τα πρακτικά κάθε συνεδρίασης θα πρέπει να μοιράζονται και να εγκρίνονται στην επόμενη συνεδρίαση του ΔΣ ή της επιτροπής, και να τηρούνται από τον εταιρικό Γραμματέα.

6.5 Το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη προγραμμάτων εισαγωγικής ενημέρωσης για τα νέα μέλη του ΔΣ, αλλά και τη διαρκή επαγγελματική επιμόρφωση για τα υπόλοιπα μέλη.

6.6 Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να μεριμνούν τα ίδια για την τακτική ενημέρωσή τους, αναφορικά με τις επιχειρηματικές εξελίξεις και τους σημαντικότερους κινδύνους, στους οποίους είναι εκτεθειμένη η εταιρεία. Επίσης θα πρέπει να ενημερώνονται έγκαιρα για τις αλλαγές στη νομοθεσία και το περιβάλλον της αγοράς. Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να έρχονται σε τακτική επαφή με το στελεχιακό δυναμικό της εταιρείας, μέσω τακτικών παρουσιάσεων από τους επικεφαλής τομέων και υπηρεσιών.

6.7 Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ζητούν από τη Διοίκηση μέσω του Διευθύνοντος Συμβούλου κάθε πληροφορία που θεωρούν απαραίτητη για την εκτέλεση των καθηκόντων τους σε οποιαδήποτε χρονική στιγμή.

6.8 Το ΔΣ θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα να χρησιμοποιεί ανεξάρτητους συμβούλους με έξοδα της εταιρείας, στις περιπτώσεις που το κρίνει απαραίτητο για την εκτέλεση των καθηκόντων του. Για το σκοπό αυτό, τα μη εκτελεστικά μέλη θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να προτείνουν στον Πρόεδρο το διορισμό εξειδικευμένων συμβούλων.

6.9 Στις επιτροπές του ΔΣ θα πρέπει να παρέχονται επαρκείς πόροι για την εκπλήρωση των καθηκόντων τους, καθώς και για την πρόσληψη εξωτερικών συμβούλων, στο βαθμό που χρειάζονται οι τελευταίοι. Για την πρόσληψη αυτή απαιτείται η σχετική ενημέρωση του Προέδρου του ΔΣ και η υποβολή στο ΔΣ τακτικών εκθέσεων, σχετικών με τη δραστηριότητα των συμβούλων.

7. Αξιολόγηση του ΔΣ

Γενικό πλαίσιο

Τόσο στην Ελλάδα όσο και αλλού οι καλές εταιρείες αξιολογούν τακτικά τον τρόπο διεκπεραίωσης των επιχειρηματικών τους δραστηριοτήτων, των βασικών λειτουργιών και των διαδικασιών τους, προκειμένου να διασφαλίσουν συνεχή και συστηματική βελτίωση της απόδοσής τους. Η λειτουργία του ΔΣ δεν θα πρέπει να αποτελεί εξαίρεση. Ο εντοπισμός και η αξιολόγηση, σε τακτική βάση, των δυνατών σημείων και των αδυναμιών αποτελεί προϋπόθεση για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας του ΔΣ. Σε πολλές περιπτώσεις, ο Πρόεδρος προσλαμβάνει εξωτερικούς συμβούλους για να διευκολύνει, να δώσει βάθος και να καταστήσει αντικειμενικότερη την αξιολόγηση του ΔΣ. Η Σύσταση 2005/162/EC και οι περισσότεροι κώδικες βέλτιστης πρακτικής στην Ευρώπη επιβάλλουν την αξιολόγηση του ΔΣ στο σύνολό του αλλά και του κάθε μέλους του ξεχωριστά. Ο Κώδικας λαμβάνει υπόψη τις καθιερωμένες πρακτικές και την ελληνική πραγματικότητα, και περιορίζει το πεδίο της αξιολόγησης στην εκτίμηση της

αποτελεσματικότητας του ΔΣ ως συλλογικού οργάνου. Προβλέπει την ατομική αξιολόγηση μόνο του Προέδρου, καθώς η επίδοσή του είναι καίρια για την αποτελεσματική λειτουργία και οργάνωση του ΔΣ.

Γενική αρχή

Το ΔΣ θα πρέπει να αξιολογεί τακτικά την αποτελεσματικότητά του στην εκπλήρωση των καθηκόντων του, καθώς και εκείνη των επιτροπών του.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

7.1 Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ΔΣ και των επιτροπών του θα πρέπει να λαμβάνει χώρα τουλάχιστον κάθε δύο (2) χρόνια και να στηρίζεται σε συγκεκριμένη διαδικασία. Στη διαδικασία αυτή θα πρέπει να προΐσταται ο Πρόεδρος, και τα αποτελέσματά της να συζητούνται από το ΔΣ, ενώ σε συνέχεια της αξιολόγησης, ο Πρόεδρος θα πρέπει να λαμβάνει μέτρα για την αντιμετώπιση των διαπιστωμένων αδυναμιών. Το ΔΣ θα πρέπει επίσης να αξιολογεί την επίδοση του Προέδρου του, διαδικασία στην οποία προΐσταται ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος ή άλλο μη εκτελεστικό μέλος του, ελλείψει ανεξάρτητου Αντιπροέδρου (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες).

7.2 Τα μη εκτελεστικά μέλη θα πρέπει να συνέρχονται περιοδικά χωρίς την παρουσία εκτελεστικών μελών προκειμένου να αξιολογείται η επίδοση των εκτελεστικών μελών και να καθορίζονται οι αμοιβές τους.

7.3 Το ΔΣ θα πρέπει να περιγράφει συνοπτικά στην ετήσια δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης τη διαδικασία αξιολόγησης του ίδιου, καθώς και των επιτροπών του.

ΜΕΡΟΣ Β

1. Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος επιβάλλει τη σύσταση επιτροπής ελέγχου σε όλες τις εισηγμένες εταιρείες. Σύμφωνα με τη βέλτιστη ευρωπαϊκή πρακτική, ο Κώδικας προτείνει τη σύσταση επιτροπής ελέγχου, η οποία αποτελείται στην πλειοψηφία της από ανεξάρτητα μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ. Η πρόταση αυτή βελτιώνει το καθεστώς εταιρικού ελέγχου των εισηγμένων εταιρειών στην Ελλάδα, το οποίο χαρακτηρίζεται από την κυριαρχία

των μεγαλομετόχων, καθώς ενισχύει το αίσθημα ασφάλειας των μετόχων μειοψηφίας, επιβάλλοντας την ανεξάρτητη εποπτεία του συστήματος και της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, συμπεριλαμβανομένου και του ελέγχου της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης. Οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνται επίσης από το νόμο να εξετάζουν τακτικά το σύστημα εσωτερικού ελέγχου τους. Ως σύστημα εσωτερικού ελέγχου ορίζεται το σύνολο των διαδικασιών που τίθενται σε εφαρμογή από το ΔΣ, τη Διοίκηση και το υπόλοιπο προσωπικό μιας εταιρείας, με σκοπό τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της αποδοτικότητας των εταιρικών εργασιών, την αξιοπιστία της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και τη συμμόρφωση με τους εφαρμοστέους νόμους και κανονισμούς (Ο ορισμός αυτός έχει γίνει παγκόσμια αποδεκτός και χρησιμοποιείται από την «COSO» Committee of Sponsoring Organizations της Επιτροπής Treadway στις ΗΠΑ).

Γενική αρχή 1

Το ΔΣ θα πρέπει να παρουσιάζει στους μετόχους και το κοινό μια σαφή αξιολόγηση της πραγματικής θέσης και των προοπτικών της εταιρείας, και να διασφαλίζει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και την ορθότητα των ανακοινώσεων, όπου αυτές επιβάλλονται.

Γενική αρχή 2

Το ΔΣ θα πρέπει να διατηρεί ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, με σκοπό την περιφρούρηση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, καθώς και τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των σημαντικότερων κινδύνων. Θα πρέπει να παρακολουθεί την εφαρμογή της εταιρικής στρατηγικής και να την επανεξετάζει τακτικά. Θα πρέπει να ανασκοπεί τακτικά τους κύριους κινδύνους που αντιμετωπίζει η επιχείρηση και την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, όσον αφορά στη διαχείριση των εν λόγω κινδύνων. Η ανασκόπηση θα πρέπει να καλύπτει όλους τους ουσιώδεις ελέγχους, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών ελέγχων, του ελέγχου συμμόρφωσης, καθώς και τους ελέγχους των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Το ΔΣ μέσω της επιτροπής ελέγχου (εφόσον υπάρχει) θα πρέπει επίσης να αναπτύσσει άμεση και τακτική επαφή με τους τακτικούς ελεγκτές, προκειμένου να λαμβάνει τακτική ενημέρωση από τους τελευταίους σε σχέση με την ορθή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

1.1 Το ΔΣ, με την υποστήριξη της επιτροπής ελέγχου, θα πρέπει να θεσπίζει κατάλληλες πολιτικές όσον αφορά στον εσωτερικό έλεγχο, και να διασφαλίζει την αποτελεσματικότητα του συστήματος. Θα πρέπει επίσης να ορίζει τη διαδικασία που θα υιοθετηθεί για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος εσωτερικού ελέγχου,

η οποία θα περιλαμβάνει το πεδίο εφαρμογής και τη συχνότητα των εκθέσεων της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου που λαμβάνει και εξετάζει το ΔΣ κατά τη διάρκεια του έτους, καθώς και τη διαδικασία της ετήσιας αξιολόγησης του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Οι εταιρείες θα πρέπει να δημοσιοποιούν κατά πόσο χρησιμοποιούν το πλαίσιο εσωτερικού ελέγχου που συστήνεται από τον Κώδικα ή κάποιο άλλο αναγνωρισμένο πλαίσιο (βλ. Παράρτημα IV).

1.2 Το ΔΣ συστήνει μονάδα εσωτερικού ελέγχου, κατά τις απαιτήσεις της ελληνικής νομοθεσίας, που λειτουργεί σύμφωνα με γραπτό κανονισμό λειτουργίας. Η μονάδα εσωτερικού ελέγχου θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες επιχειρησιακές μονάδες και να αναφέρεται διοικητικά στον Διευθύνοντα Σύμβουλο και λειτουργικά στην επιτροπή ελέγχου του ΔΣ.

1.3 Το ΔΣ θα πρέπει να προβαίνει σε ετήσια αξιολόγηση του συστήματος εσωτερικού ελέγχου. Η αξιολόγηση θα πρέπει να περιλαμβάνει την εξέταση του εύρους των δραστηριοτήτων και της αποτελεσματικότητας της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, την επάρκεια των εκθέσεων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου προς την επιτροπή ελέγχου του ΔΣ, καθώς και την ανταπόκριση και την αποτελεσματικότητα της Διοίκησης σχετικά με εντοπισμένα σφάλματα ή αδυναμίες στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου. Το ΔΣ θα πρέπει να αναφέρει στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης ότι έχει εξετάσει τους κύριους κινδύνους που ενδεχομένως αντιμετωπίζει η επιχείρηση, καθώς και το σύστημα εσωτερικού ελέγχου.

1.4 Η επιτροπή ελέγχου συγκροτείται με στόχο την υποστήριξη του ΔΣ στα καθήκοντά του σχετικά με τη χρηματοοικονομική πληροφόρηση, τον εσωτερικό έλεγχο και την εποπτεία του τακτικού ελέγχου. Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να αποτελείται αποκλειστικά από μη εκτελεστικά μέλη, στην πλειονότητά τους ανεξάρτητα (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες). Η επιτροπή ελέγχου είναι τουλάχιστον τριμελής. Τουλάχιστον ένα (1) ανεξάρτητο μέλος της έχει αποδεδειγμένη επαρκή γνώση σε θέματα λογιστικής και ελεγκτικής. Η επιτροπή θα πρέπει να προεδρεύεται από ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος.

1.5 Οι κύριες αρμοδιότητες της επιτροπής ελέγχου είναι οι εξής:

Όσον αφορά στο σύστημα εσωτερικού ελέγχου και τα συστήματα πληροφόρησης, η επιτροπή ελέγχου:

- παρακολουθεί τη διαδικασία χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων της εταιρείας. Επίσης, θα πρέπει να επιβλέπει κάθε επίσημη ανακοίνωση που αφορά στη χρηματοοικονομική απόδοση της εταιρείας, και να εξετάζει τα βασικά σημεία των οικονομικών καταστάσεων που εμπεριέχουν σημαντικές κρίσεις και εκτιμήσεις από πλευράς Διοίκησης,
 - εποπτεύει τους εσωτερικούς χρηματοοικονομικούς ελέγχους της εταιρείας και παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας, εκτός εάν αυτή η ευθύνη ανήκει ρητά στο ίδιο το ΔΣ ή σε κάποια άλλη επιτροπή του. Για τον σκοπό αυτό, η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να εξετάζει σε περιοδική βάση το σύστημα εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων της εταιρείας, ώστε να διασφαλίζει ότι οι κυριότεροι κίνδυνοι προσδιορίζονται, αντιμετωπίζονται και δημοσιοποιούνται με ορθό τρόπο,
 - θα πρέπει να εξετάζει συγκρούσεις συμφερόντων κατά τις συναλλαγές της εταιρείας με συνδεδεμένα με αυτήν πρόσωπα και να υποβάλλει στο ΔΣ σχετικές αναφορές,
 - θα πρέπει να εξετάζει την ύπαρξη και το περιεχόμενο των διαδικασιών εκείνων, σύμφωνα με τις οποίες το προσωπικό της εταιρείας θα μπορεί, υπό εχεμύθεια, να εκφράσει τις ανησυχίες του για ενδεχόμενες παρανομίες και παρατυπίες σε θέματα χρηματοοικονομικής πληροφόρησης ή για άλλα ζητήματα που άπτονται της λειτουργίας της επιχείρησης. Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να διασφαλίζει την ύπαρξη διαδικασιών για την αποτελεσματική και ανεξάρτητη διερεύνηση τέτοιων ζητημάτων, καθώς και για την κατάλληλη αντιμετώπισή τους. Όσον αφορά στην εποπτεία της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, η επιτροπή ελέγχου:
 - θα πρέπει να εξασφαλίζει τη λειτουργία της μονάδας εσωτερικού ελέγχου σύμφωνα με τα διεθνή πρότυπα για την επαγγελματική εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου,
 - προσδιορίζει και εξετάζει τον κανονισμό λειτουργίας της μονάδας εσωτερικού ελέγχου της εταιρείας,
 - παρακολουθεί και επιθεωρεί την ορθή λειτουργία της μονάδας εσωτερικού ελέγχου, και εξετάζει τις τριμηνιαίες εκθέσεις ελέγχου της μονάδας,
 - διασφαλίζει την ανεξαρτησία του εσωτερικού ελέγχου, προτείνοντας στο ΔΣ το διορισμό και την ανάκληση του επικεφαλής της μονάδας εσωτερικού ελέγχου.
- Όσον αφορά στην εποπτεία του τακτικού ελέγχου, η επιτροπή ελέγχου (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες):

- θα πρέπει, μέσω του ΔΣ, να κάνει προτάσεις στη Γενική Συνέλευση σχετικά με το διορισμό, τον επαναδιορισμό και την ανάκληση του τακτικού ελεγκτή, καθώς και για την έγκριση της αμοιβής και τους όρους πρόσληψης του τακτικού ελεγκτή,
- εξετάζει και παρακολουθεί την ανεξαρτησία του τακτικού ελεγκτή και την αντικειμενικότητα και την αποτελεσματικότητα της ελεγκτικής διαδικασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις σχετικές επαγγελματικές και κανονιστικές απαιτήσεις στην Ελλάδα,
- εξετάζει και παρακολουθεί την παροχή επιπρόσθετων υπηρεσιών στην εταιρεία από την ελεγκτική εταιρεία στην οποία ανήκει ο/οι τακτικός/οί ελεγκτής/ές· για τον σκοπό αυτό, θα πρέπει να αναπτύξει και να εφαρμόζει πολιτική για την πρόσληψη τακτικών ελεγκτών σχετικά με την παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών, και να επιβλέπει την εφαρμογή της.

1.6 Η επιτροπή θα πρέπει να συνέρχεται τουλάχιστον τέσσερις φορές το χρόνο, ώστε να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά της. Τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο θα πρέπει να συναντά τον τακτικό ελεγκτή της εταιρείας, χωρίς την παρουσία των μελών της Διοίκησης.

1.7 Τα βασικά καθήκοντα και οι αρμοδιότητες της επιτροπής ελέγχου θα πρέπει να ορίζονται γραπτώς στον κανονισμό λειτουργίας της, ο οποίος θα πρέπει να είναι διαθέσιμος στον ιστότοπο της εταιρείας.

1.8 Στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης θα πρέπει να περιγράφεται το έργο της επιτροπής κατά την εκτέλεση των καθηκόντων της, καθώς και ο αριθμός των συνεδριάσεων της κατά τη διάρκεια του έτους. Στην περίπτωση που ο τακτικός ελεγκτής παρέχει και μη ελεγκτικές υπηρεσίες στην επιχείρηση, θα πρέπει να εξηγείται στους μετόχους στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης με ποιον τρόπο διασφαλίζεται η αντικειμενικότητα και η ανεξαρτησία του ελεγκτή.

1.9 Η επιτροπή ελέγχου μπορεί να χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες εξωτερικών συμβούλων, και ως εκ τούτου θα πρέπει να της διατίθενται επαρκή κονδύλια για το σκοπό αυτό.

ΜΕΡΟΣ Γ

1. Επίπεδο και διάρθρωση των αμοιβών

Γενικό πλαίσιο

Η εναρμόνιση των στόχων και των κινήτρων των μελών του ΔΣ, των ανώτατων στελεχών και άλλων εργαζομένων της εταιρείας με εκείνα των μετόχων της αποτελεί καίριο ζητούμενο της ορθής εταιρικής διακυβέρνησης. Συνεπώς και ο Κώδικας στοχεύει στην πρόταση πλαισίου καθορισμού των αμοιβών των εκτελεστικών και μη

εκτελεστικών μελών του ΔΣ. Οι διατάξεις του αντικατοπτρίζουν τη βέλτιστη πρακτική των Ευρωπαϊκών Κωδίκων και των Συστάσεων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Σύσταση C (2009) 3177 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, που συμπληρώνει τις Οδηγίες 2004/913/EC και 2005/162/EC, όσον αφορά στο καθεστώς αμοιβής των μελών των ΔΣ των εισηγμένων εταιρειών). Η βασική ευθύνη του ΔΣ όσον αφορά στις αμοιβές (στην οποία και επικεντρώνεται ο Κώδικας) συνίσταται στον καθορισμό των αμοιβών των εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του. Επιπλέον, και κυρίως σε τομείς της οικονομίας που εξαρτώνται ιδιαίτερα από την ποιότητα του ανθρώπινου δυναμικού, το ΔΣ πρέπει να έχει μια ευρύτερη εποπτεία της πολιτικής αμοιβών της εταιρείας απέναντι στη Διοίκηση αλλά και τους εργαζομένους. Με σκοπό τη δημιουργία μακροπρόθεσμης εταιρικής αξίας, η διάρθρωση των κινήτρων θα πρέπει να στοχεύει στην ισορροπία ανάμεσα στη βραχυπρόθεσμη και τη μακροπρόθεσμη απόδοση των στελεχών της Διοίκησης, καθώς και στην προώθηση της αξιοκρατίας, έτσι ώστε η επιχείρηση να προσελκύει στελέχη που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για την αποτελεσματική διοίκηση της εταιρείας. Ωστόσο, ο Κώδικας δεν υιοθετεί για το σύνολο των ελληνικών επιχειρήσεων μέτρα που έχουν πρόσφατα προταθεί διεθνώς, όπως την αναστολή της καταβολής των πρόσθετων αμοιβών απόδοσης (bonus), κρίνοντας ότι αυτά μπορεί να μην ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα. Επίσης, δεν προτείνει την υιοθέτηση ορίων στην αποζημίωση στελεχών της Διοίκησης που φεύγουν από την εταιρεία, κρίνοντας ότι τέτοιου είδους όρια είναι πιθανόν να αντίκεινται στις διατάξεις του εργατικού δικαίου. Ωστόσο, σύμφωνα με τον Κώδικα, το ΔΣ θα πρέπει να διατηρεί τη δυνατότητα απαίτησης επιστροφής του συνόλου ή μέρους των πρόσθετων αμοιβών απόδοσης που καταβλήθηκαν, εφόσον βασίστηκαν σε λανθασμένα μεγέθη ή υπολογισμούς, ιδιαίτερα στην περίπτωση της αναθεώρησης οικονομικών καταστάσεων προηγούμενων ετών. Η διαδικασία καθορισμού των αμοιβών θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από αντικειμενικότητα, διαφάνεια και επαγγελματισμό, και να είναι απαλλαγμένη από συγκρούσεις συμφερόντων. Για το σκοπό αυτό, θα πρέπει η διαδικασία αυτή να ανατίθεται σε μια επιτροπή αμοιβών του ΔΣ, αποτελούμενη αποκλειστικά από μη εκτελεστικά μέλη, στην πλειονότητά τους ανεξάρτητα. Ο Κώδικας προτείνει να αντανakλά η αμοιβή των μη εκτελεστικών μελών το χρόνο απασχόλησής τους, καθώς και τις αρμοδιότητές τους. Σύμφωνα με τη βέλτιστη πρακτική, η αμοιβή των μη εκτελεστικών μελών του ΔΣ δεν θα πρέπει να συναρτάται άμεσα με την απόδοση της εταιρείας, ώστε να μην αποθαρρύνεται η διάθεση ενδεχόμενης αμφισβήτησης της Διοίκησης σε θέματα ανάληψης κινδύνων. Η επαρκής διαφάνεια των αμοιβών του ΔΣ και των σχετικών πολιτικών που τις διαμορφώνουν συνιστά βασική απαίτηση των θεσμικών επενδυτών διεθνώς. Επί του παρόντος, η ελληνική αγορά υστερεί σε αυτό τον τομέα. Για το σκοπό αυτό, ο Κώδικας προτείνει την κατάρτιση

ετήσιας έκθεσης αμοιβών, που θα περιλαμβάνεται στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, στην οποία θα δημοσιοποιούνται τα συνολικά «πακέτα» αποζημίωσης κάθε μέλους, καθώς και λεπτομέρειες για την αναλογία κυμαινόμενων και σταθερών αμοιβών, όπως επίσης και τα κριτήρια απόδοσης που χρησιμοποιούνται για τον καθορισμό της κυμαινόμενης αμοιβής. Ενόψει, όμως, επικείμενων σημαντικών αλλαγών στο κανονιστικό πλαίσιο που αφορά στη δημοσιοποίηση των αμοιβών των τραπεζών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η εφαρμογή των σχετικών ειδικών πρακτικών του Κώδικα (I.1.11) αναβάλλεται για το 2012. Με την αναβολή αυτή αποφεύγεται η διαμόρφωση δύο διαφορετικών προτύπων διαφάνειας των αμοιβών – ενός προτύπου για τον πιο σημαντικό από πλευράς κεφαλαιοποίησης τομέα την ελληνικής αγοράς, τις τράπεζες, και άλλου προτύπου για τις υπόλοιπες ελληνικές εισηγμένες επιχειρήσεις. Επιπλέον, οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν τον Κώδικα θα έχουν τη δυνατότητα να «μάθουν» από την εφαρμογή των νέων ρυθμίσεων στον τραπεζικό τομέα, και επομένως να διαμορφώσουν κατάλληλα το περιεχόμενο και την παρουσίαση των δικών τους δημοσιοποιήσεων. Η ενεργοποίηση των σχετικών ειδικών πρακτικών προβλέπεται να γίνει στα πλαίσια της πρώτης ανασκόπησης της εφαρμογής του Κώδικα, το 2012. Μέχρι τότε οι επιχειρήσεις που εφαρμόζουν τον Κώδικα και δεν δημοσιοποιούν τις αμοιβές τους, δεν οφείλουν να αιτιολογούν τη μη δημοσιοποίηση των τελευταίων.

Γενική αρχή

Το επίπεδο και η διάρθρωση των αμοιβών θα πρέπει να στοχεύουν στην προσέλκυση και την παραμονή των μελών του ΔΣ, των διοικητικών στελεχών και των εργαζομένων στην εταιρεία, που προσθέτουν αξία στην εταιρεία με τις ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία τους. Το ύψος των αμοιβών θα πρέπει να βρίσκεται σε αντιστοιχία με τα προσόντα και τη συνεισφορά τους στην εταιρεία. Το ΔΣ θα πρέπει να έχει σαφή εικόνα του τρόπου με τον οποίο η εταιρεία αμείβει τα στελέχη της, και κυρίως εκείνα που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για την αποτελεσματική διοίκηση της εταιρείας.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

Εκτελεστικά μέλη του ΔΣ

1.1 Η αμοιβή των εκτελεστικών μελών του ΔΣ θα πρέπει να συνδέεται με την εταιρική στρατηγική, τους σκοπούς της εταιρείας και την πραγμάτωση αυτών, με τελικό στόχο

τη δημιουργία μακροπρόθεσμης αξίας στην εταιρεία. Ως εκ τούτου, θα πρέπει να διασφαλίζει την κατάλληλη ισορροπία ανάμεσα σε:

- σταθερά στοιχεία (π.χ. βασικός μισθός),
- μεταβλητά στοιχεία συνδεδεμένα με την απόδοση, όπως το ετήσιο χρηματικό bonus και, όταν αυτό θεωρείται απαραίτητο, τα μακροπρόθεσμα κίνητρα συνδεδεμένα με μετοχές (π.χ. παροχή δωρεάν δεσμευμένων μετοχών (Ως δεσμευμένες μετοχές ορίζονται αυτές για τις οποίες ισχύει απαγόρευση μεταβίβασης για ορισμένο χρονικό διάστημα),

δικαιωμάτων προαίρεσης επί μετοχών και παρεμφερών τίτλων),

- άλλες συμβατικές ρυθμίσεις, όπως σύνταξη, αποζημίωση λόγω αποχώρησης, σημαντικές πρόσθετες παροχές

(συμπεριλαμβανομένων παροχών σε είδος) και άλλες αποζημιώσεις.

1.2 Εάν χορηγούνται δικαιώματα προαίρεσης, δεν θα πρέπει να ωριμάζουν σε διάστημα μικρότερο από τρία (3) χρόνια από την ημερομηνία χορήγησης.

1.3 Οι συμβάσεις των εκτελεστικών μελών του ΔΣ θα πρέπει να προβλέπουν ότι το ΔΣ μπορεί να απαιτήσει την επιστροφή όλου ή μέρους του bonus που έχει απονεμηθεί, λόγω αναθεωρημένων οικονομικών καταστάσεων προηγούμενων χρήσεων ή γενικώς βάσει εσφαλμένων χρηματοοικονομικών στοιχείων, που χρησιμοποιήθηκαν για τον υπολογισμό του bonus αυτού.

1.4 Η αμοιβή κάθε εκτελεστικού μέλους του ΔΣ θα πρέπει να εγκρίνεται από το ΔΣ μετά από πρόταση της επιτροπής αμοιβών, χωρίς την παρουσία των εκτελεστικών μελών. Στις περιπτώσεις που η έγκριση αποδοχών εναπόκειται στη Γενική Συνέλευση σύμφωνα με το νόμο, η σχετική πρόταση θα πρέπει να διαμορφώνεται από το ΔΣ σύμφωνα με την παραπάνω διαδικασία. Κατά τον προσδιορισμό της αμοιβής των εκτελεστικών μελών του, το ΔΣ θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη:

- τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους,
- την επίδοσή τους σε σχέση με προκαθορισμένους ποσοτικούς και ποιοτικούς στόχους,
- την οικονομική κατάσταση, την απόδοση και τις προοπτικές της εταιρείας,
- το ύψος των αμοιβών για παρόμοιες εκτελεστικές υπηρεσίες σε ομοειδείς εταιρείες.

1.5 Κατά τον καθορισμό των αμοιβών των εκτελεστικών του μελών, το ΔΣ θα πρέπει να λαμβάνει μεταξύ άλλων υπόψη του το ύψος των αμοιβών των εργαζομένων στην εταιρεία και σε ολόκληρο τον όμιλο.

Επιτροπή αμοιβών

1.6 Το ΔΣ θα πρέπει να συστήσει επιτροπή αμοιβών, αποτελούμενη αποκλειστικά από μη εκτελεστικά και ανεξάρτητα στην πλειονότητά τους μέλη του ΔΣ. Η επιτροπή θα πρέπει να αποτελείται από τουλάχιστον τρία (3) – (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες) μέλη και να προεδρεύεται από ανεξάρτητο μη εκτελεστικό μέλος του ΔΣ. Ο Πρόεδρος του ΔΣ μπορεί να συμμετάσχει στην επιτροπή, εφόσον δεν ισχύουν οι προϋποθέσεις του μέρους Α, της ενότητας ΙΙΙ, της παρ. 3.3, διαφορετικά σε αυτήν μπορεί να συμμετάσχει ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος του ΔΣ.

1.7 Τα καθήκοντα της επιτροπής αμοιβών είναι:

- η υποβολή προτάσεων στο ΔΣ σχετικά με την αμοιβή κάθε εκτελεστικού μέλους του, συμπεριλαμβανομένου του bonus και των αποδοχών βάσει κινήτρων που σχετίζονται με τη διανομή μετοχών,
- η εξέταση και η υποβολή προτάσεων στο ΔΣ, όσον αφορά στο συνολικό μέγεθος των ετήσιων μεταβλητών (δηλαδή εκτός του μισθού) αμοιβών στην επιχείρηση,
- η εξέταση και η υποβολή προτάσεων στο ΔΣ (και μέσω αυτού στη Γενική Συνέλευση των μετόχων, όταν αυτό απαιτείται) αναφορικά με τα προγράμματα χορήγησης δικαιωμάτων προαίρεσης αγοράς μετοχών ή χορήγησης μετοχών,
- η υποβολή προτεινόμενων στόχων απόδοσης σχετικά με τις μεταβλητές αμοιβές μελών ΔΣ ή στόχων συνδεδεμένων με προγράμματα χορήγησης δικαιωμάτων προαίρεσης ή μετοχών,
- η τακτική επανεξέταση του μισθού των εκτελεστικών μελών του ΔΣ και άλλων όρων των συμβάσεών τους με την εταιρεία, συμπεριλαμβανομένων των αποζημιώσεων, σε περίπτωση αποχώρησης, και των συνταξιοδοτικών ρυθμίσεων,
- η υποβολή προτάσεων στο ΔΣ για οποιαδήποτε επιχειρησιακή πολιτική συνδεδεμένη με τις αμοιβές,
- η εξέταση της ετήσιας έκθεσης αμοιβών.

1.8 Η επιτροπή θα πρέπει να συνέρχεται αρκετά τακτικά, ώστε να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά της. Θα πρέπει να δημοσιοποιεί στον ιστότοπο της εταιρείας τον κανονισμό λειτουργίας της, στον οποίο να εξηγούνται ο ρόλος οι αρμοδιότητές της. Στη δήλωση της εταιρικής διακυβέρνησης της εταιρείας, θα πρέπει να περιγράφεται το έργο της επιτροπής αμοιβών, και να αναφέρεται ο αριθμός των συνεδριάσεών της κατά τη διάρκεια του έτους.

1.9 Η επιτροπή αμοιβών μπορεί να ζητά τις υπηρεσίες εξωτερικού συμβούλου και ως εκ τούτου θα πρέπει να της παρέχονται επαρκή κονδύλια για το σκοπό αυτό.

Μη εκτελεστικά μέλη του ΔΣ

1.10 Η αμοιβή των μη εκτελεστικών μελών του ΔΣ εγκρίνεται από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων μετά από πρόταση του ΔΣ, και θα πρέπει να αντικατοπτρίζει το χρόνο απασχόλησής τους στην εταιρεία κατά την εκτέλεση των καθηκόντων τους ως μη εκτελεστικών μελών, καθώς και το εύρος των καθηκόντων τους. Επίσης, δεν θα πρέπει να περιλαμβάνει bonus, δικαιώματα προαίρεσης αγοράς μετοχών ή αποζημιώσεις που συναρτώνται με την απόδοση. Το ΔΣ θα πρέπει να προσδιορίζει και να προτείνει στους μετόχους βασική ετήσια αμοιβή των μελών του, καθώς και τυχόν πρόσθετη σταθερή αμοιβή για τη συμμετοχή ή την προεδρία τους στις επιτροπές του ΔΣ.

Δημοσιοποιήσεις αμοιβών (Η εφαρμογή των ειδικών πρακτικών της παραγράφου αυτής αναβάλλεται μέχρι την πρώτη ανασκόπηση του Κώδικα, που προβλέπεται να γίνει το 2012)

1.11 Η έκθεση αμοιβών των μελών του ΔΣ θα πρέπει να συμπεριλαμβάνεται στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης και, για κάθε εταιρική χρήση, θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- την πολιτική και τις αρχές της εταιρείας για τη διαμόρφωση των αμοιβών των εκτελεστικών μελών του ΔΣ,
- τη μέθοδο αξιολόγησης της επίδοσης και υπολογισμού της μεταβλητής αμοιβής των στελεχών, συμπεριλαμβανομένων των ποσοτικών και ποιοτικών κριτηρίων που έχουν ληφθεί υπόψη,
- τα κύρια στοιχεία των συμβάσεων εργασίας των εκτελεστικών στελεχών, συμπεριλαμβανομένης της διάρκειας της σύμβασης,
- τη συνολική αμοιβή που καταβλήθηκε σε κάθε μέλος του ΔΣ για τις υπηρεσίες του στην εταιρεία και σε συνδεδεμένες επιχειρήσεις, αναλυμένη σε μισθό, bonus και αποζημιώσεις εξόδου από την υπηρεσία, καθώς και περιγραφή του είδους και του ποσού άλλων αποζημιώσεων ή επιδομάτων που χορηγήθηκαν,
- τον αριθμό των μετοχών και των δικαιωμάτων προαίρεσης επί μετοχών που χορηγήθηκαν σε κάθε στέλεχος κατά την εταιρική χρήση, την ημερομηνία κατοχύρωσης των μετοχών, την ημερομηνία και την τιμή εξάσκησης των δικαιωμάτων προαίρεσης και την ημερομηνία λήξης των δικαιωμάτων αυτών, καθώς και τον αριθμό των δικαιωμάτων που έχουν εξασκηθεί κατά την εταιρική χρήση.

ΜΕΡΟΣ Δ

1. Επικοινωνία με τους μετόχους

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών επιφορτίζει τους μετόχους της εταιρείας με το βασικότερο καθήκον διακυβέρνησης: την εκλογή και την ανάκληση των μελών του ΔΣ. Η καλή πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων για τις εταιρικές υποθέσεις αποτελεί προϋπόθεση για τη σωστή εκπλήρωση του καθήκοντος αυτού. Επιπλέον, η ενεργή συμμετοχή τους σε βασικές στρατηγικές αποφάσεις αποτελεί δείγμα καλής εταιρικής διακυβέρνησης για ολόκληρη την ελληνική αγορά. Με σκοπό τη διευκόλυνση της ενημέρωσης και της συμμετοχής των μετόχων, οι εισηγμένες εταιρείες θα πρέπει να εκμεταλλεύονται τις ευκαιρίες που τους παρέχει η σύγχρονη τεχνολογία. Η ύπαρξη ενός περιεκτικού και ενημερωμένου ιστότοπου είναι πλέον αναγκαία για την έγκαιρη, εύκολη και ανέξοδη επικοινωνία ανάμεσα στην εταιρεία και τους μετόχους της. Εκτός από συναντήσεις με τους επενδυτές και τις σχετικές εταιρικές παρουσιάσεις («road shows») από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο, τον οικονομικό διευθυντή και άλλα στελέχη, ο Πρόεδρος του ΔΣ και, κατά περίπτωση, ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι να παρίστανται σε συναντήσεις με κύριους μετόχους για θέματα ευρύτερης στρατηγικής και εταιρικής διακυβέρνησης και, σε συνέχεια των συζητήσεων αυτών, θα πρέπει να ενημερώνουν το ΔΣ για τις θέσεις των μετόχων με σημαντικές συμμετοχές.

Γενική αρχή

Το ΔΣ θα πρέπει να μεριμνά για την ύπαρξη συνεχούς και εποικοδομητικού διαλόγου με τους μετόχους της εταιρείας, ιδιαίτερα δε με εκείνους που έχουν σημαντικές συμμετοχές και μακροπρόθεσμη προοπτική.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

1.1 Ο Πρόεδρος του ΔΣ και ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος, εφόσον υπάρχει, θα πρέπει να είναι διαθέσιμοι για συναντήσεις με μετόχους της εταιρείας με σημαντικές συμμετοχές, και να συζητούν μαζί τους ζητήματα που αφορούν στη διακυβέρνηση της εταιρείας.

1.2 Ο Πρόεδρος θα πρέπει να διασφαλίζει ότι οι απόψεις των μετόχων γνωστοποιούνται στο ΔΣ.

1.3 Η εταιρεία θα πρέπει να διατηρεί ενεργό ιστότοπο, στον οποίο να δημοσιεύει περιγραφή της εταιρικής της διακυβέρνησης, της διοικητικής της διάρθρωσης, του ιδιοκτησιακού της καθεστώτος, καθώς και άλλες χρήσιμες για τους μετόχους και τους επενδυτές πληροφορίες.

2. Η Γενική Συνέλευση των μετόχων

Γενικό πλαίσιο

Ο Νόμος περί ανωνύμων εταιρειών προβλέπει σημαντικά δικαιώματα για τους μετόχους μειοψηφίας. Σύμφωνα με τον Νόμο 2190/1920, οι μέτοχοι που αντιπροσωπεύουν το 1/20 του καταβεβλημένου μετοχικού κεφαλαίου μπορούν να ζητήσουν έκτακτη Γενική Συνέλευση των μετόχων και να προσθέσουν θέματα στην ημερήσια διάταξη. Για τη λήψη ορισμένων σημαντικών αποφάσεων, όπως τροποποίηση ορισμένων άρθρων του καταστατικού ή συγχώνευση, απαιτείται αυξημένη απαρτία και πλειοψηφία. Επιπλέον, η απαίτηση δέσμευσης των μετοχών για τις πέντε (5) ημέρες που προηγούνται της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, κάτι που αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για τη συμμετοχή των διεθνών θεσμικών επενδυτών (μιας σημαντικής μειοψηφίας σε πολλές μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις), καταργήθηκε με την ενσωμάτωση στο ελληνικό δίκαιο της ευρωπαϊκής Οδηγίας 2007/36/EC (Οδηγία 2007/36/EC του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007 για την άσκηση ορισμένων δικαιωμάτων των μετόχων εισηγμένων εταιρειών) για τα δικαιώματα των μετόχων με τον Νόμο 3884/2010. Με τις τροποποιήσεις που έχουν επέλθει στον Νόμο 2190/1920 δυνάμει του νέου Νόμου 3884/2010 ως προς τις εισηγμένες εταιρείες, εξασφαλίζεται πριν από τη Γενική Συνέλευση πληροφόρηση και ενημέρωση των μετόχων ως προς τα δικαιώματά τους, καθώς και ως προς τα θέματα της ημερήσιας διάταξης. Για το σκοπό αυτό, ο Κώδικας ζητά από τις εταιρείες να κοινοποιούν όλες τις πληροφορίες που σχετίζονται με τη Γενική Συνέλευση των μετόχων κατά τρόπο που να εξασφαλίζει σε όλους τους μετόχους εύκολη και ισότιμη πρόσβαση. Όλες οι δημοσιοποιήσεις και τα συναφή έγγραφα θα πρέπει να κοινοποιούνται στον ιστότοπο της εταιρείας στην ελληνική και την αγγλική γλώσσα, κατά την ημερομηνία της γνωστοποίησής τους. Ήδη με τον Νόμο 3884/2010, οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνται να δημοσιοποιούν και να αναρτούν στην ιστοσελίδα τους συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την προετοιμασία της Γενικής Συνέλευσης, αλλά και πληροφορίες σχετικά με τα πεπραγμένα της Γενικής Συνέλευσης.

Γενική αρχή

Το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η προετοιμασία και η διεξαγωγή της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων διευκολύνουν την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων, οι οποίοι θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για όλα τα θέματα που σχετίζονται με τη συμμετοχή τους στη Γενική Συνέλευση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων ημερήσιας διάταξης, και των δικαιωμάτων τους κατά τη Γενική Συνέλευση. Το ΔΣ θα πρέπει να διευκολύνει, εντός του πλαισίου των σχετικών καταστατικών προβλέψεων, τη συμμετοχή των μετόχων στη Γενική Συνέλευση, και ειδικότερα των μετόχων μειοψηφίας, των αλλοδαπών μετόχων και όσων διαμένουν σε απομονωμένες περιοχές. Το ΔΣ θα πρέπει να αξιοποιεί τη Γενική Συνέλευση των μετόχων για να διευκολύνει τον ουσιαστικό και ανοιχτό διάλογό τους με την εταιρεία.

Ειδικές πρακτικές για εισηγμένες εταιρείες

2.1 Σε συνδυασμό με τις διατάξεις του Νόμου 3884/2010, η εταιρεία θα πρέπει να αναρτά στον ιστότοπό της είκοσι (20) τουλάχιστον ημέρες πριν από τη Γενική Συνέλευση, τόσο στην ελληνική όσο και στην αγγλική γλώσσα (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες), πληροφορίες σχετικά με:

- την ημερομηνία, την ώρα και τον τόπο σύγκλησης της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων,
- τους βασικούς κανόνες και τις πρακτικές συμμετοχής, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος εισαγωγής θεμάτων στην ημερήσια διάταξη και υποβολής ερωτήσεων, καθώς και των προθεσμιών εντός των οποίων τα δικαιώματα αυτά μπορούν να ασκηθούν,
- τις διαδικασίες ψηφοφορίας, τους όρους αντιπροσώπευσης μέσω πληρεξουσίου και τα χρησιμοποιούμενα έντυπα για ψηφοφορία μέσω πληρεξουσίου,
- την προτεινόμενη ημερήσια διάταξη της συνέλευσης, συμπεριλαμβανομένων σχεδίων των αποφάσεων προς συζήτηση και ψήφιση, αλλά και τυχόν συνοδευτικών εγγράφων,
- τον προτεινόμενο κατάλογο υποψήφιων μελών του ΔΣ και τα βιογραφικά τους (εφόσον υπάρχει θέμα εκλογής μελών), και
- το συνολικό αριθμό των μετοχών και των δικαιωμάτων ψήφου κατά την ημερομηνία της σύγκλησης.

2.2 Η εταιρεία θα πρέπει να διαθέτει αποτελεσματικούς και ανέξοδους τρόπους ψηφοφορίας, συμπεριλαμβανομένης της ηλεκτρονικής ψήφου, όπου είναι δυνατόν, και της ψήφου δι' αλληλογραφίας (Η εφαρμογή της ειδικής αυτής πρακτικής αναστέλλεται

προσωρινά εν αναμονή της έκδοσης σχετικών υπουργικών αποφάσεων, όπως προβλέπεται στον Νόμο 3884/2010).

2.3 Περίληψη των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων, συμπεριλαμβανομένων και των αποτελεσμάτων της ψηφοφορίας για κάθε απόφαση της Γενικής Συνέλευσης, θα πρέπει να είναι διαθέσιμη στον ιστότοπο της εταιρείας εντός δεκαπέντε (15) ημερών από τη Γενική Συνέλευση των μετόχων, μεταφρασμένη στην αγγλική (εξαιρούνται οι μικρότερες εισηγμένες εταιρείες), εφόσον το τελευταίο επιβάλλεται από τη μετοχική σύνθεση της εταιρείας και είναι οικονομικά εφικτό.

2.4 Τουλάχιστον ο Πρόεδρος του ΔΣ της εταιρείας ή κατά περίπτωση ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος του ΔΣ, ο Διευθύνων Σύμβουλος ή ο Γενικός Διευθυντής, κατά περίπτωση, και οι Πρόεδροι των επιτροπών του ΔΣ, καθώς και ο εσωτερικός ελεγκτής και ο τακτικός θα πρέπει να παρίστανται στη Γενική Συνέλευση των μετόχων, προκειμένου να παρέχουν πληροφόρηση και ενημέρωση επί θεμάτων της αρμοδιότητάς τους, που τίθενται προς συζήτηση, και επί ερωτήσεων ή διευκρινίσεων που ζητούν οι μέτοχοι. Ο Πρόεδρος της Γενικής Συνέλευσης θα πρέπει να διαθέτει επαρκή χρόνο για την υποβολή ερωτήσεων από τους μετόχους.

1. Ρόλος και αρμοδιότητες του ΔΣ

Το ΔΣ θα πρέπει να ασκεί αποτελεσματικά τον ηγετικό του ρόλο και να διευθύνει τις εταιρικές υποθέσεις προς όφελος της εταιρείας και όλων των μετόχων, διασφαλίζοντας ότι η Διοίκηση ακολουθεί την εταιρική στρατηγική. Θα πρέπει ακόμα να διασφαλίζει τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση όλων των μετόχων, συμπεριλαμβανομένων των μετόχων μειοψηφίας και των αλλοδαπών μετόχων. Κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του, το ΔΣ θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του τα μέρη, των οποίων τα συμφέροντα συνδέονται με εκείνα της εταιρείας, όπως είναι οι πελάτες, οι πιστωτές, οι εργαζόμενοι και οι κοινωνικές ομάδες που επηρεάζονται άμεσα από τη λειτουργία της εταιρείας. Οι κύριες, μη εκχωρητέες αρμοδιότητες του ΔΣ θα πρέπει να περιλαμβάνουν:

- την έγκριση της μακροπρόθεσμης στρατηγικής και των λειτουργικών στόχων της εταιρείας, την έγκριση του ετήσιου προϋπολογισμού και του επιχειρησιακού σχεδίου, καθώς και τη λήψη αποφάσεων για τις μείζονες κεφαλαιουχικές δαπάνες, εξαγορές και εκποιήσεις,
- την επιλογή και, όποτε χρειάζεται, την αντικατάσταση της εκτελεστικής ηγεσίας της εταιρείας, όπως και την εποπτεία του σχεδιασμού της διαδοχής,
- τον έλεγχο απόδοσης της ανώτατης Διοίκησης και την εναρμόνιση των αμοιβών των ανώτατων στελεχών με τα μακροπρόθεσμα συμφέροντα της εταιρείας και των μετόχων της,

- τη διασφάλιση της αξιοπιστίας των οικονομικών καταστάσεων και στοιχείων της εταιρείας, των συστημάτων χρηματοοικονομικής πληροφόρησης και των στοιχείων και πληροφοριών που λαμβάνουν δημοσιότητα, καθώς και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και διαχείρισης κινδύνων,
- την επαγρύπνηση, όσον αφορά υπάρχουσες και ενδεχόμενες συγκρούσεις συμφερόντων μεταξύ αφενός της εταιρείας και αφετέρου της Διοίκησής της, των μελών του ΔΣ ή των κύριων μετόχων (συμπεριλαμβανομένων των μετόχων με άμεση ή έμμεση εξουσία να διαμορφώνουν ή να επηρεάζουν τη σύνθεση και τη συμπεριφορά του ΔΣ), καθώς και την κατάλληλη αντιμετώπιση τέτοιων συγκρούσεων· για τον σκοπό αυτό, το ΔΣ θα πρέπει να υιοθετήσει διαδικασία εποπτείας των συναλλαγών όλων των εμπλεκόμενων μερών (συμπεριλαμβανομένων και των συναλλαγών που πρέπει να υποβάλλονται στους μετόχους προς έγκριση), με γνώμονα τη διαφάνεια και την προστασία των εταιρικών συμφερόντων,
- τη διασφάλιση ύπαρξης αποτελεσματικής διαδικασίας συμμόρφωσης της εταιρείας με τους σχετικούς νόμους και κανονισμούς,
- την ευθύνη λήψης σχετικών αποφάσεων και την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του συστήματος διοίκησης της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών λήψης αποφάσεων και ανάθεσης εξουσιών και καθηκόντων σε άλλα στελέχη, και
- τη διατύπωση, διάδοση και εφαρμογή των βασικών αξιών και αρχών της εταιρείας, που διέπουν τις σχέσεις της με όλα τα μέρη, των οποίων τα συμφέροντα συνδέονται με αυτά της εταιρείας.

2. Μέγεθος και σύνθεση του ΔΣ

Το μέγεθος και η σύνθεση του ΔΣ θα πρέπει να επιτρέπουν την αποτελεσματική άσκηση των αρμοδιοτήτων του και να αντικατοπτρίζουν το μέγεθος, τη δραστηριότητα και το ιδιοκτησιακό καθεστώς της επιχείρησης. Το ΔΣ θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από υψηλό επίπεδο ακεραιότητας και να διαθέτει ποικιλομορφία γνώσεων, προσόντων και εμπειρίας, που να ανταποκρίνονται στους εταιρικούς στόχους.

3. Ρόλος και απαιτούμενες ιδιότητες του προέδρου του ΔΣ

Ο Πρόεδρος προΐσταται του ΔΣ. Θα πρέπει να έχει τις αρμοδιότητες του καθορισμού της ημερήσιας διάταξης, της διασφάλισης της καλής οργάνωσης των εργασιών του ΔΣ, αλλά και της αποτελεσματικής διεξαγωγής των συνεδριάσεών του. Ευθύνη επίσης του Προέδρου θα πρέπει να αποτελεί η διασφάλιση της έγκαιρης και ορθής πληροφόρησης των μελών του ΔΣ, καθώς και της αποτελεσματικής επικοινωνίας του με όλους τους

μετόχους, με γνώμονα τη δίκαιη και ισότιμη μεταχείριση των συμφερόντων όλων των μετόχων.

4. Καθήκοντα και συμπεριφορά των μελών του ΔΣ

Κάθε μέλος του ΔΣ θα πρέπει να έχει υποχρέωση πίστης στην εταιρεία. Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να ενεργούν με ακεραιότητα και προς το συμφέρον της εταιρείας και να διαφυλάσσουν την εμπιστευτικότητα των μη δημοσίως διαθέσιμων πληροφοριών. Δεν θα πρέπει να έχουν σχέση ανταγωνισμού με την εταιρεία και θα πρέπει να αποφεύγουν κάθε θέση ή δραστηριότητα που δημιουργεί ή φαίνεται να δημιουργεί σύγκρουση ανάμεσα στα προσωπικά τους συμφέροντα και εκείνα της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένης της κατοχής θέσεων στο ΔΣ ή τη Διοίκηση ανταγωνιστικών εταιρειών, χωρίς την άδεια της Γενικής Συνέλευσης. Τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να συνεισφέρουν την εμπειρία τους και να αφιερώνουν στα καθήκοντά τους τον αναγκαίο χρόνο και την απαραίτητη προσοχή. Θα πρέπει επίσης να περιορίζουν το πλήθος άλλων επαγγελματικών δεσμεύσεων (ιδιαίτερα συμμετοχές σε ΔΣ άλλων εταιρειών) μόνο στο βαθμό που αυτό απαιτείται για την ικανοποιητική απόδοσή τους ως μελών του ΔΣ. Τέλος, τα μέλη του ΔΣ θα πρέπει να επιδιώκουν να συμμετέχουν σε όλες τις συνεδριάσεις του ΔΣ, καθώς και των επιτροπών, στις οποίες τοποθετούνται.

5. Ανάδειξη υποψηφίων μελών του ΔΣ

Η ανάδειξη υποψηφίων για το ΔΣ θα πρέπει να γίνεται αξιοκρατικά και με αντικειμενικά κριτήρια. Το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει την ομαλή διαδοχή των μελών του, καθώς και των ανώτατων διοικητικών στελεχών, με σκοπό τη μακροπρόθεσμη επιτυχία της επιχείρησης.

6. Λειτουργία του ΔΣ

Το ΔΣ θα πρέπει να συνέρχεται με την απαραίτητη συχνότητα, ώστε να εκτελεί αποτελεσματικά τα καθήκοντά του. Η πληροφόρηση που του παρέχεται από τη Διοίκηση θα πρέπει να είναι έγκαιρη, ώστε να του δίνεται η δυνατότητα να αντεπεξέρχεται αποτελεσματικά στα καθήκοντα που απορρέουν από τις αρμοδιότητές του.

7. Αξιολόγηση του ΔΣ

Το ΔΣ θα πρέπει να αξιολογεί τακτικά την αποτελεσματικότητά του στην εκπλήρωση των καθηκόντων του, καθώς και εκείνη των επιτροπών του.

8. Σύστημα εσωτερικού ελέγχου

- Το ΔΣ θα πρέπει να παρουσιάζει στους μετόχους και το κοινό μια σαφή αξιολόγηση της πραγματικής θέσης και των προοπτικών της εταιρείας, και να διασφαλίζει την αξιοπιστία των οικονομικών καταστάσεων και την ορθότητα των ανακοινώσεων, όπου αυτές επιβάλλονται.
- Το ΔΣ θα πρέπει να διατηρεί ένα αποτελεσματικό σύστημα εσωτερικού ελέγχου, με σκοπό την περιφρούρηση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας, καθώς και τον εντοπισμό και την αντιμετώπιση των σημαντικότερων κινδύνων. Θα πρέπει να παρακολουθεί την εφαρμογή της εταιρικής στρατηγικής και να την επανεξετάζει τακτικά. Θα πρέπει να ανασκοπεί τακτικά τους κύριους κινδύνους που αντιμετωπίζει η επιχείρηση και την αποτελεσματικότητα του συστήματος εσωτερικού ελέγχου, όσον αφορά στη διαχείριση των εν λόγω κινδύνων. Η ανασκόπηση θα πρέπει να καλύπτει όλους τους ουσιώδεις ελέγχους, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοοικονομικών και λειτουργικών ελέγχων, του ελέγχου συμμόρφωσης, καθώς και τους ελέγχους των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων. Το ΔΣ μέσω της επιτροπής ελέγχου (εφόσον υπάρχει), θα πρέπει επίσης να αναπτύσσει άμεση και τακτική επαφή με τους τακτικούς ελεγκτές, προκειμένου να λαμβάνει τακτική ενημέρωση από τους τελευταίους σε σχέση με την ορθή λειτουργία του συστήματος εσωτερικού ελέγχου.

9. Επίπεδο και διάρθρωση των αμοιβών

Το επίπεδο και η διάρθρωση των αμοιβών θα πρέπει να στοχεύουν στην προσέλκυση και την παραμονή των μελών του ΔΣ, των διοικητικών στελεχών και των εργαζομένων στην εταιρεία, που προσθέτουν αξία στην εταιρεία με τις ικανότητες, τις γνώσεις και την εμπειρία τους. Το ύψος των αμοιβών θα πρέπει να βρίσκεται σε αντιστοιχία με τα προσόντα και τη συνεισφορά τους στην εταιρεία. Το ΔΣ θα πρέπει να έχει σαφή εικόνα του τρόπου με τον οποίο η εταιρεία αμείβει τα στελέχη της, και κυρίως εκείνα που διαθέτουν τα κατάλληλα προσόντα για την αποτελεσματική διοίκηση της εταιρείας.

10. Επικοινωνία με τους μετόχους

Το ΔΣ θα πρέπει να μεριμνά για την ύπαρξη συνεχούς και εποικοδομητικού διαλόγου με τους μετόχους της εταιρείας, ιδιαίτερα δε με εκείνους που έχουν σημαντικές συμμετοχές και μακροπρόθεσμη προοπτική.

11. Η Γενική Συνέλευση των μετόχων

Το ΔΣ θα πρέπει να διασφαλίζει ότι η προετοιμασία και η διεξαγωγή της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων διευκολύνουν την αποτελεσματική άσκηση των δικαιωμάτων των μετόχων, οι οποίοι θα πρέπει να είναι πλήρως ενημερωμένοι για όλα τα θέματα

που σχετίζονται με τη συμμετοχή τους στη Γενική Συνέλευση, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων ημερήσιας διάταξης, και των δικαιωμάτων τους κατά τη Γενική Συνέλευση. Το ΔΣ θα πρέπει να διευκολύνει, εντός του πλαισίου των σχετικών καταστατικών προβλέψεων, τη συμμετοχή των μετόχων στη Γενική Συνέλευση, και ειδικότερα των μετόχων μειοψηφίας, των αλλοδαπών μετόχων και όσων διαμένουν σε απομονωμένες περιοχές. Το ΔΣ θα πρέπει να αξιοποιεί τη Γενική Συνέλευση των μετόχων για να διευκολύνει τον ουσιαστικό και ανοιχτό διάλογό τους με την εταιρεία.

Παράρτημα Ι

Εξαιρέσεις για εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους

Οι παρακάτω εξαιρέσεις ισχύουν για τις εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους. Ως τέτοιες ορίζονται οι εισηγμένες εταιρείες, οι οποίες, κατά το μεγαλύτερο μέρος του έτους στο οποίο αναφέρεται η δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, δεν συμπεριλαμβάνονταν στους δείκτες FTSE/ATHEX 20 και FTSE/ATHEX Mid 40. Οι εισηγμένες εταιρείες μικρότερου μεγέθους που επιλέγουν να εφαρμόσουν τον Κώδικα, θα πρέπει να συμμορφώνονται με τις γενικές αρχές του. Η πλήρης εφαρμογή των ειδικών πρακτικών είναι επίσης ευκατάρτια. Ωστόσο, η εφαρμογή ορισμένων ειδικών πρακτικών είναι πιθανόν να απαιτεί δυσανάλογο χρόνο και κόστος για την πλειονότητα των μικρότερων εισηγμένων εταιρειών. Ως εκ τούτου, ο Κώδικας με το Παράρτημά του αυτό προβλέπει την εξαίρεσή τους από την υποχρέωση περί εξήγησης μη συμμόρφωσής τους με τις παρακάτω ειδικές πρακτικές.

Ισορροπία εκτελεστικών και μη εκτελεστικών μελών του ΔΣ

- Ειδική πρακτική Α.II (2.2):

Το ΔΣ θα πρέπει να αποτελείται από τουλάχιστον δύο (2) εκτελεστικά μέλη.

Σαφής διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων του Προέδρου από εκείνες του Διευθύνοντος Συμβούλου

- Ειδική πρακτική Α.III (3.1):

Ο διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων του Προέδρου από εκείνες του Διευθύνοντος Συμβούλου θα πρέπει να θεσπίζεται ρητά από το ΔΣ, να διατυπώνεται γραπτώς, και να γνωστοποιείται στους μετόχους. Το ίδιο θα πρέπει να ισχύει και για τις εταιρείες στις οποίες τα καθήκοντα του Προέδρου και του Διευθύνοντος Συμβούλου ασκούνται από το ίδιο πρόσωπο.

Αξιολόγηση του Προέδρου του ΔΣ

- Ειδική πρακτική Α.VII (7.1):

Το ΔΣ θα πρέπει επίσης να αξιολογεί την επίδοση του Προέδρου του, διαδικασία στην οποία προΐσταται ο ανεξάρτητος Αντιπρόεδρος ή άλλο μη εκτελεστικό μέλος του, ελλείψει ανεξάρτητου Αντιπροέδρου.

Μέγεθος των επιτροπών του ΔΣ

- Ειδική πρακτική Α.Υ (5.5):

Η επιτροπή ανάδειξης υποψηφιοτήτων θα πρέπει να έχει τουλάχιστον τρία (3) μέλη.

- Ειδική πρακτική Β.Ι (1.4):

Η επιτροπή ελέγχου θα πρέπει να είναι τουλάχιστον τριμελής.

- Ειδική πρακτική Γ.Ι (1.6) για την επιτροπή αμοιβών

Η επιτροπή αμοιβών θα πρέπει να αποτελείται από τουλάχιστον τρία (3) μέλη.

Εποπτεία του εξωτερικού ελέγχου από την επιτροπή ελέγχου σχετικά με την παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών

- Ειδική πρακτική Β.Ι (1.5):

Να αναπτύξει και να εφαρμόζει πολιτική για την πρόσληψη εξωτερικών ελεγκτών σχετικά με την παροχή μη ελεγκτικών υπηρεσιών και να επιβλέπει την εφαρμογή της.

Πληροφορίες Γενικών Συνελεύσεων στην αγγλική

- Ειδική πρακτική Δ.ΙΙ (2.3):

Περίληψη των πρακτικών της Γενικής Συνέλευσης των μετόχων θα πρέπει να είναι μεταφρασμένη στην αγγλική, εφόσον αυτό επιβάλλεται από την ιδιοκτησιακή διάρθρωση της εταιρείας και είναι οικονομικά εφικτό.

- Ειδική πρακτική Δ.ΙΙ (2.1):

Οι υποχρεώσεις αυτής της ειδικής πρακτικής για δημοσίευση στην αγγλική όλων των πληροφοριών, που πρέπει να περιέχονται στην πρόσκληση της Γενικής Συνέλευσης, εφαρμόζονται εφόσον αυτό επιβάλλεται από την ιδιοκτησιακή διάρθρωση της εταιρείας.

Παράρτημα ΙΙ

Οδηγίες για τη σύνταξη δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης

Σκοπός αυτού του Παραρτήματος είναι να καθοδηγήσει τις εταιρίες ως προς τη δομή και το περιεχόμενο της δήλωσης εταιρικής διακυβέρνησης, σύμφωνα με την επιταγή του Νόμου 3873/2010. Κατά την απαίτηση του παρόντος Κώδικα, η εταιρεία θα πρέπει για κάθε εταιρική χρήση:

1. Να περιλαμβάνει σε ειδικό τμήμα της ετήσιας έκθεσης διαχείρισης, δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, που να περιέχει, σε συνδυασμό με όσα προβλέπονται στον Νόμο 3873/2010:

α. Γνωστοποίηση της οικειοθελούς συμμόρφωσης της εταιρείας με τον παρόντα Κώδικα.

β. Στο βαθμό που η εταιρεία εφαρμόζει το σύνολο των ειδικών πρακτικών μπορεί να παραπέμψει στο Παράρτημα V του Κώδικα.

γ. Αναφορά στις ειδικές πρακτικές που δεν εφαρμόζει η εταιρεία και εξήγηση των λόγων της μη εφαρμογής τους.

2. Να συμπεριλαμβάνει στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης, σε συνδυασμό με τον Νόμο 3873/2010, καθώς και με όσα έχουν αναφερθεί έως τώρα στον Κώδικα:

α. Σύνομη περιγραφή του τρόπου λειτουργίας του ΔΣ και πληροφορίες σχετικά με:

i τον αριθμό συνεδριάσεων του ΔΣ και τη συχνότητα συμμετοχής κάθε μέλους στις συνεδριάσεις

ii τον αριθμό των συνεδριάσεων των επιτροπών ΔΣ και τη συχνότητα συμμετοχής κάθε μέλους στις συνεδριάσεις

iii σύνομη περιγραφή της σύνθεσης και των όρων λειτουργίας, του έργου και των αρμοδιοτήτων των επιτροπών ΔΣ, καθώς και περιγραφή των θεμάτων που συζητούν στις συνεδριάσεις τους

iv περιγραφή του τρόπου αξιολόγησης της επίδοσης του ΔΣ, καθώς και των επιτροπών του

β. Πληροφορίες για τα μέλη του ΔΣ, όπως οι παρακάτω:

i προσδιορισμός του Προέδρου, του Αντιπροέδρου (εφόσον υπάρχει), του Διευθύνοντος Συμβούλου και των μελών των επιτροπών του ΔΣ και των Προέδρων τους

ii προσδιορισμός των μη εκτελεστικών μελών που το ΔΣ θεωρεί ανεξάρτητα και, όπου είναι απαραίτητο, επεξήγηση των λόγων που στηρίζουν αυτήν τη θέση του

iii συνοπτικά βιογραφικά σημειώματα κάθε μέλους ΔΣ

iv διάρκεια της θητείας κάθε μέλους ΔΣ (συμπεριλαμβανομένης και της ημερομηνίας λήξης)

v αναφορά στις εξωτερικές επαγγελματικές δεσμεύσεις των μελών ΔΣ (συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματικών υποχρεώσεών τους ως μη εκτελεστικών μελών σε άλλες εταιρείες, καθώς και μη κερδοσκοπικούς οργανισμούς)

γ. Πληροφορίες σχετικά με τη διαχείριση κινδύνων και τον εσωτερικό έλεγχο:

i περιγραφή των κύριων στοιχείων των συστημάτων διαχείρισης κινδύνων και εσωτερικού ελέγχου

ii δήλωση του ΔΣ ως προς την πραγματοποίηση ετήσιας επανεξέτασης της εταιρικής στρατηγικής, των κύριων επιχειρηματικών κινδύνων και των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου

iii σε περίπτωση που οι νόμιμοι ελεγκτές ή το ελεγκτικό γραφείο προσφέρουν μη ελεγκτικές υπηρεσίες στην εταιρεία, αξιολόγηση της επίπτωσης που μπορεί να έχει το

γεγονός αυτό στην αντικειμενικότητα και την αποτελεσματικότητα του υποχρεωτικού ελέγχου, λαμβάνοντας υπόψη και τα οριζόμενα στον Νόμο 3693/2008.

δ. Πληροφορίες σχετικά με τις αμοιβές των μελών του ΔΣ. Προς το σκοπό αυτό θα ενσωματώνεται στη δήλωση εταιρικής διακυβέρνησης η έκθεση αμοιβών μελών ΔΣ, σύμφωνα με το Παράρτημα ΙΙΙ και την παρ. 1.11 του Μέρους Γ του Κώδικα.

Παράρτημα ΙΙΙ

Οδηγίες για τη σύνταξη έκθεσης αμοιβών των μελών του ΔΣ (βλ. στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης όπως έχει αναρτηθεί στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

3. Καταχωρίστε τα κύρια στοιχεία των συμβάσεων απασχόλησης μεταξύ εκτελεστικών μελών ΔΣ και εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των παρακάτω:

- συμβατική διάρκεια σύμβασης, αποζημιώσεις σε περίπτωση αποχώρησης, ασφαλιστικές εισφορές, δικαιώματα στη διανομή κερδών και λοιπές παροχές, όπως χρήση αυτοκινήτου, έξοδα μετακίνησης κ.ά.

- περιγραφή της μεθόδου αξιολόγησης της απόδοσης ή/και του τρόπου υπολογισμού της μεταβλητής αμοιβής απόδοσης

- ειδικές διατάξεις συμβολαίων εκτελεστικών μελών σχετικά με τα παρακάτω:

α. αναβολή μέρους ή του συνόλου της μεταβλητής αμοιβής απόδοσης και όροι αναβολής

β. χορηγήσεις αποζημιώσεων υπό προϋποθέσεις και περιγραφή των προϋποθέσεων

γ. κριτήρια και προϋποθέσεις συμμετοχής σε προγράμματα διάθεσης μετοχών ή/και δικαιωμάτων προαίρεσης αγοράς μετοχών, και περιγραφή των σχετικών προϋποθέσεων.

(Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

4. Αποζημιώσεις σε μη εκτελεστικά μέλη συμπεριλαμβανομένων των ανεξάρτητων

Πρόεδρος ΔΣ και μη εκτελεστικά μέλη (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Παράρτημα ΙV

Κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με το σύστημα εσωτερικού ελέγχου

Σκοπός και Ορισμοί

Σκοπός αυτού του Παραρτήματος είναι να παρουσιάσει το Πλαίσιο Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου¹, το οποίο μπορεί να χρησιμοποιείται από τις ελληνικές εταιρείες για την εφαρμογή και, στη συνέχεια, την αξιολόγηση λειτουργίας του δικού τους Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και Διαχείρισης Κινδύνων (System of Internal Controls and Risk Management – εφεξής “ΣΕΕ”). Το παρόν Πλαίσιο στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε υπάρχοντα, διεθνώς αναγνωρισμένα πλαίσια συστημάτων εσωτερικού ελέγχου². Επισημαίνεται ότι σκοπός του είναι να παρέχει απλώς κατευθυντήριες γραμμές με βάση τις οποίες κάθε εταιρεία πρέπει να αποφασίσει τον τρόπο εφαρμογής τού πλέον αποτελεσματικού γι’ αυτήν ΣΕΕ, λαμβάνοντας υπόψη και το σχετικό κόστος για την υλοποίηση των διαφόρων πρακτικών. Είναι προφανές ότι το παρόν Πλαίσιο δεν αποτελείται από “υποχρεώσεις”, τις οποίες πρέπει να καλύψουν οι εταιρείες που θα επιλέξουν να το χρησιμοποιήσουν. Αντιθέτως, φιλοδοξεί να αποτελέσει χρήσιμο εργαλείο με παραδείγματα εφαρμογής της θεωρίας στην πράξη, που θα χρησιμοποιηθεί από Διοικητικά Συμβούλια και Διοικήσεις για να αξιολογήσουν τις έως τώρα ακολουθούμενες πρακτικές τους και να εντοπίσουν σημεία στα οποία έως σήμερα υστερούσαν ή τα οποία δεν είχαν αναπτύξει.

Ορισμός Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (ΣΕΕ)

Βάσει του διεθνώς αποδεκτού ορισμού που καθιερώθηκε από το COSO (Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission), το ΣΕΕ κάθε εταιρείας περιλαμβάνει το σύνολο των πολιτικών, διαδικασιών, καθηκόντων, συμπεριφορών και άλλων στοιχείων που τη χαρακτηρίζουν, τα οποία τίθενται σε εφαρμογή από το ΔΣ, τη Διοίκηση και το υπόλοιπο ανθρώπινο δυναμικό της και έχουν ως στόχους:

- Την αποτελεσματική και αποδοτική λειτουργία της, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται κατάλληλα στους κινδύνους που σχετίζονται με την επίτευξη των επιχειρηματικών της στόχων. Ο παρών στόχος περιλαμβάνει επίσης την περιφρούρηση των περιουσιακών στοιχείων της εταιρείας από μη ορθή χρήση ή από απώλεια, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης και της αποκάλυψης πιθανής απάτης.
- Τη διασφάλιση της αξιοπιστίας της παρεχόμενης χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, τόσο εντός όσο και εκτός της εταιρείας.
- Τη συμμόρφωση με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς, συμπεριλαμβανομένων και των εσωτερικών εταιρικών πολιτικών.

Οι επιχειρηματικοί στόχοι, η εσωτερική οργάνωση και το περιβάλλον στο οποίο λειτουργεί κάθε εταιρεία μεταβάλλονται διαρκώς. Ως αποτέλεσμα, μεταβάλλονται και οι κίνδυνοι που αυτή αντιμετωπίζει. Συνεπώς, ένα επαρκές και αποτελεσματικό ΣΕΕ προϋποθέτει την περιοδική επαναξιολόγηση της φύσης και του εύρους των κινδύνων

στους οποίους εκτίθεται κάθε εταιρεία. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, δεν αποτελεί σκοπό η εξάλειψη (η οποία είναι ανέφικτη), αλλά η διαχείριση αυτών των κινδύνων σε επιθυμητά για την εταιρεία πλαίσια.

Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (ΜΕΕ)

Όπως προαναφέρθηκε, το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου (System of Internal Controls) είναι ευθύνη του ΔΣ, της Διοίκησης και του ανθρώπινου δυναμικού κάθε εταιρείας. Δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να συγχέεται με τη Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit Unit), η οποία αποτελεί ένα τμήμα εντός της εταιρείας με κύρια αρμοδιότητα την αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο το Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου είναι αποτελεσματικό ως προς την κάλυψη των επιχειρηματικών κινδύνων.

Ουσιαστικά, η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (που στις εισηγμένες ελληνικές εταιρείες δημιουργήθηκε και λειτουργεί βάσει του Νόμου 3016/2002) αποτελεί μέρος ενός από τα συστατικά στοιχεία του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου (“Παρακολούθηση” -ιδ. σχήμα). Τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά της Μονάδας αναλύονται στο αντίστοιχο κεφάλαιο.

Γενική Περιγραφή Πλαισίου Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Σύμφωνα με το Πλαίσιο που θα αναλυθεί στις επόμενες σελίδες, υπάρχουν πέντε (5) βασικά συστατικά στοιχεία του ΣΕΕ: το Περιβάλλον Ελέγχου, η Διαχείριση Κινδύνων, οι Δικλείδες Ασφαλείας, η Πληροφόρηση & Επικοινωνία και η Παρακολούθηση.

Καθένα από αυτά αποτελείται με τη σειρά του από επιμέρους στοιχεία, όπως παρουσιάζονται στο παρακάτω σχήμα: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Στις σελίδες που ακολουθούν παρουσιάζονται αναλυτικά τα συστατικά στοιχεία του ΣΕΕ. Η γενικότερη μορφή παρουσίασης είναι ως εξής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Περιβάλλον Ελέγχου (Control Environment)

Το Περιβάλλον Ελέγχου αποτελεί το θεμέλιο του ΣΕΕ που εφαρμόζει κάθε εταιρεία. Μπορεί να οριστεί ως η στάση και οι ενέργειες του ΔΣ και της Διοίκησης σε σχέση με την σημαντικότητα του ελέγχου μέσα στην εταιρεία. Παρέχει το πλαίσιο και τη δομή για την επίτευξη των θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών του ΣΕΕ. Επηρεάζει τον τρόπο κατάρτισης επιχειρηματικών στρατηγικών και στόχων, τη δομή των εταιρικών διεργασιών, καθώς και τη διαδικασία αναγνώρισης, αξιολόγησης και συνολικής

διαχείρισης των επιχειρηματικών κινδύνων. Επηρεάζει επίσης τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των Δικλείδων Ασφαλείας, των συστημάτων Πληροφόρησης & Επικοινωνίας, καθώς και των μηχανισμών Παρακολούθησης του ΣΕΕ. Το Περιβάλλον Ελέγχου είναι ουσιαστικά το άθροισμα πολλών επιμέρους στοιχείων που καθορίζουν τη συνολική οργάνωση και τον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας της εταιρείας: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Περιβάλλον Ελέγχου (Control Environment)

Το Περιβάλλον Ελέγχου αποτελεί το θεμέλιο του ΣΕΕ που εφαρμόζει κάθε εταιρεία. Μπορεί να οριστεί ως η στάση και οι ενέργειες του ΔΣ και της Διοίκησης σε σχέση με την σημαντικότητα του ελέγχου μέσα στην εταιρεία. Παρέχει το πλαίσιο και τη δομή για την επίτευξη των θεμελιωδών αντικειμενικών σκοπών του ΣΕΕ. Επηρεάζει τον τρόπο κατάρτισης επιχειρηματικών στρατηγικών και στόχων, τη δομή των εταιρικών διεργασιών, καθώς και τη διαδικασία αναγνώρισης, αξιολόγησης και συνολικής διαχείρισης των επιχειρηματικών κινδύνων. Επηρεάζει επίσης τον σχεδιασμό και τη λειτουργία των Δικλείδων Ασφαλείας, των συστημάτων Πληροφόρησης & Επικοινωνίας, καθώς και των μηχανισμών Παρακολούθησης του ΣΕΕ. Το Περιβάλλον Ελέγχου είναι ουσιαστικά το άθροισμα πολλών επιμέρους στοιχείων που καθορίζουν τη συνολική οργάνωση και τον τρόπο διοίκησης και λειτουργίας της εταιρείας: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Οργανωτική Δομή

Η οργανωτική δομή της εταιρείας παρέχει το πλαίσιο για το σχεδιασμό, την εκτέλεση, τον έλεγχο και την εποπτεία των εταιρικών εργασιών. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των βασικών περιοχών ευθύνης και τη θεμελίωση των κατάλληλων γραμμών αναφοράς, ανάλογα με το μέγεθος της εταιρείας και τη φύση των εργασιών της.

Ενδεικτικό παράδειγμα εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Οργανωτική Δομή

Η οργανωτική δομή της εταιρείας παρέχει το πλαίσιο για το σχεδιασμό, την εκτέλεση, τον έλεγχο και την εποπτεία των εταιρικών εργασιών. Περιλαμβάνει τον προσδιορισμό των βασικών περιοχών ευθύνης και τη θεμελίωση των κατάλληλων γραμμών αναφοράς, ανάλογα με το μέγεθος της εταιρείας και τη φύση των εργασιών της.

Παράδειγμα εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Εκχώρηση Εξουσιών & Αρμοδιοτήτων

Οι αρμοδιότητες και οι εξουσίες εκχωρούνται έτσι ώστε να είναι σαφής ο βαθμός στον οποίο τα άτομα / εταιρικά όργανα εξουσιοδοτούνται να λαμβάνουν αποφάσεις, ενώ επίσης καθορίζουν και τα όρια των εξουσιών τους. Η εκχώρηση των εξουσιών & αρμοδιοτήτων αφορά τόσο στο ΔΣ και την ανώτερη Διοίκηση της εταιρείας, όσο και στα μεσαία και τα κατώτερα στελέχη της. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να διασφαλίζεται η ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ, με παράλληλη όμως διαφύλαξη του απαιτούμενου διαχωρισμού αρμοδιοτήτων (segregation of duties).

Θα πρέπει επίσης να καθίσταται σαφής στο ανθρώπινο δυναμικό της εταιρείας η συσχέτιση και η συνεισφορά των εργασιών τους προς την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων, καθώς και η αλληλεπίδραση με τις ενέργειες των άλλων εργαζομένων.

Παραδείγματα εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Καταγραφή περιγραφής των σημαντικών θέσεων εργασίας και επικαιροποίηση, όπως απαιτείται από τις εκάστοτε συνθήκες. Οι περιγραφές των θέσεων εργασίας επισημαίνουν, εκτός των άλλων, τις αρμοδιότητες κάθε εργαζομένου που σχετίζονται με την εφαρμογή ή την εποπτεία δικλείδων ασφαλείας (control activities).
- Σύνταξη επικαιροποιημένου κανονισμού επιπέδων έγκρισης (chart of authorities), στον οποίο απεικονίζονται οι εκχωρηθείσες εξουσίες στα διάφορα στελέχη της εταιρείας για διενέργεια συγκεκριμένων συναλλαγών ή πράξεων (π.χ. πληρωμές, εισπράξεις, παραλαβή αγαθών, σύναψη συμβάσεων κ.λπ.).

Διοικητικό Συμβούλιο

Βασικότατο στοιχείο του Περιβάλλοντος Ελέγχου αποτελεί το ΔΣ κάθε εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των επιτροπών του (π.χ. Επιτροπή Ελέγχου). Όπως αναφέρεται διεξοδικά στο κυρίως σώμα του παρόντος Κώδικα, το ΔΣ έχει την ευθύνη ανάπτυξης και παρακολούθησης της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ, ενώ η δομή, η οργάνωση και ο τρόπος λειτουργίας του επηρεάζουν σε πολύ σημαντικό βαθμό τις λοιπές παραμέτρους του ΣΕΕ. Για παραδείγματα εφαρμογής των παραπάνω,

παρακαλούμε όπως ανατρέξετε στο πλήθος των σχετικών Ειδικών Πρακτικών στο κυρίως σώμα του Κώδικα.

Ακεραιότητα, Ηθικές Αξίες & Συμπεριφορά Διοίκησης

Θα πρέπει να αναπτυχθεί ένα σαφές πλαίσιο ακεραιότητας & ηθικών αξιών, και να υφίστανται διαδικασίες παρακολούθησης για την πιστή τήρησή τους, ώστε οποιοσδήποτε αποκλίσεις να εντοπίζονται εγκαίρως και να διορθώνονται καταλλήλως. Η Διοίκηση πρέπει να καταδεικνύει τη σπουδαιότητα των παραπάνω, μέσω των καθημερινών ενεργειών και αποφάσεών της, μέσω της συνεργασίας της με τους πελάτες, τους προμηθευτές κ.λπ., χωρίς να ανέχεται παραβιάσεις των ηθικών αρχών της από όλες τις εταιρικές βαθμίδες.

Παραδείγματα εφαρμογής:

- Σύνταξη κώδικα εταιρικής συμπεριφοράς (code of business conduct) και επικοινωνία του στο ανθρώπινο δυναμικό της εταιρείας με απαίτηση βεβαίωσης συμμόρφωσης με τις προβλέψεις του.
- Ύπαρξη καναλιών επικοινωνίας για την αναφορά από τους εργαζομένους τυχόν παραβάσεων που έχουν αντιληφθεί σχετικά με το πλαίσιο ηθικών αξιών.

Πολιτικές & Διαδικασίες Ανθρώπινων Πόρων

Οι πρακτικές πρόσληψης, αμοιβών, εκπαίδευσης και αξιολόγησης της απόδοσης του προσωπικού διαμορφώνονται έτσι ώστε να καταδεικνύεται η αφοσίωση της Διοίκησης στις αρχές της ακεραιότητας, των ηθικών αξιών και της γνωστικής επάρκειας του προσωπικού.

Παραδείγματα εφαρμογής:

- Καταγραφή και επικαιροποίηση πολιτικών και διαδικασιών ανθρώπινων πόρων.
- Προσλήψεις για θέσεις ευθύνης μετά από διενέργεια ελέγχου ιστορικού και συστάσεων (background & reference checks).
- Κατάλληλη εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού σχετικά με την ακεραιότητα και τις ηθικές αξίες και σχετικά με τις απαιτούμενες γνώσεις για κάθε θέση εργασίας.
- Πρόγραμμα αξιολόγησης των εργαζομένων της εταιρείας, όπου η εξέταση των ικανοτήτων και της επάρκειας των προσόντων του ανθρώπινου δυναμικού δεν περιορίζεται στις τεχνικές δεξιότητες, αλλά περιλαμβάνει και παραμέτρους συμπεριφοράς.
- Πραγματοποίηση συνεντεύξεων κατά την αποχώρηση εργαζομένων (exit interviews), οι οποίες περιλαμβάνουν ως θέμα προς συζήτηση τις οποιοσδήποτε ανησυχίες και προβληματισμούς του εργαζομένου σχετικά με το υφιστάμενο ΣΕΕ της εταιρείας.

- Άμεση σύνδεση του προγράμματος αμοιβών των ανώτερων στελεχών με την επίτευξη μη οικονομικών στόχων (π.χ. ικανοποίηση πελατών, ικανοποίηση υπαλλήλων, επιτυχής εφαρμογή νέων προγραμμάτων κ.λπ.) και όχι αποκλειστική σύνδεση με τα βραχυπρόθεσμα οικονομικά αποτελέσματα.

Διαχείριση Κινδύνων (Risk Management)

Η επάρκεια και η αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ σε κάθε εταιρεία βασίζεται: α) στη φύση και έκταση των κινδύνων που αντιμετωπίζει, β) στην έκταση και τις κατηγορίες των κινδύνων που το ΔΣ αποδέχεται να αναλάβει, γ) στην πιθανότητα επέλευσης των παραπάνω κινδύνων, δ) στην ικανότητα της εταιρείας να μειώσει την επίπτωση των κινδύνων που τελικώς επέρχονται, και ε) στο κόστος λειτουργίας συγκεκριμένων δικλείδων ασφαλείας, σε σχέση με το όφελος από τη διαχείριση των κινδύνων. Η Διαχείριση Κινδύνων έχει ως προϋπόθεση τον καθορισμό αντικειμενικών σκοπών (objective setting). Με βάση αυτούς, θα πρέπει να αναγνωρίζονται τα σημαντικά γεγονότα που μπορούν να τους επηρεάσουν (event identification), να αξιολογούνται οι σχετικοί κίνδυνοι (risk assessment) και να αποφασίζεται η απόκριση της εταιρείας σε αυτούς (risk response). Τα επιμέρους αυτά στοιχεία αναλύονται πιο κάτω: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ) (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Καθορισμός Αντικειμενικών Σκοπών

Η εταιρεία, με ευθύνη του ΔΣ και συμμετοχή της Διοίκησης, θα πρέπει να καθορίζει με σαφήνεια τους αντικειμενικούς (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ) σκοπούς της. Αυτοί θα πρέπει να πηγάζουν από την αποστολή / όραμα της εταιρείας, να είναι σύμφωνοι με αυτά, αλλά και να αντικατοπτρίζουν την επιλογή των ενεργειών μέσω των οποίων η εταιρεία θα δημιουργήσει αξία για τους μετόχους της. Επίσης, θα πρέπει να είναι εύκολα κατανοητοί και μετρήσιμοι. Η Διοίκηση θα πρέπει να φροντίζει ώστε το προσωπικό να έχει αντιληφθεί τους σκοπούς της εταιρείας. Σημειώνεται ότι αν και βεβαίως οι αντικειμενικοί σκοποί διαφέρουν από εταιρεία σε εταιρεία, μπορούν ωστόσο γενικότερα να κατηγοριοποιηθούν σε αυτούς που σχετίζονται με:

- α) την αποτελεσματικότητα και την αποδοτικότητα των εταιρικών λειτουργιών, περιλαμβανομένης της διασφάλισης των περιουσιακών στοιχείων (operations objectives),
- β) την αξιοπιστία των παραγόμενων εσωτερικών και εξωτερικών αναφορών χρηματοοικονομικής ή και άλλης πληροφόρησης (reporting objectives), και

γ) τη συμμόρφωση με νόμους και κανονιστικές απαιτήσεις (compliance objectives).

Παραδείγματα εφαρμογής:

- Καθορισμός αντικειμενικών σκοπών σχετικά με τα επίπεδα ποιότητας νέων προϊόντων. Ορισμός των αναφορών που θα λαμβάνονται από το ΔΣ και τη Διοίκηση, οι οποίες περιλαμβάνουν πληροφόρηση σχετικά με τα αποτελέσματα των προγραμμάτων που αφορούν στην προώθηση προϊόντων, τις ημερήσιες πωλήσεις, την ποιότητα της παραγωγής, την ικανοποίηση των πελατών κ.λπ.
- Καθορισμός αντικειμενικών σκοπών τόσο σε εταιρικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο επιμέρους μονάδων ή διεργασιών, ειδικά σε περιπτώσεις ομίλων ή μεγαλύτερων εταιρειών με πιο πολύπλοκη δομή.

Αναγνώριση Γεγονότων

Τα γεγονότα τα οποία μπορούν να επηρεάσουν, είτε αρνητικά είτε θετικά, την εκπλήρωση της επιχειρηματικής στρατηγικής και την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών θα πρέπει να αναγνωρίζονται με ευθύνη του ΔΣ και συμμετοχή της Διοίκησης της εταιρείας. Οι παράγοντες από τους οποίους ενδεχομένως απορρέουν τα γεγονότα αυτά μπορεί να πηγάζουν τόσο εντός όσο και εκτός της εταιρείας. Επιπλέον, είναι προφανές ότι οι παράγοντες αυτοί μεταβάλλονται συνεχώς, για το λόγο αυτό απαιτείται η εγκαθίδρυση μιας διαδικασίας επικαιροποίησης της αναγνώρισης των γεγονότων, τόσο σε περιοδική βάση όσο και όταν αυτό κριθεί απαραίτητο, π.χ. λόγω αλλαγών σε συγκεκριμένα μεγέθη ή δεδομένα. Οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι που θα αναγνωριστούν με βάση τα παραπάνω, θα πρέπει να κατηγοριοποιούνται καταλλήλως και να συνδέονται με τους αντίστοιχους αντικειμενικούς σκοπούς και τις εταιρικές διεργασίες ή μονάδες που είναι πιθανό να επηρεάσουν. Αντιστοίχως, τα γεγονότα που πιθανολογείται να επηρεάσουν θετικά την επίτευξη των στόχων της εταιρείας, θα πρέπει να ανατροφοδοτούν τη διαδικασία καθορισμού τους, προκειμένου να είναι εφικτή η εκμετάλλυσή τους με την υλοποίηση σχετικών ενεργειών.

Παραδείγματα εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Καταγραφή και τήρηση σε αναλυτικές λίστες των γεγονότων που είναι συνήθη σε συγκεκριμένα επιχειρησιακά περιβάλλοντα ή σε συγκεκριμένες λειτουργίες που είναι κοινές σε διάφορες εταιρείες (π.χ. θέματα ανθρώπινου δυναμικού, θέματα φορολογίας, κλπ).
- Διενέργεια καταλλήλως δομημένων συνεντεύξεων και συζητήσεων (workshops). Με τον συνδυασμό των γνώσεων και της εμπειρίας της Διοίκησης, των υπαλλήλων και των λοιπών ενδιαφερομένων (stakeholders), αναγνωρίζονται γεγονότα που θα μπορούσαν

να επιδράσουν στους αντικειμενικούς σκοπούς της εταιρείας, τα οποία διαφορετικά θα μπορούσαν να διαφύγουν της προσοχής.

- Συγκέντρωση δεδομένων σχετικά με γεγονότα τα οποία στο παρελθόν προκάλεσαν ζημιά στην εταιρεία και χρήση τους προκειμένου να αναγνωριστούν οι τάσεις και τα γενεσιουργά αίτια και να αναληφθούν από τη Διοίκηση οι κατάλληλες ενέργειες.

Αξιολόγηση Κινδύνων

Οι παραπάνω κίνδυνοι θα πρέπει να αξιολογούνται με ευθύνη του ΔΣ και συμμετοχή της Διοίκησης. Δεδομένου ότι η αναγνώριση των κινδύνων αποτελεί μια δυναμική διεργασία, απαιτείται περιοδική επαναξιολόγησή τους, τουλάχιστον σε ετήσια βάση ή και συχνότερα. Υπάρχει πληθώρα μεθοδολογιών που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αξιολόγηση των κινδύνων, οι οποίες σε γενικές γραμμές περιλαμβάνουν συνδυασμό ποσοτικών και ποιοτικών τεχνικών. Σε κάθε περίπτωση, θα πρέπει να αξιολογείται η πιθανότητα εμφάνισης (likelihood) κάθε κινδύνου, καθώς και η δυνητική επίπτωση (potential impact) που θα έχει (εκφρασμένη σε οικονομικούς ή μη όρους, π.χ. εμπορική, κοινωνική, περιβαλλοντική, φήμης κ.λπ.). Το ΔΣ και η Διοίκηση κάθε εταιρείας αναμένεται ότι θα επιλέξουν τη μεθοδολογία που ταιριάζει στη φύση, την πολυπλοκότητα και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της, αλλά και στο περιβάλλον όπου αυτή λειτουργεί. Το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας θα πρέπει να είναι η διαβάθμιση των κινδύνων σε προκαθορισμένη κλίμακα. Σημειώνεται ότι θα πρέπει να αξιολογούνται τόσο οι εγγενείς κίνδυνοι (inherent risks), δηλαδή αυτοί που αντιμετωπίζει η εταιρεία χωρίς να λαμβάνονται υπόψη τα τυχόν οφέλη από τη λειτουργία συγκεκριμένων δικλείδων ασφαλείας, όσο και οι υπολειμματικοί (residual risks), δηλαδή οι κίνδυνοι μετά την επίδραση των δικλείδων ασφαλείας.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Αξιολόγηση των κινδύνων που συνδέονται με κάθε σημαντικό λογαριασμό γενικής λογιστικής και με κάθε στοιχείο που απαιτεί γνωστοποίηση. Η διαδικασία αξιολόγησης περιλαμβάνει τόσο ποσοτικούς όσο και ποιοτικούς παράγοντες, π.χ. η επίδραση στις οικονομικές καταστάσεις, τα χαρακτηριστικά του λογαριασμού, τα χαρακτηριστικά των εταιρικών δραστηριοτήτων, ο κίνδυνος απάτης κ.λπ.

- Αξιολόγηση κινδύνων με βάση υποκειμενικές υποθέσεις από αρμόδια στελέχη της εταιρείας, για παράδειγμα ανά τμήμα από τους εκάστοτε διευθυντές επιχειρησιακών μονάδων. Στην αξιολόγηση αυτή σημαντικό ρόλο μπορεί να έχει και η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου της εταιρείας, καθώς διαθέτει σχετική γνώση και εμπειρία βάσει

των αποτελεσμάτων των ελέγχων που έχει διενεργήσει στο παρελθόν (συνεπώς μπορεί να προσφέρει σημαντική βοήθεια στην αξιολόγηση του υπολειμματικού κινδύνου). Διαβάθμιση των κινδύνων σε κλίμακα (π.χ. 5βάθμια) βάσει της πιθανότητας εμφάνισης και της δυνητικής επίπτωσής τους. Ανάλυση μέσω ομαδικών συζητήσεων και καταγραφή αποτελεσμάτων σε πίνακα που παρουσιάζει τον κάθε κίνδυνο με τη σχετική του διαβάθμιση και τους παράγοντες που συμβάλλουν στη διαβάθμιση αυτή. Π.χ. ένας κίνδυνος σχετικός με την αναγνώριση του εσόδου είναι η μη ορθή αναγνώριση βάσει ΔΠΧΠ. Οι παράγοντες στους οποίους θα βασιστεί η διαβάθμιση του κινδύνου μπορεί να είναι: η πολυπλοκότητα των κανόνων αναγνώρισης του εσόδου, το επίπεδο γνώσεων των υπαλλήλων που εμπλέκονται στην καταχώρηση των πωλήσεων, η πολυπλοκότητα των συναλλαγών προώθησης και εκπτώσεων, η επιθετική πολιτική πωλήσεων, τα κίνητρα και η διάρθρωση των έκτακτων αμοιβών, οι περιορισμοί των υποστηρικτικών συστημάτων κ.λπ.

- Χρήση πιθανοτικών μοντέλων (probabilistic models, π.χ. value-at-risk, cash flow-at-risk, earnings-at-risk κ.λπ.), τα οποία συνδέουν σειρές γεγονότων και της επίδρασης αυτών με την πιθανότητα εμφάνισής τους, βάσει συγκεκριμένων υποθέσεων. Η επίπτωση και η πιθανότητα εκτιμώνται είτε βάσει ιστορικών στοιχείων είτε βάσει προσομοίωσης αποτελεσμάτων που αντικατοπτρίζουν υποθέσεις μελλοντικών συμπεριφορών.

Απόκριση στον Κίνδυνο

Μετά την αξιολόγηση των διαφόρων κινδύνων ακολουθεί ο προσδιορισμός του τρόπου απόκρισης σε αυτούς (risk response), με ευθύνη του ΔΣ και με τη συνεργασία της Διοίκησης της εταιρείας. Η διαδικασία αυτή συνίσταται στην αξιολόγηση του κόστους (άμεσου, έμμεσου, και κόστους ευκαιρίας) και της ωφέλειας που θα επιφέρει κάθε δυνατός τρόπος απόκρισης, και στην επιλογή του τρόπου που θα μειώσει την πιθανότητα και τη δυνητική επίπτωση κάθε κινδύνου εντός των αποδεκτών ορίων ανοχής (risk tolerance). Τα όρια αυτά θα πρέπει να γνωστοποιούνται από το ΔΣ στη Διοίκηση της εταιρείας όποτε κρίνεται ότι έχουν επέλθει μεταβολές στο εσωτερικό ή το εξωτερικό περιβάλλον, οι οποίες πιθανόν να τα επηρεάζουν. Συγκεκριμένα, για κάθε κίνδυνο που έχει αναγνωριστεί και αξιολογηθεί, η Διοίκηση μπορεί να επιλέξει να ενεργήσει με έναν από τους κάτωθι τρόπους:

α) να αποφύγει τον κίνδυνο (risk avoidance), παύοντας τις δραστηριότητες που τον προκαλούν,

β) να μειώσει (risk reduction) την πιθανότητα εμφάνισης του κινδύνου ή/και τη δυνητική επίπτωσή του, συνήθως θέτοντας σε λειτουργία σχετικές δικλείδες ασφαλείας,

γ) να μεταφέρει μέρος του κινδύνου ή να το μοιραστεί με τρίτους (risk sharing), περιορίζοντας την πιθανότητα εμφάνισής του ή τη δυνητική επίπτωσή του,

δ) να αποδεχθεί τον κίνδυνο (risk acceptance), δηλαδή να μην προβεί σε καμία ενέργεια που έχει σκοπό τη μείωση της πιθανότητας εμφάνισης του κινδύνου ή των επιπτώσεών του.

Μετά την επιλογή της απόκρισης στον κίνδυνο, θα πρέπει να αναπτυχθεί σχέδιο εφαρμογής της σχετικής απόφασης και να γίνει επανυπολογισμός του υπολειμματικού κινδύνου.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Αποφυγή κινδύνου: Αναγνώριση και αξιολόγηση των κινδύνων συγκεκριμένης γραμμής παραγωγής. Λήψη απόφασης για παύση λειτουργίας της γραμμής παραγωγής, καθότι επελέγη η μη ανάληψη των σχετικών κινδύνων.
- Μείωση κινδύνου: Αναγνώριση και αξιολόγηση κινδύνου μη διαθεσιμότητας του πληροφοριακού συστήματος της εταιρείας για κάποιες ώρες. Απόφαση ότι δεν είναι επιθυμητή η αποδοχή της επίπτωσης από την υλοποίηση του κινδύνου. Προκειμένου να μειωθεί η πιθανότητα μη διαθεσιμότητας του συστήματος, απόφαση για επένδυση σε νέο σύστημα με βελτιωμένη αυτο-ανίχνευση βλαβών και με υποβοηθητικά συστήματα (back-up systems).
- Μεταφορά κινδύνου: Οι συνηθέστερες σχετικές πρακτικές είναι η αγορά ασφαλιστικών προϊόντων, η οικονομική αντασφάλιση συναλλαγών (hedging) και η ανάθεση εταιρικών εργασιών σε εξωτερικό συνεργάτη (outsourcing).
- Αποδοχή κινδύνου: Λήψη απόφασης για αποδοχή λειτουργικού κινδύνου με βάση το σκεπτικό ότι το κόστος της ασφάλισης του συγκεκριμένου κινδύνου υπερβαίνει το πιθανό κόστος της ζημιάς που αυτός θα προκαλέσει.

Δικλείδες Ασφαλείας (Control Activities)

Οι Δικλείδες Ασφαλείας (καλούμενες και Σημεία Ελέγχου ή Δικλείδες Διασφάλισης) είναι οι πολιτικές, οι διαδικασίες, οι τεχνικές και οι μηχανισμοί που τίθενται σε λειτουργία προκειμένου να διασφαλιστεί ότι υλοποιούνται οι αποφάσεις σχετικά με τη διαχείριση των κινδύνων εκείνων που απειλούν την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της εταιρείας. Αφορούν στο σύνολο της εταιρείας και εκτελούνται από τα στελέχη όλων των βαθμίδων (ΔΣ, Διοίκηση, λοιπό προσωπικό) και σε όλες τις εταιρικές εργασίες. Οι Δικλείδες Ασφαλείας αποτελούνται από πολλές κατηγορίες ενεργειών, που ποικίλλουν σε επίπεδο εφαρμογής, κόστους και βαθμού αποτελεσματικότητας, αναλόγως των συνθηκών. Περιλαμβάνουν εγκρίσεις, εξουσιοδοτήσεις, επιβεβαιώσεις, επισκοπήσεις

της λειτουργικής απόδοσης, ασφάλεια περιουσιακών στοιχείων κ.ο.κ. Αποτελούν μέρος των καθημερινών εργασιών των εργαζομένων και ενσωματώνονται στις εταιρικές πολιτικές και διαδικασίες, οι οποίες θα πρέπει να επισκοπούνται περιοδικά προκειμένου να είναι καταλλήλως επικαιροποιημένες. Όπως προαναφέρθηκε, στη διαμόρφωση των Δικλείδων Ασφαλείας λαμβάνονται υπόψη οι εγγενείς κίνδυνοι που είναι πιθανό να επιδράσουν αρνητικά στην εκπλήρωση της επιχειρηματικής στρατηγικής. Θα πρέπει λοιπόν κάθε εφαρμοζόμενη Δικλείδα Ασφαλείας να συνδέεται με την ύπαρξη σχετικού κινδύνου, καθώς σε διαφορετική περίπτωση η λειτουργία της επιβαρύνει την εταιρεία με κόστος (άμεσο ή έμμεσο), χωρίς την πρόσδοση οφέλους ως προς την επίτευξη των επιχειρηματικών σκοπών της. Επίσης, κατά την επιλογή μεταξύ πιθανών εναλλακτικών Δικλείδων Ασφαλείας για την κάλυψη κάποιου κινδύνου, θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η σχέση κόστους-ωφέλειας.

Δικλείδες Ασφαλείας σε Εταιρικό Επίπεδο

Σε κάθε εταιρεία θα πρέπει να υφίσταται μια σειρά από Δικλείδες Ασφαλείας, οι οποίες είναι σχεδιασμένες και λειτουργούν πέρα και πάνω από τις επιμέρους εταιρικές δραστηριότητες. Αυτές οι Δικλείδες Ασφαλείας διαπερνούν περισσότερες από μία ή ακόμη και το σύνολο των διαδικασιών και των συναλλαγών της εταιρείας, Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Ύπαρξη καταγεγραμμένων πολιτικών που εφαρμόζονται σε εταιρικό επίπεδο, όπως π.χ. ο κώδικας εταιρικής συμπεριφοράς.
- Λειτουργία εταιρικών οργάνων με εποπτικές αρμοδιότητες, όπως το ΔΣ και οι επιτροπές του (ίδ. σχετικές αναφορές στο κυρίως σώμα του παρόντος Κώδικα).
- Καταγραφή των σημαντικών εταιρικών διαδικασιών, έγκρισή τους από το ΔΣ και κοινοποίηση στους εργαζομένους μέσω του ενδοεταιρικού δικτύου. Π.χ. διαδικασίες ανάθεσης εξουσιών, αναγνώρισης εσόδου, αίτησης διενέργειας εξόδων, πωλήσεων, προσθηκών παγίων περιουσιακών στοιχείων, αποσβέσεων κ.λπ. Για τις λοιπές δραστηριότητες, των οποίων οι κίνδυνοι δεν κρίνονται κρίσιμοι αλλά είναι σημαντικοί, οι διαδικασίες εγκρίνονται από τη Διοίκηση και καταγράφονται σε τυποποιημένη μορφή, π.χ. διαδικασίες τιμολόγησης, παράδοσης προϊόντων, εισπράξεων κ.λπ.). Οι μορφές τεκμηρίωσης μπορεί να ποικίλλουν (π.χ. περιγραφή -narrative, διάγραμμα ροής - flowchart, πίνακας κινδύνων & δικλείδων ασφαλείας -risk & control matrix). Η τεκμηρίωση επικαιροποιείται σε συστηματική βάση, προκειμένου να αντικατοπτρίζονται οι τρέχουσες αρμοδιότητες και εργασίες. Χρήση αυτής της τεκμηρίωσης από τη Διοίκηση, προκειμένου να εντοπίζονται πιθανές ασυμβατότητες μεταξύ των λειτουργιών και να διατηρείται ο κατάλληλος διαχωρισμός των αρμοδιοτήτων.

- Επισκόπηση αναφορών σχετικών με την απόδοση ή δεικτών (performance indicators). Π.χ. η ροή ανανέωσης του προσωπικού (staff turnover), τα πραγματικά αποτελέσματα ανά λειτουργική μονάδα, συγκρινόμενα με τα προϋπολογιστικά κ.λπ. Εξετάζοντας μη αναμενόμενα αποτελέσματα ή ασυνήθεις τάσεις των δεικτών, η Διοίκηση μπορεί να αναγνωρίσει την έλλειψη της απαιτούμενης ικανότητας για τη διεκπεραίωση των σημαντικών δραστηριοτήτων και συνεπώς τη μείωση της πιθανότητας επίτευξης των αντικειμενικών σκοπών της εταιρείας.

Δικλείδες Ασφαλείας σε Επίπεδο Διαδικασίας

Σε κάθε εταιρεία και για κάθε διαδικασία που εκτίθεται σε κίνδυνο θα πρέπει να υφίσταται η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ προληπτικών και ανιχνευτικών (preventive/detective controls), καθώς και των συστημικών και μη συστημικών Δικλείδων Ασφαλείας (automated/manual controls). Βασική αρχή κατά τη διαμόρφωσή τους αποτελεί η επίτευξη λογικού και επαρκούς διαχωρισμού αρμοδιοτήτων. Σε μικρές εταιρείες με περιορισμένο αριθμό ανθρώπινων πόρων, μπορούν να εφαρμόζονται Δικλείδες Ασφαλείας οι οποίες μετριάζουν τους κινδύνους (compensating controls) που δημιουργούνται λόγω άλλων, στις οποίες δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί ο επαρκής διαχωρισμός αρμοδιοτήτων. Καθώς η αποτελεσματικότητα των Δικλείδων Ασφαλείας εξαρτάται (σε μικρό, μεγάλο ή απόλυτο βαθμό) από τους εκάστοτε αρμοδίους εργαζομένους στα διάφορα τμήματα και τις μονάδες της εταιρείας, είναι απολύτως απαραίτητη η ενημέρωση και η εκπαίδευσή τους ως προς την ορθή εφαρμογή όσων απαιτούνται από πλευράς τους. Σε γενικές γραμμές, για κάθε διαδικασία/συναλλαγή που είναι εκτεθειμένη σε κίνδυνο, οι εταιρείες θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι υφίστανται και λειτουργούν αποτελεσματικά Δικλείδες Ασφαλείας που έχουν ως στόχο τη διασφάλιση της πληρότητας, ακρίβειας και εγκυρότητας των συναλλαγών, καθώς και την περιορισμένη πρόσβαση σε συστήματα / δεδομένα / περιουσιακά στοιχεία.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Έγκριση υπερωριών με υπογραφή εντύπου από τον προϊστάμενο του υπαλλήλου και έλεγχος πλήρους και ακριβούς καταχώρησης στο σύστημα από τον υπεύθυνο μισθοδοσίας, βάσει αντιπαραβολής της εκτύπωσης της μισθοδοσίας με τις πρωτογενείς υπογεγραμμένες φόρμες υπερωριών (μη συστημικές Δικλείδες Ασφαλείας).
- Αυτόματη αποτροπή καταχώρησης τιμολογίων προμηθευτών από το πληροφοριακό σύστημα, εάν δεν έχει εισαχθεί ο σχετικός αριθμός αίτησης παραγγελίας, με

παράλληλο αυτόματο έλεγχο από το σύστημα της αριθμητικής συνέχειας των συναλλαγών (συστημικές Δικλείδες Ασφαλείας).

- Ύπαρξη Δικλείδων Ασφαλείας για τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, τα αποθέματα, τα μετρητά, τις επιταγές και τα λοιπά περιουσιακά στοιχεία της εταιρείας, όπως π.χ. η φυσική ασφάλεια ταμείου ή αποθηκών, η απογραφή και η σύγκριση των καταμετρημένων ποσοτήτων με εκείνες των λογιστικών βιβλίων κ.λπ.

Δικλείδες Ασφαλείας Πληροφοριακών Συστημάτων

Η εκτεταμένη χρήση των πληροφοριακών συστημάτων για τη διενέργεια των εταιρικών εργασιών απαιτεί την εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας – τουλάχιστον επί των σημαντικότερων συστημάτων – με στόχο τη διασφάλιση της παροχής αξιόπιστης και πλήρους πληροφόρησης, καθώς και της αδιάκοπης και ορθής λειτουργίας αυτών των συστημάτων. Οι περιοχές που θα πρέπει τουλάχιστον να καλύπτονται είναι οι κάτωθι:

α) Ανάπτυξη Συστημάτων (System Development) – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας, οι οποίες διασφαλίζουν την κατάλληλη ανάπτυξη, παραμετροποίηση, έγκριση και μεταφορά των πληροφοριακών συστημάτων στην παραγωγή.

β) Μεταβολές Συστημάτων (System Changes) – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας επί των τροποποιήσεων εφαρμογών, βάσεων δεδομένων ή λειτουργικών συστημάτων, διασφαλίζοντας ότι οι οποιοσδήποτε διενεργηθείσες αλλαγές έχουν καταλλήλως εγκριθεί, εξεταστεί και εφαρμοσθεί. Σημειώνεται ότι σε λιγότερο περίπλοκα περιβάλλοντα, οι δύο παραπάνω διαδικασίες (Ανάπτυξη & Μεταβολές) μπορούν να συνδυαστούν για σκοπούς διευκόλυνσης της εφαρμογής, εκπαίδευσης και συντήρησης.

γ) Ασφάλεια & Προσβάσεις (Security & Access) – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας επί των κρίσιμων λειτουργικών συστημάτων, εφαρμογών, βάσεων δεδομένων και δικτύων, οι οποίες διασφαλίζουν ότι οι προσβάσεις είναι καταλλήλως εγκεκριμένες. Όταν η περιορισμένη πρόσβαση σε συστήματα και δεδομένα δεν είναι δυνατόν να εφαρμοστεί στην πράξη, οι υπεύθυνοι των εκάστοτε δραστηριοτήτων, η Διοίκηση και οι Εσωτερικοί Ελεγκτές θα πρέπει να εποπτεύουν τις δραστηριότητες αυτές συχνότερα και σε μεγαλύτερη έκταση.

δ) Καθημερινές Λειτουργίες (Computer Operations) – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας επί των καθημερινών λειτουργιών των συστημάτων, οι οποίες διασφαλίζουν ότι ενδεχόμενα λάθη εντοπίζονται και διορθώνονται εγκαίρως.

ε) Σχέδιο Επιχειρηματικής Συνέχειας & Επαναφορά Συστημάτων – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας για τη συνέχιση της λειτουργίας των πληροφοριακών

συστημάτων σε περιπτώσεις κρίσης ή για την επαναφορά τους από καταστροφή (Business Continuity Plan, Disaster Recovery Plan).

στ) Προγράμματα Τελικών Χρηστών (End-User Computing) – Σχεδιασμός και εφαρμογή Δικλείδων Ασφαλείας ως προς τα φύλλα εργασίας (spreadsheets) και λοιπές εφαρμογές που αναπτύσσονται από τους ίδιους τους χρήστες.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Καταγραφή και περιοδική επικαιροποίηση Πολιτικής Ασφάλειας Πληροφοριακών Συστημάτων (Corporate Security Policy).
- Ετήσια επισκόπηση των δικαιωμάτων πρόσβασης στα πληροφοριακά συστήματα της εταιρείας. Κατάρτιση καταλόγων με τους χρήστες που έχουν πρόσβαση σε αυτά καθώς και με τα επίπεδα πρόσβασης. Οι κατάλογοι ελέγχονται ως προς τη συμβατότητα των προσβάσεων κάθε υπαλλήλου σε σχέση με τις αρμοδιότητές του, καθώς και ως προς τη διασφάλιση του απαιτούμενου διαχωρισμού αρμοδιοτήτων. Οι κατάλογοι εγκρίνονται από αρμόδιο στέλεχος της εταιρείας.
- Ενεργοποίηση μοναδικού κωδικού χρήστη (unique user ID) με την πρόσληψη κάθε υπαλλήλου.
- Οι κωδικοί πρόσβασης είναι σύνθετοι, εκπνέουν μετά την πάροδο προκαθορισμένης περιόδου και «κλειδώνουν» ύστερα από ορισμένο αριθμό αποτυχημένων προσπαθειών.
- Η πρόσβαση στο server room της εταιρείας επιτρέπεται μόνο σε εξουσιοδοτημένους υπαλλήλους και ελέγχεται από κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης.
- Η εξωτερική σύνδεση με το πληροφοριακό δίκτυο της εταιρείας επιτυγχάνεται διαμέσου firewall.
- Χρήση προγραμμάτων antivirus, τα οποία ανανεώνονται με νέες εκδόσεις ανά τακτά χρονικά διαστήματα.

Πληροφόρηση & Επικοινωνία (Information & Communication)

Σημαντικότερο στοιχείο ενός αποτελεσματικού ΣΕΕ αποτελεί ο τρόπος με τον οποίο κάθε εταιρεία διασφαλίζει την αναγνώριση, τη συγκέντρωση και την Επικοινωνία της Πληροφόρησης, σε τέτοιο χρόνο και τρόπο, που να επιτρέπουν στα διάφορα στελέχη της να ανταποκρίνονται στις ανάγκες που απορρέουν από τις αρμοδιότητές τους. Η ροή αυτή μπορεί να είναι προς όλες τις κατευθύνσεις, εντός (από επάνω προς τα κάτω, από κάτω προς τα επάνω, οριζόντια) και εκτός της εταιρείας. Αν και στις μεγαλύτερες εταιρείες αναμένεται ότι μεγάλο μέρος αυτής της ροής θα διακινείται μέσω σχετικών πληροφοριακών συστημάτων, αυτό δεν αποτελεί απαραίτητως αναγκαίο στοιχείο για την επίτευξη αποτελεσματικής Πληροφόρησης & Επικοινωνίας. Ειδικά στις μικρότερες

εταιρείες, όπου τα οργανωτικά επίπεδα είναι λιγότερα και η επαφή μεταξύ ανώτερης Διοίκησης και υπαλλήλων πολύ πιο άμεση, τα κανάλια που μπορούν να χρησιμοποιηθούν αναμένεται ότι πολλές φορές θα έχουν τη μορφή απευθείας συναντήσεων και καθημερινών συζητήσεων μεταξύ των εμπλεκομένων. Σημασία έχει η επίτευξη έγκαιρης, αποδοτικής και αποτελεσματικής επικοινωνίας και όχι η μέθοδος που θα χρησιμοποιηθεί. (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Επιχειρησιακή & Χρηματοοικονομική Πληροφόρηση

Το ΔΣ και η Διοίκηση κάθε εταιρείας είναι απαραίτητο να γίνονται λήπτες πληροφόρησης αναφορικά με την πορεία υλοποίησης των σκοπών της, τόσο των επιχειρησιακών όσο και εκείνων που σχετίζονται με την παραγωγή των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Η σχετική πληροφόρηση θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις λειτουργικές αποφάσεις της Διοίκησης, όπως είναι η παρακολούθηση της απόδοσης και η κατανομή των πόρων. Η αξιοπιστία – ιδιαίτερα της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης – είναι θεμελιώδης για τον επιχειρησιακό σχεδιασμό, την κατάρτιση του προϋπολογισμού, την τιμολόγηση και μεγάλο φάσμα εργασιών της Διοίκησης. Πέραν της χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, σημαντική στην κατάρτιση των χρηματοοικονομικών αναφορών είναι και η πληροφόρηση που προέρχεται από τις λειτουργικές δραστηριότητες της εταιρείας. Η παραγωγή διοικητικών αναφορών (κατά προτίμηση μέσω ενός συστήματος διοικητικής πληροφόρησης, Management Information System – MIS), καθώς και οι συναντήσεις μεταξύ των επικεφαλής των διαφόρων εταιρικών τμημάτων και διευθύνσεων, αποτελούν τις συνηθέστερες μεθόδους που χρησιμοποιούνται, αν και όπως προαναφέρθηκε δεν αποτελούν τις μόνες επιλογές που διαθέτουν οι εταιρείες.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Παραγωγή μηνιαίων αναφορών πωλήσεων ανά τμήμα, προϊόν και αγορά, με αναλυτική και συγκριτική παράθεση προϋπολογιστικών και απολογιστικών στοιχείων. Προώθησή τους από τον Εμπορικό Διευθυντή στην Εκτελεστική Επιτροπή σε κάθε συνεδρίασή της, προκειμένου να αξιολογηθούν και να ληφθούν αποφάσεις αναφορικά με την εμπορική πολιτική αλλά και τις ενέργειες προώθησης.
- Διενέργεια τριμηνιαίων συναντήσεων του Διευθύνοντος Συμβούλου με τον Οικονομικό Διευθυντή και τους προϊσταμένους των τμημάτων, προκειμένου να καταγραφούν και να επικυρωθούν οι σημαντικές εκτιμήσεις που διενεργήθηκαν και διαμόρφωσαν μεγέθη όπως τα αποθεματικά, τα εισπρακτέα έσοδα και τα δεδουλευμένα έξοδα (reserves &

accruals). Η ακρίβεια των τριμηνιαίων εκτιμήσεων ελέγχεται και συζητείται, προκειμένου να διασφαλιστεί η αξιοπιστία των παραγόμενων οικονομικών αναφορών βάσει ΔΠΧΠ.

Πληροφόρηση επί του Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου

Η πληροφόρηση που είναι απαραίτητη για τη λειτουργία όλων των υπολοίπων συστατικών στοιχείων του ΣΕΕ μιας εταιρείας θα πρέπει να εντοπίζεται, να καταγράφεται, να επεξεργάζεται και να διατίθεται σε χρόνο και με τρόπο που να επιτρέπει στα στελέχη της να ανταποκρίνονται στις ανάγκες που απορρέουν από τις αρμοδιότητές τους. Ειδικότερα σε ό,τι αφορά στις Δικλείδες Ασφαλείας, είναι απολύτως απαραίτητο να έχουν πρόσβαση στη σχετική πληροφόρηση οι αρμόδιοι για την εκτέλεσή τους υπάλληλοι, καθώς και τα στελέχη που είναι επιφορτισμένα την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ (π.χ. η Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου). Η καταγραφή των διαδικασιών που περιλαμβάνουν τις διάφορες Δικλείδες Ασφαλείας και η ενημέρωση των εμπλεκόμενων θα πρέπει να αποτελεί πρωταρχικό μέλημα του ΔΣ και της Διοίκησης κάθε εταιρείας. Ομοίως, θα πρέπει να διασφαλίζεται η πληροφόρησή τους σε κάθε περίπτωση αλλαγής ή επικαιροποίησης αυτών των διαδικασιών.

Παράδειγμα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Κατάρτιση και τήρηση πληροφοριακών πινάκων για κάθε σημαντική διαδικασία και σημαντικό λογαριασμό γενικής λογιστικής. Οι πίνακες συσχετίζουν τα πρόσωπα ή/και τις λειτουργίες με τις αντίστοιχες πληροφορίες, απεικονίζοντας τους ρόλους τους σε σχέση με αυτές. Επισκοπούνται από τα αρμόδια στελέχη ως προς την ορθότητά τους (δηλαδή κατά πόσον είναι πλήρεις, ακριβείς και επικαιροποιημένοι) και αποτελούν σημείο αναφοράς για τους εμπλεκόμενους υπαλλήλους και τους αρμόδιους για την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ. Παράδειγμα πληροφοριακού πίνακα για τους λογαριασμούς πληρωτέους: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

Εσωτερική Επικοινωνία

Η εταιρεία θα πρέπει να παρέχει κανάλια εσωτερικής επικοινωνίας με σκοπό την κατανόηση και την υποστήριξη των στόχων του ΣΕΕ, των διαδικασιών, αλλά και των αρμοδιοτήτων των υπαλλήλων, σε όλα τα επίπεδα (επικοινωνία της Διοίκησης με το

προσωπικό και με το ΔΣ, επικοινωνία του ΔΣ με τους εσωτερικούς και εξωτερικούς ελεγκτές κ.λπ.).

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Κοινοποίηση από τη Διοίκηση στο προσωπικό των απαιτούμενων πληροφοριών σχετικά με την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της εταιρείας, των πολιτικών, διαδικασιών κ.λπ. μέσω email και ενδοεταιρικού δικτύου (intranet).
- Καθιέρωση πολιτικής whistle-blowing για αναφορά παράνομων πράξεων από τους υπαλλήλους. Οι σχετικές οδηγίες περιλαμβάνονται στο ενδοεταιρικό δίκτυο.
- Διενέργεια εξαμηνιαίων συναντήσεων του προσωπικού που εμπλέκεται στην οικονομική διαχείριση, στις οποίες εισηγητής είναι ο Οικονομικός Διευθυντής, με σκοπό την κοινοποίηση των σημαντικών αντικειμενικών σκοπών για το επόμενο εξάμηνο, την ενίσχυση της αντίληψης των υπαλλήλων σχετικά με τις αρχές της ακεραιότητας και των ηθικών αξιών, την υπενθύμιση της σημαντικότητας των Δικλείδων Ασφαλείας και την κοινοποίηση ενδεχόμενων αλλαγών στη διάρθρωση του ΣΕΕ.
- Καθορισμός επίσημων καναλιών επικοινωνίας της Επιτροπής Ελέγχου μέσω του καταστατικού της με τον Οικονομικό Διευθυντή για χρηματοοικονομικά θέματα, με τον Διευθυντή Εσωτερικού Ελέγχου για θέματα αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ κ.ο.κ.
- Το ΔΣ έχει καθορίσει το υλικό που προσδοκά να λαμβάνει από τα αρμόδια στελέχη της Διοίκησης. Καθορίζει επίσης τη χρονική στιγμή κατά την οποία απαιτεί να λαμβάνει το υλικό αυτό, προκειμένου να διασφαλίζεται η αποτελεσματική λειτουργία του.

Εξωτερική Επικοινωνία

Οι πελάτες, οι προμηθευτές, ο τακτικός ελεγκτής, οι εξωτερικοί σύμβουλοι κ.λπ. μπορούν να αποτελέσουν σημαντική πηγή πληροφοριών σχετικά με την αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ. Θα πρέπει λοιπόν να τους παρέχονται τα κατάλληλα κανάλια επικοινωνίας από την εταιρεία.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Πληροφόρηση σχετικά με τους κινδύνους που αντιμετωπίζει η εταιρεία καθώς και τις σχεδιασμένες Δικλείδες Ασφαλείας, από την επισκόπηση του ΣΕΕ που διενεργεί ο τακτικός ελεγκτής, μέσω του management letter.
- Καθιέρωση πολιτικής whistle-blowing για αναφορά παράνομων πράξεων από τους συναλλασσόμενους με την εταιρεία. Οι σχετικές οδηγίες περιλαμβάνονται στο website, προκειμένου να διευκολύνεται η ανταπόκρισή τους.

Παρακολούθηση (Monitoring)

Η Παρακολούθηση του ΣΕΕ κάθε εταιρείας έγκειται στη συνεχή αξιολόγηση της ύπαρξης και της λειτουργίας των συστατικών στοιχείων του. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως μέσω της δράσης της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου, αλλά και μέσω διαρκών εποπτικών δραστηριοτήτων. Τα αποτελέσματα της αξιολόγησης και οι εντοπιζόμενες ανεπάρκειες του ΣΕΕ θα πρέπει να γνωστοποιούνται στις ανώτερες βαθμίδες της εταιρείας, ενώ οι πιο σημαντικές εξ αυτών στην ανώτατη Διοίκηση και το ΔΣ. Βάσει του Νόμου 3693/2008, στις εισηγμένες εταιρείες η Επιτροπή Ελέγχου παρακολουθεί για λογαριασμό του ΔΣ την αποτελεσματική λειτουργία του ΣΕΕ και της Μονάδας Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit Unit – ΜΕΕ). Στις εταιρείες όπου δεν υφίσταται Επιτροπή Ελέγχου, το ΔΣ στο σύνολό του επωμίζεται όλες τις σχετικές αρμοδιότητες.

Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου (Internal Audit Unit)

Η ΜΕΕ παίζει πρωταρχικό ρόλο στην υλοποίηση της Παρακολούθησης του ΣΕΕ, καθώς θα πρέπει να εξετάζει την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων Δικλείδων Ασφαλείας ως προς το σχεδιασμό και τη λειτουργία τους, και να αξιολογεί τις υπάρχουσες εταιρικές διαδικασίες ως προς την επίτευξη των επιχειρηματικών στόχων. Βάσει του Νόμου 3016/2002, οι εισηγμένες εταιρείες υποχρεούνται στη σύσταση και τη λειτουργία ΜΕΕ, με συγκεκριμένη οργάνωση και αρμοδιότητες. Επιπλέον των σχετικών διατάξεων του Νόμου (τα θέματα που καλύπτονται εκεί δεν επαναλαμβάνονται για λόγους οικονομίας χώρου), επισημαίνονται τα παρακάτω αναφορικά με τη ΜΕΕ: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

α) Η ΜΕΕ θα πρέπει να υιοθετεί τον παρακάτω ορισμό, που προέρχεται από το Διεθνές Ινστιτούτο Εσωτερικών Ελεγκτών (The Institute of Internal Auditors) και είναι παγκοσμίως αποδεκτός: «Ο εσωτερικός έλεγχος είναι μια ανεξάρτητη και αντικειμενική, διασφαλιστική και συμβουλευτική δραστηριότητα, σχεδιασμένη να προσθέτει αξία και να βελτιώνει τις λειτουργίες ενός οργανισμού. Βοηθά τον οργανισμό να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς του, υιοθετώντας μία συστηματική, επαγγελματική προσέγγιση στην αξιολόγηση και βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών διαχείρισης κινδύνων, των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και εταιρικής διακυβέρνησης».

β) Η ΜΕΕ θα πρέπει να συμμορφώνεται με το Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής του Εσωτερικού Ελέγχου (International Professional Practices Framework). Ειδικότερα, θα πρέπει να τηρεί τα Διεθνή Πρότυπα για την Επαγγελματική Εφαρμογή του Εσωτερικού Ελέγχου (IIA Standards), καθώς και τον Κώδικα Δεοντολογίας.

γ) Επιπλέον των προβλεπόμενων αρμοδιοτήτων της ΜΕΕ βάσει του άρθρου 8 του Νόμου 3016/2002, ευθύνη της θα πρέπει να αποτελούν, μεταξύ άλλων, και τα κάτωθι – η παροχή διασφάλισης ότι οι διαδικασίες αναγνώρισης και διαχείρισης κινδύνων που εφαρμόζονται από τη Διοίκηση είναι επαρκείς, – η παροχή διασφάλισης ως προς την αποτελεσματικότητα του ΣΕΕ, – η παροχή διασφάλισης ως προς την ποιότητα και την αξιοπιστία της παρεχόμενης πληροφόρησης από τη Διοίκηση προς το ΔΣ, αναφορικά με το ΣΕΕ.

δ) Η υιοθέτηση και η συμμόρφωση με το Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής του Εσωτερικού Ελέγχου, καθώς και ο σκοπός, οι αρμοδιότητες και οι ευθύνες της ΜΕΕ θα πρέπει να αποτυπώνονται επισήμως στον Κανονισμό Λειτουργίας της.

ε) Η σύνταξη του Ετήσιου Πλάνου Ελέγχου (Annual Audit Plan) της ΜΕΕ θα πρέπει να βασίζεται σε διενεργηθείσα για τον σκοπό αυτό αξιολόγηση κινδύνων, καθώς και σε θέματα που έχουν επισημανθεί από τη Διοίκηση και την Επιτροπή Ελέγχου. Η ανωτέρω διαδικασία αξιολόγησης κινδύνων θα πρέπει να διενεργείται επισήμως τουλάχιστον μία φορά ετησίως και θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη της την αξιολόγηση κινδύνων που πραγματοποιείται με ευθύνη του ΔΣ στο πλαίσιο της Διαχείρισης Κινδύνων της εταιρείας. Αν δεν διενεργείται επίσημη αξιολόγηση κινδύνων από την εταιρεία, θα πρέπει να παρέχεται στη ΜΕΕ η άποψη της ανώτατης Διοίκησης σχετικά με τη σημαντικότητα των κινδύνων της εταιρείας και την αναγκαιότητα συγκεκριμένων ελέγχων.

στ) Η ΜΕΕ θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες επιχειρησιακές μονάδες και να αναφέρεται διοικητικά στον Διευθύνοντα Σύμβουλο και λειτουργικά στην Επιτροπή Ελέγχου του ΔΣ. Η διοικητική αναφορά σχετίζεται με τη διευκόλυνση της καθημερινής λειτουργίας της ΜΕΕ (π.χ. έγκριση αδειών, προϋπολογισμού κ.λπ.). Η λειτουργική αναφορά στην Επιτροπή Ελέγχου συνεπάγεται ότι αυτή είναι αρμόδια για τα παρακάτω: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- την εξασφάλιση ότι η ΜΕΕ συμμορφώνεται με το Πλαίσιο Επαγγελματικής Εφαρμογής του Εσωτερικού Ελέγχου (ίδ. β) ανωτέρω),
- την έγκριση του Κανονισμού Λειτουργίας της ΜΕΕ (ίδ. δ) ανωτέρω),
- την έγκριση της ετήσιας αξιολόγησης κινδύνων και του παραγόμενου Πλάνου Ελέγχου της ΜΕΕ, καθώς και τυχόν αναθεωρήσεων του (ίδ. ε) ανωτέρω),
- την παρακολούθηση και την επισκόπηση της ορθής λειτουργίας της ΜΕΕ και την εξέταση των τριμηνιαίων εκθέσεων ελέγχου της μονάδας,
- τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της ΜΕΕ, προτείνοντας στο ΔΣ:
- τον διορισμό και την ανάκληση του επικεφαλής της ΜΕΕ,

– την ετήσια αποζημίωσή του (και τυχόν μισθολογικές αναπροσαρμογές αυτής), η οποία βασίζεται στη διενεργηθείσα από την Επιτροπή Ελέγχου ετήσια αξιολόγηση του επικεφαλής της ΜΕΕ,

– θέματα που αφορούν στην επάρκεια πόρων για τη διενέργεια αποτελεσματικών ελέγχων από τη ΜΕΕ (θέματα στελέχωσης, προϋπολογισμού, κλπ).

ζ) Η ΜΕΕ θα πρέπει να στελεχώνεται με τέτοιον αριθμό και ποιότητα ανθρώπινου δυναμικού και να έχει τους πόρους εκείνους που θα της επιτρέπουν να φέρει σε πέρας την αποστολή της, σε άμεση συνάρτηση με το μέγεθος και την πολυπλοκότητα της εταιρείας. Οι εσωτερικοί ελεγκτές θα πρέπει να αποδεικνύουν την επαγγελματική τους επάρκεια με την απόκτηση της κατάλληλης επαγγελματικής πιστοποίησης, όπως είναι ο τίτλος του Πιστοποιημένου Εσωτερικού Ελεγκτή (Certified Internal Auditor) ή άλλης σχετικής πιστοποίησης.

η) Η ΜΕΕ θα πρέπει τουλάχιστον μία φορά κάθε πέντε (5) χρόνια να υπόκειται σε αξιολόγηση από πιστοποιημένο, ανεξάρτητο αξιολογητή εκτός της εταιρείας (External Quality Assessment Review), βάσει όσων σχετικών προβλέπονται στα Διεθνή Πρότυπα.

θ) Σε περιπτώσεις ομίλου εταιρειών, το ΔΣ της μητρικής εταιρείας έχει την ευθύνη για τις ενοποιημένες οικονομικές καταστάσεις και συνεπώς για την ορθή λειτουργία των ΣΕΕ των θυγατρικών εταιρειών. Για τον λόγο αυτό, η ΜΕΕ της μητρικής θα πρέπει να έχει τη δυνατότητα πρόσβασης στις θυγατρικές του ομίλου, προκειμένου να διενεργεί ελέγχους. Σε περίπτωση που στις θυγατρικές λειτουργούν ξεχωριστές ΜΕΕ, η ΜΕΕ της μητρικής θα πρέπει να μεριμνά για την ομοιόμορφη ανάπτυξη και εφαρμογή του εσωτερικού ελέγχου στις εταιρείες του ομίλου.

Συγκεκριμένα, με προϋπόθεση τη συνεργασία μεταξύ των ΔΣ (ή των Επιτροπών Ελέγχου) μητρικής-θυγατρικής, η ΜΕΕ της μητρικής θα πρέπει να μπορεί να προβαίνει σε αξιολόγηση της λειτουργίας των ΜΕΕ των θυγατρικών ή να εισηγείται αλλαγές σε διαδικασίες και πρακτικές εσωτερικού ελέγχου.

ι) Η ΜΕΕ θα πρέπει να συνεργάζεται και να συντονίζει τις εργασίες της με άλλες υπηρεσίες της εταιρείας που έχουν παρόμοιους σκοπούς παροχής διασφάλισης (π.χ. υπηρεσία κανονιστικής συμμόρφωσης, υπηρεσία διασφάλισης ποιότητας, υπηρεσία παρακολούθησης του ΣΕΕ σε μόνιμη βάση κ.λπ.), με σκοπό την αποτελεσματική και αποδοτική κάλυψη όλων των περιοχών ελεγκτικού ενδιαφέροντος (λειτουργικών, χρηματοοικονομικών, συμμόρφωσης), χωρίς αλληλοεπικαλύψεις προσπαθειών μεταξύ τους. Η ΜΕΕ θα πρέπει να ενημερώνει σχετικά με τα ανωτέρω την Επιτροπή Ελέγχου.

Διαρκείς Εποπτικές Δραστηριότητες

Η Διοίκηση θα πρέπει να σχεδιάζει και να εκτελεί διαρκείς εποπτικές δραστηριότητες (ongoing monitoring), ενσωματωμένες στη λειτουργία της εταιρείας, οι οποίες διασφαλίζουν ότι το ΣΕΕ διατηρεί διαχρονικά την αποτελεσματικότητά του. Οι διαρκείς εποπτικές δραστηριότητες περιλαμβάνουν συνήθεις πρακτικές επίβλεψης, ανάλυση διακυμάνσεων (variance analysis), stress testing, συγκρίσεις, συμφωνίες (reconciliations) κ.λπ. Τονίζεται ότι η ευθύνη για την εκτέλεση αυτών των δραστηριοτήτων θα πρέπει να ανήκει σε ανώτερα ή μεσαία στελέχη της Διοίκησης της εταιρείας, όχι στη ΜΕΕ, η οποία βεβαίως μπορεί να αξιολογεί την επάρκεια λειτουργίας τους, στο πλαίσιο των συνήθων καθηκόντων της. Επισημαίνεται ακόμη ότι η ΜΕΕ έχει τη δυνατότητα διενέργειας ελέγχων σε διαρκή βάση (continuous auditing) με κατάλληλη χρήση πληροφοριακών συστημάτων, τούτο όμως δεν θα πρέπει να συγχέεται με τις διαρκείς εποπτικές δραστηριότητες της Διοίκησης της εταιρείας.

Παράδειγμα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Χρήση σημαντικών δεικτών δικλείδων ασφαλείας (key control indicators – KCIs) για τις βασικές λογιστικές και χρηματοοικονομικές δραστηριότητες της εταιρείας, συμπεριλαμβανομένων των λογαριασμών εισπρακτέων, της μισθοδοσίας, των λογαριασμών πληρωτέων και της προετοιμασίας των οικονομικών καταστάσεων. Για παράδειγμα, οι KCIs για τους λογαριασμούς πληρωτέους επικεντρώνονται στην ακρίβεια, την έγκαιρη καταχώρηση, την πληρότητα και τη συμβατότητα των υποστηρικτικών εγγράφων που λαμβάνονται, καθώς και των ελέγχων που πραγματοποιούνται σε σχέση με έναν ορισμένο στόχο.

Αναφορά Αδυναμιών

Οι αδυναμίες του ΣΕΕ θα πρέπει να κοινοποιούνται εγκαίρως στα πρόσωπα/όργανα που είναι αρμόδια για την εφαρμογή των σχετικών διορθωτικών ενεργειών. Παράλληλα, οι σημαντικές αδυναμίες θα πρέπει να κοινοποιούνται στην ανώτατη Διοίκηση και το ΔΣ ή στην Επιτροπή Ελέγχου, όπως απαιτείται. Πηγές σχετικής πληροφόρησης δύνανται να αποτελούν οι εκθέσεις και οι αναφορές της ΜΕΕ, οι εξωτερικοί ελεγκτές της εταιρείας, τυχόν άλλα εποπτικά όργανα (π.χ. επιθεωρητές συμμόρφωσης ISO) κ.λπ. Συγκεκριμένα, οι αδυναμίες που εντοπίζονται στις συνήθεις λειτουργικές δραστηριότητες θα πρέπει να κοινοποιούνται στους υπευθύνους της κάθε επιμέρους δραστηριότητας (business process owners). Επίσης, θα πρέπει να κοινοποιούνται και σε τουλάχιστον μία ανώτερη βαθμίδα, η οποία να παρέχει την

υποστήριξη και την εποπτεία για την πραγματοποίηση των διορθωτικών ενεργειών, καθώς και την επικοινωνία με τα λοιπά στελέχη της εταιρείας, των οποίων οι δραστηριότητες επηρεάζονται από τις αδυναμίες αυτές. Η έκθεση ελέγχου της ΜΕΕ θα πρέπει να περιλαμβάνει αναλυτική παρουσίαση των ευρημάτων (μεταξύ άλλων τη διαβάθμισή τους, τις συνέπειές τους, τις προτεινόμενες διορθωτικές ενέργειες και τα σχόλια της Διοίκησης). Η ΜΕΕ θα πρέπει επίσης να υιοθετεί συγκεκριμένη διαδικασία παρακολούθησης των διορθωτικών ενεργειών (follow-up activities). Η Επιτροπή Ελέγχου θα πρέπει να επιθεωρεί και να εποπτεύει την ορθή παρακολούθηση και υλοποίηση των διορθωτικών ενεργειών από τη Διοίκηση της εταιρείας. Το ΔΣ, μέσω της Επιτροπής Ελέγχου, καθορίζει τη διαδικασία που θα υιοθετηθεί για την επισκόπηση της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ, συμπεριλαμβανομένου του περιεχομένου και της συχνότητας των αναφορών που λαμβάνει. Οι αναφορές της Διοίκησης και της ΜΕΕ προς το ΔΣ, σε σχέση με τις περιοχές που καλύπτουν, θα πρέπει να παρέχουν αξιολόγηση των σημαντικών κινδύνων και της αποτελεσματικότητας του ΣΕΕ ως προς τη διαχείρισή τους. Οποιοσδήποτε αποτυχίες των Δικλείδων Ασφαλείας ή αδυναμίες που εντοπίστηκαν κοινοποιούνται μέσω των αναφορών, συμπεριλαμβανομένης της επίπτωσης που είχαν ή μπορεί να έχουν, καθώς και των ενεργειών της Διοίκησης για τη διόρθωση αυτών. Το ΔΣ θα πρέπει ετησίως να προβαίνει σε επίσημη αξιολόγηση του ΣΕΕ, όπου θα εξετάζει:

- α) Τις αλλαγές στη φύση και στην έκταση των κινδύνων, σε σχέση με την προηγούμενη αξιολόγηση και την ικανότητα της εταιρείας να ανταποκριθεί στις αλλαγές των εργασιών της και του εξωτερικού περιβάλλοντος.
- β) Το εύρος και την ποιότητα των διαρκών εποπτικών δραστηριοτήτων της Διοίκησης επί των κινδύνων και του ΣΕΕ, καθώς και την εκτέλεση του έργου της ΜΕΕ.
- γ) Την έκταση/συχνότητα της κοινοποίησης των αποτελεσμάτων της εποπτείας στο ΔΣ.
- δ) Τη συχνότητα εμφάνισης σημαντικών αποτυχιών των Δικλείδων Ασφαλείας ή εντοπισμού αδυναμιών, καθώς και την έκταση στην οποία αυτές οδήγησαν σε απρόβλεπτα αποτελέσματα και είχαν σημαντική επίπτωση στην οικονομική απόδοση της εταιρείας.

Παραδείγματα Εφαρμογής: (Αναλυτικότερα σε πίνακα όπως επισυνάπτεται στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης στην επίσημη ιστοσελίδα του ΣΕΒ)

- Διενέργεια τριμηνιαίων συναντήσεων της Επιτροπής Ελέγχου με τον Διευθυντή Εσωτερικού Ελέγχου. Οι συζητήσεις καλύπτουν την εργασία της ΜΕΕ κατά το προηγούμενο διάστημα, τα ευρήματα με τις εντοπισθείσες αδυναμίες, την επιπλέον ελεγκτική εργασία που προτείνεται βάσει των ευρημάτων και τους κινδύνους ή τις ανησυχίες της ΜΕΕ μαζί με τις σχετικές προτάσεις για βελτιώσεις.

- Παροχή πρόσβασης σε όλα τα μέλη της Επιτροπής Ελέγχου στη μηχανογραφική εφαρμογή που χρησιμοποιεί η ΜΕΕ, έτσι ώστε ανά πάσα στιγμή να μπορούν να παράγουν συνοπτικές αυτοματοποιημένες αναφορές με τις αδυναμίες που έχουν εντοπιστεί επί των Δικλείδων Ασφαλείας, τις διορθωτικές ενέργειες που έχει συμφωνηθεί να υλοποιηθούν, το χρονολογικό πλάνο ολοκλήρωσής τους, τον υπεύθυνο για την υλοποίηση καθώς και την εξέλιξη της υλοποίησης κατά την τρέχουσα περίοδο.

Ευχαριστίες

Ο ΣΕΒ ανέθεσε τη διαμόρφωση του κειμένου «Πλαίσιο Συστήματος Εσωτερικού Ελέγχου και Διαχείρισης Κινδύνων» στην PricewaterhouseCoopers Business Solutions ΑΕ στους κ.κ. Κώστα Περρή, Director και Γιώργο Ξενίδη, Manager, οι οποίοι διαθέτουν εκτενή εμπειρία στα ζητήματα εταιρικής διακυβέρνησης και ειδικότερα σε θέματα που αφορούν στον εσωτερικό έλεγχο. Οι κ.κ. Κώστας Περρής και Γιώργος Ξενίδης ανέλαβαν ρόλο στην ειδική Ομάδα Εργασίας η οποία συγκροτήθηκε από τον ΣΕΒ με σκοπό να υποβοηθήσει με σχόλια και παρατηρήσεις στην ολοκλήρωση του κειμένου.

Επικεφαλής της Ομάδας Ειδικών ήταν η κ. Σοφία Κουνενάκη -Εφραίμογλου, Ταμίας - Εντεταλμένο μέλος ΔΣ ΣΕΒ, Επικεφαλής των Ομάδων Εργασίας Εταιρικής Διακυβέρνησης και Εσωτερικού Ελέγχου του ΣΕΒ, ενώ ως μέλη συμμετείχαν οι κ.κ. Βασίλης Μονογυιός, Υπεύθυνος Υπηρεσιών Διαχείρισης Κινδύνων, Εσωτερικού Ελέγχου & Εταιρικής Διακυβέρνησης, Grant Thornton Α.Ε., Γιώργος Ραουνάς, KPMG Σύμβουλοι Α.Ε., Γιώργος Σαρρής, Manager, ERNST & YOUNG BUSINESS ADVISORY SOLUTIONS, Αλήθεια Διακάτου, Partner, DELOITTE -ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ, ΣΟΦΙΑΝΟΣ & ΚΑΜΠΑΝΗΣ Α.Ε., Στάθης Ποταμίτης, Δικηγορική Εταιρεία “ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ -ΒΕΚΡΗΣ”, Ιωάννης Δρυλλεράκης, Δικηγορική Εταιρεία “ΔΡΥΛΛΕΡΑΚΗΣ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ”, Γιάννης Διβέρης, ERS Senior Manager, DELOITTE -ΧΑΤΖΗΠΑΥΛΟΥ, ΣΟΦΙΑΝΟΣ & ΚΑΜΠΑΝΗΣ Α.Ε., Μαρία Θεοδουλίδου, Διευθύντρια Εσωτερικού Ελέγχου, FOURLIS Α.Ε. ΣΥΜΜΕΤΟΧΩΝ, Αντώνης Παπαγεωργίου, Διευθυντής Εσωτερικού Ελέγχου Ομίλου Εταιριών, ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΟΣ Α.Ε. ΟΜΙΛΟΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ, καθώς και το ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ ΕΛΕΓΚΤΩΝ.

1 Η μετάφραση του όρου “control” ως “έλεγχος” παρουσιάζει ορισμένα προβλήματα ερμηνείας, καθώς η ίδια ελληνική λέξη χρησιμοποιείται και για την απόδοση του αγγλικού όρου “audit”. Ως αποτέλεσμα, παρατηρείται συχνά σύγχυση μεταξύ των εννοιών “System of Internal Controls” και “Internal Audit”, με τις δύο να αποδίδονται

συνολικά ως “Εσωτερικός Έλεγχος”, παρότι θα έπρεπε να είναι απόλυτα διακριτές, όπως σημειώνεται και πιο πάνω.

Η Ομάδα Εργασίας που συνέταξε το παρόν κείμενο στο πλαίσιο της έκδοσης του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ προτείνει τη διατήρηση του όρου “Μονάδα Εσωτερικού Ελέγχου” (ως μετάφραση του “Internal Audit” ή “Internal Audit Unit”) και τη χρήση του ακόλουθου όρου εναλλακτικά για την απόδοση στα ελληνικά του αγγλικού “System of Internal Controls”: “Σύστημα Διασφαλιστικών Δομών και Διαδικασιών της εταιρείας” (ΣΔΔΔ). Η ανωτέρω απόδοση βρίσκεται σε συμφωνία με τα στοιχεία του ορισμού που παρατέθηκε στην αμέσως προηγούμενη σελίδα, καθώς το εν λόγω σύστημα αποτελείται από δομές και διαδικασίες, οι οποίες τίθενται σε εφαρμογή από τη Διοίκηση, το ΔΣ και άλλα όργανα κάθε εταιρείας και έχουν ως στόχο την παροχή όσο το δυνατόν μεγαλύτερης διασφάλισης ως προς την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της (λειτουργικών, αξιόπιστης πληροφόρησης και συμμόρφωσης). Αναγνωρίζεται βεβαίως ότι το “System of Internal Controls” έχει επικρατήσει να αποδίδεται στην ελληνική γλώσσα ως “Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου”. Ο όρος αυτός έχει χρησιμοποιηθεί σε πλήθος νόμων και ρυθμιστικών κειμένων (π.χ. Νόμος 3693/2008, Νόμος 3873/2010, Πράξη Διοικητή Τραπέζης της Ελλάδος 2438/1998, Πράξη Διοικητή Τραπέζης της Ελλάδος 2577/2006 κ.λπ.), ενώ είναι και αυτός που απαντάται συχνότερα στη σχετική ελληνική βιβλιογραφία. Για το λόγο αυτό, ο όρος “Σύστημα Εσωτερικού Ελέγχου” (ΣΕΕ), αν και δεν αποδίδει επακριβώς τον αντίστοιχο αγγλικό όρο, χρησιμοποιείται στο υπόλοιπο του παρόντος κειμένου προς αποφυγή δημιουργίας παρανοήσεων. Σημειώνεται τέλος ότι ο ΣΕΒ σχεδιάζει άμεσα τη σύσταση ομάδας εργασίας, η οποία θα ετοιμάσει Γλωσσάρι με ορισμούς και επεξήγηση όρων που περιλαμβάνονται στον Κώδικα (κάποιοι από τους οποίους είναι νεοπαγείς), με σκοπό τη διευκόλυνση της ελληνικής επιχειρηματικής κοινότητας.

2 Τα διεθνώς αναγνωρισμένα πλαίσια στα οποία στηρίχθηκε η σύνταξη του παρόντος είναι τα ακόλουθα:

- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (“COSO”), Internal Control -Integrated Framework, 1992.
- Canadian Institute of Chartered Accountants (“CICA”), Criteria of Control Board (“CoCo”), Guidance on Control, 1995.
- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (“COSO”), Enterprise Risk Management - Integrated Framework, 2004.
- Financial Reporting Council (“FRC”), Internal Control: Revised Guidance for Directors on the Combined Code (“The Turnbull Guidance”), 2005.

- Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (“COSO”), Internal Control over Financial Reporting - Guidance for Smaller Public Companies, 2006.

Παράρτημα V

Ειδικές Πρακτικές οι οποίες υπερβαίνουν τις ισχύουσες νομοθετικές απαιτήσεις περί εταιρικής διακυβέρνησης

Σκοπός του παρόντος Παραρτήματος είναι να διευκολύνει τις εισηγμένες εταιρείες που υιοθετούν τον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ, στην κατάρτιση της ετήσιας Δήλωσης Εταιρικής Διακυβέρνησης σύμφωνα με τον Νόμο 3873/2010 άρθρο 2 παρ.2. και ειδικότερα σε σχέση με το στοιχείο ββ’ της Δήλωσης: «αναφορά στις πρακτικές εταιρικής διακυβέρνησης που εφαρμόζει η εταιρεία επιπλέον των προβλέψεων του νόμου, καθώς και παραπομπή στον τόπο όπου τις έχει δημοσιοποιήσει». Το Παράρτημα απαριθμεί τις Ειδικές Πρακτικές του Κώδικα που υπερβαίνουν τις ισχύουσες νομοθετικές απαιτήσεις περί εταιρικής διακυβέρνησης (δηλαδή του Ν.3016/2002, του Ν.3693/2008 αρ.37, καθώς και του Κ.Ν.2190/1920 στα σημεία που καλύπτει σχετικά θέματα).

Πιο συγκεκριμένα το Παράρτημα μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως εξής:

Οι εταιρείες που έχουν δηλώσει ότι εφαρμόζουν τις Ειδικές Πρακτικές του Κώδικα (δηλαδή συμμορφώνονται πλήρως με αυτόν, χωρίς απόκλιση), μπορούν να παραπέμψουν άμεσα στο παρόν Παράρτημα, κατά τη συμπλήρωση του απαιτούμενου στοιχείου ββ’. Οι εταιρείες που έχουν δηλώσει ότι δεν εφαρμόζουν ορισμένες Ειδικές Πρακτικές (κατά τη συμπλήρωση του απαιτούμενου στοιχείου αα’), μπορούν επίσης να κάνουν χρήση του Παραρτήματος αυτού προκειμένου να δηλώσουν τις πρακτικές εκείνες που δεν εφαρμόζουν. Ο παρακάτω πίνακας ακολουθεί τη δομή και τις ενότητες του Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης ΣΕΒ. Στην 1η στήλη αναφέρεται ο αριθμός της εκάστοτε Ειδικής Πρακτικής, στη 2η παρατίθεται σύντομη περιγραφή της και στην 3η αναφέρεται η σχετική πρόβλεψη του νόμου. Κάποια σημεία του Κώδικα ταυτίζονται με τις προβλέψεις του νόμου. Σε αυτές τις περιπτώσεις, οι συγκεκριμένες Ειδικές Πρακτικές επισημαίνονται με πράσινο χρώμα και περιλαμβάνουν αναφορά στα σημεία που ταυτίζονται με τα εκ του νόμου προβλεπόμενα. Εάν η Ειδική Πρακτική ταυτίζεται στο σύνολο της με τον νόμο, η επισήμανση είναι n, ενώ εάν ταυτίζεται εν μέρει η επισήμανση είναι n. Είναι προφανές ότι για όλες τις υπόλοιπες Ειδικές Πρακτικές, οι

οποίες υπερβαίνουν συνολικά τις ισχύουσες νομοθετικές απαιτήσεις περί εταιρικής διακυβέρνησης, δεν υφίσταται αντίστοιχη επισήμανση.

(Αναλυτικά στον Κώδικα Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΣΕΒ – Μάρτιος 2011)

ΚΥΡΙΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

ΣΕΒ σύνδεσμος επιχειρήσεων και βιομηχανιών SEV Hellenic Federation of Enterprises

Ξενοφώντος 5 Avenue de Cortenbergh 168

105 57 Αθήνα B-1000 Bruxelles, Belgique

T: 210 3237 325, 211 5006 000 T: +32 (02) 231 00 53

F: 210 3222 929 F: +32 (02) 280 08 91

www.sev.org.gr